

10/-

అక్టోబర్-నవంబర్ 2002

★  
అమలాంక  
సాహిత్య సాంస్కృతిక మాసపత్రిక



## హర్యానాలో దళితులపై సంఘపరివార్ దాడులను ఖండించండి !

**గు**జరాత్ లో వేలాది ముస్లింల నెత్తుటి తడి ఆరకముందే హర్యానాలో సంఘపరివార్ దళితులమీద అమానుషంగా దాడి చేసింది. అక్టోబర్ 15వ తేదీ అయిదుమంది దళితులను హత్యచేసి సంఘపరివార్ తన వికృతరూపాన్ని మరోసారి బైటపెట్టుకుంది. హిందూఘోసిజం ఈ దేశంలో మత మైనారిటీలకు, దళిత బహుజన కులాలకు వ్యతిరేకంగా విచ్ఛలవిడి దుర్మార్గానికి పాల్పడుతుందని నిరూపించుకుంది.

హర్యానా రాష్ట్రంలో జిజ్జర్ జిల్లాలో దులీనా అనే పోలీస్ స్టేషన్ నుండి సంఘపరివార్ శక్తులు ఈ దళితులను పోలీసుల సాక్షిగా బైటికి తీసుకొనివచ్చి కొట్టి చంపారు. వివరాల్లోకి వెళితే కేలాష్ అనే దళితుడు జంతుచర్మాల వ్యాపారం చేసి జీవిస్తుండేవాడు. 15వ తేదీ అట్లా బాదుషాపూర్ లో జంతుచర్మాలను కొనుక్కొని ఒక వాహనంలో వేసుకొని స్వగ్రామానికి బయల్దేరాడు. వారిలో పోలీసులు అటకాయించి జంతుచర్మాలతో వ్యాపారం చేస్తున్నందుకు పెద్ద మొత్తం లంచం డిమాండ్ చేశారు. అంత యివ్వడం తనవల్ల కాదని కైలాష్ మూడువేలు యిస్తానని టేబ్ పోస్టుకు తీసుకుపోయి చిత్రహింసలు పెట్టారు. ఆ దెబ్బలకు తాళలేక ఒక వ్యక్తి అక్కడికక్కడే మరణించాడు. ఈ హత్యనుండి బైటపడటానికి, సాక్షంగా మిగతా నలుగుర్ని వదిలించుకోవడానికి పోలీసులు జిల్లా విశ్వహిందూ పరిషత్ నాయకులను సంప్రదించారు.

ఈ నలుగురు దళితులు గోహత్యకు పాల్పడ్డారని ప్రచారం మొదలుపెట్టి, వాళ్ళను వి.హెచ్.పి. నాయకులకు అప్పగించి చంపించారు. పోలీస్ టేబ్ పోస్ట్ పక్కన దళితులు గోహత్యకు పాల్పడి చర్మం పొలుస్తుంటే, ఆ దిశగా పోతున్న దసరా వేడుకల ఊరేగింపులోని జనం చూచి ఆవేశంతో కొట్టిచంపారని పోలీసులు తప్పించుకున్నారు.

గుజరాత్ లో వలె మళ్ళీ ఒకసారి రాజ్యం, హిందూఘోసిస్టు శక్తులు ఉమ్మడిగా దళితుల ఊచకోతకు పాల్పడ్డాయి. ఈ సందర్భంగా సంఘపరివార్ చేసిన వ్యాఖ్యలు దాని ఘోసిస్టు స్వభావాన్ని వెల్లడిచేస్తాయి. వి.హెచ్.పి. నాయకుడు గిరిరాజ్ రషార్ బహిరంగంగా గో వధకు పాల్పడ్డందుకే హిందువులు ఆగ్రహించి దళితులమీద దాడిచేశారని సమర్థించుకున్నాడు. పైగా దళితుల హత్యకన్నా గో వధ తీవ్రమైనదని అన్నాడు. దళితులకన్నా గోవుల ప్రాణాలకు అంత ప్రాధాన్యత వుందా ? అని విలేకర్లు అడిగితే హిందూధర్మశాస్త్రాల ప్రకారం ఆవు ప్రాణమే విలువైనదని నిస్విగ్లా ప్రకటించాడు. మనుషులపట్ల యింత అమానవీయ అభిప్రాయాలున్న సంఘపరివార్ యింతోపక్క ముస్లింలు గోవధకు పాల్పడుతున్నారని కూడా హర్యానాలో ప్రచారం లేవదీసింది. హిందువులను రెచ్చగొట్టే పద్ధతిలో ప్రకటనలు, ఉపన్యాసాలు యిచ్చారు. నిజానికి యిది చాలా పాత ఎత్తుగడ. ముస్లింలకు వ్యతిరేకంగా గోమాత సంరక్షణ పేరిట పెద్ద ఎత్తున హిందువులను రెచ్చగొట్టే ప్రయత్నం ఎప్పటినుండో చేస్తూ వచ్చారు. అది హర్యానాలో యిలా అమలుచేశారు.

రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి ఓం ప్రకాష్ ఈ దారుణమీద కనీసంగా కూడా స్పందింలేదు. పత్రికల్లో వచ్చి దేశమంతా ప్రచారమయ్యాక ఎప్పటికో ఆలస్యంగా ఆ గ్రామంవెళ్లి బాధితులను పరామర్శించి నష్టపరిహారం ప్రకటించారు. హత్యాకాండకు కారణమైన పోలీసుల వధ, సంఘపరివార్ మీద ఎలాంటి చర్యలు తీసుకోకుండా పరామర్శతో సరిపెట్టాడు. ఓంప్రకాష్ చేతల ప్రభుత్వం కేంద్రంలోని ఎన్ డి ఎల్. భాగస్వామ్య పక్షం. హర్యానాలో సంఘపరివార్ విచ్ఛలవిడిగా దాడులు చేయడానికి, ప్రభుత్వం కనీసంగా కూడా స్పందించకుండా పోవడానికి రాష్ట్రప్రభుత్వానికి హిందూఘోసిస్టు శక్తులతో ఉన్న ఒప్పందమే కారణం.

ఈ సందర్భంగా ఉత్తరప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి మాయావతి హర్యానా ప్రభుత్వం దళితుల ఊచకోతమీద స్పందించలేదని తీవ్రంగా ప్రకటనలు గుప్పించింది. ఉత్తరప్రదేశ్ లో జి.జె.పి. తో అధికారాన్ని పంచుకొన్న మాయావతి, హర్యానా ప్రభుత్వమీద విరుచుకుపడటంలోని నిజాయితీని దళితులు తప్పక అర్థం చేసుకొనగలరు.

హర్యానా దళితుల ఊచకోత సందర్భంగా చర్చకు వచ్చిన గోవధ అనే ఆరోపణ, దుష్ప్రచారం దేశంలో ఎప్పడైనా, ఎక్కడైనా దళారులకు, ముస్లింలకు వ్యతిరేకంగా సంఘపరివార్ చేయబోయే దుర్మార్గానికి ఒక సంతేతం ముఖ్యమే. దీన్ని ఎదుర్కోవడానికి వేరొక ప్రజాస్వామిక విప్లవ శక్తులు భావజాలరంగంలో ప్రజలను సిద్ధం చేయవలసి వుంది.

- విరసం

## జోన్ మేరియా సిసాన్ ను అమెరికన్ సామ్రాజ్యవాదం టెర్రరిస్ట్ గా ప్రకటించడాన్ని ఖండించండి !

**నె**దర్లాండ్స్ లో ప్రవాసంలో ఉన్న జోన్ మేరియాను అమెరికా ఆగస్ట్ 12వ తేదీన టెర్రరిస్ట్ గా ప్రకటించి ఉగ్రవాదుల జాబితాలో చేర్చింది. జోన్ మేరియా అంతర్జాతీయ ప్రజాపోరాటాల సంస్థకు వ్యవస్థాపక సలహాదారు. ప్రవాసానికి పూర్వం ఫిలిప్పీన్స్ కమ్యూనిస్టు పార్టీకి చైర్మన్ గా ఉన్నారు. ప్రపంచ ప్రజా ఉద్యమాలకు స్ఫూర్తిగా ఉన్న జోన్ మేరియాను అమెరికా సామ్రాజ్యవాదం ఉగ్రవాదిగా అభివర్ణిస్తూ గత కొద్దికాలంగా ప్రచారం చేస్తూ వచ్చింది. ఆగస్ట్ 9వ తేదీ ఫిలిప్పీన్స్ కమ్యూనిస్టు పార్టీ, దానికి సంబంధించిన ప్రజాస్థానాన్ని టెర్రరిస్ట్ సంస్థలుగా ప్రకటించి, ఆ తర్వాత జోన్ మేరియా మీద కూడా టెర్రరిస్టు ముద్రవేసింది. ఆయనకు ఆశ్రయం కల్పించిన నెదర్లాండ్స్ ప్రభుత్వం మీద పొత్తిడి తెచ్చి ఆయనను శరణార్థిగా గుర్తించకుండా చేసి, ఆయన బ్యాంక్ అకౌంట్స్ స్తంభింపచేసింది. అమెరికా ఆదేశాల మేరకు డచ్ ప్రభుత్వం టెర్రరిజం 2002-03 నిబంధన కింద ఆయన మీద ఆంక్షలు విధించింది. దీనికి డచ్ ప్రభుత్వం ఎలాంటి కనీస వివరణనుకూడా ఇవ్వలేదు.

సామ్రాజ్యవాద అమెరికా ప్రపంచ టెర్రరిస్టుగా మారి దేశాలను, జాతులను కబళించి అణచివేస్తూ, 'టెర్రరిస్ట్ వ్యతిరేక యుద్ధానికి పిలుపునిచ్చిన నేపథ్యంలో జోన్ మేరియా టెర్రరిస్టుగా ప్రకటించడాన్ని అర్థం చేసుకోవాలి. ఆఫ్ఘనిస్థాన్ మీద దుర్మార్గమైన దాడికి పాల్పడ్డ అమెరికా యుద్ధోన్మాదం యివాళ ఇరాక్ మీద యుద్ధానికి తలపడింది. సద్దాం హుస్సేన్ ను అధికారం నుండి దించివేస్తానని ప్రకటించిన అమెరికా ఇరాక్ ఎన్నికల తర్వాత అణ్ణాయుధరహిత సమాజ స్థాపన అనే సాకుతో ఇరాక్ మీద యుద్ధం ప్రారంభించింది. ఆఫ్ఘనిస్థాన్ మీద బాబుల వర్షం కురిపించి వేలాదిమందిని చంపి, అక్కడ తన కీలుబొమ్మను అధికారంలోకి తెచ్చిన నిన్న మొన్నటి చరిత్రకు కొనసాగింపుగా ఇరాక్ మీద యుద్ధానికి దిగింది.

అమెరికా యుద్ధోన్మాదాన్ని, సామ్రాజ్యవాద కాంక్షను ఎదిరిస్తూ దేశదేశాల పీడిత ప్రజలు, పీడిత జాతులు చేస్తున్న విప్లవ యుద్ధాన్ని దెబ్బదీయడానికి ఫిలిప్పీన్స్ కమ్యూనిస్టు పార్టీని, జోన్ మేరియాను టెర్రరిస్టుల జాబితాలలో చేర్చింది. సాహిత్యకారునిగా, ప్రజా ఉద్యమకారునిగా జోన్ మేరియాకు ప్రవాసంలో కూడా నిలువనీడ లేకుండా చేసి, ఆర్థిక దిద్బంధం చేసి ప్రజా ఉద్యమాలను, సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక పోరాటాలను బలహీనపరచాలనే ఎత్తుగడలో భాగంగానే ఈ చర్యకు పాల్పడింది.

ఉజ్వలమైన సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక పోరాట వారసత్వమున్న ఫిలిప్పీన్స్ ప్రజలు, ప్రపంచ ప్రజానీకం తప్పక ఈ కుట్రను బహిర్గతం చేసి ఓడిస్తారు. విప్లవ పోరాటాలు, జాతి విముక్తి పోరాటాల ద్వారా అమెరికా సామ్రాజ్యవాదాన్ని ఎదుర్కోడి పోరాడుతూనే ఉన్నారు. అందులో భాగంగా తాజాగా అమెరికా చేపట్టిన చర్యలను తప్పక బహిర్గతం చేస్తారు.

వివిధ ప్రజాఉద్యమ సంస్థలను, విప్లవ సంస్థలను, వాటి నాయకులను టెర్రరిస్టు ముద్ర వేసి నేరస్తులుగా ప్రచారం చేస్తున్న అమెరికా ఎత్తుగడలను ప్రపంచ ప్రజానీకం తప్పక ఓడిస్తారు. సామ్రాజ్యవాద యుద్ధానికి, యుద్ధ చర్యలకు ప్రజాయుద్ధమే ఏకైక పరిష్కార మార్గం.

- విరసం





KRSA 101M104

## సంపాదకుని లేఖ

2002

అక్టోబర్-నవంబర్

సంపాదకుడు  
జి. కళ్యాణరావు  
48-1-117 (9),  
మేడపైన,  
మరాటిపాలెం,  
ఒంగోలు - 523 001.

మేనేజర్  
సంగ్రామ్  
C- 132  
S.V.N. కాలనీ  
గుంటూరు - 522006

సంపాదకవర్గం  
కృష్ణాబాయి  
సజ్జా వెంకటేశ్వర్లు



కాలానికి ఉదయం ఉంది

కవిత్వానికి హృదయం వుంది

ఉదయం, హృదయం రెండూ అయిన కాలం, కవిత్వం కలిసి నిలిచినవాడు కాళోజి

ఆయన మాటలు ఉన్నాయి

ఆయన రాతలు ఉన్నాయి

ఆయన చేతలు ఉన్నాయి

మాటలకు, రాతలకు, చేతలకు తేడాలు చెరిపేసిన జీవితం ఆయన గొడవంతా

కుండబద్దలు కొట్టడం కాళోజీకి తెలిసినట్టు కొద్దిమందికి తెలుసు

కన్నీళ్ళు పెట్టినా, కళ్ళలో నిప్పులు కురిపించినా కపటం లేని

కల్మషం లేని నగ్ననత్యం కాళోజీ

ఎంతైనా రాయొచ్చు

కాలాన్ని, కవిత్వాన్ని, హృదయాన్ని, ఉదయాన్ని శాశించిన ఆ వీర తెలంగాణా కలం

యోధుణ్ణి...

రాయొచ్చు

మానవాళి మహాప్రస్థానంలో మరిచిపోలేని ఆ అద్భుత నడకని, చరిత్రని, సాహసాన్ని,

కాళోజీని....

రాయొచ్చు ఎంతైనా రాయొచ్చు.

*శ్రీకృష్ణారావు*

ఈ సంచిక వెల : 10 రూ.  
సంవత్సర చందా : 100 రూ.  
జీవిత చందా : 1000 రూ.

బకాయిలు, చందాలు  
మేనేజర్ కు పంపాలి



స్వస్థం :

# ఎ.ఐ.ఎల్.ఆర్.సి. సభల్లో కాకాజీ ప్రసంగం

13-01-2002

**వి**ప్లవ సంస్కృతి లక్షణం మనం మాట్లాడే మాటల్లో, మన చేతల్లో ఎక్కడ కనిపిస్తున్నది. పేరుకు రాజ్యమున్నది. ప్రజాస్వామ్య పద్ధతుల్లో నడిచే రాజ్యం వుండాలే. రాజ్యాంగాన్ని అనుసరించి నడిచే రాజ్యం వుండాలే. పేరుకే గాని ఉన్నదేమిటి ? కాని వున్నదేమి. ఒక్క సంగతి జ్ఞాపకం బెట్టుకోవాలే. ఇదివరకు ఎన్నో సభల్లో, వందలాది సభల్లో చెప్పిన నా గొడవ చెప్పుకొని ముచ్చటైన. మళ్ళీ చెబుతున్నా. ఇప్పుడు ప్రభుత్వాలకు వినవడేట్టు చెబుతున్నా. ప్రభుత్వాలూ వినండి అంటున్నాను. అది రాష్ట్రప్రభుత్వం కాని, కేంద్రప్రభుత్వం కాని. ప్రభుత్వం వుండేది ఎందుకోసం ? ప్రత్యేకించి ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వం. ఎంతటి ధనవంతుడికైనా ఎంతటి బలవంతుడికైనా, ఎంతటి విద్యావంతుడికైనా, ఎంతటి అధికారం వున్నాడికైనా నేరం జేసే అవకాశం వుండకూడదు. కీడుచేసే అవకాశం కూడ. అట్లనే ఎంతటి బలహీనుడికైనా, విద్యాహీనుడికైనా, ధనం లేనివానికైనా, అధికారం లేనివానికైనా నేరం చేసే అవసరం ఏర్పడకూడదు. వాడికి అవకాశం వుండకూడదు. వీడికి అవసరం వుండకూడదు. మరి ఉన్నదేమిటి ? జరుగుతున్న దేమిటి ? చట్టబద్ధం, శాసనబద్ధం మన మిత్రుడు మొదట్టి మాట్లాడినారు శాసనబద్ధత, శాసనను అనుసరించేటటువంటిది. శాసనమును అనుసరించే ప్రభుత్వం ఎక్కడున్నది ? శాసన నహి హై శోషణ్ హై”.

అయితే వీడికి అవకాశం వుండకూడదు. వాడికి అవసరం వుండకూడదు. అని చెప్పినా. అది ప్రభుత్వం బాధ్యత. దాంట్లో ప్రత్యేకించి ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వం బాధ్యత. కాని జరుగుతున్నదేమిటి ? నా గొడవ ఇదివరకు చెప్పిందే. నూర్లకొద్ది సభలల్లో చెప్పిందే. ఎట్ల వున్నది దేశం ? నా దేశం ఎట్లు వున్నది ? చెల్లినోనికి నేరం చెల్లుబాటు అవుతుంటే చెల్లనోడికి నేరం చేయక తప్పకపోతే, చట్టవిరుద్ధం చర్యల పుట్టేపాదా దేశం. ఇప్పుడు నా దేశం చట్టవిరుద్ధ చర్యల పుట్ట. దీంట్లో నేను ఏం చెప్పాలే. దేన్ని నిరసించాలే. దేన్నైనా చేసేది ప్రభుత్వమని అనుకోబట్టే ప్రభుత్వ విషయంలో దేన్ని మెచ్చుకోవాలే ? ఏదైన జరుగుతోందని ఏం లోపమని ఎక్కడ చెప్పుకోవాలే ? ఏం జరిగితే First Information Report అని ఒకటుంటుంది. First Information Report అది చేసే బాధ్యత అది న్యాయస్థానానికి జెప్పే బాధ్యత police ది. మరి పోలీసు తాణాల్లో జరిపేటటువంటి నేరాలకు వాడు First Information ఇవ్వాలే. ఈ రోజు చెప్పినా, South Africa లో ఆందోళన జరుగుతున్నాక రెండేళ్ళప్పుడు చెప్పినా, South Africa లో జరుగుతున్నది, అన్యాయం జరుగుతున్నదని చెబుతుంటారు మేధావులు. మన దగ్గర భారతదేశంలో గూడా ప్రతి police స్టేషను ఒక ‘పిటోరియా’ South Africa లో వుండేటటువంటిది ఏదైతే ఉందో అదే.

ప్రశ్నించినా. నైజాం కాలంలో ప్రశ్నించినా. పోలీసుల విషయంలో నైజాంను.

నల్లగొండలో నాజి వృత్తులు - వెన్నాళ్ళు

పోలీస్‌ల దౌర్జన్యాలు పోషణ పొందేదే ఎన్నాళ్ళు - దొంగలు దొంగలు ఊర్లో పంచుకొని దొరలు పెరిగేదెన్నాళ్ళు.

దీనికి కనీస ధర్మం అసమ్మతి, నిరసన. ధిక్కారం. ప్రజానుకూల హితానికి, ప్రజాస్వామ్యానికి విరుద్ధంగా జరిగితే పొరుని యొక్క కనీస ధర్మం ఏమిటంటే అసమ్మతి తెల్పాలే. నిరసన తెల్పాలే. ధిక్కరించాలే. 1919 రౌలట్ ఆక్టును ధిక్కరించాడు గాంధీ. పదిమందిని కూడగట్టుకొని ధిక్కరించుడు కాదు. తాను ధిక్కరించిండు. Black law నేను పాటించను. వాళ్ళు మేధావులు. అసమ్మతి. “దీన్ని నేను ఒప్పుకోను, దీన్ని నేను ధిక్కరిస్తున్నాను”. Black law. ఇది నల్లచట్టం. మరి మేధావులమనబడే మనం ఎందుకు నోరు

మూసుకూర్చున్నాము. ఎందుకు అసమ్మతి తెల్పలేదు ? తెలుపుతూ లేము ? ఎందుకు నిరసనలు తెలపడం లేదు ? ఎందుకు ధిక్కరించడం లేదు ? ఆ అసమ్మతిన, నిరసనైనా, ధిక్కారమైనా ఎవరికి విరుద్ధంగా పనిచేస్తం, చట్టబద్ధమైన ప్రభుత్వం వుంటే, ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వం వుంటే దాన్ని పాటిస్తాయి. ఈ ప్రభుత్వం ముందట అసమ్మతి పనిచేయదు, నిరసన పనిచేయదు, ధిక్కారం పనిచేయదు. ఇక్కడోక Question Mark. నాకు తోచిన ప్రశ్న. నాకు తోచిన ఒక్క అభిప్రాయం. నేను Political Science చదువుకున్నాను. Administration law చదువుకున్నాను. నాకు తెల్పదు. ఆ రాజకీయ శాస్త్రంలో కూడా ఏం నిర్వచనాలుండాయో. నడుస్తున్న ఈడుకాదు. ఈడుస్తున్న ఈడు. కాని నడుస్తున్న ఈడులో వున్నవాళ్ళతోటి చెప్పున్నాను. ఏమిటి. ప్రభుత్వం ? ఈ ప్రభుత్వంలో వున్నది ? ఈ నోటికి తాళాలేమిటి. ఆలోచనలకు తాళాలేమిటి. ఫాసిజం అని ఓ మాట వున్నది రాజకీయ శాస్త్రంలో. వింటున్నాం. ముసోలినీ ఫాసిస్టు, హిట్లర్ ఫాసిస్టు, నాతో వచ్చినకాడికి. నాకు వచ్చిన మాటలల్లో నాకున్న అవగాహన ప్రకారంగా ఏకీభవించనోని పీక నొక్కు సిద్ధాంతం” నాతోటి ఏకీభవించకపోతే నీ పీకనొక్కి పారేస్తా ! అంటే మరోటిగాదు. అచ్చమైన ఫాసిజం. ఎందుకు చంపుతున్నావురా ? “వాడు నాతోటి ఏకీభవించుట లేదు” ఈ ప్రభుత్వాలన్నీ కలిసి వస్తున్నాయి. ఈ ప్రభుత్వాలు నా నిర్వచనం ప్రకారంగా ఫాసిస్టు ప్రభుత్వాలు.

ఎవరినీ, ఒక్కణ్ణి కూడా నిర్బంధించకూడదు అని రాజ్యాంగం చెప్తుంటే “వాళ్ళు” మేమింతమందిని పట్టుకున్నామయ్య !” ఇన్ని కోట్లమందిలో కూడా .0001 ఏదో percentage. 2 లక్షలమంది వానికి చిక్కలేదు. .00 లల్లో లెక్కలు చెప్పున్నాడు. ఇది కేంద్రప్రభుత్వం, హోంమంత్రి చెప్పినమాట. సుప్రీంకోర్టు ముందరై Argue చేసినటువంటి ప్రభుత్వ Advocate గారు. ఆమెనెవరో బెంగాళి ఆయనే. J.C. ఆయన చేసిన Argument ఏవిధంబో పోలీస్‌లు కూడా చంపేయొచ్చు. ఎవరిబడితే వాణ్ణి. ఇది ఎమర్జెన్సీ ఎత్తేసి ఇరవై సంవత్సరాలైందో ఎంతైందో. మరి అదే అమలుజరుగుతున్నది.

మాట. ముందుమాటలు Kill in Encounter ఈ మూడు మాటల క్రింది Criminal law criminal course న్యాయపద్ధతి, సుప్రీంకోర్టు వరకు తుడుచుకుపోయింది. Enquiry Magistrate కు తెల్పదు. అడగడు. Session Judge లేదు. సాక్షులు లేరు. Deffence witness లేదు. apple లేదు. సుప్రీంకోర్టుకు Apple లేదు. High Court వారు ఉరి అన్నవాణ్ణి ఉరితీయాలని, మరణశిక్ష ఇవ్వాలని నిర్ధారణ చేసింది లేదు. Session Judge లకు శిక్ష విధించేది లేదు. నేను Apple చేయుచున్న ఒక Criminal కు, కొసరు Supreme Court వారు కూడా చెప్పిం తరువాత Next పిటీషన్ రాష్ట్రపతి దగ్గర దయాభిక్ష ! ఆ దయాభిక్ష కోరిం తరువాత ఆయన దయాభిక్షకు సంబంధించిన విజ్ఞప్తిని నిరాకరించిన తరువాత నాకు ఉరి ఇవ్వాలే ! ఇవన్నీ బోయి Procedural ఈ పద్ధతి లేదు. Killed in Encounter. ఎవడు జెప్తాండు ? చబేదార్ జెప్తాండు ? పోలీసాడు జెప్తుండు. సర్కిల్ ఇన్‌స్పెక్టర్ జెప్తుండు. ఏ ప్రభుత్వం వున్నది. ఇది ఏం ప్రభుత్వం ఇది. ఇది ఫాసిస్టు పద్ధతి కాకపోతే ఇంకే పద్ధతి ?

మళ్ళీ అదే మాట. అసమ్మతి తెలపాలి, నిరసన తెల్పాలి. ధిక్కారం చేయాలి. ఊరుకుండేటోడు ఊరుకుంటుండే చేసేటోడు చెకుంటపోతాడు. ఒక పాత మాట నా యాభైఏళ్ళ క్రింది ముచ్చట. నేను అదే 57, 58 కెల్లి “ఎన్నాళ్ళు ఎన్నాళ్ళు” అనే గేయం. దొంగలు దొంగలు ఊర్లు పంచుకొని దొరలయ్యె అని ప్రశ్నించాన్నేను. పోలీస్‌ల దౌర్జన్యాలు పూడ్చుకపోయే దెన్నాళ్ళు. అయితే ఓ పిల్ల ఆడేటోడు మనకు తెలిసినటువంటివాడు మన అన్నవంటోడు. అదే వేదికమీద కూసొని నేను ఈ పాట పాడుతుండే “ఎన్నాళ్ళైతే అన్నాళ్ళు” అనేది ఆయన. అయితే ఇప్పటివరకూ అదే జరుగుతుంది. ఎన్నాళ్ళైతే అన్నాళ్ళు. ఎన్నాళ్ళైతే అన్నాళ్ళు. మరి మనం ఎన్నాళ్ళు సాగిద్దాం ! ఎన్నాళ్ళు ఈ దోపిడిని, దౌర్జన్యాన్ని, ఈ హత్యలను, ఈ ఫాసిస్టు ప్రభుత్వాలను ఒగండ్ల కొకడు మరి ఈ ఫాసిస్టు ప్రభుత్వాలు అంతా ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఒక్క తీరు సాయపడుకుంటున్నాయి. Allain forces వాళ్ళలా చేస్తుంటే వారితోటి పోరాటం చేయటానిక్కోసం మన సమైక్యత గావద్దా ! మేధావులు సమైక్యత గావద్దా ! విప్లవవాదులు సమైక్యత కావద్దా ? అదే నా



ప్రశ్న ! ఇది అఖిలభారత విప్లవ సంస్కృతికి సంబంధించి నటువంటిది. ఎక్కడెక్కన్నుంచో వచ్చిందొచ్చు. మొన్ననే ఒక పత్రికలో కూడా వ్యాసం వచ్చింది. ఎవరో అడిగిందట. ఎవరి ముందు ఎవరూ మాట్లాడడం కాదు, నిరసన తెలపడం లేదు. అసమ్మతి తెలపడం లేదు. అందరూ మౌనంగా. ఒక పెద్ద వ్యాసం రూపంలో ఒక ప్రశ్న.

అయ్యో ! ఇక్కడి మేధావులు ! ప్రజలతోటి నడిచి వెళ్ళండి. చెన్నారెడ్డి కాలంనుంచి వచ్చింద్రా, వెంగళరెడ్డి కాలంనుంచి వచ్చింద్రా ! ఇప్పుడున్న కాలంలోంచి వచ్చింద్రా ! 'సంతానం' అని ఒక మహానుభావుడు వయో వృద్ధుడు, constitutional expert భారతీయ రాజకీయ జీవితంలో లోపట, ప్రజా జీవితంలో లోపట ఆరితేరిన వాడు. ఎమర్జెన్సీ డిక్లేర్ అయింతరువాత ఆయన ఉత్తరం రాసిండు. ఎవరికి ? అందరు Legistator లకు. అంతా పార్లమెంటరీ మెంబర్లకు. ఇది ఏం జరుగుతున్నది ? మీరు మాట్లాడరెందుకు ? కొనవరకు, ఎంతవరకొచ్చిందంటే పార్లమెంటరీ కూడా మాట్లాడవద్దు అన్నారు. మరి మనం అందరం కూడా నోరు మూసుకుని కూర్చున్నాము. నోరు తెరిచినవాడు, నోరు తెరుస్తాడేమో అనుకునబడేవాడు అందరూ కూడా జైళ్ళలో మూయించబడినాళ్ళే. దాంతో ఆ జైళ్ళో వేసినదాంట్లో విచక్షణ లేదు. ఫాసిజానికి విరుద్ధంగా ఎమర్జెన్సీకి విరుద్ధంగా ఆ భావన ఉన్నవాడు. వారు జమాతె-ఇస్లామియాగానీయ్యండి. విప్లవకారుడు గానీయ్యండి. జనసంఘం వాడు గానీయ్యండి, ఏ సోషలిస్టు కానీయ్యండి. వాడు జయప్రకాష్ నారాయణ్ గానీయ్యండి. ఎంతవరకు వచ్చిందంటే ఒకప్పుడు ఎమర్జెన్సీలో ఒక జోక్ వచ్చేది. ఎవరో నన్యాసి నదిలో స్నానం చేసుకుంటూ "నారాయణ నారాయణ" అన్నాడట. వీడు జయప్రకాష్ నారాయణ తోడు పట్టకబోయింద్రు" వాడిని. పరిస్థితి చెబుతున్నానండి. అయితే వెయ్యబడ్డవాళ్ళు, నోరు మూయబడ్డవాళ్ళు, జైళ్ళో వేయబడ్డారు. తక్కిన population సాక్షాత్ అప్పటి కేంద్రప్రభుత్వం యొక్క హోంమంత్రి "ఏమిటిదయ్యా విచారణ లేకుండా detection చేస్తున్నారు" అని ప్రశ్నిస్తే ఎవళ్ళయ్యా ఇటన్నవాడు అంటే హోమ్మంత్రి, మనవాడు మన తెలుగువాడు. మన ఆంధ్రుడు కాసు బ్రహ్మానందరెడ్డి. అప్పుడు హోమ్మంత్రి. ఎంతమందినయ్యా పట్టుకొన్నది మేము .0001% కూడా పట్టుకోలేదు. వాళ్ళే పాయింటర్ను లెక్కల రూపంలో చెప్తున్నారు. లక్షా, రెండు లక్షలమందిని నిర్బంధిస్తే, ఒక్కన్ని కూడా నిర్బంధించ కూడదు అని Democratic ప్రభత్వమైతే, రాజ్యాంగమైతే విచారణ లేకుండా సాగినిద్దాం ! గౌరవ మర్యాదలతోటి బతకవలసిన హక్కు ఉన్నటువంటి ప్రతి పౌరుడూ. నిన్న ఇంకెవరో ఆ మొహమ్మద్ దాని ఆయనే మా హన్మకొండ సంగతి రాణి విషయంలో ప్రజాతంత్ర పత్రికలోని నిఘా అనే ఆర్టికల్ చూసా, ఒక వ్యాసం రాశాడు. హన్మకొండ పోలీస్ స్టేషన్లో ఒక 50, 60 మంది యువకులను ప్రతి వారం వచ్చి, లేక ప్రతిరోజూ వచ్చి (ఆయనకు) ఆ సర్కిల్ ఇన్స్పెక్టర్ కళ్ళబడి పోవాలి. వాళ్ళు ఎప్పుడు పోలీస్ స్టేషన్కి వెళ్ళినారోగాని ఆ సందానీ అనే పేరు గల సర్కిల్ ఇన్స్పెక్టర్ వాళ్ళను అడుగుతాడంటా "రేయ్ ! నాకేదన్నా అయితే మీలోంచి నలుగుర్ని చంపుతా !" హన్మకొండలో ఆయనకేం

జరగలేదు. కానీ పోలీసు స్టేషన్కు పోయేవాళ్ళనే కాల్చిచంపారు. అదే రాత్రిపూట పోయి ఇళ్ళలో పడుకున్నవాళ్ళను పట్టుకపోయి "పద్మాక్షి గుట్టదగ్గర కాల్చి పడేశారు".

అయితే సాక్షం ఎవడ్రా ? ఎవ్వరూ లేరు. ఎవరు చూసింద్రా ఆ ఎన్కౌంటర్. చూశాడు. ఏకైక మాట.

చెప్తున్నారు. ఎన్కౌంటర్ ఆ ఇంట్లోళ్ళు వాళ్ళు ఏం మాట్లాడుకుంటున్నారు. రాత్రి పడుకున్నాళ్ళను పట్టుకపోయింద్రని అంటున్నారు. ఈ ఇంట్లో వాళ్ళ చెప్పిన మాటకు సంబంధించిందే. బాలగోపాల్ జెప్తున్నాడు. మరి రకరకాల కథనం వున్నటువంటిది. ఇప్పుడు జరగవలసిందేమిటి. ప్రజాస్వామ్య రాజ్యాంగం వుందని చెప్పకొనే ప్రభుత్వాలు చేసే పరిస్థితులు అట్ల వుంటే పౌరులనేవాళ్ళు ఏం చేయాలి ? గౌరవప్రదంగా బ్రతికే హక్కు వున్నటువంటి పౌరుడు ఏం జేయాలే ? అసమ్మతి, నిరసన, ధిక్కారం, అధికారం ఉన్నటువంటి పౌరుడు ఏం చేయాలి ?

సామాన్యుడు నయం. ఈ మేధావులకంటే ! ఆ అడవాళ్ళు నయం. ఆ ఇంటివాడు సామాన్యుడు నయం. మా ఇంట్లో ఆయన పడుకుంటుంటే వచ్చి లేపుకొని తీసుకపోయింద్రు. పోలీసులు పట్టక పోయింద్రని. ధైర్యంగా చెప్తున్నారు ! ఇది జెప్పడానికి భయపడే మనం మేధావులం కాదు. మనం పిరికిపందలం. రాజ్యాంగం ఎరుకున్నవాళ్ళు కూడా పిరికిపందలం. ప్రజాస్వామ్య మంటే ఈ ప్రభుత్వాలకు ఎన్ని కథలు చెప్పాలె. ఈ విషయంలో ప్రభుత్వంలో వున్నటువంటి అధికారం Chief Minister, M.P. వాళ్ళందరితోటి కలవడం జరిగింది. వాళ్ళతోటి మాట్లాడడం జరిగింది. ఇప్పుడు కాదు 30 ఏళ్ళనుంచి 40 ఏళ్ళనుంచి. అగ్ర భారతదేశం నుంచి కొంతమంది వచ్చిండు.

జార్జి ఫెర్నాండెజ్ వచ్చిండు. ఇప్పుడు సైనికమంత్రి. Deffence ఆయన కూడా వచ్చిండు. బొంబాయి నుంచి అప్పుడు మంత్రి గాడు. ఇక్కడివాళ్ళందరం ఇంకా బొంబాయివాళ్ళు. బీహార్వాళ్ళు వున్నారు. కూచోని పంజాబీనుంచి వచ్చినవాళ్ళు ఆ 16, 17 మందిలో నేను గూడ ఉన్నాను. C.M. N.T. Rama Rao, ఆయనతోటి చెప్పకున్నాం. ఇట్ల జరుగుతుంది. అంటే ఆయన ఇట్లా వెనుకకు ఒరిగి Over police version is different అన్నాడు. అంటే నేను మెల్లగా నా కుర్చీ ముందుకు జరుపుకొని Who says that ? ఎవడు వాడు అనేటోడు Police version different అని N.T. Rama Rao C.M. అంటున్నాడా లేక వాన్ని 149 M.L.A. లు తీసుకపోయి ఊరూరు తిరుక్కుంటూ వస్తుంటే రానియ్యమని చెప్పి కొంతసేపు ఆ Studio లో పోయి నేను కూర్చుండే మూడుసార్లు ఆ Studio యొక్క search పరిశోధన పోలీసువాళ్ళు వచ్చి చేసిండు. ఇక్కడ నక్సలైట్ దాగున్నాడని చెప్పి చేశారు. నీ వంటల రూము సోదాచేసి కూరగాయలు కత్తిరిచ్చుకునే కత్తిని Dangerous wepon అని చెప్పి police చెప్పిన version ఆ పోలీసు version

మొదటి కవర్  
ముఖపత్రం : కాళోజీ

## ఇందులో.....

సంపాదకుని లెఖ .....	1
వ్యాసం - ఎ.ఐ.ఎల్.ఆర్.సి. సభల్లో .....	
కాళోజీ ప్రసంగం .....	2
కాళోజీ జీవన నడి - వరవరరావు .....	5
కాళోజీ జ్ఞాపకాలు .....	6
ప్రత్యేక వ్యాసం .....	7
కవిత .....	13
పాట .....	16
కథ : ఒక చల్లని మేఘం .....	17
కథ : బొంద జూదవైతి .....	19
పుస్తక సమీక్ష - కరుణ .....	24
పుస్తక సమీక్ష - సగితేటి .....	25
పుస్తక సమీక్ష - చల్లా మోహన్ .....	25
పుస్తక సమీక్ష - శుకర్ .....	27
ఉత్తరాలు .....	29
విరసం విశేషాలు .....	31



నీకేమయినా జ్ఞాపకం వున్నాయా ? ఇవ్వాల నువ్వు పోలీసు version అంటావా ?” అని అడిగినా అనాడు. ఈ police version ఎప్పటికీ అట్లనే వుంటది. అది N.T. Rama Rao విరుద్ధంగానీ, ఇంకెవరికైనా విరుద్ధం కాని. అధికారం వుండేటటువంటి ప్రభుత్వంకు కావల్సింది మాట్లాడడమూను. అధికారం లేనివాడు వాడు ఎవ్వడైనా గాని గాంధీ మహాత్ముడుగాని, జయప్రకాష్ నారాయణ్ గాని, కాళోజీ నారాయణరావు గాని, సామాన్య పౌరుడు ఎవ్వరైనా police version ఎప్పటికీ different వుంటుంది.

అదే ప్రశ్నించాలి. ఈ police version different ఏమిటి ? ఒక సంఘటన జరిగినట్లైతే దానికి ఆ సరియైనవాండ్లు, ప్రమాదానికి గురైన వాండ్లు, ఆ ఆవదకు గురైనవాళ్ళు చెప్పితే మాకేమిటిది ? అయితే దాంట్లానే Fernandez బొంబాయి నుంచి వచ్చినవాడు. అప్పుడు ఆయన విమానం దిగి వచ్చాడు. ఒక పత్రిక పట్టుకొచ్చాడు. ఆయన అడిగాడు. “అయ్యా ! ఇదేమిటి ?” అప్పుడు టాడా అనే చట్టం. అయితే ఆయన బొంబాయి నుంచి తెచ్చిన పత్రికలో కూడా ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం కూడా ఆలోచిస్తున్నది టాడాను ప్రవేశపెట్టడానికి అని ఆ పత్రికలో లేదు. Who said that what is his. మేం ఆలోచిస్తున్నాము. మాట్లాడేదేం లేదు. ఇది నాకు సాక్షాత్ ఆ పత్రిక జర్నలిజంకు సంబంధించినటువంటిది. అధికారం అధిపత్యం వున్నటువంటిది. తెచ్చినవాడు Fernandez పత్రిక బొంబాయిది. ఆలోచిస్తున్నారు. అదేమో అప్పుడు. టాడా టాడా అయినప్పుడు ఒక సంగతి జెప్పి న్నేను. టాడా చట్టంలో లోపట ఒకమాట వున్నది. నేరం టాడా క్రింద నేరం నిర్బంధించరాదు.

కల్లోలం, భయం కల్గించేటటువంటి మాట చెప్పిన, వార్త చెప్పినా ఏది చెప్పినవాడు కూడ నిర్బంధింపబడ్డాడు. నేరం జేస్తాడు. అయ్యా ! అప్పుడు చెప్పిన మాట సభలో చెప్పినమాట ఏమిటి ? ఏం చెప్పింది ఎరికనా ! ఈ చట్టం మంజూరు చేసినటువంటి P.M., పార్లమెంటు అప్పుడు 90 కోట్లమంది ప్రజల హృదయాల్లో కూడ కల్లోలం, భయం కల్గిస్తుంది. కాబట్టి మొదట ఈ భయం కల్గించిన టెర్రరిస్టు ఎవరయ్యా అంటే P.M. you are creating Terror in the wants at 90 కోడు. మీకు ఇంకొకమాట చెప్పతా. రక్షణ రక్షణే. ఈ police వాళ్ళు ఎన్నాళ్ళు రక్షిస్తారు. వాళ్ళకే రక్షణకు నలుగురు మంది గావలె. ఈ మంత్రిగాడేం రక్షిస్తాడు. వాడి రక్షణకే వదిలమంది గావలె. ఈ ప్రభుత్వమేం రక్షిస్తాది.

వానికి అమెరికా నుంచి ఆయుధాలు, చైనా నుంచి ఆయుధాలు గావలె. అక్కడి నుంచి రావలె, ఇక్కడనుంచి రావలె. అయ్యా ! మేధావులూ ఆలోచించండి ! నా మాటల్లో తప్పుంటే నాకు జెప్పండి ! ప్రభుత్వాన్ని నిలబెట్టుకోవడానిక్కోసం, అధికారం నిలబెట్టుకోవడానిక్కోసం దౌర్జన్యం చేసి తుపాకీని వాడుకొనేటటువంటి వాళ్ళకు, ఆ దౌర్జన్యాన్ని ఎదురించేవాళ్ళను తుపాకీ పట్టుకున్నావా ? అని అడిగే అధికారం ఉన్నదా ! నీకు ఉన్న బలగం జాలదు. ఆవతల్నుంచి బలగం కావాలి. వాడు ఆయుధాలు పంపించాలి. వీడు ఆయుధం పంపించాలి. ఆ ప్రభుత్వం యొక్క సానుభూతి కావాలి. ఈ ప్రభుత్వం సానుభూతి కావాలి. మరి నాకు అఖిల ప్రపంచంకు సంబంధించినటువంటి ప్రజానీకం యొక్క మద్దతు కోరితే తప్పా ? నువ్వు ఆయుధాలు తెప్పించుకోవచ్చు. నేను ఆయుధాలు తెప్పించుకుంటే తప్పా ? నువ్వు ఫండ్స్ తెచ్చుకున్నదే, నేను ఫండ్స్ తెచ్చుకుంటే తప్పా ? ఇది ఆమ్మెస్టీని అడిగేను నేను. ఆమ్మెస్టీ వాళ్ళు హైదరాబాద్ లో Y.M. C.A.O. లో ఒక సభ చేస్తే అయితే నీ అన్యాయాల్ని ఎదుర్కోవడం కోసం. నాకు ఆయుధం కావాలి ! మరి మీ విప్లవశాస్త్రం, విప్లవం, విప్లవ సంస్కృతి ఏం చెప్తరో ! గద్దరన్న కార్యదర్శి. 5-6 ఏళ్ళక్రింద హన్మకొండలో సభ చేస్తామని Announce అయితే ఏమొచ్చిందో ఎరికేగా వార్త. “ఆ వేదికను ఎగురగొడతం” . ఆ జెండాలు కాలబెడతం” అని చెప్పిరి. నేను వెంటనే statement ఇచ్చిన. ఆ కొట్టేటోడు కొట్టినీయ్యండి. వేదిక దగ్గర వుంటా నేనంటి. గద్దరు పాడతాడు. కాళోజీ మాట్లాడతాడు. అట్లనే సభ జరిగింది. సభలో గద్దరు పాడిండు. కాళోజీ మాట్లాడిండు. అయినా ఇక్కడ ఏమి సంగతి ? ఏమి సంగతి ? ఏమి సంగతి ?

అయ్యా ! బాలగోపాల్ గారు ! 50 మందిని పిలిపిచ్చి వార్నింగ్ ఇచ్చిండు. వాడు C.I. అని చెప్పి మీరు రాసిండ్రు. నా వరంగల్ లో లోపట ఎంతమంది ప్రొఫెసర్లను పోలీస్ స్టేషన్ కు పంపించుకోవడం లేదు. ఎంతమంది Advocate లను, professor లను చంపుతామని వార్నింగ్ ఇవ్వడంలేదు. ప్రత్యక్షంగా వాడు మాట్లాడ్తాడు. “ఏయ్ ! నిన్నేక్కడ వదులపెడతం. నువ్వు పట్నం పోయినా నిన్ను వదులపెడతమా ? అక్కడ కూడా చంపుతా నిన్ను ! అన్నాడు. నిన్ను ఎక్కడ బోయినా వదిలేది లేదు అంటున్నాడు. అంటే ఏం మాట్లాడు తున్నావయ్యా ? ఏ ఖానూన్ ప్రకారం మాట్లాడు తున్నావ్ ! ఏం లేదు. ఖానూన్ గీనూన్ ఎవరిది ? వీళ్ళతోటి ఖానూన్ ఏమిటిది. వీళ్ళను ఎక్కడ కనబడితే అక్కడ చంపాల్సిందే అంటాడు. ఇది ప్రభుత్వం యొక్క వ్యవహారం.

అయ్యా ! ఈ పోలీస్ కు ఈ పాలసీ విషయంలో హక్కు ఎవడిచ్చిండు ? ఈ పోలీసులు అధికారం ఎక్కనుంచి వచ్చింది ? తేలియందే ! మంత్రిగాడు చెప్తాడు. ఇది Police ల పాలసీకాదు. మా ప్రభుత్వం పాలసీ అంటాడు వాడు. ఇప్పుడు ప్రపంచం పాలసీ. ఏండ్ ! టెర్రరిజం. ఉగ్రవాదం. చట్టవిరుద్ధం పనులు. దాన్ని ఎదుర్కోవడానిక్కోసం గ్లోబల్ తో కలిసి మేం పనిచేస్తాం. దీన్ని మేం ఆపుతాం. మళ్ళీ దీనికి విరుద్ధంగా పౌరుడు, ప్రజా విప్లవ సంఘాలు పోరాడే సంఘాలు, మేధావి సంఘాలు ఏం చెప్తున్నాయి ? ఏం చేయదలచుకున్నారు ? విప్లవ సంస్కృతి ఏం చెప్తాది ? చూడు అది ఇది విలీనం కావాలి ! దానికోసం కావాలి !! దానికోసం !!

He is killed in encounter అనే మూడు మాటలతోటి ఈ న్యాయ సంస్థ అంతా నాశనం అయిపోతాది. ఇంకెక్కడిది Democracy ? ఇంకెక్కడిది రాజ్యాంగం ? అయ్యా ? పౌరులకు కావల్సింది ఏ కట్టడి ? ఏ సభ్యత ? ఏ బాధ్యత ? ఖురాన్ కు సంబంధించిన బాధ్యత కాదు. వేదాలకు సంబంధించిన బాధ్యత కాదు. కాషాయ వస్త్రాలకు సంబంధించింది కాదు. ఏదైన political పార్టీకి సంబంధించినవాళ్ళది కాదు. రాజ్యాంగముకు సంబంధించిన, నీతి, నిజాయితీ. Every one is expected to go by constitutional Morality. Whether he is Government Servant, whether he is M.L.A. M.P. (or) P.M. (or) Minister. Any citizen. Constitutional Morality చెప్పండి.

నేర రాజకీయాలు బాహాటంగా ప్రకటన జరుగుతుంది. “మేం చంపుతాం”, “మేం సైన్యాన్ని చేకూరుస్తాం” మేం రేపు కూడా చేస్తాం” అని బాహాటంగా చెప్తున్నాడు. మరి ఈ రెండు విధానాలైనటువంటి వ్యవహారాలు. ఈ దౌర్జన్యాన్ని ఎదుర్కొనే వ్యవహారం. దోపిడీని ఎదుర్కొనే వ్యవహారం. దోపిడీ చేసే వ్యవహారం. దౌర్జన్యం చేసే వ్యవహారం అటువైపు ఎవరు, ఇటువైపు ఎవరు. మన choice ఏమిటిది ? అది నిర్ణయించుకోవాలి. అంతేగాని వేరే ఏమీలేదు. నా వరకు ఏమిటిదయ్యా వున్నవాణ్ణి. ఎన్ని రోజులు బ్రతుకుదు నేను. ఏమిటిది. అన్యాయాన్ని ఎదిరిస్తే నాక్కూడ ఒక సంతృప్తి. అన్యాయం అంతరిస్తే నాక్కూడ అన్యాయాన్ని ఎదిరించినవాడు నాకు ఆనందం. ఆరాధ్యుడు అందుకోసం ఈ దౌర్జన్యాన్ని, ఈ అన్యాయాన్ని ఈ నేర రాజకీయాలను, అధికారాణ్ణి ఎదిరించేవాడు నాకు ఆరాధ్యుడు. నమస్కారం. మీ అందరికీ నమస్కారం.



**కా**ళోజీని వేమనతో ఇప్పటికే చాలామంది పోల్చారు. ఆ పోలిక చాలా సరియైందే. వేమనకు వందల సంవత్సరాల తర్వాతనైనా లభించిన సి.పి. బ్రౌన్, రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ, బంగారే, ఎన్. గోపి వంటి సమర్థులైన పరిశోధకులు, వ్యాఖ్యాతలు కాళోజీకి సమకాలీనంగా కూడ లభించక పోవడం కాలంలో వచ్చిన మార్పు అనుకుందామా? ఎందుకంటే కవిత్వమే ఇన్ని పేజీల సంపుటమైతే, డెబ్బై ఏళ్ళకు పైగా ఒక నడుస్తున్న చరిత్రవలె, నిద్రలో తప్ప ఒక మాటల నదివలె ప్రవహించే కాళోజీని అచ్చులో వునరావిష్కరించుకుంటే అది మనకు ఒక శతాబ్దకాల జ్ఞానమవుతుంది.

అంతేకాదు. ఈ కవిత్వంలో కాళోజీ చెప్పినట్లు - పాండిత్యంలోని తెలివిడి, తెలివిడిలోని వివేకం - ఏమిటో విడమరచే ఒక ప్రపంచ దర్శనాన్ని మనకిస్తుంది. “గడించిన అలౌకిక శాస్త్రీయ జ్ఞాన విజ్ఞానం ఎంతనికాదు. పోగొట్టుకున్న సామాన్య జ్ఞానం ఎంతని?”

అందుకే ఈ దేశంలో ఒక సంప్రదాయమైన సంచారజ్ఞానం విషయంలో వేమన, సానె గురూజీ (కాళోజీపై ప్రభావం వేసినవాళ్ళలో ఖలీల్ జిబ్రాన్ తో పాటు ఇతణ్ణి కూడా పేర్కొనాలి వంటి వాళ్ళ పోలిక తెచ్చినా, కాలం రీత్యా కాళోజీలో ఒక అంశం అదనంగా ఉన్నది. ఆ స్పృహ అనండి, చైతన్యం అనండి, ఆయన నిరంతరం లేవదీసే పౌరుడు - చర్చ. పోరనివా, పౌరునివా అని వేసే ప్రశ్న గ్రీకు, రోమన్ చరిత్రల్లో సోక్రటీసు రెండువేల ఏళ్ళకింద వేసిన ప్రశ్న. అప్పటి సిటి స్టేట్ కు, సిటిజన్, సబ్జెక్టులకు, ఫ్రెంచి విప్లవం తర్వాత ఏర్పడిన విశ్వజనీన - సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వం, స్వేచ్ఛాభావాలకు ఒక రెండు పెద్ద గెంతులు (Leaps and bounds) వేసింది ప్రపంచం.

x x x

కాళోజీలో ఆ దినుసు కూడా వుంది. సోక్రటీసు, రూసోల ప్రశ్న - ఆకాంక్ష. ఆ విషయంలో కాళోజీ ఈ దేశకాల పరిస్థితులకన్నా చాలా ముందున్నాడు. జయప్రకాష్ నారాయణ్ వలె (ఒక ఆకు ఎక్కువేనేమో - ఎందుకంటే ఆయన సంపూర్ణ విప్లవాన్ని ఆశించి బీహార్, గుజరాత్ ఉద్యమాలు నిర్వహించి, పార్టీరహిత ప్రజాస్వామ్యాన్ని అసెంబ్లీ పార్లమెంటులకు బయట గాంధీమైదాన్ లో ప్రయోగించాలని చూసినా ఎమర్జెన్సీ తర్వాత జనతాపార్టీ ఏర్పాటును ఆశీర్వదించాడు. స్వయంగా ఎమర్జెన్సీకన్నా ముందే హక్కుల సాధనకోసం పీపుల్స్ యూనియన్ ఫర్ సివిల్ లిబర్టీస్ అండ్ డెమోక్రటిక్ రైట్స్ వంటి సంఘాన్ని తార్కాండే వంటివాళ్ళ సహకారంతో స్థాపించాడు. కాని కాళోజీకి సంఘం, పార్టీప్రత్యం, నిర్మాణం ఎంత చీదరో ఒక్కచోట

## కాళోజీ జీవన నది

కాదు ఈ కవిత్వంలో అవకాశం వచ్చినప్పుడల్లా, కాదు తెచ్చుకొని కూడా చెప్పకుండా వదలడు). ఆయన ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్స్ వంటి పార్లమెంటరీ ప్రజాస్వామ్యాన్ని, రూల్ ఆఫ్ లాను ఇక్కడ అసాధ్యమని గుర్తించడం లేదు. (ప్రజలతో ఉంటూ ఒక అడుగు ముందుకు - అని చెప్పబోతే ‘అగో, గా సిద్ధాంతాలే నాకు చెప్పొద్దు’ అని కుండ బద్దలు కొడతాడు.)

ఆయన కవిత్వ పరామర్శకన్నా ముందు ఆయన జీవన దృక్పథం ఏమిటో చూద్దాం. ‘నేను ప్రస్తుతాన్ని’. నిన్నటి స్వప్నాన్ని, రేపటి జ్ఞాపకాన్ని, గతానికి శిఖరాన్ని, భావికి ఆధారాన్ని - నేను గతినీ, ప్రస్తుతాన్ని. ఉన్నదాన్ని, బ్రతికున్నదాన్ని. గతాన్ని స్వగతంగా గలదాన్ని, భావిని స్వభావంగా గలదాన్ని - అని చెప్తూ ఒక్కమాటలో తన వస్తుత్వాన్ని చెప్తాడు. ‘నేను జీవనాన్ని, జీవనదాన్ని’.

1965 లో రాసిన ఈ కవిత్వంలో I am dream of yesterday and memory of tomorrow - అనే ఖలీల్ జిబ్రాన్ పంక్తులు అనువాదం చేసాడు కాళోజీ. ఇది కేవలం అనువాదమే కాదు. ఆయన జీవన దృక్పథం. బ్రతుకు బ్రతుకు - అంటాడు. జీవించడం ఆయన జీవన దృక్పథం. నదివలె, ప్రవాహంవలె, వర్షమానంవలె. అల్బర్ట్ ప్విట్జర్ మరణించినప్పుడు రాసిన కవిత్వంలో ఈ దృక్పథం మరింత స్పష్టమవుతుంది.

1964 లో స్విట్జర్ మరణాన్ని తలచుకొని రాసిన ‘అల్బర్ట్ ప్విట్జర్’ (పే. 56) కవిత్వంలో ‘బ్రతికున్నచోట, బ్రతుకున్న చోట’ ఆయనదే కాదు, తనదే చోటని చెప్పినట్లే మనకు తన ఈ కవిత్వ అంతటా ఆల్బర్ట్ స్విట్జర్ దే కాదు, తన జీవన దృక్పథం ఏమిటో కూడా వివరించి, మనకు కవిత్వం ద్వారా ఆకళింపు అయిందో లేదోననే సందేహంతో (పండొలిచినట్లు విడమరించి చెప్పడం కాళోజీ సంభాషణల్లో, ప్రసంగాల్లోనే కాదు కవిత్వల్లోనూ ఉన్న ఒక లక్షణం) ఆయనే స్విట్జర్ సిద్ధాంతం - Reverence to life అని వివరించాడు. అనువాదంలోని పూజనీయం అనే మాట కన్నా రెవరెన్స్ ను బతుకుపట్ల గురి అందాం. జీవితంపట్ల ఈ రెవరెన్స్ కాళోజీని రోమారోలా, ఖలీల్ జిబ్రాన్ వంటి తత్వవేత్త అయిన రచయితలకు దగ్గర చేసింది. ఖలీల్ జిబ్రాన్ కవిత్వాన్ని ‘జీవనగీత’గా అనువాదం కూడా చేసారు.

x x x

కాళోజీని చూసినా, విన్నా. చదివినా, హోచి మన్ (ఆయన హృదయానికి ఎంతో దగ్గర వాడయిన విప్లవ నాయకుడు. బహుశా తెలంగాణాకు, వియత్నామ్ కు ఉన్న పోరాటాను

భవాలు, పోలికలవల్లనేమో) ఆవేశించిన గాంధేయవాదిలా ఉంటాడు.

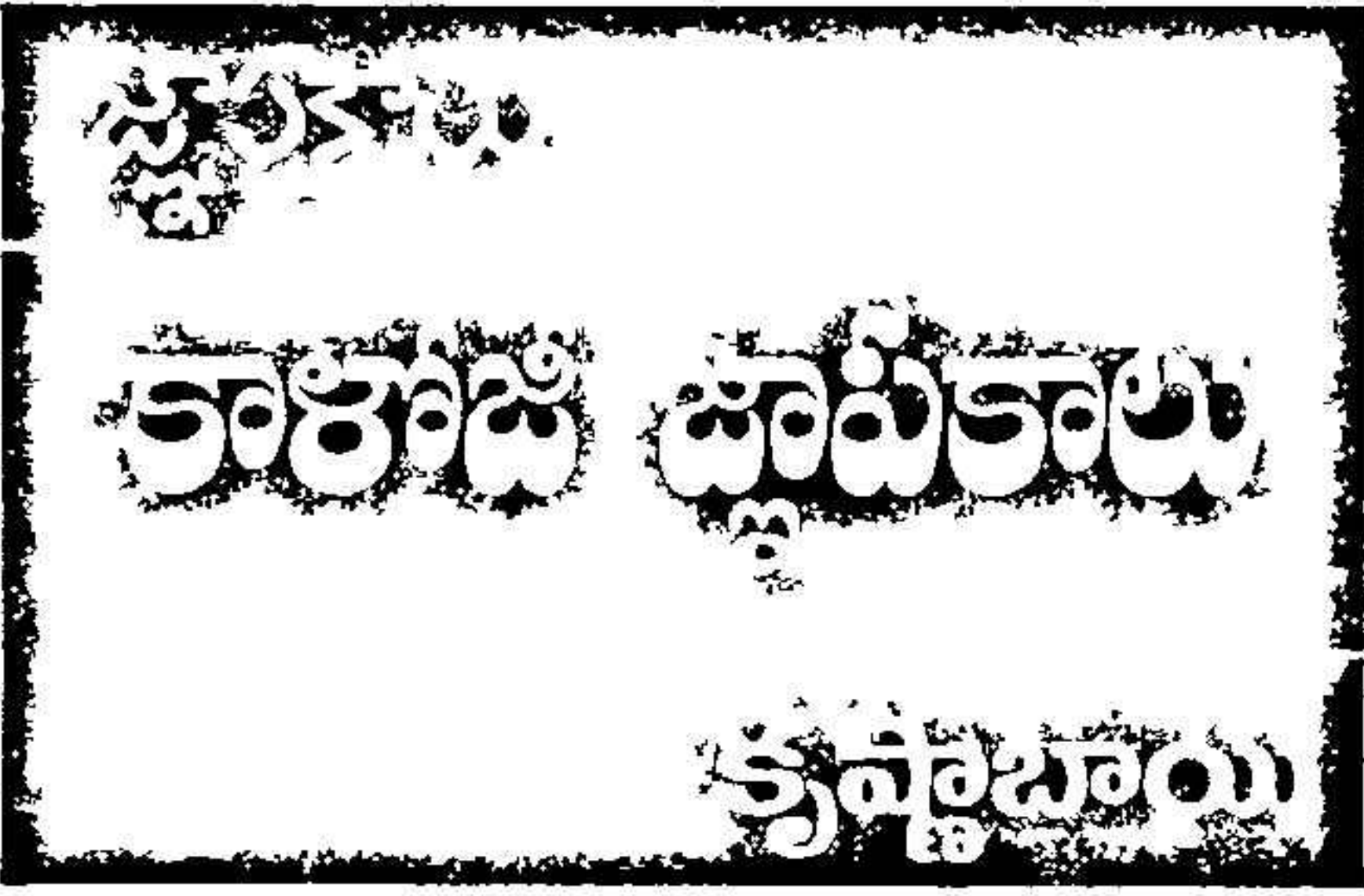
కాళోజీ గాంధేయవాది - అటువంటి గాంధేయవాదిని మాత్రం నేనింకెవరినీ చూడలేదు. గాంధే స్వయంగా ‘హరిశ్చంద్ర’ నాటకం చూసి అబద్ధం అడకూడదని బాల్యంలో నిర్ణయం తీసుకున్నాడు. పెరిగి రాజకీయాల్లో, సామాజిక, వ్యక్తిగత జీవితంలో కూడ సత్యంతో ప్రయోగాలు చేసాడు. కాళోజీ, ‘ప్రహ్లాద చరిత్ర’ తండ్రి దగ్గర విని, తండ్రి చెప్పిన డైమెన్షన్ లో వ్యాఖ్యలతో ప్రభావితుడై (బహుశా కాళోజీ ప్రహ్లాద చరిత్రను జీవితానికి, రాజకీయాలకు అన్వయించినంత అపూర్వంగా, అద్భుతంగా, వైవిధ్యంతో పోతన కూడ రాసిననాడు ఊహించి ఉండడు) సత్యాహింసల మార్గాన్ని ఎంచుకున్నాడు.

కాళోజీ గాంధేయవాది కావడంలో ఇద్దరి, బునియాదిలో ప్రభావంలోనే కొంచెం తేడా వున్నది. గాంధీ-నేను పిరికితనంకన్నా హింసను బలపరుస్తాను అనే మాటను కాళోజీ తరచూ ప్రస్తావిస్తాడు గానీ కాళోజీ ప్రహ్లాద ఆదర్శం ఉగ్రనరసింహస్వామి హిరణ్యకశ్యప వధ దగ్గర సాఫల్యం చెందుతుంది. ఆయన అధికృత హింసకు ప్రతిఘటనగా ప్రతిహింసను ఇవ్వాలి కాదు పుట్టి బుద్ధి తెలిసిన దగ్గర నుంచి సమర్థిస్తున్నాడు. యాదగిరి లక్ష్మీనరసింహస్వామిపై రాసిన కవిత్వంలోగానీ, పాల్కురికి సోమన్నపై రాసిన దండకం వంటి కవిత్వంలోగానీ, కాళోజీ ఒక సమగ్రమైన ప్రాకృతిక మానవుడుగా మనకు సాక్షాత్కరిస్తాడు. అవి సుదీర్ఘమైన కవిత్వలు కనుక పేర్కొనడం లేదుగానీ, ఒక తాత్వికుడు, కవి - ప్రపంచం గురించి ఎట్లా తనలో తాను సంఘర్షణ పడుతూ, డిస్టర్బ్ అవుతూ, సమాజాన్ని, యథా తథస్థితిని విలువ లను డిస్టర్బ్ చేయాలని, కదిపి కుదిపి మార్చాలని చూస్తాడో, అందాక ఎట్లా ఉన్నాడీవలె మానసిక స్థితిలో కొనసాగుతాడో - ఎంచుకున్న కవితారూపాలు, భాష, శైలితో సహా శక్తివంతమైన ఉదాహరణలు - కాళోజీలో Magical realism - మంత్రనగరి సరిహద్దులు చెరిపిన తిరుగుబాటు ధోరణి. ప్రహ్లాద చరిత్రను, నరసింహస్వామిని, శివుణ్ణి మాత్రమే కాదు భారత, రామాయణ పురాణాలను కాళోజీ రూపురేఖలు మార్చి వర్త మానానికి అన్వయిస్తాడు. తన అనుభవాన్ని, పరిశీలనను, అధ్యయనాన్ని తన అవగాహన నుంచి ప్రపంచగతికి అన్వయించే విషయంలో కాళోజీకి అస్పృశ్యమూ నిషేధమూ ఏదీలేదు.

ప్రమాణమల్లా ఒక్కటే - మనిషి - బతుకు.

- వరవరరావు





**‘కాళిజ కన్ను మూశారట’ - కబురు కన్నీటిని చిందించింది. గుండెల్లో దుఃఖం గూడు కట్టింది.**

“కాళిజ ఎవరూ?” అని అడుగుతారేమిటి? కాళిజ తెలియదా? తెలికపోతే ఎలా తెలియజెప్పాలి? కన్నీరు ఎక్కడుంటే అక్కడికురకీ ఆ కన్నీటిని ఆత్మీయంగా తుడిచి తోడు నిలిచే కాళిజని గురించి చెప్పాలా? అనాధుల అన్నార్తుల బాధల కోసం సాగే పోరాటాల్లో ముందు పీటిన దన్నుగా నిల్చునే కాళిజని గురించి చెప్పాలా?

ఎమర్జెన్సీలో కనబడిన వాళ్ళనల్లా జైల్లో కుక్కిన ప్రభుత్వం ‘పొరపాటు’న కాళిజని ఒదిలేసింది! ఆయన పూరూరూ (శ్రీకాకుళం నుంచి విశాఖ, రాజమండ్రి, ఏలూరు, విజయవాడ వగైరా) తిరిగి ఎమర్జెన్సీ నిజస్వరూపాన్ని నలుగురికీ చెప్పేవారు. స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలు కోల్పోవడమంటే ప్రాణాలు పోవడమేనే కాళిజ ఎమర్జెన్సీ నియంతృత్వాన్ని ఎలా నహిస్తారు? ‘నా గొడవ’గా మనందరి గొడు వినిపించారు. అరెస్టయిన వాళ్ళ ఇంటి ఛాయలకి పోవడానిక్కూడా ఎందరో మేధావులు జంకిన కాలంలో జైళ్ళల్లో వున్నవాళ్ళ కుటుంబాలకి అండగా నేనున్నానంటూ నిలిచారు కాళిజ.

కాళిజ అంటే కన్నీరేగదా అని గొర్రెపాటి వెంకట సుబ్బయ్యగారంటే “ఆయన మనసువెన్న, కన్ను వాన” అన్నారు దాశరథి రంగచార్యగారు. కన్నీరు మాత్రమే కార్నే బేలకాదు కాళిజ - అన్యాయానెదిరించేందుకు కంట నిప్పులు కురిపించి ముందు కురికే అసమాన ధీరుడు కూడా.

“కాళిజ ఎప్పటినుంచి తెలుసు నీకూ?” చుక్క అడిగింది.

“నువ్వు పుట్టకముందునుంచి! మీ అమ్మ పెళ్ళికి ఆయన సాక్షిగా వుండకముందు నుంచి! “ఎందరి పెళ్ళిళ్ళు చేయించారు? ఎందరి కన్నీళ్ళు తుడిచారు? వేలాదిమందికి ఆయన ఆత్మీయత రుచి తెలుసు.

కవిగా కాళిజ తెలుగునాట ఏనాటినుంచో ప్రసిద్ధి పొందారు. గాని, ప్రత్యక్ష పరిచయం 1961 నుంచి మాత్రమే. ఫాతిమానగర్లో పిల్లల చదువుల కోసం మకాంపెడితే చూడ్డానికొచ్చిన బంగారం “కాళిజ ఈ దగ్గర్లోనే వున్నారు” అని పోయి వెంటపెట్టుకొచ్చాడు. “కొత్త దోస్తులు ఒద్దయ్యా. ఆ స్నేహాలు మాసిపోతున్న బాధ నేను భరించలేకపోతున్నా”నన్నారట కాళిజ - అప్పటికి ఓ గాయంతో బాధపడుతూండడాన్ని. అలాక్కాదని తీసుకొచ్చాడు బంగారం. ఖలీల్ జిబ్రాన్ ప్రాఫెట్ నుంచి ఒక ఫుట్టం చదవడం, కన్నీరు కార్చడం, కార్పించడం. ఆ రకంగా మొదలైన మా పరిచయం గాఢంగా మారడానికి ఎంతో కాలం పట్టాల. ఇంటెల్లపాడికి ఆయన మావాడే.

అంతిమ యాత్రలో మిత్రుడు పాడినట్టు ఆయనకి దోస్తు కానిదెవరు, ఆయన ఆప్యాయతలో కరిగిపోనెవరు?

ఆయన్ని కలుసుకుని కబుర్లు చెప్పుకుని తిరిగిచ్చే న్నూంటే ‘వదినకి చెప్పి పో’, మీ చిన్నమ్మకి కని పించావా?’ అని ముక్తాయింపు. మనుషుల్ని కలవడంలో, ఆప్యాయతలు పంచడంలో ఆయనకి ఆయనే సాటి.

ఆత్మీయుల్ని కోల్పోయిన కుటుంబానికి కాళిజ ఇచ్చే ఊరట ఇంతంత అని చెప్పలేనిది. “బాధపడకమ్మా, మేమందరం నీకున్నాం” లాంటి ఓదార్పు మాటలు చెప్పరు. విషాదాన్నీ, బాధని తట్టుకుని నిలబడ్డవాళ్ళ కదలెన్నో చెప్పింది చెప్పకుండా చెప్పి, బాధని తట్టుకోవాల్సిన రీతిని నేర్పుతారు.

“అలిశెట్టి ప్రభాకర్ భార్య భాగ్యని ఓసారి చూసిరా రమా!”

“నర్రా ప్రభాకరెడ్డి వాళ్ళ శారదకి ఫోన్ చెయ్యి కృష్ణ వచ్చింది - వచ్చిపోమ్మని”

మనతో మాట్లాడుతూనే వుంటారు, కబుర్లు చేసి అందర్నీ ఒక చోటికి చేరుస్తూ వుంటారు. దుఃఖంలో వున్న మనిషికి, ఒంటరిగా వున్న వ్యక్తికి తోడూ నీడా, మాటా మంతి ఎంత అవసరమో ఆయనకి బాగా తెలుసు. “మనిషి చచ్చిపోయాక వెళ్ళి చూసేదేమిటి - కట్టేగా? బతికుండగానే వెళ్ళి ఆప్యాయతని పంచాలి అనేది” ఆయన విధానం.

నిజాం ప్రభువుని వ్యతిరేకిస్తూ కరపత్రాలు పంచినందుకు రెండు సంవత్సరాలు జైలు శిక్ష వేశారు. శిక్ష పడుతుందని ముందే తెలుసు కాళిజకి. అప్పటికే జైల్లో వున్న వారి ఇంట్లకి పోయి “నేను జైలుకి పోతున్నా. అక్కడ మీ పిల్లవాడికి ఏమి చెప్పాలె?” అని అడిగి కబుర్లు తెలుసుకుని మరీ జైలుకి పోయారు.

ప్రతి ఏటా సంక్రాంతికి మిత్రులందరం ఒక చోట చేరడం రివాజు చేశారు గొర్రెపాటి వెంకట సుబ్బయ్యగారు. ఓ ఏడాది రామప్పగుడికాడ చేరాం. కాళిజ ఎక్కడెక్కడి మిత్రుల్ని కలిపారు. మిత్రమండలిని పరిచయం చేశారు.

పొట్లపల్లి రామారావుగారు, పల్లా సుబ్బారావు గారు, అనుముల కృష్ణమూర్తిగారు, సి.వి. కృష్ణారావుగారు - మరెందరో. కొస్తా నుంచి వచ్చిన మిత్రులకి తెలంగాణా ఆప్యాయత, ఆతిథ్యం తనివిదీరా అందించారు కాళిజ. ఈ కబుర్లు విని, సమావేశానికి రాలేకపోయిన కొడవటిగంటి ఇక్కడి సంస్కృతికి మురిసిపోయారు కూడా.

ఈ చివర తెలంగాణ నుంచి, ఆ చివర ఉత్తరాంధ్ర వరకూ ఎందరికీ ఆత్మీయుడు కాళిజ. అయితే ఎవరన్నా పెత్తనం చేస్తున్నట్టన్నారంటే మాత్రం ముక్కు చివాట్లు తినిపోయే. కపటం, నీచత్వం ఇట్టే పసి కట్టేస్తారు.

1970లో శ్రీశ్రీ సన్మానప్పుడు కవి సమ్మేళనంలో “దోపిడి చేసే ప్రాతేతరులను దూరం దాకా తన్ని తరుముతం. ప్రాంతంవాడి దోపిడిచేస్తే ప్రాణంతోడే పాతరపెడతం” అని కాళిజ చదివితే ప్రేక్షకులు హాహాకారాలు చేశారు.

అందుకే,  
అన్యాయం చెయ్యని  
అన్యాయం సహించని  
వ్యక్తిత్వానికి నెలువెత్తు అద్దం  
కాళిజ జీవితం

అని కవిత్వ వాసనలులేని ఓ మాస్టరన్నారు. ‘గాంధీ ఈజ్ ఎ ఛీట్’ అన్నారొక మిత్రుడు. “ఏమిటి, గాంధీ మోసగాడా? నువ్వు చెయ్యి చూద్దాం. మీ పూళ్ళవాళ్ళని, మీ వీధిలో వాళ్ళని, మీ ఇంట్లో వాళ్ళని చెయ్యి చూద్దాం. మోసగాడయితే దేశంలో ఇంతమందిని కూడగట్టగలిగేవాడా? అతని విధానాలతో చికిభవించకపోవచ్చు. కాని మోసగాడని ఎలా అనగలవ్.” అని ఇంతెత్తున ఎగిరిపడ్డారు.

హోచిమిన్ జైలుడైరీ గురించి ముచ్చటిస్తూ - జైల్లో కూర్చుని, ఏ పనీ చెయ్యడానికి లేక కవిత్వం రాస్తున్నానన్నా”డా యోధుడు. అంటే అంతకన్నా ముఖ్యమైన పోరాటాల్లోంచి తనని బందీ చేస్తే, కవిత్వం రాస్తున్నానని అన్నమాట”

‘బియ్యం దొరక్క జనం క్యూలో నిలబడి వున్నారు. పొద్దుకిందని కొట్టు కట్టేశారు. తిట్టుకుంటే జనం ఎవరికి వాళ్ళు వెళ్ళిపోతున్నారే గాని తిరగబడి కొట్టు తెరిపించి బియ్యం తెచ్చుకోరేం? మనుషుల్లో ఇంత పిరికితనమేమిటి?

‘మెదడులేని ఎద్దు మచ్చికయ్యాక కాడి దగ్గరకెళ్ళి నిలబడుతుంది, తన మెడ మీద కాడి వెయ్యమని. కాని ఆలోచించగల మనిషికి ఇంత బానిస బుద్ధి ఏమిటి? తను బానిసగా బతుకుతున్నానే చైతన్యాన్ని కూడా కోల్పోతున్నాడే’ అని కాళిజ బాధ.

ఆ చైతన్యం కలిగించడానికే ఈ తిప్పలన్నీ. నరసింహస్వామిని సింబల్గా తీసుకుని అన్యాయాన్ని ఎదిరించాలంటారు కాళిజ.

అందుకే రాజ్యహింసని అడుగడుగునా తూర్పారబట్టారు. రాజ్య హింసకి బలి అవుతున్నవారి అండన నిలిచారు. ఆదిరెడ్డి, సంతోష్, మహేశ్వల అంతిమయాత్రలో, వృద్ధాప్యాన్ని లెక్కచేయకుండా పాల్గొన్నారు. ఇలాంటి సంఘటనలు లెక్కలేనన్ని.

ఇతరులకి ధైర్యమివ్వడం ఏదో సాయం చేస్తున్నట్టు కాక, అది తన ధర్మం, తన విధిగా తలిచారు కాళిజ.

అయితే ఆయన ఇవాళ వుండి వుంటే పాటల పద్యకృని ఎన్కౌంటర్లో హతం చేస్తే. ఎంత నిరసించేవారో, అలాగే ఏటూరు నాగారం మందుపాతరని కూడా నిరసించేవారు.

ఒక పాత్రికేయుడు తెలిసీ తెలియకుండా “కాళిజ కొన్నాళ్ళు విరసంలో సభ్యుడు” అని రాశారు. కాళిజ ఏనాడూ దేనిలోనూ సభ్యుడు కాదు - న్యాయానికి, ధర్మానికి బద్ధుడు. అంతే.

విశాఖలో ఓసారి కాళిజ మీటంగవుతుంటే “ఆయన నక్కలైట్. ఆ మీటింగుకి మీరు వెళ్ళొద్దు” అని ఓ ‘వామపక్ష నాయకుడు’ అదేశించాడు. కాళిజ న్యాయమెక్కడున్నా, ధిక్కారం ఎక్కడున్నా అక్కడే ఉన్నాడు.

శ్రీశ్రీ ఎకాడమీ బహుమతి తీసుకుంటున్నాడని కించపడితే “ఆయనకో రామేశ్వరావు వున్నాడా, తోడు”? అన్నారు. అమాయకత్వాన్ని క్షమించేవారు గాని, వుండాకోరుతనాన్ని ఒప్పుకోరు కాళిజ.

“తెలంగాణాలో బాగు బదులు మంచి వాడ తారేం?” అంటే “మరి మీరు బాగు నీళ్ళు అనరుగా! మంచి నీళ్ళంటారేం” - అని ఎదురు ప్రశ్న. చమత్కారం, వ్యంగ్యం, సూటిదనం, పూటలా పూరే మాటలు ఆయన సొత్తు. ‘అఖరికి రేడియోలో పిల్లల కార్యక్రమంలో కూడా మా తెలంగాణా పిల్లలు మా యాసలో పాటలు, పద్యాలు చెప్పగూడదా? ఇంకా ఎన్నాళ్ళి పెత్తనం?’ అని మండిపడేవారు.

కుల మత ప్రాంత భేదాలు లేకుండా మనుషుల్ని అమితంగా ప్రేమించే కాళిజ పెత్తందారితనాన్ని, అమానుషత్వాని, రాజ్యహింసని మాత్రం ఏనాడూ సహించలేదు. దానికి నెలువెత్తు పోరాట రూపమే కాళిజ - అది హక్కుల పోరాటం కానీ, సారా ఉద్యమంగానీ.

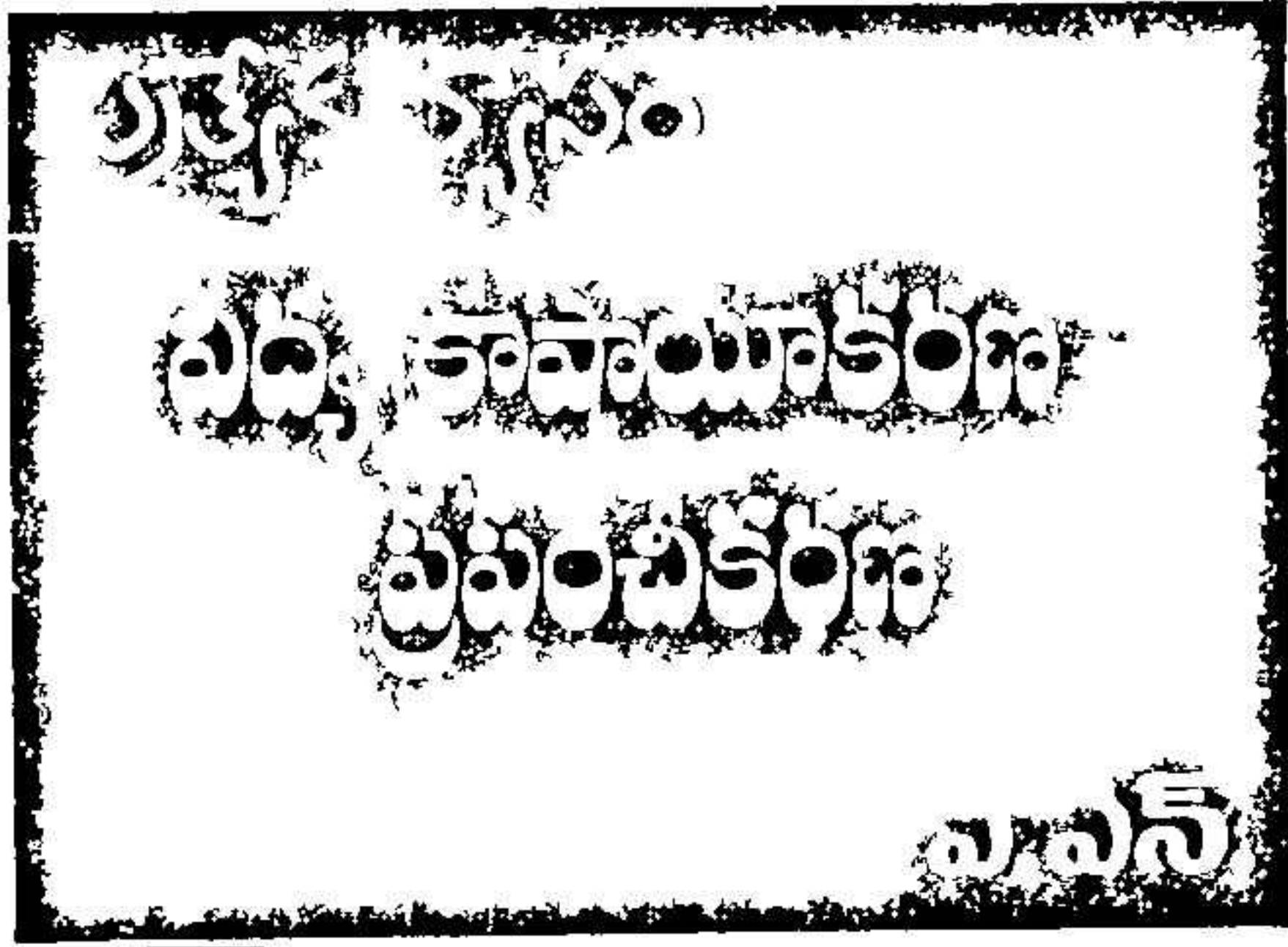
వరంగల్లులో ఈనాటికీ జరుగుతున్న నిర్బంధ వాతావరణాన్ని తట్టుకునే శక్తి, చైతన్యం కాళిజ పంచేవారు.

అందుకే లోచన్ ‘కవుల కలెజా కాళిజ’ అని నినందించాడు గాని, అంతమాత్రమే కాదు

మానవుల కలెజా కాళిజ

మానవతా జండా కాళిజ





**‘అ’** శబ్ద ప్రజానీకంలో విద్య, విజ్ఞానం పెరిగిన మేరకే దేశం ముందుకు సాగుతుంది. మనదేశం యిలా క్షీణిస్తోందంటే దానికి కారణం విద్య, విజ్ఞానం కొద్దిమంది గుత్తసాము కావడమే”..... వివేకానందుడు 1980వ దశకం నుండి ప్రపంచీకరణ అనేక రూపాల్లో కొనసాగుతూ వస్తుంది. ప్రపంచీకరణ అంటే సామాజ్యవాదం యొక్క వ్యక్తీకరణ. అది ఏ రూపంలో పిలువబడ్డా దాని సారాంశం మాత్రం దేశాలమధ్య సరిహద్దులు లేని, ఆంక్షలు లేని వ్యాపార, ద్రవ్య పెట్టుబడి స్వేచ్ఛగా సంచరించేందుకు అవకాశం పొందడమే. అందుకు వ్యవస్థాగత సర్దుబాట్లు, ఆర్థిక సంస్కరణలు, సరళీకరణలు, ప్రైవేటీకరణలాంటి విధానాలు అమలుచేయడం. విస్తృతార్థంలో ప్రపంచీకరణ అంటే దేశాల మధ్య స్వేచ్ఛా వ్యాపారం, పెట్టుబడి, సేవలు ఎటువంటి ఆంక్షలు, ఆటంకాలు లేకుండా సరిహద్దులు దాటి స్వేచ్ఛగా నిర్విబంధనలతో ప్రవహించే వెసులుబాటు. దీని లక్ష్యం మనుష్యులను అనైతికంగా, రాజ్యాన్ని శక్తిహీనంగా, మార్కెట్ను ఉన్నతంగా చేయడం ! 1995 లో ప్రపంచ వాణిజ్య సంస్థ ఏర్పాటుతో ప్రపంచీకరణ ప్రక్రియకు ఒక పటిష్టమైన నిర్మాణం ఏర్పడింది.

గత సామాజిక వ్యవస్థలో ఎన్నడూ లేనంతగా ఉత్పత్తిని సామాజికం చేసిన పెట్టుబడిదారీ ఆర్థిక వ్యవస్థ ఉత్పత్తి ఫలితాలను మాత్రం ప్రైవేటుపరం చేస్తుంది. ఈ నేపథ్యంలో అన్ని సామాజిక ఉత్పత్తి రంగాలలో ప్రైవేటీకరణ శరవేగంతో పెరిగిపోయింది. సమాజం అభివృద్ధి చెందడానికి, అన్ని సామాజిక సమస్యల పరిష్కారానికి ఒక రాచమార్గంగా సర్వరోగ నివారిణిగా ప్రైవేటీకరణను చూపుతుంది. ఉత్పత్తికి సామాజిక స్వభావాన్ని, ఫలితానికి వ్యక్తిగత స్వభావాన్ని తెచ్చిపెట్టిన పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ ఈనాడు ప్రపంచం లోని దేశాలన్నింటిలోకి ప్రత్యక్షంగానో, పరోక్షంగానో ప్రవేశించి, ఆ దేశాలలోని అన్ని రంగాలను ప్రైవేటీకరణ మార్గంలోకి మళ్ళిస్తుంది. ప్రపంచ పెట్టుబడికి ప్రతినిధులైన ప్రపంచబ్యాంక్, అంతర్జాతీయ ద్రవ్యనిధి సంస్థలు వాటి అప్పలతో, షరతులతో ప్రభుత్వాలను లొంగదీసుకొని పెట్టుబడి అనుకూల విధానాలను అమలుచేయిస్తున్నాయి.

ప్రపంచీకరణ, తన క్రమాన్ని సమస్త రంగాల్లోకి విస్తరింపజేయడానికి సమస్త మానవ కార్యరంగాల్లో సర్దుబాట్ల పేరుతో మార్పుల్ని ప్రతిపాదిస్తుంది. వాటిని అమలు చేసేట్టు ప్రభుత్వాలపై ఒత్తిడి తెస్తుంది. ఆర్థిక, రాజకీయ, శాస్త్ర, సాంకేతిక మేధో రంగాలన్నింటిలో తన కనుకూలమైన మార్పుల్ని శాసిస్తుంది. ప్రపంచ మార్కెట్ శాసనాలకు అనుగుణంగానే భారతదేశంలో ‘సంస్థాగత సర్దుబాట్లు’ పేరుతో మార్పులు కాంగ్రెస్ పాలనలోనే 1991 లో ప్రారంభమయినాయి. ఈ

క్రమంలో విద్యారంగమందు సంస్థాగత మార్పులు, కోర్సుల పునర్నిర్మాణాల పేరుతో ప్రారంభమయ్యాయి. దీంతో సమస్త విద్యారంగపు ప్రధాన ధ్యేయం ప్రపంచ మార్కెట్ ప్రయోజనాలను పరిరక్షించి, పెంచే మేధోఫర మానవ వనరును తయారు చేయడంగా మారింది. ప్రపంచీకరణకు అనువైన కోర్సుల రూపకల్పన చేసి ప్రోత్సహించడం, సమస్త శాస్త్రాలను ప్రపంచీకరణకు అనువైన రూపంలోకి రూపాంతరం చెందించడం జరుగుతూ వస్తుంది. ప్రపంచీకరణ ఉన్నత విద్యను ఉన్నత వర్గాలవారికే పరిమితం చేసే ప్రైవేటీకరణ అమలు పరుస్తున్నారు.

ఐదు దశాబ్దాలుగా విద్యను అందించడంలో వైఫల్యం చెందడంతోపాటు విద్యాలక్ష్మాలను ఎలా విస్మరించారో, ఒక దశాబ్ద కాలంలో ప్రపంచీకరణ దుష్ఫలితాలు విద్యారంగాన్ని ఏ విధంగా ప్రభావితం చేసాయో మరియు గత దశాబ్దకాలంగా సంఘ పరివార్ విద్యను కాపాడికొనించడానికి చేస్తున్న ప్రయత్నాలు పరిశీలించడం ఈ వ్యాస ఉద్దేశం. ఈ వ్యాసం రెండో భాగంలో అందరికీ విద్యను అందించడంలో విద్యాలక్ష్మాల సాధనలో పాలకుల వైఫల్యాలు, మూడవ భాగంలో విద్య ప్రైవేటీకరణ దుష్ఫలితాలు, నాలుగవ భాగంలో విద్యారంగంపై మత వాదుల దాడి, ఐదవ భాగంలో హేతురహిత జ్యోతిషం మరియు చరిత్ర పాఠాల తొలగింపు, ఆరవ భాగంలో లౌకిక ప్రజాస్వామికవాదుల కర్తవ్యాలు చర్చించడం జరిగింది.

## II

### విద్యావ్యాప్తి - విద్యాలక్ష్మాలపట్ల పాలకుల నిర్లిప్తత విద్యాస్థితి

వలస పాలకుల నుండి 1947 లో రాజ్యాధికారం స్వీకరించిన భారత పాలకవర్గం 1960 కల్లా నిరక్షరాస్యత నిర్మూలిస్తానని రాజ్యాంగపరంగా హామీ ఇచ్చింది. ఈ కాలపరిమితి ముగిసి నాలుగు దశాబ్దాలు గడిచినా నిరక్షరాస్యత నిర్మూలన జరుగలేదు. వలస పాలనకు వ్యతిరేకంగా పోరాడుతూనే ప్రజలందరిని విద్యావంతుల్ని చేసే జాతీయ ప్రజాతంత్ర విద్యా వ్యవస్థ కావాలని డిమాండు చేశారు. అందరిని విద్యావంతుల్ని చేసే బాధ్యత రాజ్యమే స్వీకరిస్తుందని, తద్వారా దేశప్రగతిని సాధిస్తామని పాలకులు హామీ ఇచ్చారు. అయిదు దశాబ్దాల తదుపరి ప్రపంచ నిరక్షరాస్యులలో సగంమంది మన దేశంలో ఉండడం శోచనీయం. వలసవిద్యా విధానాన్ని యధావిధంగా కొనసాగిస్తూ అందరికీ విద్యను అందించడంలో కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు అప్రజాస్వామికంగా వ్యవహరిస్తున్నాయి. రాజకీయ సంకల్పం కొరవడింది. ద్వంద్వ విధానాలు కొనసాగిస్తూ సమాజంలో అసమానతలు పెంచుతున్నాయి. ప్రజాతంత్ర వ్యవస్థ నిర్మాణానికి ప్రజాతంత్ర విద్య అవసరమన్న స్పృహ కూడా లేదు. ప్రముఖ విద్యావేత్త జె.పి. నాయక్ ‘విద్యకు కేటాయిస్తున్న’ నిధులు తగ్గించడం, పాఠశాలలు అందరికీ అందుబాటులో లేకపోవడం, పాఠ్యాంశాలు జీవితాలను ప్రతిబింబించకపోవడం లాంటి అంశాలు, నిరక్షరాస్యతకు కారణాలుగా చూపుతూ ‘భారతీయ పాఠశాల వ్యవస్థను అసమానతల సృష్టి సాధనంగా’ పేర్కొన్నాడు. ఎ.ఆర్. కామత్, కృష్ణకుమార్, యశపాల్, బి.డి. శర్మ, ఎం.ఎస్. గోరేలాంటి విద్యావేత్తలు మన విద్యా వ్యవస్థను

ప్రజాస్వామికరించడానికి అనేక సూచనలు చేశారు. వయోజన విద్యకు సంబంధించి బ్రెజిలియన్ విద్యావేత్త ఫాలో ఫ్రియరి ఆలోచనలు ఉపయుక్తంగా ఉంటాయి.

5 దశాబ్దాల తదుపరి కూడ విద్యలో అసమానతలు కొనసాగుతున్నాయి. పట్టణ ప్రజలకంటే గ్రామీణ ప్రజలు, పురుషులు కంటే మహిళలు, సంపన్నులు కంటే పేదబడుగు వర్గాలు అత్యధికులు నిరక్షరాస్యులుగా ఉన్నారు. ప్రస్తుత విద్యా విధానాలు సామాజికావసరాలకు అనుకూలంగా లేవు. ఆర్థికంగా, సామాజికంగా వెనుకబడిన సామాజిక వర్గాలను దృష్టిలో పెట్టుకొని విద్యాప్రణాళిక రూపొందించబడలేదు. అందువలన విద్య సామాజిక అంతరాలను రూపుమాపలేకపోయింది. నియత విద్య స్థానంలో అనియత విద్య, జ్ఞానం స్థానంలో అక్షరాస్యత, మాతృభాష స్థానంలో ఆంగ్లభాష చోటు చేసుకొంటున్నాయి. విద్యను సామాజికాంశంగా గుర్తించక విద్యపై చేసే వ్యయాన్ని ఖర్చుగా భావిస్తూ విద్యను ప్రైవేటీకరిస్తూ మార్కెట్లో లాభాలు ఆర్జించే అంశంగా పరిగణించడం శోచనీయం.

### విద్యాలక్ష్మాలు :

విద్య జ్ఞానానికి ఒక నిధిగాను, ఒక వాహకంగాను పనిచేస్తున్నది. ప్రకృతి శక్తులను, పరిసరాలను అర్థం చేసుకొని అదుపులో పెట్టుకొని ఆర్థికాభివృద్ధిని సాధించి సమాజాన్ని పురోగమన దిశలో నడిపించడానికి సహాయపడుతుంది. విద్య మానవ ప్రవర్తనను రూపొందించి నియంత్రిస్తుంది. వైయక్తిక ప్రయోజనం, దోపిడీ వీడనలు కొనసాగుతున్న సమాజంలో అమానవీయ శక్తుల ప్రయోజనానికి, ఒత్తిడికి గురవుతున్న వ్యక్తిలో మానవీయతను నిలువడానికి విద్య సహకరిస్తుంది. విద్య మానవ జీవితాన్ని పరిపూర్ణంచేసే ఒక ప్రక్రియ. విద్యకు భూతకాలంలో మూలాలు, వర్తమానంలో ఉనికి, భవిష్యత్తుకు ఒక కర్తవ్యం వుంటుంది. విద్య మౌళికంగా వెదడంతో, మానవ చైతన్యంతో సంబంధమున్న ఒక భావనాత్మక కార్యకలాపం. విద్య సామాజిక లక్ష్యాలను సాధించడానికి రూపొందించు కోవాల్సిన ఒక చైతన్యపూర్వకమైన సాంఘిక చర్య. ఉదాత్త సామాజిక లక్ష్యాల సాధనకొరకు ప్రజలకు విద్యను అందించాల్సిన కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు నూతన ఆర్థిక విధానాలు అమలుపరుస్తన్న నేపథ్యంలో విద్యమార్కెట్లో సరుకుగా మారింది.

మానవ సమాజ ప్రగతికి అత్యంత దోహదకారిగా ఉండే మానవాలోచన ‘విద్య’ యొక్క ప్రధాన లక్ష్యం. గతం, వర్తమాన బంధనాల నుండి విముక్తి కల్గించే సామర్థ్యాలనూ విద్య ప్రసాదిస్తుంది. పాలకవర్గాల విలువలను, సమాజంలోని కట్టుబాట్లను ప్రశ్నించి, ఎదిరించే శక్తిని విద్య కల్గిస్తుంది. ప్రస్తుత సామాజిక చట్రానికి వెలుపల గల పరిష్కారాలను వెలికితీస్తుంది. వ్యవస్థ మార్పుకు కావాల్సిన శక్తిసామర్థ్యాలను విద్య కల్గిస్తుంది. అమర్త్వసేన్ ‘విద్య ద్వారా ప్రజలు సంఘటితమవుతారు. సమస్యల పరిష్కారానికి ప్రభుత్వంపై ఒత్తిడి తెస్తారు. హక్కులు రక్షించుకోవాలనే



చైతన్యం కలుగుతుందన్నారు.

'Democratisation of education in the real sense should embrace the academic rather than the administrative bodies unlike as in the present system, the initiative for organising the teaching - learning process should vest in teachers and students'. - Avijit Pathak

విద్యను జీవితానికి దగ్గరగా తీసుకురావాలి. పాఠశాల సమాజం నుండి వేరుపడకూడదు. జ్ఞానాన్ని ఉత్పత్తి నుంచి వేరు చేయలేము. ఉత్పత్తి నుండి జ్ఞానాన్ని వేరుచేస్తే జ్ఞానం సారంలేని సమాచారంగా మిగులుతుంది.

"Education can't be limited to cognitive aspects only, It has to extend to affective and psycho motor domains as well, skill upgradation and value orientations are also expected consequent on proper education". - Prof. Yaspal

బోధించడంలో ఉపాధ్యాయునికి, నేర్పుకోవడంలో విద్యార్థికి ఆనందం ఉండాలి. పాఠశాల జీవితం విద్యార్థికి గుడిబండలా, నిస్పృహ కల్గించేదిగా, నిర్వీర్యం చేసేదిగా మారకూడదు. విద్యార్థ్యానం విద్యార్థులలో సృజనాత్మకతను, మానవీయతను, ఉత్పత్తి నైపుణ్యాన్ని పెంచేదిగా ఉండాలి.

ప్రజాతంత్ర వ్యవస్థ నిర్మాణానికి విద్య తోడ్పడాలి. ప్రజాస్వామిక వ్యవస్థ అంటే అంతరాలు, పీడనాలు లేని జీవన విధానాన్ని ప్రజలకు అందించాలి. హక్కులను గౌరవించి అవసరాలు తీర్చేదిగా వ్యవస్థను రూపొందించాలి. వనరులను, అవకాశాలను కల్పించడంలో పక్షపాతం ఉండరాదు. సమన్వయం దృక్పథంతో పాలన సాగాలి. ఈ నేపథ్యంలో ఆలోచిస్తే విద్యా వ్యవస్థను ఒకే యాజమాన్యంలో అంటే ప్రభుత్వం ఆధీనంలో ఉండాలి. డా॥ కొరారి (1966) ప్రజలందరికీ ఒకే రకమైన పాఠశాల వ్యవస్థ రూపొందించి అమలుపరచాలని ప్రతిపాదించాడు. ఆచార్య రాంమూర్తి (1990) శిష్ట వర్గాన్ని తయారుచేసే నవోదయ పాఠశాలలను రద్దు చేయాలని చైతన్య యుత మానవత సమాజ దిశగా విద్య ఉండాలని పేర్కొనడం జరిగింది.

"One learns how to feel oneself different, how to separate one self from all that is ordinary one learns to believe that one is intelligent and hence privileged." Avijit Pathak నేటి విద్య వ్యవస్థపైన, విద్యావంతులపైన చేసిన విమర్శ లేదా వెలిబుచ్చిన ఆవేదన మన విద్యా వ్యవస్థకు దర్పణంగా వుంది. విద్య సామాజిక చైతన్యాన్ని బాధ్యతని పెంచాలి. అప్పుడే విద్యావంతులు సామాజిక సమస్యలపట్ల స్పందిస్తారు.

### III

#### విద్యపైవేటికరణ - సామాజిక న్యాయానికి తీవ్రదకాలు అసమానతలు పెంచుతున్న పైవేటికరణ

సామాజిక, ఆర్థిక అసమానతల వ్యక్తీకరణయే పైవేటికరణ. పైవేటికరణ వ్యాపారీకరణకు మరో రూపం. పైవేటికరణ వ్యవస్థను అవినీతిమయం చేస్తుంది. పైవేటికరణ ఫలితంగా ఇప్పటికే కొనసాగుతున్న సామాజిక ఉద్రిక్తతలు మరింత తీవ్రమవుతాయి. ప్రజలందరికీ అందుబాటులో ఉండవలసిన విద్య పైవేటికరణ ఫలితంగా పేదలకు విద్య అందని మావెలా మారింది. కొనగలిగేవారికి మాత్రమే విద్య అందుబాటులో వుంది. పేదలకు ధనికుల మధ్య అంతరాలు మరింతగా పెరుగుతాయి. వనరులపై ఆధిపత్యం గల వర్గాలు అధికారం పొందగలిగారు. విద్య పైవేటికరణతో ఈ వర్గమే విద్యను కూడ పొందగలుగుతుంది. సమాజంలోని ఒక వర్గానికి మాత్రమే వనరులు, అధికారం, జ్ఞానం, హక్కు భోక్తమయ్యే ప్రమాదముంది. జాతి స్వేచ్ఛకు, స్వావలంబనకు పనికిరాని విద్యారంగ పైవేటికరణ ఆత్మహత్యా సదృశ్యం.

మన దేశంలో ప్రజలు జాతులుగా, తెగలుగా భిన్న సంస్కృతులను కలిగివున్నారు. జనాభాలో సగంమంది దారిద్ర్య రేఖకు దిగువన వున్నారు. నేటికి 70 శాతం వ్యవసాయం ఆధారంగా జీవనం కొనసాగిస్తున్నారు. 30 శాతం వ్యవసాయ కూలీలు, 30 శాతం నన్నకారు రైతులు, బాల కార్మికులు అత్యధికులుగా మనదేశంలోనే ఉన్నారు. బడిలో చేరనివారు, బడిలో చేరినా మధ్యలో మానేవా, బడిలో ఉన్నా పరీక్షలలో ఉత్తీర్ణత కానివారు సామాజిక వర్గానికి చెందినవారు కావడం విశేషం.

విద్యారంగాన్ని సంస్కరించే పేరుతో, విద్యారంగంలో ప్రజల పాత్రను పెంచే పేరుమీద పైవేటికరణ జరగడం శోచనీయం. గ్రామీణ ప్రాంతాలలో భూస్వామ్య శక్తుల చేతుల్లో, పట్టణ ప్రాంతాలలో పెట్టుబడిదారీ చేతుల్లో విద్యను ఉంచడం అవాంఛనీయ పరిస్థితులకు దారితీస్తుంది. విద్యారంగం కార్పొరేటు మయం అవుతుంది. విద్యారంగ పైవేటికరణ ఫలితంగా పేదలకు, బలహీన వర్గాలకు విద్య అందని ప్రమాదకర పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది. విద్యపాలన, విద్యాసంస్థల స్థాపన బాధ్యతల నుండి ప్రభుత్వం వైదొలగుతుంది. డబ్బు పెట్టి చదువుకొనగలిగినవారికి మాత్రమే అందు తుంది. భూస్వామ్య-మార్కెట్ విలువలు ప్రవేశించి ఇతర విలువలన్నీ నశించిపోయి డబ్బు విలువ మాత్రం మిగులుతుంది. స్వంత ఖర్చుతో విద్య నభ్యసించినవారు సమాజానికి బాధ్యత వహించరు. వైయక్తిక ప్రయోజనమే వారి లక్ష్యమవుతుంది. మానవ కార్యకలాపాలన్నింటికీ లాభమే ప్రధాన చోదక శక్తిగా ఉన్న కాలంలో, మానవ విలువల పట్ల విశ్వాసం సన్నగిల్లి, సామర్థ్యానికి, సార్థకతకు దోపిడి అణచివేతలే ప్రమాణాలైన చోట, పైవేటు శక్తులకు విద్యారంగాన్ని అప్పగిస్తే విద్యకు ఏమాత్రం సార్థకత చేకూరదు. విద్య పవిత్రమైనదని చెబుతూనే మార్కెటు శక్తులకు విద్యను అప్పగించడం ప్రభుత్వాల మోసపూరితమైన చర్యగా భావించాలి.

#### సామాజిక న్యాయానికి విఘాతం

ఉన్నత విద్యారంగంలో నెలకొంటున్న ధోరణులు, ప్రభుత్వ విధానాలు భవిష్యత్ తరాలకు అత్యంత ప్రమాదకరంగా పరిణమించనున్నాయని విద్యవేత్తలు, ప్రజాస్వామికవాదులు తీవ్ర ఆందోళన వ్యక్తం చేస్తున్నారు. ఉన్నత విద్య అందరికీ అందుబాటులోకి తెచ్చినప్పుడే 'సామాజిక న్యాయం' అనే లక్ష్యాన్ని సాధించగలుగుతామని 1992 లో కేంద్ర ప్రభుత్వం నియమించిన 'పున్నయ్య కమిటీ' అభిప్రాయపడింది. విద్యారంగ పైవేటికరణ సామాజిక న్యాయానికి విఘాతం కల్గిస్తుంది. విజ్ఞాన ఆధారిత సమాజంలో ఆర్థికవ్యవస్థలు కేవలం భౌతిక వనరులు, పెట్టుబడుల ఆధారంగా నిర్మితం కావడంలేదు. మానవ వనరుల ఆధారంగా నిర్మాణమవడం గమనార్హం. విశ్వవిద్యాలయాలు విజ్ఞానాన్ని సృష్టించే కేంద్రాలు మాత్రమే గాని అవి ఉపాధిచూపే సౌకర్యాలు కాగూడదని డా॥ సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ పేర్కొన్నారు. "రాజ్యం ఉనికిలో ఉన్న వ్యవస్థను నిర్వహిస్తుంది. విశ్వవిద్యాలయం భవిష్యత్ సమాజాన్ని ఆవిష్కరిస్తుంది" ఏ సమాజంలోనైనా ఉన్నత విద్య రెండు ప్రయోజనాలను నిర్వహిస్తుంది. ఒకటి విజ్ఞానాన్ని అభివృద్ధి చేయడం, రెండు అభివృద్ధి అయిన విజ్ఞానాన్ని ముందుతరాలకు అందివ్వడం.

1999 మానవాభివృద్ధి నివేదిక ఉన్నత విద్య పైవేటికరణవల్ల ప్రజా ప్రయోజనం నెరవేరదని నూతన విజ్ఞానం సమాజానికి అందించబడదని కొద్దిమంది కొనుగోలు శక్తిగల వారి అవసరాలు తీర్చే విజ్ఞానం మాత్రమే అభివృద్ధి అవుతుందని ఈ పరిణామం అతికొద్దిమందిని విజ్ఞాన సమాజంలోకి, అత్యధికులను అజ్ఞాన సమాజంలోకి తీసుకెళ్తుందని ఆవేదన వ్యక్తం చేస్తూ "రోగాన్ని నివారించే మందు రోగిని చంపేదిగా ఉండకూడదు" అని హెచ్చరించింది. విద్య పైవేటికరణవల్ల సాంఘిక న్యాయం, ఆర్థిక సమానత్వం సాధించకపోగా పోటీ ప్రపంచంలోనే సవాళ్ళను ఎదుర్కొనే సమర్థతను కూడా కోల్పోయి జ్ఞానపరాధీనత పెరుగుతుంది.

#### విద్యను ప్రజాస్వామీకరించాలి

జ్ఞానాన్ని సమగ్రంగా, సమతుల్యంగా చూడ నిరాకరించడం, సామాజిక, ప్రకృతి శాస్త్రాల ప్రాధాన్యతను తగ్గించి సాంకేతిక విద్యకు అగ్రస్థానం కల్పించడమంటే విద్యను సంకుచితంగా చూడడమే అవుతుంది. ప్రస్తుత భారత విద్యావ్యవస్థ పరస్పర విరుద్ధమైన లక్షణాల్ని పుణికి పుచ్చుకుంది. ఒకవైపు జ్ఞాన సమాజాన్ని నిర్మిస్తానంటూనే మరొకవైపు నిరక్షర జన సమూహాలను పెంచుతున్నది. అందరికీ విద్య లక్ష్యంగా ప్రకటిస్తూనే ఎందరినో బడిలో నిలుపలేక పోతున్నది. పనికి విద్య అంటూనే పని లేకుండా తయారుచేస్తుంది. వ్యక్తిత్వ వికాసానికి విద్య అంటూ వ్యక్తిత్వమే లేకుండా చేస్తుంది. ఒకవైపు విద్యను ప్రజాస్వామీకరించడంలో మరియు మానవ అవకాశాలు కల్పించడంలో మన విద్యావ్యవస్థ విఫలమవుతుంటే మరోవైపు విద్యా విధానాల ఆచరణల వలన విద్యార్థికుల్లో అధికులమనే భావం ప్రబలి సమాజం నుండి తమని తాము వేరు చేసుకుంటున్నారు. ప్రజాస్వామ్య ఆకాంక్షల ఫలితంగా



విద్య విస్తృతమవుతుంది. జ్ఞానం విస్తృతమవుతుంది. విద్యా జ్ఞానాలు విస్తృతమవుతున్నాయి. కానీ జ్ఞానలక్ష్యాలు, అర్థాలు సంకుచితమవుతున్న వైనం మన ముందుంది. ఉత్పాదకతను పెంచేది విద్యగా, అందుకు పనికివచ్చేదే జ్ఞానంగా నిర్వచించి, జ్ఞానానికి ఆదాయాలు పెంచడం తప్ప వేరే విలువలు, లక్ష్యాలు లేకుండా చేసి, మనిషిని సాంకేతికకారుడు (టెక్నిషియన్)గానే తప్ప పూర్ణ మానవుడు (హోల్మ్యాన్) గా పరిగణించడం లేదు. విద్య మనిషిలోని నిబిడికృతమైన శక్తుల్ని వెలికితీసే సాధనంకాక, మనిషి స్వీయ సాక్షాత్కారానికి, వ్యక్తికరణకి సాధనంకాక స్వార్థపూరిత, సంకుచిత ఆదాయ పెరుగుదలకు సాధనంగా పరిగణించబడుతున్నది. జ్ఞానాన్ని విద్యను యింత సంకుచిత దృష్టితో చూస్తున్నారు. కాబట్టే విద్యనుండి సామాజిక దృష్టిని, విద్య ద్వారా అలవడే విమర్శనాత్మక దృష్టిని, ప్రజాస్వామ్య చైతన్యాన్ని అంతిమంగా విముక్తిదాయక గుణాలను తీసివేసే ప్రక్రియ ప్రారంభమయింది. వ్యక్తిలో వుండే సామాజిక అంశంను పూర్తిగా తీసివేయడం కోసమే, డిగ్రీ కోర్సుల పునర్నిర్మాణం పేరిట సమాజ శాస్త్రాలను ఎత్తివేసే సాహసం కూడా ప్రారంభమయింది. ఇది ఆక్షేపణీయం. విద్యకు ఉండే చైతన్య శీలమైన విముక్తి దాయకమైన లక్షణాల్ని రక్షించుకోవాలన్నా, పుణికిపుచ్చుకోవాలన్నా విద్యను విస్తృతార్థంలో చూడవలసిన అవసరం వుంది. అందుకు సాంకేతికకారుల ఉత్పత్తికాక పూర్ణమానవుల తయారీ విద్యలక్ష్యం కావాలి. నూతన మానవ సృష్టి దాని నైజం కావాలి. మానవీయ నమాజ ఆవిష్కరణ దాని ఆరాటం కావాలి.

అందుకు మొదడు మాత్రమే పెంచే విద్యకాదు హృదయాలను విశాలము చేసే హృదయ స్పందనలను రికార్డు చేయగలిగే విద్య కావాలి.

#### IV

### విద్యారంగంపై మతవాదుల దాడి

#### హిందూత్వ విద్యాసంస్థలు

రాష్ట్రీయ స్వయం సేవక్ (RSS) తన రాజకీయ, తాత్విక, సామాజిక ఎజెండా ప్రచారానికి, విస్తరణకు పాఠశాలల్ని ఒక సాధనంగా భావిస్తోంది. గత ఐదు దశాబ్దాలుగా పాఠశాలలపై దృష్టిని కేంద్రీకరించింది. సంస్థాగతమైన నిర్మాణంలో భాగంగా 1979 లో విద్యాభారతి, అఖిల భారతీయ శిక్షణా సంస్థాన్ ను స్థాపించింది. ఈ రోజున ఒక్క మిజోరాం మినహా దేశవ్యాప్తంగా నర్సరి, ప్రాథమిక, మాధ్యమిక, ఉన్నత పాఠశాలల్లో 20 లక్షలమంది విద్యార్థులు విద్యాభారతి నిర్వహిస్తున్న 20,000 పాఠశాలల్లో విద్య నభ్యసిస్తున్నారు. ఈ పాఠశాలల్లో లక్షకు పైగా ఉపాధ్యాయులు పనిచేస్తున్నారు. ఈ పాఠశాలలకు సరస్వతీ శిశుమందిర్, భారతీయ విద్యానికేతన్, గీతా విద్యాలయం, సరస్వతి బాల విద్యాలయంలాంటి అనేక పేర్లు వాటికి పెట్టారు. వీటిలో 5000 పైగా సెంట్రల్ బోర్డుకు గాని లేదా స్టేట్ విద్యార్థులకు గాని అనుబంధంగా ఉన్నాయి. ఆర్.ఎస్.ఎస్. అనుబంధ విద్యాసంస్థలుగా శిక్షాసమితి, శిక్షా విద్యాసమితి, సభ్య హితకారి శిక్షాసమితి, వనాంచల్ శిక్షా సమితిలాంఇ

పేర్లతో ప్రముఖ కులసంఘాలు పారిశ్రామికవేత్తల ఆధ్వర్యంలో బాల విద్యాసంస్థలు స్వతంత్రంగా నడుస్తున్నాయి. ఈ పాఠశాలల్లో వనిచేసే ఉపాధ్యాయులకు హిందూ ధర్మాలు, జీవితం గురించి ప్రత్యేక శిక్షణ ఇస్తున్నారు. ఈలాంటి శిక్షణ ఉపాధ్యాయులకు యివ్వడానికి ఆర్.ఎస్.ఎస్. 1969 లో భారతీయ శిక్షణా మండలిని స్థాపించింది. జైపూర్, అహ్మద్ నగర్ లలో రెండు ఉపాధ్యాయ శిక్షణా సంస్థలను స్థాపించింది. వీటిద్వారా హిందూత్వ ప్రచారం ఎలా జరపాలో ఉపాధ్యాయులకు శిక్షణ నిస్తోంది. విద్యాభారతి 60 కళాశాలలను నిర్వహిస్తోంది. ఇవి డిగ్రీ, పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ స్థాయికి కాగా ఉన్నత విద్యకు, వృత్తి విద్యకు సంబంధించి మరో 25 సంస్థలను నడుపుతోంది. వాటి నిర్వహణకు హిందూత్వ సిద్ధాంతంపట్ల సమ్మతం గల సంఘ ప్రచారకులను నియమిస్తున్నారు. మొత్తంగా విద్యావ్యవస్థను హిందూత్వీకరించడం దాని లక్ష్యంగా కనిపిస్తోంది.

పాఠ్యాంశాలలో చెప్పిన దానిని విద్యార్థులు ప్రామాణికంగా గుర్తిస్తారు. కాబట్టి పాలకులు విద్యద్వారా బాలబాలికల వ్యక్తిత్వాలను తీర్చిదిద్దాలనుకుంటారు. బి.జె.పి. ప్రభుత్వం నేర్పించాలన్న విలువల ఏమిటి? ఎలాంటి వ్యక్తిత్వాలను రూపొందించాలనుకుంటున్నారు? సమతను, మమతను, సహనాన్ని, సహకారాన్ని పెంపొందించేవా? లేక ఆధిపత్యాత్మీ, ద్వేషాన్ని, స్వార్థాన్ని, అసహనాన్ని పెంచేవా? అన్నది గమనిస్తే 'హిందూత్వం' అనే సంస్కృతి అందరి ఆలోచనలనూ, వ్యక్తిత్వాలను తీర్చిదిద్దాలన్నది వారి ఆకాంక్ష. వీరి ప్రాపంచిక దృక్పథం ఈ దేశంలో శతాబ్దాలుగా ఆధిపత్యం చలాయించిన దృక్పథం. ప్రస్తుత విద్యావ్యవస్థ అవగాహన ఏ విషయంలోనూ బ్రాహ్మణీజాన్నీ బాహుటంగా వ్యతిరేకించదు, విమర్శించదు. అందువలన ద్వేషం, అసహనం, బలప్రయోగం లాంటి విలువలు నిండిన విద్యార్థులను తయారుచేయాలనేది వారి ఉద్దేశ్యం. అందుకే ఏ రంగంలో చూచినా శ్రద్ధ విద్యారంగంలో చూపుతుంది. విద్య అంటే తెలుసుకోవడం, భవిష్యత్ జీవితానికి శిక్షణ పొందడం. మనం ఏమి తెలుసుకుంటున్నామో, ఎలాంటి శిక్షణ పొందుతున్నామో నిరంతరం చర్చించుకోవాలి. పాలకులు మనకు ఏమి 'తెలియజేస్తున్నారో', ఏమి 'శిక్షణ' యిస్తున్నారో నిరంతరం మనం నిఘా వేయాలి. ఏ వ్యక్తైనా తన ఉనికి/గుర్తింపు, దైనందిన జీవితం, లోకజ్ఞానం వంటి భావనలు అర్థం చేసుకొని అన్వయించుకోవడం ద్వారా ప్రజాతంత్ర ఉద్యమాలలో మమేకం కాగలుగుతాడు. ప్రతిప శక్తులను ఓడించగలుగుతాడు.

#### విద్యాసంస్థలు, కమిటీలు హిందూత్వమయం

భారత చారిత్రక పరిశోధక సంస్థ (ICHR) నుండి లౌకిక దృక్పథం కలిగినవారిని తొలగించి అయోధ్య వివాదంపై విశ్వహిందూ పరిషత్ నిర్వహించిన ప్రచారంలో పాల్గొన్నవారితో నింపింది. వారికి చరిత్ర రచనలో ఏమాత్రం అనుభవం లేదు. తొలగించబడ్డ వారిలో ప్రొఫెసర్ సుమిత నర్కార్, కె.యన్. ఫణిక్కర్లు ఉన్నారు. అలాగే మెంబర్ సెక్రటరీగా

ఉన్న నువ్రసిద్ధ చరిత్రకారుడు టి.కె.వి. సుబ్రహ్మణ్యంను తన పదవీకాలం పూర్తికాకముందే తొలగించారు. సంఘ పరివార్ నిర్దేశిత మతతత్వ ఎజెండాను చరిత్ర పరిశోధనలో జొప్పించడానికే భారత చరిత్ర పరిశోధన సంస్థపై దాడి చేస్తున్నారు.

భారత సామాజిక శాస్త్రాల అధ్యయన సంస్థ (ICCSR) ను కూడ ఆర్.ఎస్.ఎస్. కు చెందిన వ్యక్తులతో నింపారు. వాళ్ళంత సంఘ పరివార్ ప్రతిపాదిస్తున్న హిందూత్వ రాష్ట్ర ఎజెండాను నమర్చిస్తున్నవారే. అంతేగాక పాఠ్యప్రణాళికను అధ్యయనం చేసేందుకు కమిటీని రూపొందించి దానికి మాజీ న్యాయమూర్తి జె.యస్. వర్మను చైర్మన్ గా నియమించారు. ఈయన హిందూత్వం మతంకాదని అదొక జీవన విధానమని తీర్పునిచ్చిన వ్యక్తి.

కేంద్ర ప్రభుత్వ ప్రచార సాధనాల మంత్రిత్వశాఖ అధీనంలో వుండే భారత ప్రసార సాధనాల సంస్థ (IIMC) కు ఆర్.ఎస్.ఎస్. తో సంబంధం ఉన్న వ్యక్తిని అధ్యక్షుడిగా నియమించారు. అలాగే భారత సాంకేతిక విద్యామండలి (ITEC) కి డైరెక్టర్ గా ఆర్.ఎస్.ఎస్. కు చెందిరవారిని నియమించారు.

జాతీయ పరిశోధనా శిక్షణా మండలి (NCERT) కి అధ్యక్షునిగా హిందూత్వ సిద్ధాంతాన్ని విశ్వసించే Prof. రాజ్ పుట్ ను నియమించారు. అలాగే విశ్వవిద్యాలయాల గ్రాంట్స్ కమిషన్ (UGC) కార్యదర్శిగా ఆర్.ఎస్.ఎస్.తో త్రప్యక్త సంబంధాలున్న హరిగోతమ్ ను నియమించారు. అలాగే లోకకి చరిత్రకారుడుగా పేరున్న ఆచార్య సూరజ్ భాన్ ను విద్యా సలహామండలి (EAC) అధ్యక్ష స్థానం నుండి తొలగించి ఆ స్థానంలో హిందూత్వ అభిమానిని నియమించారు. వయోజన విద్యకు సంబంధించి స్వచ్ఛంద సంస్థలకు ఇచ్చే నిధులు ఆపివేయడం వలన ఆ సంస్థలు ప్రచురించే పుస్తకాల ప్రచురణ ఆపివేశారు. జాతీయ పునః నిర్మాణ పథకం పేరుతో ఒక స్కీమ్ ను ప్రారంభించి దీనిలో తమకు అనుకూలమైన యువకులను నియమించి గత రెండు దశాబ్దాలుగా విద్యారంగంలో స్వచ్ఛంద సంస్థలు నిర్వహిస్తున్న పాత్రను తొలగించి తన ఎజెండా అమలుకు పూనుకుంది. ఈ యువకులకు కొంత జీతం కూడ చెల్లిస్తున్నారు.

గ్రామీణ ప్రాంతాల అభివృద్ధి, ప్రత్యామ్నాయ ఉపాధి పథకాల అన్వేషణపై దృష్టి కేంద్రీకరించే కాన్ఫిల్ ఫర్ ది అడ్వాన్స్ మెంట్ ఆఫ్ పీపుల్స్ యాక్షన్ అండ్ రూరల్ డెవలప్ మెంట్ (CAPART) కార్యనిర్వాహక కమిటీ సభ్యులను కూడా సంఘ పరివార్ వ్యక్తులతో నింపారు. ఇవేకాక 'భారత చరిత్ర-సాంస్కృతిక మండలి' పేరుతో కొత్త సంస్థను ప్రారంభించింది. లౌకికవాదం, ప్రజాస్వామ్య భావాల్ని వెదజల్లుతున్నా ఇండియన్ హిస్టరీ కాంగ్రెస్ కు ప్రతిగా దీన్ని ఏర్పాటు చేసింది. భారత పురావస్తు సంస్థను ఆక్రమించింది. ఆర్.ఎస్.ఎస్. కు అనుబంధంగా వున్న భారతీయ ఇతిహాస సమితి మత ప్రాతిపదికపై జిల్లా చరిత్రను



వ్రాయ సంకల్పించింది. ఆర్.ఎస్.ఎస్. బౌద్ధిక విభాగం “భారతీయ విచార కేంద్రం” భారతీయ దృక్పథంతో దైవత్వాన్ని సాధించటం కోసమే చరిత్రను తయారుచేయాలన్న ‘మహత్తర లక్ష్యం’ తో ఇది వనిచేస్తున్నది. చారిత్రక వాస్తవాల సేకరణ, వ్యాఖ్యానం తదితరాలన్నీ చరిత్రకారులపై దృక్కోణం నుండి రచించే విధంగా వారికి శిక్షణ ఇవ్వటమే ఈ సంస్థ ఉద్దేశం. ఈ సంస్థలన్నీ వారి పాఠశాలలకు కావలసిన రచనల్ని అందిస్తాయన్నమాట.

**బి.జె.పి. పాలిత రాష్ట్రాలలో చరిత్ర పాఠాలు**

భారతీయ జనతాపార్టీ తన మతతత్వ ఎజెండాను వాయిదా వేసుకొని జాతీయ ప్రజాస్వామ్య కూటమి ఎజెండానే అమలు చేస్తున్నట్లు ప్రకటించినప్పటికీ విస్తృత కార్యక్రమాల ద్వారా తన రహస్య ఎజెండాను ముందుకు తీసుకువెళ్తునే వుంది. విద్య సాంస్కృతిక రంగాల్లో చొరబడడం ద్వారా మత ప్రాతిపదికపై సమాజాన్ని చీల్చేందుకు మరియు విద్యావిధానాన్ని హిందూత్వంతో నింపడం, ఉదారవాద-వామపక్ష ప్రభావాలను తగ్గించడం, చరిత్రను మైనార్టీల వ్యతిరేక దృక్పథంతో తిరిగి వ్రాయడం తన లక్ష్యాలుగా ఎంచుకొంది.

ఆర్.ఎస్.ఎస్. ‘భారతీయ ఇతిహాస సంకలన సమితి’ పేరుతో ఒక సంస్థను ఏర్పరిచింది. దీనికి దేశవ్యాప్తంగా 400 శాఖలున్నాయి. ఈ సంస్థ మతప్రాతిపదికపై చరిత్ర పుస్తకాలను వ్రాయడానికి పూనుకొన్నది. దేశవ్యాప్తంగా విద్యాభారతి నిర్వహిస్తున్న 20,000 పైగా పాఠశాలల్లో ఒక దశాబ్దకాలంగా చరిత్రను మార్చి బోధిస్తున్నారు. వారు బోధిస్తున్న అంశాలు చాల దారుణంగా ఉన్నాయి. భారతీయ సంస్కృతి హిందూ సంస్కృతిగా భారతీయతను నిర్మించడంలో మైనారిటీలు చేసిన కృషిని తక్కువ చేసి చూపారు. భారతీయ సంస్కృతిలో మిళితమై వున్న బహుళమత ఐక్యతను విస్మరించారు. భారతీయునిగా పుట్టినవారు హిందువుగా ఉండాలని, అలా లేని మైనారిటీలను విదేశీయులుగా చూపుతూ వారిని విదేశీ ఏజెంట్లుగా చిత్రీకరించారు. విద్యార్థుల మనస్సుల్లో మైనారిటీల పట్ల ద్వేషాన్ని, అసహనాన్ని మరింత పెంచుతున్నారు. భారతీయ సమాజపు ప్రత్యేకతలైన విభిన్న సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని పూర్తిగా చూడ నిరాకరించారు. హిందూ-ముస్లిం సంస్కృతులు వేర్వేరు అని వారిద్దరూ కలిసి శాంతియుత సహజీవనం సాగించడం అసాధ్యమని ప్రచారం చేస్తున్నారు. సైన్స్ను మతంతో జోడించి దానికి అభివృద్ధి, ప్రగతి అనే ముసుగు తొడిగి అదే దేశ గర్వంగా చెబుతున్నారు.

**బి.జె.పి. పాలిత రాష్ట్రాలలో నరన్యతి వందనం పాఠశాలల్లో తప్పనిసరి చేశారు. పట్టణాలు, వీధుల పేర్లు మార్చారు. భజన మండళ్ళను ఏర్పాటు చేశారు. నైతిక విద్య పేరుతో హిందూత్వ భావనలను ప్రబోధిస్తూ హిందువుగా పుట్టినందుకు గర్వపడాలని చెబుతున్నారు.**

**చరిత్రకు వక్రభాష్యాలు :**

భారతీయ సంస్కృతికి తలమానికమైనది

అర్యసంస్కృతి. అయితే నికరమైన స్వదేశీయులు. భారతీయ సంస్కృతికి మూల స్తంభాలలాంటివారు అర్యులు. వారు వేదాలను సృష్టించారు. దేశమే అర్యులు జన్మస్థానం.

భారతదేశ ఏకత్వానికి, సంస్కృతికి ప్రతీకలుగా ఏడు నదులు, ఏడు పర్వతశ్రేణులు నిలుస్తాయి. వాటినే “హిందు”గా గుర్తిద్దాం.

సాంఘిక సమానత్వం సాధించడానికి రిజర్వేషన్లు ఏమాత్రం ఉపయోగపడవు. జాతీయ ఐక్యతకి, సమగ్రతకి ఈ రిజర్వేషన్లు ప్రమాదకరంగా పరిణమించాయి.

ఒక కులంలోనివారు తమ కులంలోని వారినే పెళ్ళి చేసుకోవాలి. ఇది రక్తాన్ని స్వచ్ఛంగా ఉంచడమే కాకుండా ఇతర కులాలలోని మలినాలు చేరకుండా రక్షిస్తుంది.

చిన్న వయస్సులోనే జరిగే పెళ్ళిళ్ళు భార్యాభర్తల మధ్య అన్వేషణను పెంచి నుఖనంసారానికి సహకరిస్తాయి. బాల్యవివాహాలు యువకుల్లో చెడు ప్రవర్తనను అరికట్టి లైంగికంగా వారు తప్పదారి పట్టకుండా కాపాడుతాయి.

హిందూత్వ విద్యాపథకంలో మూలాంశం నైతిక విద్య. విద్యాభారతి స్కూళ్ళలో సిలబస్ తో సంబంధం లేకుండా కొన్ని ప్రత్యేక పాఠ్యాంశాలను చేర్చారు. అవి విద్యకు సంబంధించినవి కాకుండా “ప్రత్యేక పాఠాలు” అ స్కూళ్ళలో ఆరు అంశాలను అదనంగా బోధిస్తున్నారు. అవి వ్యాయామ, యోగ, సంగీత, సంస్కృత, నైతిక విద్య, సంస్కృతి జ్ఞానం వీటిద్వారా హిందూత్వ ఎజెండాను పిల్లలకు ఎక్కిస్తున్నారు. ముస్లింలు క్రూరులని, చాందసులని వారిని అంతం చేయడానికి పూనుకున్నవారు త్యాగధనులు. వీరులు అమరులవుతారని పుస్తకాలు బోధిస్తున్నాయి. దేశంలోని అనేక వెనుకబడిన ప్రాంతాలలోని మత దురాచారాలను, మతాచారాలుగా, ఆత్మగౌరవం కాపాడుకొనే చర్యలుగా పేర్కొంటున్నారు.

మనం మనువు వారసులం కాబట్టే మానవులుగా గుర్తించబడ్డాం. ఇది గుడ్డి నమ్మకాన్ని, మనువుపట్ల ప్రగాఢ భక్తిని సూచిస్తోంది. సతి ఆచారాన్ని, బాల్య వివాహాలను సమర్థించారు. రుతుసమయాల్లోను, ఇతర ఆచార వ్యవహారాల్లోను స్త్రీలు అనున రించవలసిన పద్ధతులను స్పష్టం చేశారు. మతం, సాంప్రదాయాల కనుగుణంగా స్త్రీ ఎవ్వడూ పురుషునితో సమానం కాజాలదని, ఆమె గృహ నిర్వహణ ద్వారా స్వయం గౌరవాన్ని సాంప్రదాయాలను పరిరక్షించాలని సూచించారు. మన సంస్కృతి ఒక్కటే. అది హిందూ సంస్కృతిగా ప్రసిద్ధిగాంచింది. ప్రతి ఒక్కరి ఔన్నత్యం, సాంప్రదాయం, నమ్మకాలు ఒక్కటే. అందరూ కలిసి హాళి, దసరా, దీపావళులను జరుపుకుంటారు పెళ్ళిలోను, ఇతర క్రతువుల్లోను ఒకే తరహా మంత్రాలు చదువుతారు. మన సంస్కృతి చిహ్నాలు, ఆనవాళ్ళు ఒక్కటే. అవు, గంగానది, గాయత్రీ మంత్రం, గీతా జ్ఞానం అందరిచేత పూజింపబడతాయి. ప్రతి ఒక్కరు కర్మని, పునర్జన్మని విశ్వసిస్తారు. సాధు సన్యాసుల ఎడల ప్రతి ఒక్కరూ గౌరవభావాన్ని ప్రదర్శిస్తారు.

**లోకీకవాదానికి తిలోదకాలు :**

1991లో బి.జె.పి. పాలిత రాష్ట్రాలైన ఉత్తరప్రదేశ్, మధ్యప్రదేశ్, రాజస్థాన్, హిమాచల్ ప్రదేశ్ ల స్కూల్ సిలబస్ లో వేదగణితాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. దానిని పాలిటెక్నిక్, ఇంజనీరింగ్, కాలేజీల సిలబస్ లో సైతం చేర్చారు. వేదగణితానికి మూలాలను శ్రీ భారతీకృష్ణ తీర్థజీ మహారాజ్, పూరి శంకరాచార్యులు వ్రాసిన పురాతన గ్రంథాలనుండి గ్రహించారు. ఇది 1965 లో ప్రచురితమైంది.

రాష్ట్రీయ వేద విద్యా ప్రతిష్ఠాన్, యూనివర్సిటీలు, ఇతర ప్రభుత్వ సంస్థలు సంయుక్తంగా 1988 మార్చిలో జైపూర్ లో వేదగణితంపై ఒక జాతీయ వర్క్ షాపు నిర్వహించాయి. అందులో జగద్గురు స్వామి వ్రాసిన పుస్తకానికి బహుళప్రచారం లభించింది. ఆ వర్క్ షాప్ లో వేదగణితంపై చర్చించిన అంశాలను ప్రచురించారు. కేంద్ర ప్రభుత్వ మానవ వనరుల అభివృద్ధి మంత్రిత్వశాఖ ఈ వర్క్ షాపును అధికారికంగా నిర్వహించింది.

ఈ గణితం యొక్క మూలం ఏమిటంటే “మన పురాతన వేదాలు సమగ్రమైనవి. సంపూర్ణమైనవి” వీటిని నేర్పడం ద్వారా పాశ్చాత్య గణిత పద్ధతులకన్నా హిందూ వేద పద్ధతులే మిన్న అని నిరూపింప దలచారు. 1996 లో ఎన్.సి.ఇ.ఆర్.టి. చేసిన సమీక్షలో స్కూళ్ళలోని గణిత పుస్తకాలన్నీ పైన చెప్పిన సూత్రాల ఆధారంగా రూపొందించబడ్డాయని గుర్తించింది. అది పూర్తిగా ఆధారరహితాలని వాటిని విద్యారంగం నుంచి ఉపసంహరించాలని సూచించింది. మైనారిటీల హృదయాలను గాయపరచడానికి లేని కట్టుకథలు పాఠ్యపుస్తకాల్లో ప్రవేశపెట్టారు. “ముస్లింలు పుట్టుకతోనే క్రూరులు, యుద్ధాలు చేయడమే వాళ్ళ వని, ఒక్కొక్కరు నలుగురిని పెళ్ళాడి ఇరవై అయిదుమంది పిల్లల్ని కంటారు. దేవాలయాలను కూల్చడం, బలవంతపు మత మార్పిడులు చేయడమే వారి పని”. సంఘ పరివార్ ఇటీవల క్రిస్టియన్లపై సైతం ఇదే తరహా దాడి మొదలుపెట్టింది.

**విద్యామంత్రుల సమావేశంలో విద్యాభారతి ఎజెండా**

తీవ్రమైన ప్రతిఘటన, సైద్ధాంతికమైన వ్యతిరేకత కారణంగా అక్టోబర్ 22, 1998 లో జరిగిన రాష్ట్ర విద్యామంత్రుల సమావేశంలో ప్రవేశపెట్టిన కాపాయ ఎజెండాను బి.జె.పి. ప్రభుత్వం ఉపసంహరించు కుంది. విమర్శకు అవకాశం ఇచ్చిన ఆ పత్రాన్ని ఆర్.ఎస్.ఎస్. కు అనుబంధంగా వున్న విద్యాభారతి రూపొందించింది. ఈ పత్రంలో విద్యను ‘భారతీయం, జాతీయం, ఆధ్యాత్మికం చేయాలని పేర్కొనడం ద్వారా తన ఫాసిస్టు లక్షణాన్ని అది చాటుకొంది. పాఠ్యాంశాలు విద్యావిధానాన్ని కూడా సమూలంగా మార్చాలని ఈ తిరోగమన శక్తులు సంకల్పించాయి.

**విద్యావ్యవస్థలో క్రింది మార్పులు చేయాలని సూచించారు.**

1. ప్రాథమిక స్థాయి నుండి ఉన్నత విద్యవరకు, ఒకేషన్ లో కోర్సులతో కలిపి అన్నింటిలో ‘భారతీయ సంస్కృతిని’ తప్పనిసరి చేయాలి. మొత్తం సిలబస్ లో ఈ భాగం 10 నుండి 25 శాతం ఉండాలి.

2. ప్రాథమిక విద్యాస్థాయిలో బాలబాలిక లందరికీ ఒకే విద్యను బోధించాలి. ప్రాథమిక స్థాయి



దాటిన తర్వాత బాలికలకు గృహ నిర్వహణను బోధించాలి.

3. 3 నుండి 10వ తరగతి వరకు సంస్కృతాన్ని తప్పనిసరిగా అధ్యయనం చేయాలి. మన సాంస్కృతిక ఐక్యత, ప్రాచీన ఔన్నత్యాన్ని తెలుసుకొనేందుకు ఇది సహకరిస్తుంది.

4. పాఠశాల స్థాయినుండి యూనివర్సిటీ స్థాయివరకు నైతిక, ఆధ్యాత్మిక విద్యను ప్రవేశపెట్టాలి. (సంఘ పరివార్ గుర్తించిన సామాజిక, జాతీయ విలువల్ని ఇందులో చేయాలి.)

5. సరస్వతీ వందనం, వందేమాతరం గీతాలాపనలను ప్రతి పాఠశాలలో తప్పనిసరి చేయాలి.

6. పాఠ్య ప్రణాళికలను మరింత సమర్థవంతంగా రూపొందించాలి. (దీని అర్థం కాపాయత్వంతో నింపాలి)

7. సంస్కృత విశ్వవిద్యాలయాలను దేశంలోని నాలుగు జోన్లలో స్థాపించాలి. ఇందుకు బడ్జెట్లో నిధులను కేటాయించారు. (మిగతా విభాగాలకు మాత్రం నిధుల కొరత ఏర్పడింది.)

8. హిందూ తాత్వికత మీద ఉన్నత విద్యా కార్యక్రమాల్ని రూపొందించాలి. ఒకేషన్లో విధానంలో కూడా అందుకు అవకాశం కల్పించాలి.

9. ప్రాథమిక విద్యనుండి ఉన్నత విద్యవరకు ఉపనిషత్తులు, వేదాలను పాఠ్యప్రణాళికలో చేర్చాలి.

10. రిజిస్టర్డ్ సంస్థలు, సొసైటీలు గత 10 సంవత్సరాల నుండి నిర్వహిస్తున్న పాఠశాలలన్నీ గుర్తింపబడిన పాఠశాలలుగా భావించాలి. అందుకు అనుగుణంగా కేంద్ర, రాష్ట్ర విద్యాబోర్డులు వెంటనే గుర్తింపునివ్వాలి. (ఈ నిబంధనను దేశవ్యాప్తంగా విద్యాభారతి, ఆర్.ఎస్.ఎస్. అనుబంధ సంస్థలు పుట్టగొడుగుల్లా నెలకొల్పిన పాఠశాలలకు గుర్తింపు నివ్వడం కోసం చేర్చారు.)

11. రాజ్యాంగంలో 29, 30 ఆర్టికల్స్లో మార్పులు తేవాలి. మైనారిటీ విద్యాసంస్థల ఏర్పాటుకు ఇచ్చిన ప్రత్యేక సదుపాయాలు సమీక్షించాలి. ఆ నిబంధనల వల్ల ఉద్రిక్తతలు తలెత్తుతున్నాయి. అందువల్ల అవి ఎత్తేయడం ఉత్తమం.

ఒక దశాబ్ద కాలంగా బి.జె.పి. పాలిత రాష్ట్రాలలో బోధిస్తున్న చరిత్ర పాఠాలపైన మరియు ఆర్.ఎస్.ఎస్. గావిస్తున్న ప్రచారం యెడల లాజికల్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియావారు జరిపిన సర్వే ప్రకారం సంఘ పరివార్ చెబుతున్నవన్నీ అబద్ధాలేనని తేలింది. ఈ సర్వే ప్రకారం దేశంలో నాలుగు వేలకు పైగా తెగలున్నాయి. వీరు చేసే వృత్తి, నివసించే ప్రదేశం, మాట్లాడే భాష ఆధారంగా వారి సంస్కృతి రూపుదిద్దుకున్నది. వారి సంస్కృతిపై మతాచార ప్రభావం చాలా తక్కువని పేర్కొన్నది.

## V

### విశ్వవిద్యాలయాల్లో హేతురహిత జోతిష్యం అవసరమా?

విశ్వవిద్యాలయాల్లో “వైదిక జోతిష్యాన్ని” ఒక శాస్త్రంగా ప్రవేశపెట్టాలని యు.జి.సి. నిర్ణయం గైకొంది. మతవాదులు జ్యోతిషాన్ని శాస్త్రంగా వాదిస్తున్నారు. ఈ వాదన రాజ్యాంగంలోని అధికరణ 51(ఎ) లో పేర్కొన్న “దేశంలో శాస్త్రీయ స్థాయిని” పెంపొందించాలన్నదానికి విరుద్ధం.

దించాలన్నదానికి విరుద్ధం. రోజురోజుకు శాస్త్ర సాంకేతిక రంగాలలో పెరుగుతున్న అభివృద్ధి వలన సమాజంలో విజ్ఞానం పాత్ర పెరుగుతుంది. ఒకవైపున భౌతిక, జీవశాస్త్రాల విజ్ఞానాన్ని ప్రచారం చేస్తున్న యు.జి.సి. మరోవైపు మూఢ నమ్మకాలను బోధించాలనడం శోచనీయం. వేదాలలో జ్యోతిషం భాగం కాదని ఎందరో తత్వవేత్తలు పేర్కొన్నప్పటికీ జ్యోతిషం వేదాలలో భాగమేనని ఫిజిక్స్లో పట్టభద్రుడయిన మురళి మనోహర్ జోషి పేర్కొనడం హాస్యాస్పదం. ఉన్నత విద్యాసంస్థలకు చెందిన ప్రముఖ శాస్త్రవేత్తలంత అద్భుతాలు, మహిమలు, మంత్రాలు, అతీంద్రియ శక్తుల గురించి మాట్లాడడం కొత్తేమి కాదు.

జ్యోతిషం కూడా ఒక ‘సైన్స్’ అనీ, దీనిలో కూడా కొన్ని పరిశీలనలను సాధారణీకరించి, వాటి ఆధారంగా సువ్యవస్థితమైన సూత్రీకరణలు చేసి, వాటిద్వారా వ్యక్తులు, సమూహాల భవిష్యత్తును గుర్తించడం సాధ్యపడుతుందని వాదిస్తున్నారు. ఒక వ్యక్తి గుణం, భవిష్యత్తు ఆ వ్యక్తి జనన ఘడియల్లో సూర్యచంద్రుల, ఇతర గ్రహాలు ఎక్కడ ఉన్నాయనే దానిమీద ఆధారపడి వుంటుందన్న నమ్మకం. జ్యోతిషానికి మూలాధారం జాతకచక్రం. “జ్యోతిషం ఇండియాలో పుట్టలేదు. హిందువులకు జ్యోతిషాన్ని గ్రీకులు అంటకట్టారు. దానికి బదులుగా హిందువులు ఖగోళ శాస్త్రాన్ని గ్రీకులకు అప్పగించారని..... జ్యోతిషమూ, ఇతర మార్మిక పద్ధతులు బలహీనమైన మనస్సుకు ఆనవాళ్ళుంటాడు”. వివేకానంద. మన జ్యోతిషములు ఇప్పటికీ విశ్వానికి భూమి కేంద్రంగా నమ్ముతారు. అందుకే కోపర్నికస్ విశ్వానికి భూమి కేంద్రం కాదని నిరూపించిన మరుక్షణమే జ్యోతిషం అర్ధరహితంగా మారిపోయిందని ప్రొఫెసర్ హాకింగ్ వ్యాఖ్యానించాడు.

1975 లోనే ప్రపంచవ్యాప్తంగా 186 మంది ప్రముఖ శాస్త్రవేత్తలు జ్యోతిషంపట్ల తమకున్న అభ్యంతరాలను బహిరంగ లేఖద్వారా ప్రస్తుతం చేశారు. వీరిలో 19 మంది నోబెల్ బహుమతి గ్రహీతలున్నారు. విద్యా, విజ్ఞానం విస్తృతంగా వ్యాపిస్తున్న ఈ రోజుల్లో మూఢనమ్మకాలు, అతీంద్రియ శక్తులు, జ్యోతిషం లాంటి గురించి మీడియా ఏమాత్రం విమర్శనాత్మక ధోరణి లేకుండా ప్రచురించడం ఆందోళనకరం. ఇది సమాజంలో అహేతుక ధోరణులు పాతుకుపోవడానికి, ప్రగతి నిరోధానికి దారితీస్తుంది. విజ్ఞాన వికాసానికి అడ్డు నిలుస్తుంది. యూజిసి జ్యోతిషాన్ని శాస్త్రంగా బోధించాలనడం వెనుక వున్న ప్రమాదాన్ని గుర్తించాలి.

శాస్త్రం ఒక క్రమపద్ధతిలో, నిర్వహిస్తున్న రీతిలో రూపుదిద్దుకొనే జ్ఞానం. పరిశీలనం, ప్రయోగం, అగమనం, సిద్ధాంతం ఈ నాలుగు దీనికి మూలాధారాలు. ‘సైన్స్’ సారాంశాన్ని, తత్వాన్నీ ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే ప్రతి అంశాన్నీ ‘శాస్త్రీయమైన’ పద్ధతిలో తరచి చూస్తుంది. ప్రతిదానిని ప్రయోగ పూర్వకంగా పరీక్షించిన తర్వాతే, దృష్టాంతాలు చూసిన తర్వాతే ‘సైన్స్’ దానిని ఆమోదిస్తుంది. సందేహాలను నివృత్తి చేసేదే శాస్త్రం. అన్నింటినీ ఆనక్తిగా ప్రశ్నించి, విమర్శనాత్మకంగా శోధిస్తూ, జడత్వం, బంధతనం లేకుండా సరళంగా మారటానికి వెనకాడకుండా తత్వం

పైన్నది. ఆ కారణంగా నిన్నటిదాన్నే పట్టుకుని వేలాడదు. రేపటికొరకు హేతుబద్ధంగా నిలబడే తత్వం పైన్నది. సత్యాసత్యాల మధ్య నిరంతరం సంఘర్షిస్తూ అభివృద్ధి చెందుతుంది. ఆధివత్య రూపాలకు, సంకేతాలకు లోబడి వుండదు. తెలియనిదాని గురించి బయటపడేది అంతకంటే కాదు.

జ్యోతిషాన్ని విద్యావిధానంలో చేర్చేందుకు జరుగుతున్న ప్రయత్నాలను వ్యతిరేకించడం మాత్రమే కాదు. కొందరు వివేచనపరుల అవిశ్రాంత కృషివలన సమాజ మనోఫలకంపై నాటుకున్న కొన్ని విలువలు, విశ్వాసాలను నిర్వీర్యం చేసేందుకు జరుగుతున్న దాడిగా గుర్తించి ప్రతిఘటించాలి.

చరిత్రకు కాపాయ మరక

హైస్కూలు విద్యార్థుల చరిత్ర పాఠాలలో కొన్ని అంశాలను తొలగించవల్సిందిగా కేంద్ర మానవ వనరుల శాఖామత్యులు మురళీ మనోహర్ జోషి అజ్ఞమేరకు 23 అక్టోబర్ 2001 న సెంట్రల్ బోర్డ్ ఆఫ్ స్కూలు ఎడ్యుకేషన్ (CBSE) తన అనుబంధ సంస్థలకు ఒక సర్క్యులర్ పంపింది. దీనిప్రకారం చరిత్ర పాఠ్యపుస్తకాలలోని కొన్ని భాగాలను తక్షణం తొలగించాలి. ఈ తొలగించబడిన అంశాలను తరగతిలో చర్చించరాదు. రానున్న వరీక్షల్లో తొలగించిన అంశాలకు సంబంధించి ప్రశ్నలు అడుగరాదు. తొలగించిన పాఠ్యాంశాలలో రొమిల్లా థాపర్, సతీష్ చంద్ర, అర్జునదేవ్, ఆర్.ఎస్. శర్మ వంటి చరిత్రకారుల రచనలున్నాయి. చరిత్ర రచయితలతో సంప్రదించకుండా “ఈ రకం మార్పులు చేయడం భావ ప్రకటన స్వేచ్ఛను హరించడమే కాక “ఈ సంఘర్షణ వామపక్ష-మతవాదుల చరిత్రకారుల మధ్య వివాదం కంటే వృత్తి చరిత్రకారులకు అధికార రాజకీయ శక్తులకు మధ్యన సాగుతున్న ఘర్షణ” అని రొమిల్లా థాపర్ పేర్కొంది. గత 50 సంవత్సరాలుగా చరిత్రకారుల మధ్య వివిధ అంశాల మధ్య చర్చలు జరుగుతున్నాయని, అయితే ఈ చర్చలు నిలిపివేసి ప్రభుత్వం తన రాజకీయ ఎజెండాను ముందుకు తేవాలని ప్రయత్నిస్తున్నట్లు ఆరోపిస్తూ సరియైన సమర్థన ఉండాలంటే అన్ని అభిప్రాయాలకు సమర్థమైన ఆధారాలుండాలన్నారు.

భారతదేశంలో వర్ణవ్యవస్థ కాలక్రమంలో వారసత్వపు సాంఘిక వర్గాల కులవ్యవస్థగా మార్పు తీసుకుందని, ఇందుకు బ్రాహ్మణీయ భావజాలం కూడా తోడ్పడిందని ప్రొఫెసర్ ఆర్.ఎస్. శర్మ శాస్త్రీయంగా విశ్లేషించి రాసిన 7 విభాగాల్లోని 11 పేజీలను 11వ తరగతి పాఠ్యగ్రంథం నుండి తొలగించేశారు.

రుగ్వేద కాలపు ఆర్యులు ఆవుతో నహ మాంసాహారం భుజించేవారని ప్రొ. రొమిల్లా థాపర్ రాసిన భాగాల్ని కూడా తొలగించారు. తొలగించిన భాగాలకు చారిత్రక ఆధారాలున్నాయనీ, శతపథ బ్రాహ్మణం, వశిష్టని ధర్మసూత్రాలూ బృహదారణ్య కోపనిషత్తులలో తగు ఉదాహరణలు లభిస్తాయనీ ఆమె ఒక వ్యాసం ద్వారా వివరించారు. మహా పండిత



రాహుల్ సాంకృత్యాయన్ రచనల్లో అందుకు చాలా అధారాలు దొరుకుతాయి.

ప్రాఫెసర్ సతీష్ చంద్ర రచించిన “మధ్యయుగ భారతదేశం” పుస్తకంలో సిక్కులకు సంబంధించిన మొత్తం అంశాలను ఒక అధ్యాయం నుండి తొలగించారు. ఆయన పుస్తకాన్ని ప్రతిచోటా తప్పుగానే ఉల్లేఖించారు. బి.జె.పి.కి చెందిన ప్రమోద్ మహాజన్ కూడా పార్లమెంట్లో ఇదే పనిచేశారు. ఈ పుస్తకం నుంచి తొలగింపులను సమర్థించుకునే ప్రయత్నంలో ఆయన ఇందుకు పాల్పడ్డారు. దోపిడీ అనే అర్థం వచ్చే (Rapine) అనే మాట స్థానంలో మహాజన్ (Rape) అనే మాట చొప్పించారు. ఇక అటు తర్వాత ఆర్.ఎస్.ఎస్. సిద్ధాంతకారులు, సానుభూతిపరులు ఇదే రకం ప్రచారాన్ని అన్ని వీధి సమావేశాలు, విద్యా సంస్థల్లో చేస్తూ వచ్చారు. వివాదాస్పదంగా మార్చబడిన ఈ అధ్యాయంలో వాస్తవానికి ప్రాఫెసర్ సతీష్చంద్ర సిక్కు గురువు గురించి చాలా సానుకూలమైన అభిప్రాయాలు వెలిబుచ్చారు. ఈ సిక్కు గురువు అన్యాయానికి అణచివేతకు వ్యతిరేకంగా ప్రజలను సమీకరించారని సతీష్చంద్ర వ్రాశారు.

భిన్నమూలాల నుంచి తీసుకొన్న భిన్న వాస్తవాలను విద్యార్థుల దృష్టికి తీసుకువెళ్ళడమే చరిత్ర వున్నకాల వని, తద్వారా అన్ని అంశాలను విమర్శనాత్మకంగా పరిశీలించాలని, భిన్న మూలాలను అంచనా వేసుకోవటం ద్వారా తమ నిర్ధారణలకి తామే రావడంలో విద్యార్థులకు శిక్షణ ఇవ్వాలని సతీష్చంద్ర పేర్కొన్నారు.

ఏడవ తరగతి పాఠ్యాంశమైన “ఆధునిక భారతదేశం” పుస్తకాన్ని ప్రాఫెసర్ అర్జునదేవ్ తన సతీమణి ఇందిరా అర్జునదేవ్తో కలిసి రచించారు. ఉత్తర భారతదేశంలో జాట్ కులస్తుల నిర్దాక్షిణ్యమైన దోపిడీకి సంబంధించిన ప్రస్తావనలు దీనిలో ఉన్నాయి. ఈ అంశాలను ఎన్.సి.ఆర్.టి. సర్క్యులర్ తొలగించింది. ఈ తొలగింపుల ద్వారా తాను ప్రస్తుతం ఇంకా ఎంత ముందుకు పోగలననేది పరీక్షించు కునేందుకు ప్రభుత్వం ప్రయత్నిస్తోందని అర్జునదేవ్ విమర్శించారు.

ఆరెస్సెస్సు శాఖల్లో చెప్పే కథల్ని వారి నిర్వహణలోని వేలాది విద్యాసంస్థల్లో బోధించే చరిత్రల్ని అగ్రవర్ణ మతతత్వ దృక్పథాన్ని ప్రభుత్వ పాఠ్య గ్రంథాలుగా మలచాలని హిందూత్వ వాదులు చాలా కాలము నుండి ప్రయత్నిస్తున్నారు. 1978 లో జనతా ప్రభుత్వ హయాములో వారు చేసిన ఇటువంటి ప్రయత్నం వీగిపోయింది. 1990 తర్వాతి అధికార పీఠాన్నెక్కిన ఉత్తరప్రదేశ్, మధ్యప్రదేశ్, గుజరాత్ రాష్ట్రాల్లో కాషాయ దృక్పథంతో చరిత్ర గ్రంథాల్ని మార్పు చేశారు. ఇప్పుడు ఏకంగా కేంద్ర ప్రభుత్వ నిర్వహణలోని పాఠశాలల చరిత్ర గ్రంథాల్ని మార్పు చేయదలచుకున్నారు. ఎవరు రాస్తున్నారో తెలియ నివ్వకుండా రహస్యంగా ఆ ప్రయత్నంలో వున్నారు. ప్రస్తుతం అదేశించినది కొన్ని పాఠ్యాంశాలలో మార్పు.

మొత్తం చరిత్ర రచననే తమ కనుకూలంగా రాయించుకునే ప్రయత్నంలో భాగంగా యిది జరిగింది.

చరిత్రకు వక్రభాష్యం చెప్పే ప్రయత్నం జరుగుతుంది. కానీ సమాజం తనదైన చరిత్రను తన కళ్ళతో తన అనుభవముతో చూడడం నేర్చుకుంది. కానీ ఇటీవల ఆర్.ఎస్.ఎస్., బి.జె.పి. చరిత్రకే మతం రంగు వులువేందుకు ప్రయత్నిస్తూ చరిత్రను కాషాయం కళ్ళతో చూడాలని ప్రబోధిస్తున్నారు. అయితే మేధావులు, లౌకికవాదులు, అధ్యాపకులు, వాస్తవాలని చూడ నిరాకరించే మత మౌఢ్యాన్ని ప్రశ్నిస్తున్నారు. చరిత్రను తమ స్వంత విశ్వాసాలకనుగుణంగా వ్యాఖ్యానించడము ఆత్మాశ్రయమే కాక చరిత్ర అధ్యయనానికి విరుద్ధము. చరిత్ర పరిశోధనకు కళంకము, చరిత్ర రచనకు అవమానము. అందువల్లే చరిత్ర వక్రీకరణ, చరిత్రకారులకు రాజకీయ నాయకులకు మధ్యన ఘర్షణ మొదలైంది. శాస్త్ర సాంకేతిక రంగాలలో పురోగమిస్తున్న జాతి మతమౌఢ్యాన్ని వదులు కోలేకపోవడం శోచనీయం.

## VI

### లౌకిక ప్రజాస్వామికవాదుల కర్తవ్యం

ఈనాడు భారత ప్రజాస్వామ్య వ్యవస్థ తీవ్రమైన దాడిని ఎదుర్కొనబోతుంది. ఈ దశలో లౌకిక విధానం కోసం నిలబడేవారు ప్రత్యామ్నాయం ఏర్పాటు చేయడమొక్కటే ప్రజాస్వామ్యాన్ని, ప్రజల ఆత్మగౌరవాన్ని కాపాడగలుగుతుంది. ప్రాచీన కాలంనుండి సర్వమత సహజీవనం భారతీయుల జీవన విధానంలో భాగంగా వుంది. అయితే ప్రస్తుతం మత ప్రాతిపదికపై సమాజాన్ని చీల్చాలన్న ప్రయత్నాలు సాగుతున్నాయి. భాష వ్యవహారాలలో, పాఠ్య పుస్తకాలలో మత దృక్పథాన్ని చొప్పించే ప్రయత్నం వాస్తవాలను మరుగుపరచి విద్యావ్యవస్థను దిగజార్చే ప్రమాదముంది. విద్యాసంస్కరణల పేరుతో మత తత్వంతో పాఠ్యపుస్తకాలను తిరగవ్రాయించి సెక్యులర్ భావనలకు పాఠశాల స్థాయిలోనే తొలగించాలని ప్రయత్నించడం, ఉమ్మడి వారసత్వంగా లభించిన దేశ సంస్కృతి, సాంప్రదాయాలను త్రోసిపుచ్చి ఈ తరానికి చెందిన వారందరికీ అవాస్తవమైన భావాలను ప్రబోధించే ప్రయత్నాన్ని తిప్పికొట్టాలి. అవాస్తవాలను చొప్పించడంలో ఛాందస భావాలదే పైచేయి అవుతున్నది. విద్యాప్రమాణాలు, శాస్త్రీయ అవగాహన, ప్రశ్నించే హక్కు హరించివేయబడుతుంది. విద్యా వ్యవస్థలో మతాన్ని మిళితం చేయడం ద్వారా రాజకీయ దృక్పథాన్ని సైతం ప్రజాస్వామిక పంథానుండి పోసిస్తూ పంథాకి మళ్ళిస్తున్నారు. విద్యకు సంబంధించి సంకుచిత విధాన నిర్ణయాలని అన్ని స్థాయిల్లో ప్రతిఘటించడము మరియు చరిత్ర రచనలో, బోధనలో హేతువిరుద్ధమైన పద్ధతుల్ని వ్యతిరేకించే కర్తవ్యము లౌకిక ప్రజాస్వామికవాదులు స్వీకరించాలి. సంఘ పరివార్కు కావల్సింది సామాజిక వికాసం కాదు. ప్రగతి అంతకంటే కాదు. తమ ఆధిపత్యానికి, పాలనకు, శాశ్వత ప్రతిపత్తి, ఎదురులేని “నమ్మతి”ని సాధించడం వీరి ఆధిపత్య విధానాలకు వ్యతిరేకంగా ప్రత్యామ్నాయ భావజాలాన్ని నిర్మించడం ప్రజాస్వామ్యవాదుల కర్తవ్యం. దశాబ్దకాలంగా

అమలవుతున్న ప్రవంచీకరణ, నరళీకరణ, ప్రయివేటీకరణ విధానాలు పెంచుతున్న విద్యా వ్యాపారీకరణకు తోడు ప్రస్తుత కేంద్ర ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్న అలౌకిక విధానాలు, చరిత్ర వక్రీకరణ విద్యారంగపు లౌకిక, ప్రజాతంత్ర వునాదులనే కదిలించివేస్తున్నాయి. ప్రస్తుతం విద్య రూపంలోను, సారంలోను నిర్వీర్యం చేయబడుతోంది.

విద్యను ప్రజాస్వామికరించాలంటే కొఠారి సూచించిన మేరకు ఉమ్మడి పాఠశాలల ఏర్పాటుతో పాటు ప్రజల అవసరాలు, ఆనక్షుల మేరకు పాఠ్యాంశాలు రూపొందించి విద్య అందుబాటులోనికి రావడానికి విద్యను సామాజిక అంశంగా గుర్తించి, సరిపోను నిధులు కేటాయించాలనే డిమాండుతో ప్రత్యామ్నాయ విద్యను రూపొందించి అమలు చేయడానికి ప్రజాతంత్ర వాదులు ప్రజల సహకారంతో ఒత్తిడి తేవాల్సిన అవసరం వుంది. ○

## స్వీకారం

1. అమ్మ చెప్పిన కథలు  
రచన : బమ్మిడి సరోజిని,  
జగదీశ్వరరావు  
వెల : 95/-  
తథాగత ప్రచురణలు  
354, LIGH  
APHB కాలని  
మౌలాలి  
హైదరాబాద్-500040  
అన్ని పుస్తకాల షాపుల్లో దొరుకుతాయి
2. గుజరాత్ గాయం  
నిరసన కవితవ్వం  
వెల 80/-
3. గుజరాత్ గాయం  
గుజరాత్ పర్యటన అనుభవాలు, కథలు,  
గల్పికలు, నివేదికలు  
వెల 40/-  
పై పుస్తకాల కోసం : షరీఫ్  
40 - 9-79/A  
సాయి నగర్  
విజయవాడ-520008  
పై రెండు ప్రజాస్వామిక సాహిత్య  
సాంస్కృతిక వేదికా ప్రచురణలు  
అన్ని పుస్తకాల షాపుల్లో దొరుకుతాయి
4. తాత్విక వ్యాసాలు  
కొడవటిగంటి కుటుంబరావు  
ప్రచురణ : విప్లవ రచయితల సంఘం,  
ఆంధ్రప్రదేశ్  
వెల : 75/-  
ప్రతులకు : నవోదయ బుక్ హౌస్  
కాలిగూడ, హైదరాబాద్-500 027



## యుద్ధోన్మాదికి జాలితో....

- యామ్యే నర్సప్ప

**మా** నవత్వం

సమానత్వం

శాంతి

వాడి ఉపన్యాసం అట్లా కొనసాగుతూనే ఉంటుంది

ఆఫీస్

ఆఫ్ఫినిస్తాన్

ఇండియా

ఇరాక్ ఎక్కడైనా.....

మేమే మట్టిపాదాలం

సృష్టికర్తలం

మానవ జాతికి

మా రక్తం ఓనిత్య కల్యాణం చేస్తున్న వాళ్ళం

సామూహికంగా

ఒక్కసారిగా మేమంతా

రక్తమోడుతున్న దేహాలుగా.....

కుప్పలు తెప్పలుగా ....

అది వాడికి కిల్లింగ్ ఫీట్

వాడి అడుగుడుగూ ఓ జెనోసైడ్

భూ మండలమంతా యుద్ధ క్షేత్రం

నా అడుగుడుక్కి

స్పార్టకస్ గుర్తిస్తాడు

కంచికచర్ల కోటేశు బాలస్వామి

గుండెలో మానని గాయాలై

పచ్చి పచ్చిగా సెకండల్ల ములై గెలుకుతున్నపుడు

నేను మనిషినై మాట్లాడుతుంటాను

మానవత్వపు తుఫానులు సృష్టిస్తుంటాను

నా అవయవం ఒక్కొక్కటిగా తెగిపడుతూ...

అవి తిరుగుబాటు ల్యాండ్ మార్కులుగా ...

వాడికి చరిత్ర జరిగిపోయిన సంఘటనల సమాహారం

నాకైతే స్పార్టకస్ సూర్యోదయమై.....

x x x

నాగరికత

సంస్కృతి

వాడి ఉపన్యాసం ఇంకా కొనసాగుతూనే ఉంటుంది

అది వాడికి పిచ్చాపాటి

నాకైతే జీవితం

గతం నుండి వర్తమానం వంతెన నిర్మించుకుని

భవిష్యత్తును వీక్షిస్తున్న వాణ్ణి

నాగరికత సొంతం

నా రక్తపు కాంతులు పులుముకున్నదే !

నాకు నేనే

నిలువెత్తు సంస్కృతిని

ప్రపంచం ప్రపంచమంతా

నా ఒక్క పాదాలు నేర్చుకున్నదే !

వాడికి మాత్రం మృతదేహాన్ని

మ్యూజియంలో కళేబరాన్ని .....

x x x

పారిస్ కమ్యూన్ నుండి

నక్సల్బరీ దాకా

నా కళ్ళ ఎర్రటి కాంతులకు

వాడి మసై పోతుంటాడు

పోతూ.... పోతూ....

నన్ను గతంగా రాసుకుంటుంటాడు

భళ్ళున ఒక్క నవ్వు నవ్వుతాను

నా గురించి నేనేం చెప్పను

నా పుట్టుకే ఓ అనివార్యం

నాకు యుద్ధమేం కొత్తగాదు

ఒక్కసారి చరిత్రలోకెళ్ళండి

నా జీవితం కాంతులీనే రణక్షేత్రం

నాకు నిర్బంధమో లేఖ్వా !

నేను వాడికెప్పుడూ విధ్వంసకుడిలా

కనిపిస్తూ ఉంటాను

కానీ

పచ్చటి పంటై

దండకారణ్యమై

నిర్మాణం ఎర్రటి

మొగ్గలేస్తూ.....

పూలు పూస్తూ ....

## మా తుర్పు సలామ్ !

- మహబూబ్ బాషా

**గు** జరాత్ అగ్నిగుండంలో

మాడి మసైపోతున్న

ముసల్మానుల సాక్షిగా

మా తుర్పు సలామ్ !

తల్లి గర్భం నుండి

పెకలించబడ్డ పిండం

త్రిశూలాన్తలంకరించడం చూశావా ?

విన్నావా లేదా

ఆ పసిగుడ్డు

“మా తుర్పు సలామ్

బచా మా( బబాముర్షు”

అని అరిచిన ఆర్తనాదం ?

చూడు ఒకసారి

బెదిరిన మా కళ్ళలో,

విజృంభిస్తున్న

కత్తులూ, త్రిశూలాల ప్రతిబింబాల్ని

చూడు చూడు

ఇక్కడ త్రిశూలాలు దాడి చేసిన

నా ముస్లిం ఆడపడుచుల

“మర్కాయవాల” నుండి కారుతున్న రక్తం

నీ కోసమేనట

నీకు తిలకం దిద్దడానికేనట !

నా ముసలి దాడి

పోయిన నా చాచా కోసం

గొంతూ, నరాలూ బిగబట్టి

పగిలిన కళ్ళతో ఉంది చూడు

మా

నీ కోసం మేమేమీ చేయలేదా ?!

నా టోపీ, గడ్డం, కుర్తాల్లో

నా విదేశీయతని వెదుకుతున్న

త్రిశూలాన్ని

ఇంకెంతకాలం సహించమంటావు ?

తల్లిగర్భం నుండి

బలవంతంగా బయల్పడి బలైన

నా పసిగుడ్డు హుసేన్ సాక్షిగా

చాచా కోసం

కళ్ళ జలపాతానికి అడ్డుకట్టవేయలేకపోతున్న

ముసలిదాడి సాక్షిగా

త్రిశూలాలు గుచ్చుకొని

చచ్చిపోయిన

నా అక్కచెల్లెల్ల మానాల సాక్షిగా,

మా

ఈ మూడు నాల్కల నాగుబాముని

ఇక భరించలేను

కోపంతో ఎగిసిపడుతున్న గుండెను

ఇక అణచిపెట్టలేను

నీ స్థానాలు రెండే

పాకిస్తాన్, ఖబరస్తాన్

ఎంచుకో” అని బుసలుకొడుతున్న

ఈ త్రిశూల సర్పపు

గొంతులో దిగేస్తాను

నీ కోసం

## ఏకీరాస్తా

- షఫి

**అ**ల్లా సాక్షిగా

జరగాల్సిందంతా జరిగిపోయింది

రాముడి పేర అయోధ్యలో

బాబ్రీ విధ్వంసం జరిగినా

రాముడి పేరు జపిస్తూ

పదకొండు మానవాకార మృగాలు

పట్టపగలు ఖైరున్నిసా బెహన్ సై

అత్యాచారం చేసినా ...

అల్లా చూస్తూనే వున్నాడు ....

తొమ్మిది నెలల

కౌసర్ బెహన్ గర్భాణ్ణి చీల్చి

అజాన్ ను సైతం వీనవి

పసిగుడ్డును

ముక్కలు ముక్కలుగా కోసి

ఖబాబ్ ముక్కలా

మంటలో వెదజల్లినా...

అల్లా చూస్తూనే వున్నాడు

ఆరెళ్ళ ఇమ్రాన్ నోట్

పెట్రోలు పోసి నిప్పంటించి

చిన్ని దేహాన్ని

చిచ్చు బుడ్డిలా పేల్చేసినా

అల్లా చూస్తూనే వున్నాడు

చంద్రవన్నె వదనాలతో

మల్లెవంపు సొంపులతో

తేట తేట సలాములతో

మంచులాంటి మనసులతో

సూర్యకిరణాలు సైతం సోకని

సుకుమార గుజరాతీ పడుచులు

సంఘ పరివార్ సామూహిక రేస్ లో

జీవచ్ఛవంలా మిగిలినా

క్షణ క్షణం భయం భయంతో

శ్వాసనిశ్వాసల్లో

అల్లా అని అని

ఆకాశం చీరిగేలా విలపించినా

అల్లా చూస్తూనే వున్నాడు

జరిగిందంతా మన ఖర్చు

అంతా ఊపర్ వాలేకే హాత్ మెహై

ఛలా హో బురా !



ఉసీకీ మర్జీ .... ఆమీన్  
అంటూ దువా చేస్తూ కూర్చుంటే  
దేశమంతా  
గుజరాత్ గాయం కాకమానదు  
మన వాడలన్నీ  
ఖబరస్తాన్ కాకమానవు  
ఇప్పుడు  
చేయాల్సింది  
దువాల ఓదార్పు కాదు  
గాయం చేసిన వాడికి  
గాయాల బాధేంటో చూపడం

x x x  
పుట్టగానే 'దేశద్రోహి'గా  
ముద్రేయబడినోళ్ళం  
టాడా పోటా నీడలో  
భయం భయంగా పెరగేటోళ్ళం  
కాళ్ళిరు సరిహద్దుల్లో  
వీడి వాడితూటాలకు  
సింగిల్ టార్గెట్ అయినోళ్ళం  
పాత బస్తీలో  
గణేష్ నిమజ్జనంలో  
టపాకాయల్లా పేలినోళ్ళం  
అటల్ అధికారంలో వుండాలన్నా  
మోడీ అధికారంలో సాగాలన్నా  
ప్రతిపక్షం అందలమెక్కాలన్నా  
పేలింది మా దేహం  
పారింది మా రక్తం

ఎప్పుడు  
మనం జీవించింది  
ఎప్పుడు  
మనం ఈ దేశ పౌరులుగా గుర్తించబడింది  
'టెర్రరిస్టు' మారు పేరే  
మృత్యువే మన గడపైతే  
లోలోనే భయం నీడలో  
చచ్చేకంటే ఒక్క దూకుడు చాలు  
జీవిత పోరులో ఉప్పెనలా

x x x  
ఏ దేవుళ్ళు  
ఆదుకున్నారు  
కాలి చస్తుంటే చూస్తున్నారు  
స్వర్గ నరకాలతో భయపెట్టారు  
ఖర్మంటూ నిట్టూర్చారు  
జీవితమే నరకమైన  
ఎవరిక్కావాలి జీవం లేని స్వర్గం  
అందుకే  
ఎవ్వరూ రారు తోడు  
ఎవ్వరూ ఆదుకోరు  
పట్టిన ఆయుధమే తోడు  
ఆదుకొనేదే పోరు

x x x  
ఇప్పుడు  
జీవితమంటే రణరంగం  
జీవించాలంటే పోరాడం రావాలి  
మృత్యువును ఎదురించే ధైర్యం కావాలి  
అటు చూడు  
జరుగుతున్న పోరును  
మృత్యువుతో సైతం పోరాడే వీరులను

దోపిడి దౌర్జన్యం లేని సమాజం కోసం  
దొరలతోటి భూస్వాములతోటి  
సామ్రాజ్య వాదంతోటి  
రాజీలేని పోరును చేస్తున్న  
వీరులను చూడు  
వీరులతో చేరి పోరు బాట నడవడమా  
ఖర్మంటూ మంటల్లో కాలడమా

## మీ ప్రపంచాలమీదే మా వామపాదం

- రివేరా

"K addish for a Child not born"

Imre Kertesz

కనుగుడ్డు సోనగారడం మొదలయ్యాకే కన్నుల్లో  
మాట్లాడం నేర్చుకున్నవాళ్ళమి  
మా దృశ్యాల్ని  
ఎన్ని ముక్కలు చేస్తారో  
అన్ని సీతాకోక చిలుకల  
రంగులద్దుకుంటాం

x x x  
యింత ప్రపంచంలో  
మా కాళ్ళు దాచుకోడానికి, మా వాళ్ళు  
దాచుకోడానికి  
మా గులాబి చెక్కిళ్ళు దాచుకోడానికి  
మా కలల గూళ్ళలోని పిచ్చుకల్ని  
దాచుకోడానికి  
సూదిమొనంత చోటు కరువయ్యాక  
మా బెంగ

మేమేదో అనాధలమయి పోయామని కాదు  
మీ అందరి బహువచనాలలో  
యింతటి ఏకాకితనం ఏందని

x x x  
మమ్మల్ని వాళ్ళు కన్నారో  
మేం వాళ్ళని కన్నామోగాని  
మాకూ వున్నాయి తల్లిపేగు తీపులు  
మాకూ తప్పకున్నాయి తండ్రి గుండె కోతలు

x x x  
సరే  
మా ఆగమనాల్ని నిరాకరించారు  
మా ఆశ్వాసనల్ని నిరాకరించారు  
చివరికి  
మా ఆప్త వ్యాఖ్యాల్ని అర్థ చలనాల్ని  
నిరాకరించారు కాని..... కాని.....

x x x  
మా నెత్తుటి కూడుతో  
మీ దేహాలు బలిసిపోతున్నాయి  
చూడు అప్పుడే  
మీ దేశాలు వాంతి చేసుకుంటున్నాయి  
ఆంథ్రాక్స్ జ్వరంతో వణికిపోతున్నాయి  
11/9 హిస్టరీయాతో కలవరపోతున్నాయి

x x x  
యిప్పుడు మా గురంతా  
యీడ యాడన్న  
కాస్త జాగా దొరుకుతుందేమోనని కాదు  
మీకు  
యీ భూ ప్రపంచంలోనే కాదు  
మొత్తంగా  
మీ దేహంలోనే జాగా లేకుండా  
చేయడమెట్టని....

(హంగేరీ భాషలో Kaddish అంటే

మృతులకోసం చేసే ప్రార్థన అని అర్థం.) ○  
Imre Kertesz హంగేరీ రచయిత 2000  
సంవత్సరానికి నోబుల్ సాహితీ పురస్కార గ్రహీత)

## తలల తోరణాలు

- పిన్నిక శ్రీనివాస్

మా యమాటల గారడీ బాబు  
చర్చల మాటున  
తూటాలు పేలుస్తున్నాడు  
చుక్కలు స్మశానంలో  
నరక పడుతున్నాయని  
ఊరకుక్కలు వికృత  
విన్యాసాలు చేస్తున్నాయి  
వెల కట్టిన తలల తోరణాలతో  
బహుళజాతి వికృత తలలకు  
స్వాగతం చెబుతున్నాడు  
తెగిపడ్డ నేత్రాలు  
నెత్తుటి కొలనులో  
పద్మాలై పూస్తున్నాయి ○

## నదీ - అతను

- ప్రశాంత్

నా ఎదురు చూపులన్నీ  
నది ఆవలి తనకోసమే  
పసిబిడ్డలా  
నదిముందు నిల్చుని చూస్తున్నప్పుడు  
నాలాగే అమాయకంగా కనిపించింది  
కర్మశంకా కూడా వుంటుందా ?

అయినా తనెట్టి పోయాడూ....  
తనతోపాటు వీళ్ళేమైపోయారూ....  
వెన్నెల వర్షించే చందమామను  
తన కళ్ళ కలలలోని ఇంద్రధనుస్సునూ  
తన పరిమళాల్ని వదిలి  
తనేమైపోయినట్టూ....

నా ప్రశ్న నిలువెలా దహిస్తూ  
ఇప్పటికీ వేధిస్తూనే వున్నది  
ఇంత నిర్మలంగా ఉన్నదీ  
కర్మశంకా కూడా ఉంటుందా ?

తను నాకెన్ని చెప్పేవాడూ....  
వెన్నెల గురించి  
వేకువ గురించి  
అడవి గురించి  
అడవి జీవితాల గురించి  
ఆకాశం గురించి  
నది గురించి  
నదిలోని చేపపిల్లల గురించి  
నదీ జీవితాల గురించి  
మ్యాజిక్ వెపన్స్ గురించి  
గోధూళిలో మసగ్గా కనిపించే కొడవళ్ళ గురించి  
ఎన్ని చెప్పేవాడో !

నా ఎదురు చూపులన్నీ తన గురించే .  
నన్ను అలుకున్న తన పరిమళాలు  
నన్నిప్పటికీ వేధిస్తున్నై  
జీవభాష మాట్లాడే  
వెన్నెల నేత్రాలేమైపోయాయ్ ?  
తను అసలు రాడా ?  
శతకోటి ప్రశ్నల శరాఘాతాల నడుమ  
ఓ వాలినపొద్దు అగంతకుడిలా నన్ను తట్టింది  
నది ఆవల పర్యటాల సహచర్యంలో  
రక్తవర్ష చిత్రంలా....  
చిన్నగా నవ్వుతూ... రా.... అన్నాడు  
రెక్కలు గట్టుకుని తనవేపే.... ○



# సారుజెయిల్లబడ్డడు

- అనాథ

బుడిగంట  
విషాదం మోగింది  
తరగతి గది  
తలుపెసుకొని కుమిలింది  
సుద్దుముక్కలన్నీ  
నల్ల ముఖాలకు సెలవు తగి  
లింఛాయి  
పుస్తకాల్లోంచి  
తలెత్తిన అక్షరాల గొంతుపెగల్లేదు  
ఈ రోజు  
సారు రాడని తెల్సి కుర్చి  
శూన్యంలో నిరోధిస్తోంది  
నలిగితే గాని  
నాడీ అడే  
కడుపుబ్బిన డస్టర్  
తెల్లదుమ్ముపట్టిన టేబుల్మీద  
ఆత్మహత్య చేసుకుంది  
పాపం !  
పిల్లలకే తెలియదు  
కొంచెంసేపు  
రోడ్డెక్కిన చూపును  
పోయినంత దూరం జారవిడుస్తారు  
కొంచెంసేపు  
గ్రొండంత గొడవ గొడవగా చూస్తారు  
ఇంకొంచెం సేపు  
మౌనంగా  
సారుకోసం చూస్తారు  
చాలాసేపు చూసాక  
లేదా  
చూస్తూ చూస్తూనే  
పుస్తకాలన్నీ  
ఇంటికెళ్తాయి  
కొన్నిరోజులు చూశాక  
వస్తాడని చూసిన సారు  
ఆకస్మికంగా  
ఒకనాటి పత్రికలో  
హాలివుడ్ మల్లుల  
అభూత అద్భుత కథనంలో  
రెండు మూడు కాలమ్మగా  
ట్రీగ్గర్మీద వేలితోనో  
నిషిద్ధ సంబంధ వస్తువుల పక్కనో  
నీరసమై  
ఎముకలు విరిగి  
ముట్టుకుంటే నెత్తురోడే  
ఫాటోలా వస్తాడని  
పాపం పిల్లలకేం తెల్సు  
పాఠాలు లేకుండా  
పాఠశాలకు లేకుండా  
ఇంటికి లేకుండా  
ఇల్లాలు పిల్లలకు లేకుండా  
ఒక్క అర్థరాత్రి  
వీడే బుద్ధుడని లేపుకుపోయాక  
ఆధునిక యమలోకం కస్తడిలో  
పగలు లేక చీకటి లేక  
ఆకాశం లేక భూమి లేక  
ఊపిరి పీల్చాడో  
కూడుగ్గబట్టాడో  
తెలియని సారు  
పదిరోజుల కింద మాయం చేయ బడ్డా

నిజంగా నిన్న రాత్రే  
నినాదమైనప్పుడో  
పార్థి పోస్టరైనప్పుడో  
పుస్తకాల డంపై తరలుతున్నప్పుడో  
ఫలానా చోట  
కళ్ళు మూసి  
చెవులు మూసి  
నోట్లో గుడ్డలు కుక్కి  
పట్టుకొని - కొట్టుకొని  
కోర్పు బోను ఎక్కించి  
కొత్త నాటకానికి తెర తీయగానే  
కమిలిపోయిన మనిషి  
కనబడ్తున్నా  
'పోలీసు కొట్టారా' ని  
గాంధారి కళ్ళతో పల్కించి  
సార్లు  
జైల్లో పెట్టారని  
పిల్లలకెవరు చెప్పాలి  
2  
ముఖం తిప్పి ఒకడంటాడు  
ఏలేడంత సర్వీసు లేనోడు  
ఏనుక్కు  
ఎక్కాలు చెప్తాడా !  
వీపు తిప్పి  
మీసాలు మెలేస్తూ  
ఒకడంటాడు  
చిలుకుల్లో మునిగిన చిలుక్కాయ్య  
లకు  
జీవోల చిట్టా పొట్ట విప్పి చూప  
తాడా !  
ఒకడు చెవులు కొరుకుతుంటాడు  
పగలు రాత్రి  
వాడెప్పుడూ చీకట్లోనే  
నాక్కనబడెట్టోడంటూ  
కళ్ళద్దాలు సవరించుకుంటూ -  
ఇంక  
ఊళ్ళోంచి  
ఒకరిద్దరరుస్తూ ఉంటారు  
ఎదిగాడు వాడు  
ఏదో ఉందందుకే  
ఎక్కియ్యండి రోకలిబండలు  
పాఠాలు చెప్పకునేవాడికి  
ప్రజాస్వామ్యమెందుకు  
పిల్లల్లో  
ముక్కుమూసుకునేవాడికి  
పెద్దమనుషుల వ్యవహారమెందుకు  
బలిచేయండి వాడిని  
బడికి కాకుండా  
బతుక్కు కాకుండా  
ఆ అరుపులు  
పోలీస్టేషన్నుండే వస్తాయి  
కాని  
పిల్లలను కుంటుండొచ్చు  
సారేం చేశాడు  
పాఠం వల్ల వేయించాడు  
ప్రశ్న వేయడం నేర్పాడు  
బుర్లకాళ్ళను ముట్టుకున్నాడు  
మట్టిచేతుల్ని ముట్టుకున్నాడు

బుర్లకాళ్ళ  
మట్టి కలల్ని  
ముద్దుబెట్టుకున్నాడు  
బహుశా !  
సారందుకే జైల్లో పడ్డడు గావచ్చు.  
3

ఐనా  
నేననుకొంటున్నా  
కంతులు కట్టిన నరాలతో  
కాస్త వెనుకపడుతున్నా  
చిట్టిన రక్తనాళాలతో  
నడ్డుకుంటుపడ్తున్నా

నా బిడ్డల్లారా !  
ఇప్పుడు  
ఇక్కడ  
జెయిల్ల నుంచి  
మీకోసం  
నేనెదురు చూస్తున్నా  
10-7-2001, వరంగల్  
సెంట్రల్ జైల్  
నిద్రపట్టని 2 గంటలు రాత్రి

## వాడే మైనార్టీ

- భాష

మనల్ని పాలిస్తున్న రాజులు  
ఏకపక్షంగా దాడి చేస్తుంటే  
రాజ్యాన్ని, రాజు ఇష్టానికి వదిలేస్తే  
ఎట్లా !  
రాజును రాజ్యాన్ని ప్రశ్నించాల్సిన  
వాళ్ళం  
రహస్యంగా తిట్టుకుంటుంటే ఎట్లా!  
మండుతున్న పాయిన్యి  
ప్రభుత్వమే రాజేస్తావుంటే  
చూస్తూ వూరకుంటే ఎట్లా !  
వాడు మనల్ని అడ్డంగా నరుకు  
తుంటే  
పసిముద్దల్ని మంటల్లోకి విసిరిస్తుంటే  
మన స్వేచ్ఛని హరించివేస్తుంటే  
మన ప్రార్థనల్ని వాడు ఎగతాళి  
చేస్తుంటే  
మౌనంగా ప్రార్థిస్తూ కూర్చుంటే ఎట్లా  
ప్రార్థించే పెదవులు కాదు  
ఆయుధాల్ని ధరించిన చేతులు  
కావాలిప్పుడు  
ప్రవక్తల సందేశాలు వింటూ  
నిద్రపోవాల్సిన సమయం కాదు  
వీరుల త్యాగాలు చూసి  
ఆ దారిలో నడవాల్సిన సమయం  
సమసమాజం కోసం తపించేవాళ్ళం  
ఈ దేశంలో మనం బతకాలంటే  
సాయుధులం కావాలి  
మైనార్టీ అని భయపడకు  
నిజానికి వాడే  
మైనార్టీ

అరుణతార

## కాళోజి

- చలసాని ప్రసాద్

కుం డలాల పండితుడు కాదు  
సాహిత్యాన్ని ఆస్వాదించినవాడు  
కొమ్ములు తిరిగిన కవికాదు  
కవిత్వంలో అల్లిక వారసత్వం అతనిది  
కమనీయ కథలు రాసినవాడుకాదు  
కమ్మని కబుర్లు ఒకకబోసినవాడు  
కవ్వించే నవలాకారుడు కాదు  
రోమారోలాని పుక్కిట పట్టినవాడు  
శ్రూర, కల్పిత, కఠిన విమర్శకుడు కాదు  
మంచి చెడ్డల మర్మజ్ఞానం ఎరిగినవాడు  
భాషాశాస్త్రంలో నిష్ణాతుడు కాదు  
'యానో శ్వాస' అన్నవాడు  
'నాది పలుకుల భాష కాద'న్నవాడు  
మితవాది కాదు, మతవాది కాదు  
అగ్రవాదికాదు, అతివాది కాదు  
హింసావాది, అహింసా వాది  
ఆగ్రహవాది కాదంటే ఉగ్రవాది  
హింసావాది, అహింసావాది  
అధికృతహింసే పాలన అయితే  
ప్రతిహింస తప్పుదు, తప్పు లేదు  
అన్నవాడు  
రాజకీయాలు కాళోజీకి కొట్టినపిండి  
అధికారపీఠానికి అమడల దూరంలో  
వున్నవాడు  
పదవుల జోలికి ఏనాడూ పోనివాడు  
గాంధీయన్ కాదు, మార్క్సిస్టు కాదు  
గాంధీ మెచ్చినవాడు, మార్క్సు నచ్చిన  
వాడు  
సోషలిస్టు కాదు కమ్యూనిస్టు కాదు  
'అసామ్య సంఘంలో ఆర్జనయే  
దౌర్జన్యం' అన్నవాడు  
హింసావాది కాదు, అహింసావాది  
కాదు  
'అధికృత హింసే పాలన అయితే  
ప్రతి నరుడూ నరసింహుడే' అన్నవాడు  
అగ్రవాది కాదు, ఉగ్రవాది కాదు  
'నక్కలైట్లకి భారతరత్న ఇవ్వాలన్న'  
వాడు  
సిద్ధాంతాల రాద్ధాంతాల జోలికి  
పోనివాడు  
ఆకలికి అందరికీ అన్నం దొరకాలని  
కోరినవాడు  
విప్లవకారులు ఎప్పటికయినా గెలు  
స్తారన్నవాడు  
పోలీసులు వేతనధారులు, విప్లవ  
కారులు ప్రతధారలు అన్నవాడు



## గాదె చంద్రశేఖర్ స్మృతి

- ఉదయగీతిక

పల్లవి : ఓ అమరవీరుడా - మా చంద్రశేఖరా  
 పొరుగల్లు పద్మాక్షి అరుపులరవగా  
 కేకలేసి కాకిమూలత్యచేసిరా  
 ఎన్కొంటర్ కట్టుకథను అల్లివేసిరా  
 చరణం: గీసుకొండ మండలం ధర్మారపు ఊరిలో  
 దళితపూరి గుడిసెలోన పుట్టిపెరిగినవ్  
 పీడిత రాజ్యపౌరు దారినడిచినవ్  
 ఉపాధ్యాయ వృత్తిలో ఉద్యమాల బాటలో  
 అడుగువేసి నడకలోన ముందు నడిచినవ్  
 అక్షరాయుధాలను మాకు నేర్పినవ్  
 పద్మాక్షి గుట్టలో పావురాయి పిట్టలు  
 మరణవార్త మాదంకా మోసుకొచ్చినయ్  
 రాజ్యహింస హత్యలని రాత రాసినయ్  
 నీ మరణవార్తలో మా పాఠశాలలు  
 పోరు పాఠాలు లేక మూతబడ్డవి  
 నీ రక్తపు సిరా పెన్నులు నిండుగున్నవి  
 నీ రక్తపు పెన్నులను గన్నలుగా మార్చుకోని  
 కమ్యూనిజం బాటలోన కదులుతాములే  
 సాయుధమై రాజ్యహింస అంతుచూస్తాము  
 నీ కళల సాక్షిగా నీ ఆశయ సాధనగా  
 ప్రజారాజ్య స్థాపన చేసేతీరుతాం  
 పీడిత ప్రజలందరికీ వెలుగునిస్తాము  
 (బాణి : ఓ వీరా వనితా నీ పేరు వింటే  
 పాలకవర్గాల గుండెలదిరెనా  
 దోపిడిచేసి దొరలు పరారయ్యిరా !)

- ఓ అమరవీరుడా

- ఓ అమరవీరుడా

- ఓ అమరవీరుడా

- ఓ అమరవీరుడా

- ఓ అమరవీరుడా

- ఓ అమరవీరుడా

## కామ్రేడ్ పద్మక్కలాల్ సలామ్!

- అనంత

ప్రజాయుద్ధ బాటలో పరుగెత్తిన పద్మక్క  
 ప్రజాసేన అడుగుల సవ్వడివి నీవక్కా  
 సమరశంఖమూదినా కామ్రేడ్ లాల్ సలామ్  
 అమరమైన ఓ అక్కా అందుకో లాల్ సలామ్  
 జమ్మికుంట కాలేజీ విద్యార్థి నాయకురాల  
 విద్యార్థి ఉద్యమాల విస్ఫోటన శక్తివై  
 జనం బతుకు బాధలను చూశావు నీవక్కా  
 శ్రమ దోపిడి గాధలను చదివావు నీవక్కా  
 ఆడపిల్లవని నిన్ను హద్దుల్లో ఉండమనే  
 పెళ్ళి, కుటుంబమే జీవిత పరమార్థమనే  
 సమాజ నీతి నియమాల్ని సవాలు చేసావక్కా  
 పితృస్వామ్య భావాలను పూడ్చివేయ కదిలావక్కా  
 పెద్ద చదువు చదువుకుని ఉన్నతంగ ఎడగాలనే  
 మధ్యతరగతి ఆశలను మనసులోకి రానియక  
 ప్రజా రాజకీయాలను పట్టంగట్టి నావక్కా  
 ఉన్నతాశయం కోసం ఉద్యమంలో కలిసావక్కా  
 జనం కొరకే చదువనీ జనం కొరకే జీవితమని  
 జీనజీవన మార్పుకోరి జనంలోన కలిశావు

||ప్రజాయుద్ధ||

||ప్రజాయుద్ధ||

||ప్రజాయుద్ధ||

||ప్రజాయుద్ధ||

దళసభ్యురాలివై దండుతోనే కదిలావక్కా  
 దళ జీవిత గమనంలో రాటుదేలిపోయావక్కా  
 దళనాయకురాలివై దళం కేంద్ర నాడివై  
 దగాపడ్డ చెల్లెల్లు దండుగట్ట ప్రేరణవై  
 ఉద్యమాల బాటలోకి ఉరికించినావక్కా  
 ఊరూరా దండోరా మోగించినావక్కా  
 జిల్లా కమిటీ మెంబరువై జిల్లాంతా కలె తిరిగి  
 శతృదాడిలోన నీ చేయి తీవ్ర గాయమైన  
 చేవ నీలో తగ్గిపోక రెట్టింపై పోయినక్కా  
 పోరాడే ప్రజకు నీవు స్ఫూర్తి అయినావక్కా  
 తెలుగునేల ఉద్యమంలో రణక్షేత్రం తెలంగాణ  
 జిల్లా నాయకురాలివై స్పెషల్ జోన్ మెంబరువై  
 ప్రథమ శ్రేణిలోకి నీవు పట్టుదలతో ఎదిగావక్కా  
 నాయకత్వ స్థానానికి వన్నె తెచ్చినావక్కా  
 శత్రువు నీ పేరంటే ముచ్చెమటలు పోసి సచ్చె  
 నిన్ను లొంగదీసేందుకు కొన్నిలింగులెన్నో జరిపె  
 శతృమాటలినవద్దని కన్నీళ్లకు రాసినవక్కా  
 శతృవు సవాలుచేసి సమరభూమి నిలిచావక్కా  
 నిన్ను అడ్డు తొలగించ కుట్రలెన్నో పన్నె వాడు  
 ఇన్ ఫార్మర్ వ్యవస్థను కూడదీసుకొనేవాడు  
 అడ్డంకులెన్నింటినో అధిగమించినావక్కా  
 శతృదాడులెన్నిటినో చిత్తుజేసినావక్కా  
 రిపోర్టరు ముసుగులోని ద్రోహనొకని చేరదీసి  
 చర్చల సమయాన వాడు సమాచారం రాబట్టి  
 నీవున్న చోటుని శత్రువు పసిగట్టినక్కా  
 నమ్మించి చుట్టుముట్టి నిన్ను జంపినారక్కా  
 నిను జంపిన శత్రువు నిజం చెప్పలేనివాడు  
 అబద్ధపు కట్టుకథలు అడ్డగోలు అల్లినాడు  
 వాడి పిరికి మాటలు జనం నమ్మబోరక్కా  
 కుట్రంతా బట్టబయలు అయిపోయిందోయక్కా  
 నిను చంపి శత్రువులు స్వీట్లు పంచుకున్నారు  
 నిను చంపి ఉద్యమాన్ని ఆపినమనుకుంటున్నారు  
 సాగుతున్న ప్రజాపోరు ఆపుడెవరి తరమక్కా  
 ఉద్యమమేపు ప్రతిగెలుపులో మెరుపువై ఉంటావక్కా  
 నిజాంబాద్ రైతన్నా నిండుమనసు నీవక్కా  
 కరీంనగర్ కూలన్నా కనుపాప నీవక్కా  
 ఆదివాసి, దళితన్నల ఆత్మబంధు నీవక్కా  
 అక్కలా చెల్లెలా అనుగారం నీవక్కా  
 ||సమరశంఖ||  
 ||ప్రజాయుద్ధ||

జగిత్యాల జైత్రయాత్ర మైలురాయి నీవక్కా  
 సిరిసిల్లా ఉద్యమాల చిరునామా నీవక్కా  
 హుస్సాబాద్ పోరాట ఆరాటం నీవక్కా  
 మెట్టుపల్లి చెరుకు రైతు తీపి గురుతు నీవక్కా  
 సిర్సాపల్లి దండులోన జెండావు నీవక్కా  
 భీమగల్లు పోరులో దారులన్ని నీవక్కా  
 కామారెడ్డి జనం గుండె చప్పుడు నీవక్కా  
 ||సమరశంఖ||  
 ||ప్రజాయుద్ధ||

మరణమింకలేదక్కా ప్రజాయుద్ధ పద్మక్కా  
 ఆశయాలనొదులబోము రణమక్కా రజితక్కా  
 రణమక్కా రజితక్కా  
 ప్రజలక్కా పద్మక్కా  
 అమరమైన పద్మక్కా అందుకో జోహార్లు  
 సమరమైన రజితక్కా అందుకో లాల్ సలామ్  
 ప్రజాయుద్ధ లాల్ సలామ్ పీజీఎ లాల్ సలామ్  
 (2-7-2002 నాడు, చిత్రబుద్ధిలేని చర్చలు ఒక వంక జరుపుతూనే  
 విప్లవకారుల్ని వేటాడి చంపుతున్న ప్రభుత్వ దాడికి మిగతా ముగ్గురు  
 సహచర కామ్రేడ్స్ పాటు నేలకొరిగిన ఉత్తర తెలంగాణా స్పెషల్ జోన్  
 కమిటీ సభ్యురాలు నిజామాబాద్ డివిజన్ కార్యదర్శి పద్మక్క - నెలకొండ  
 రజిత స్మృతిలో ఈ పాట)





**ము** రిళి బ్యాట్ పట్టుకుని రడిగా నిలబడ్డాడు. లత తటబడకుంటూ నాలుగడుగులు ముందుకేసి బలంగా బంతి విసిరింది. అది నేల మీద నాలుగు పిల్లిమొగ్గలేసి బ్యాట్ కట్టకముందే ఆగిపోయింది. మురళి చెల్లెలి వంక కోపంగా చూస్తూ “ఏయ్ .... పిచ్చిపిల్ల ... సరిగ్గ వెయ్యలేవా” అన్నాడు

లత పెదాలు నున్నాలా చుట్టి “నేనేం పిచ్చిపిల్లను కాను. మన్ని పిల్లను” ముద్దుముద్దుగా అంది. మురళి నవ్వుతూ చెల్లెలి మరింత ఉడికించడానికి “నువ్వేం మన్నిపిల్లవు కాదు. పిచ్చికుక్కవి” అన్నాడు. లత ఉక్రోశంగా తలెత్తి “నేనేం పిచ్చికుక్కను కాను. నువ్వే పిచ్చికుక్కవి. నేను మన్నికుక్కను” అంది. మురళి పగలబడి కిలకిలమని నవ్వుతూ ఉన్నాడు. అన్నయ్యెందుకు నవ్వుతున్నాడో అర్థంకాక “నీతో ఆన్లుపో ... కచ్చి” అంటూ లత అన్నించి వెళ్ళిపోయింది.

మురళి నవ్వుకుంటూ బ్యాట్ భుజంపై పెట్టుకొని బైటికి పోడానికి కదిలాడు. అంతలో వాళ్ళ నాన్న సంచీతో లోపలికడుగుపెట్టాడు. కొడుకు చేతిలో బ్యాట్ చూసి

“రేయ్ ... ఏందిరా.... ఎప్పుడూ వెధవాటలూ నువ్వునూ. వచ్చినప్పట్నీంచి చూస్తున్నా.... ఎప్పుడన్నా పుస్తకం తెర్చి పట్టుమని పది నిమిషాలన్నా కూర్చున్నావా. సందు దొరుక్కే చాలు బైటకురుక్తావ్ ఐపోయలే. ఇదే ఆఖరోజు. ఇంతకీ అన్నీ సర్దుకున్నావా... లేదా.... ఇదిగో స్కూల్ డ్రస్. సూట్ కేస్తో పెట్కో. రేపొద్దున్నే బైల్దేరాల” అంటూ సంచీ అందించాడు.

మురళి కొక్కసారిగా నీరసమావరించింది. బట్టల్నిస్తాని కాళ్ళిడుస్తూ రూంలోకి చేరుకున్నాడు. స్కూలు గుర్తుకురాగానే కళ్ళనిండా నీళ్ళు కమ్ముకొన్నాయి. మంచమ్మీద వాలిపోయాడు. అంతలో లతోచ్చి చేయి పట్టుకొని లాగుతూ “అనా.... దానా.... ఆడుకుందాం. నువ్వు బాలెయ్యి. నేను కొడ్తాను” అంది. మురళి విసుగ్గా “యేమే... పోతావా లేదా ఈన్నించి” కసురుకుంటూ విసురుగా దొబ్బాడు. లత గోడకు కొట్టుకొని కిందపడి ఏడుస్తూ బైటకిపోయింది.

మురళి ఒంటరిగా పండుకున్నాడు. పదే పదే స్కూలు, వార్డెను, టీచర్లు, బెత్తాలు గుర్తుకు

రాసాగాయి. రాత్రి అన్నం సయించలేదు. నిద్ర రాలేదు. పొద్దున్నే తండ్రి వెంట సూట్ కేస్తో మౌనంగా బైల్దేరాడు. లత చిరునవ్వుతో టాటా చెప్పసాగింది. మురళికి పోవాలన్నించడం లేదు. దుఃఖం తన్నుకొస్తూ వుంది. మొదట్లో పోడానికి నానాగందరగోళం చేసేవాడు. ఏడ్చేవాడు. కిందా మీదాపడి పొర్లేవాడు. దొరక్కుండా పారిపోయేవాడు. ఎలాగోలా పట్టుకొనేవారు. కొట్టి, తిట్టి, బలవంతంగా ఉడ్చుకుపోయేవారు. ఏమేసినా లాభంలేదని తర్వాత తర్వాత గ్రహించాడు. అప్పట్నుంచి మౌనంగా వెళ్ళడం నేర్చుకున్నాడు.

బస్సు బైల్దేరింది. ఊరు దూరం కాసాగింది. దిగులుగా కిటికీలోంచి అలాగే చూడసాగాడు. కాసేపటికి కళ్ళు మూతలుపడ్డాయి. నాన్న లేపుతూవుంటే మెలకువొచ్చింది. బస్సు కర్నూల్ బస్టాండ్లో ఆగివుంది. ఆటో మాట్లాడుకొని వూరి బైటున్న స్కూలుకి చేరారు. తండ్రి ఆఫీస్ రూమ్లో ఫీజులు కట్టాడు. వాళ్ళ సంరక్షణలో మురళిని వదిలి వెళ్ళిపోతూ...

“బాగా బుద్ధిగా చదువుకో, ఇప్పుడున్న సెవెన్త్ క్లాస్. పబ్లిక్. మార్క్స్ అదిరిపోవాలి. అందరి ముందు నేను తలెత్తుకొని గర్వంగా తిర్గాలి. నీకోసం యెంత ఖర్చుపెట్టున్నానో చూస్తున్నావు గదా. జాగ్రత్త. అల్లరిచిల్లరిగా తిరగొద్దు. ఏదైనా కంప్లయింట్ చేయిందనుకో.. నా గురించి తెల్సు గదా... కాళ్ళు చేతులిరగ్గొట్టి రైలుకింద పన్నబెట్టా. ఈసారి క్లాస్ ఫస్ట్ రావాలి. గుర్తుంచుకో” అంటూ వెళ్ళిపోయాడు. మురళికి టాటాగూడా చెప్పాలనిపించలేదు. బ్యాగు సంకకు తగిలించుకొని కాళ్ళిడ్చుకుంటూ హాస్టల్ వేపు అడుగులేయసాగాడు.

“హలో !” వెనుకనుంచి భుజమ్మీద చెయ్ పడింది. తలతిప్పాడు. తన రూమ్మేట్. “ఏయ్ ! హరీ ! బాగున్నావా... ఎప్పుడొచ్చావ్” ఆనందంగా చెయ్యి కలుపుతూ ప్రశ్నించాడు.

“నెలైందిలే... మనం లెక్కల్లో డల్ గదా. ఈ నాకొడుకులు డబ్బుల్కోసం సమ్మర్లో ఇంప్రూవ్ మెంట్ కోచింగ్ పెట్టారు. మా యింట్లో నన్ను భరించలేక ఈన్నే పడేసిపోయినారు. దొంగ నాకొడుకులు” గట్టిగా నవ్వేసాడు.

“అరేరే... ఐతే సెలవులంతా ఈన్నే వున్నావా” మురళి సానుభూతిగా అన్నాడు. హరి తలూపుతూ “ఐనా ఇంకెన్ని రోజుల్లే. చూస్తుండు. ఈసారి ప్లాన్ కరెక్టుగా వేస్తున్నా. చచ్చినా దొరకను” అన్నాడు.

మురళికి అంతకుముందు నంవత్సరం జరిగింది గుర్తుకొచ్చింది. ఒళ్ళు భయంతో వణికింది. ఓ రోజు పొద్దున్నే హరి కడుపు నొప్పంటూ పడిపోయాడు. గిలగిలా కొట్టుకోసాగాడు. ఏవేవో మందులు తెప్పించారు. తగ్గలేదు. కర్నూలుకి

వార్డున్ని తోడిచ్చి వంపారు. వార్డున్ డాక్టర్లో మాట్లాడున్నప్పుడు హరి నెమ్మదిగా జారుకున్నాడు. గంటలో విషయం స్కూలు సిబ్బందికి తెల్చి పోయింది. వెంటనే ఎలర్జయ్యారు. వేట మొదలెట్టారు. సాయంత్రం రైలెక్కబోతూ స్టేషన్లో దారికిపోయాడు.

తర్వాత రోజు ప్రేయర్లో అందరిముందూ విపరీతంగా కొట్టారు. రెండు చేతులూ విరిచికట్టి గ్రౌండ్లో అందరికీ కనబడేటట్లు సాయంత్రంవరకు వుంచారు. వారం రోజులు రూంలో ఒక్కన్నే బంధించారు. యెంత చేసినా హరి చెక్కుచెదర్లేదు. ఏడ్వలేదు. కొడుంటే వాళ్ళవంక సూటిగా చూస్తుండేవాడు. ఆ కళ్ళలో కోపం, అసహ్యం, కసి, నిర్లక్ష్యం ఉట్టిపడేవి.

క్లాసులో విపరీతంగా అల్లరి చేసేవాడు. గోడలమీద ఏవేవో రాసేవాడు. టీచర్లను లెక్క చేసేవాడు కాదు. తోటిపిల్లలతో ఎప్పుడూ గొడవలు పెట్టుకొనేవాడు. అందరూ వాన్ని తిట్టేవారు. మొద్దబ్బాయని ఎగతాళి చేసేవారు. కానీ మురళికి వాడే హీరోలా కన్పించేవాడు. ఇద్దరూ ప్రాణ స్నేహితులయ్యారు. కలిసి తిరిగేవారు. ఆడుకునేవారు. మనసు విప్పి మాట్లాడుకొనేవారు.

“యేందిరా ఆలోచిస్తున్నావ్” హరి ప్రశ్నతో మురళి ఈ లోకంలో కొచ్చాడు. ఇద్దరూ మాట్లాడుకుంటూ రూం చేరుకున్నారు. తరువాత రోజునుండి యాంత్రిక జీవితం ప్రారంభమైంది.

x x x

ఓ రోజు మధ్యాహ్నం భోజనం ముగించి ఇద్దరూ రూంకి చేరుకున్నారు. మురళి అలసటగా మంచమ్మీద వాలిపోయాడు. హరి వానిపక్కన కూర్చొని “రేయ్ ! నిన్నరాత్రి మన్నిబామ్మేసాను తెల్సా” అన్నాడు. మురళి లేచి కూర్చుంటూ “యేదీ... చూపియ్... చూపియ్” ఆసక్తిగా అడిగాడు.

హరి తలుపులు మూసి గడేశాడు. బుక్కులకింద జాగ్రత్తగా దాచిన బొమ్మన్నీస్తాచ్చి మంచమ్మీద పరిచాడు. మురళి ఆత్రంగా దానొంక చూశాడు. అందులో ఒకడు నేలమీద వెల్లకిల్లా పడున్నాడు. దాదాపు నలభైయేళ్ళుంటాయి. వాని గుండెలమీద చిన్నపిల్లవాడు కూర్చొని గొంతు పిసుకుతున్నాడు.

బొమ్మను పరిశీలనగా చూస్తున్న మురళితో “ఆ కిందున్నోడెవడో కనుక్కో చూద్దాం” అన్నాడు హరి.

“మన హెడ్మాస్టర్” మురళి రక్కున సమాధానమిచ్చాడు. కాదన్నట్టు హరి తలద్రగంగా ఊపాడు. మురళి ఒక్క క్షణమాలోచించి “మన వార్డెన్. కరెక్టేనా” అన్నాడు. హరి పెదవి విరిచాడు. మురళి దీర్ఘంగా ఆలోచించసాగాడు. ఎవరో



అర్థంకాక “నువ్వే చెప్పురా” అన్నాడు. హరి అది గూడా తెలిదా అన్నట్లుగా చూసి “మా నాన్న” అన్నాడు ఫక్కున నవ్వుతూ. మురళి నవ్వుతున్న హరివంక అలాగే చూశాడు. కళ్ళు కళ్ళు కలిసాయి. కాసేపటికి మురళి పెదాలమీద కూడా చిరునవ్వు చేరింది. హరి భుజమీద చేయేసి “మీ నాన్నగారు. మా నాన్నగూడా” అన్నాడు. నవ్వులతో రూము మార్మోగింది.

x x x

హరి ప్రతిరోజూ ఏవేవో పక్షుల ఈకలుతెచ్చి రూంలో దాచిపెట్టసాగాడు. గూళ్ళలో, పుస్తకాలలో, మంచంకింద... ఎక్కడ చూసినా ఈకలు నిండిపోసాగాయి. మురళికేమీ అర్థం కాలేదు. “ఎందుకురా ఇవన్నీ” చాలాసార్లడిగాడు. “చెబ్బలేరా.... ఇప్పుడు గాదు” హరి ప్రతిసారి దాటవేయసాగాడు.

ఓ రోజు అర్థరాత్రి తడుతుంటే మురళికి మెలకువొచ్చింది. ఎదురుగా హరి. “ఓ” అంటూ చేయిపట్టుకొని “నాతోరా” అన్నాడు. నిశ్శబ్దంగా తలుపు తెరిచాడు. కారిడార్లో ఎవరూ లేరు. మురళి చేయిపట్టుకొని అడుగులో అడుగు వేసుకుంటూ మెట్లవద్దకు చేరుకున్నాడు. ఒక్కొక్క అంతస్తూ ఎక్కుతూ డాబామీదకు చేరుకున్నారు. అమా వాస్య. చీకటిగా వుంది. దూరంనుండి బార్నెట్ వెలుగు మసక మసకగా ప్రసరిస్తోంది. మురళికి అంతా అయోమయంగా వుంది.

“ఒక్క నిమిషం” అంటూ ఓ పెద్ద బండ చాటు నుంచి ఏవో తీసుకొచ్చాడు. ధగధగా మెరిసిపోతున్నాయి. పరిశీలనగా చూశాడు. ఆశ్చర్యంతో కళ్ళు పెద్దవయ్యాయి. రెక్కలు... అందమైన రంగురంగుల ఈకలు.... మనో హరమైన రెక్కలు. “ఎందుకివి” మురళి ఆత్రంగా ప్రశ్నించాడు.

హరి మిలమిలలాడే కళ్ళతో, వాటిని ఆప్యాయంగా నిమిరుతూ “ఎగిరిపోడానికి” అన్నాడు.

“ఎగిరిపోవచ్చా” మురళి కళ్ళలో ఆశ్చర్యం. హరి ఔనన్నట్లుగా తలూపుతూ “ఈ రెక్కల గురించి నీకింతవరకు చెప్పలేదుగదా... నాక్కూడా మొన్న వేసవి సెలవుల్లోనే తెలిసింది. మా ముందింట్లో ఇమ్మానియేలని ఒకడున్నాడే. వాడు నేర్పాడు వీటినెలా చేయాలో.

ఇక్కడ మంచి ఈకలు దొరకలేదుగానీ... ఇంటిదగ్గర యెంత అద్భుతంగా తయారౌతానో తెల్సా. రంగు రంగుల చిన్ని చిన్ని పక్షుల ఈకలతో.... మధ్యన కాంతులీనే మనోహరమైన నెమలిఫించాలతో... అబ్బు.... చెప్పలేను. చూచి

తీరాల్సిందే. రెండు భుజాలకూ కట్టుకొన్నాను. ఒక్కమాటున గాలిపటంలా రివ్వున పైకెగిరా... అలా అలా గాలిలో తేలిపోతూ.... పైకి పైపైకి.... నల్లని మబ్బుల్లోకి.... చెట్టు, బిల్డింగులు, రైళ్ళు... చిన్నగా... మరింత చిన్నగా... ఆటబొమ్మల్లా...

దూరంగా..... తెల్లని మంచుపర్వతం. చల్లని గాలి. సువాసనలు వెదజల్లుతున్న రంగురంగుల పూలు. విశాలమైన పచ్చని చెట్లు. మనోహరమైన పక్షులు. కొండలమీంచి జలజలా దూకుతున్న సెలయేళ్ళు... వాటిమధ్య.... ఎక్కడ చూసినా.... యెటు చూసినా.... పిల్లలు.... చిన్న చిన్న పిల్లలు. మనీడు పిల్లలు. చిన్ని చిన్ని రెక్కలతో... నవ్వుతూ, తుళ్ళుతూ, ఎగురుతూ, నన్ను చూసి చిరునవ్వులు చిందించారు. కేరింతలు కొట్టారు. తమలోకి ఆహ్వానం పలికారు.

అక్కడ నాన్నల్లేరు. అమ్మల్లేరు. టీచర్లులేరు.... భోజనం గంటల్లేవు. ప్రార్థన పిలుపుల్లేవు. బలవంతపు చదువుల్లేవు.... బూట్లు లేవు. టక్కుల్లేవు. టైలు లేవు.... అరుపులు, తిట్లు, తన్నులు అన్నల్లేవు. మనకోసం, మనలాంటి బాలలకోసం దేవుడెంతో శ్రమించి, శ్రమించి సృష్టించిన అద్భుతలోకమిది.

మేము నీళ్ళలో చేపలమయ్యాం. చెట్లలో కోతులమయ్యాం. ఆకాశంలో వక్షుల మయ్యాం.... కోయిలలమయ్యాం. లేగదూడల మయ్యాం. కుక్కపిల్లల మయ్యాం....మాకోసం చెట్లు పండ్లిచ్చాయి. పూలు తేనిచ్చాయి. చెరువులు నీళ్లిచ్చాయి. ఎండ వెన్నెల్లైంది. ముళ్ళు పూలయ్యాయి. రాళ్ళు రబ్బరుముక్కలయ్యాయి... చినిగిన అంగీలతో, రేగిన జుట్టుతో, మట్టి కొట్టుకున్న ఒంటితో.. ఎగిరాం. ఎగిరిదుంకాం, కిందపడ్డాం. లేచాం, కొట్టుకున్నాం. దొబ్బుకున్నాం. మమ్మల్ని చూసి చెట్లు నవ్వాాయి. పువ్వులు నవ్వాాయి. కొండలు నవ్వాాయి.

చీకటి ఎప్పుడొత్తాదో తెలిదు. చందమామ ఎప్పుడొస్తాదో తెలిదు. గంటలు క్షణాలయ్యేవి. కళ్ళుమూసి తెరచినట్టుగా వుండేది. కలలాగా వుండేది. టాటాలు చెప్పకుంటూ, రేపటిగురించి కలలుకంటూ, వీడ్కోలు తీసుకునేవాళ్ళం. సూర్యోదయం కోసం ఆతృతగా ఎదురుచూసే వాన్ని. మాళ్లా పొద్దున్నే.... రెట్టించిన ఉత్సాహంతో... అమ్మానాన్నా బైటకిపోగానే..... ఎగురుతూ, పురుకుతూ వాళ్ళలో కలసిపోయేవాన్ని. కానీ..... “హరి చెప్పడమాపేశాడు. కళ్ళు వర్షించే మేఘాలయ్యాయి. గొంతు వణికింది.

“ఏమైంది.... తర్వాతేమైంది” మురళి కుదుపుతూ ప్రశ్నించాడు. కన్నీళ్ళు తుడుచుకుంటూ హరి కొనసాగించాడు.

“ఎలా తెలిసిందో అమ్మానాన్నలకు. తిట్టలేదు, కొట్టలేదు, ప్రశ్నించలేదు. ఎప్పట్లాగే ఓ రోజు ఇద్దరూ ఉద్యోగానికెళ్ళగానే పరుగు పరుగున గదిలోకి చేరుకున్నా. మంచంకింద రెక్కలు కనబడలేదు. వెతికాను. ఇళ్లంతా... అణు వణువునా. ఏడుస్తూ, కిందా మీదాబడుతూ..... ఎక్కడా.... ఎక్కడా కనబడలేదు. ఆఖరికి వంటగదిలో... పొయ్యిలో... కాలిబూడిదైపోయి....

పిచ్చివానిలా కేకలు పెట్టాను. పార్లి పార్లి ఏడ్చాను. తాళం వేసివున్న తలుపుకు తలబాదు కున్నాను. శాపనార్థాలు పెట్టాను. బూతులు తిట్టాను. ఆ తరువాత రోజే తీస్కొచ్చి ఇక్కడ పడేశారు.

అప్పట్నుంచి కన్నుమూస్తే అదే కల. చేతులు చాచి ఆహ్వానిస్తున్న స్నేహితులు. ఎలాగైనా వాళ్ళను చేరుకోవాలనుకున్నా. కాంపౌండంతా గాలించా. ఒక్కొక్క ఈకనే ఏరి దాచిపెట్టసాగా. ఇన్నాళ్ళకు రెక్కలకు సరిపడా ఈకలు దొరికాయి. నాలుగు రోజులుగా రాత్రుళ్ళు మిడ్డెపై కూర్చొని దీన్ని తయారుచేశా. బాగున్నాయి కదూ” రెక్కలను గాల్లో ఆడించాడు.

హరి మొహం చందమామలా వెలిగిపోతా వుంది. చిరునవ్వు పెదాలమీది నుండి జల పాతంలా దూకుతా వుంది.

మురళివంక చూస్తూ “వస్తావా” అన్నాడు. మురళికి వెళ్లాలనిపించింది. ఆ కొత్తలోకాన్ని చూడాలని మనస్సు వువ్విళ్ళూరింది. కానీ ఏదో భయం.... తటపటాయింపు... విషాదవదనంతో “ఈసారి వస్తాలే” అన్నాడు.

హరి చిరునవ్వుతో డాబా అంచుమీదికెక్కాడు అమావాస్య. నల్లని చీకటి. స్కూలు చుట్టూ ఎత్తైన ప్రహరీగోడ మసక మసకగా కనబడుతోంది. మురళివంక చూశాడు. ఆప్యాయంగా చేతిని నొక్కి వదుల్తూ “వస్తాను” అంటూ చేయూపాడు. మురళి కన్నీళ్ళతో, నిరాశతో వీడ్కోలు చెబ్బూ చేయెత్తాడు.

హరి శక్తిసంతా కూడగట్టుకొని, డాబా అంచుమీదినుండి ఒక్కదుటున గాల్లో కెగిరాడు. అంతే..... సర్రున నేలమీదకు జారిపోసాడు. రెక్కలు గాల్లో వేగంగా టపటపా కొట్టుకుంటు న్నాయి. మురళి అదిరిపడి “హరీ” అంటూ బిగ్గరగా అరుస్తూ, డాబా చివరకొచ్చి కిందకి తొంగిచూశాడు. చీకటిలో ఏమీ కనబడలేదు. ఆకాశం ఎర్రగా భీతిగొల్పుతూ వుంది. ○





“అ” రె ఒక పిట్ట జాడన్న లేదు. ముసలాయ్కు ఏమాసలున్నయో” అంది కమలమ్మ దూరంగా ఆకాశంలోకి చూస్తూ

“ఇజయమ్మా సుగుణమ్మా మీ ఇద్దరు మల్లాసారి పోయి ఇద్దరం కల్పిమెల్లుంటమని, అమ్మను మంచిగ జూపుకుంటమని నాయ్కు దండం బెట్టుండి బిడ్డా” వీరమ్మ చెప్పింది.

ఆమె చెప్పినట్టుగనే విజయమ్మ, సుగుణమ్మ ఇద్దరూ పిట్టకు పెట్టిన దగ్గరికి పోయి మల్లాసారి దండం బెట్టి అందరు కూర్చున్న చెట్టునీడకు వచ్చేసారు.

“ఉహు అయినా ముద్దలేదు గదా. మామ మనసుల ఏముందో అందరొచ్చిట్టేనా ? ఇంకెవలన్న రానోల్లుండ్రా ? మామ ఎవరి కోసమన్నా ఎదురుజూస్తుండా ?” అని ఓసారి చుట్టూ చూసి “అందరొచ్చినట్టే గదా పిట్టెందుకు ముద్దలేదా” అన్నాడు రాములు.

“పెదనాయ్కు ఇష్టమయినయన్ని బెట్టి నట్టేనా ? అరె పెదనాయ్కు విస్కంట్టే ఇష్టం గదా. పడి సచ్చెట్టాడు. మనం విస్కి తేనట్టున్నం గదా !” ఎంకన్న.

“అరె నిజంగనే ! అందరం మర్చిపోయినం గద. ఇగో ఎంకన్న బండి మీద బోయి జల్లి ఓ సీస అందుక రాపో” జేబుల్నుంచి పైసలు తీసిస్తూ ఎంకన్న చేతిలో పెట్టా అన్నాడు రాములు.

అక్కడ జరిగే తంతును నిర్లిప్తంగా చూడ సాగింది మాధవి. మాధవి తాతయ్య సత్తెయ్య చనిపోయి పదిరోజులయింది. ఆ రోజు దినాలు. అందరితోపాటు యాంత్రికంగా వాగులోకి వచ్చిందామె. చనిపోయిన వాళ్ళకు ఇష్టమయిన పదార్థాలను బంధువులూ, స్నేహితులూ అందరూ వచ్చి పెడితే చనిపోయినవాళ్ళు పిట్ట రూపంలో వచ్చి తినిపోతారనే నమ్మకాన్ని ఆచారంగా అందరూ పాటిస్తారు. కానీ మాధవికి ఆ ఆచారం పట్ల ఏమాత్రం నమ్మకం లేదు.

“బాగ ఎండెక్కింది. పక్షులేం ఉంటాయ్ ఈ ఎండల. ఇప్పుడు విస్కి పోసిన ఏం బోసిన వుదా” మనసులో అనుకుంది మాధవి. పైకి అన్నా వాళ్ళెవరూ పట్టించుకోరని.

పావుగంటలో విస్కినీసా రానే వచ్చింది. రాములు సీసాను తీసుకెళ్ళి పిట్టకు పెట్టినచోట మొత్తం కింద ఒంపేసి దండం బెట్టాడు. అందరూ మల్లాసారి దండం బెట్టారు. అయినా పెట్ట జాడలేదు.

“ఉహు లాబం లేదు. ఇగింత సేపుండమీడ. ఇంటికి పోయి చెయ్యాల్సిన కార్యక్రమం ఉందాయె. మళ్ళ భజనాలగూడ పొద్దుపోతది. ఇయ్యన్ని తీసి బాయిల కలిపేద్దం” రాములు.

“అవు గంతే జేద్దాం. ఇంకెంతసేపు కూసుం

టం. ఎండ దంచుతాంది. ముత్తాలమ్మ బాయిల్నే గదా కలిపేది” కమలమ్మ.

“ఆ గదే దగ్గరయితది. సురేమా దా ఇయ్యన్ని మూట కట్టాని తీస్కపోదం” పిట్టకోసం పెట్టిన వాటిని ఒక్కటి తీస్తూ అన్నాడు రాములు. సురేష్ కూడా సాయం చేయసాగాడు

రాములు సత్తెయ్య చెల్లె కొడుకు. సురేష్ సత్తెయ్య చిన్నబిడ్డ కొడుకు. సత్తెయ్యకు ఇద్దరే బిడ్డలు. పెద్ద బిడ్డ విజయమ్మకు ఒక్కతే బిడ్డ మాధవి. చిన్నబిడ్డ సుగుణమ్మకు ఒక కొడుకు ఇద్దరు బిడ్డలు. కొడుకుల్లెనందువల్ల సత్తెయ్యకు మనవడు సురేష్ తలకొరివి పెట్టాడు. ప్రస్తుత తతంగం కూడా సురేష్ చేతుల మీదుగా నడిపిస్తున్నారు.

“ఆర ఇంగపాండి. అందరు పాలోల్లు, తానాలు చేయాల్సినోళ్లు అందరు పాండి. ఆడే బాయికాడ తానాలు జేద్దం” అన్నాడు సత్తెయ్య తమ్ముడు నారాయణ.

స్నానాలు జేసి ‘మైల’ వదిలించుకోవాల్సిన వాళ్ళు బాయివైపు నడిచారు. ఆ అవసరం లేనివాళ్ళు తిరుగుముఖం పట్టారు.

“రా అక్కా పోదాం. మనకు స్నానాల బాద లేదుగా” సౌమ్య పిలిచింది మాధవిని.

మాధవి లేచి నిలబడి ఒక్కసారి వాళ్ళ తాతయ్య బొందవైపు చూసి భారంగా నిట్టూర్చి సౌమ్యతో పాటు నడవసాగింది.

“ఎందుకక్క డల్గున్నవ్. చనిపోవడం నేచురల్ కదా. చెప్పాలంటే పెద్ద తాతయ్య చాలా రోజులు బతికినట్టు. ఎనభైయిదేండ్లుంటాయ్ గదా. మా తాతయ్య ఎంత చిన్నోడు. దాదాపు పది హేనుండ్లు చిన్నటగద పెద్ద తాతయ్యకంటే. మరి చనిపోయి పదేండ్లు దాటింది. నాకు గుర్తు గూడలేదు సరిగ్గ” గడగడా మాట్లాడసాగింది సౌమ్య.

“నువ్వు డాక్టర్ కోర్స్ చదువుతున్నవ్ గదా. చావు నీకు నేచురల్” చిన్నగా నవ్వింది మాధవి.

“అబ్బా దీనికి నా చదువుకే ఎందుకు లింకు బెడ్డవు గనీ” నవ్వుతూ చిన్నగా తలకొట్టుకొంది సౌమ్య.

మాధవి, సౌమ్య ఇద్దరూ అన్నదమ్ముల మనుమరాండ్లు. మాధవి కంటే సౌమ్య పదేళ్లు చిన్నది. అయినప్పటికీ ఇద్దరు మంచి స్నేహితులు.

ఇద్దరూ ఒకరి చేతుల్నొకరు పట్టుకొని వాగుకు అడ్డంవడి నడువసాగారు. సౌమ్య గలగలా మాట్లాడుతుంటూ మాధవి మౌనంగా వినసాగింది. తిరుగుమ... పట్టిన బంధువులందరూ గుంపులు గుంపులుగా వాగులో నడువసాగారు.

వాగొడ్డు దగ్గర పడుతుందనగా ‘అరె ఆడ చెట్టుకింద అమ్మమ్మన్నట్టుంది పోదం పా’ అంది మాధవి. ఇద్దరూ దారినొదిలి పక్కకు అడుగు లేయసాగారు.

వాళ్ళ వెనుకనే వస్తాన్న గుంపులోంచి “అరె, సౌమ్యా ఏడికి పోతున్న ?” అంది వాళ్ళమ్మ సుజాత.

“పెద్దమ్మమ్మ ఆడుంది గదమ్మా. పోతున్నం !”

“ఆగుండి ఓసారి” కొంచెం కంగారుగా అంది సుజాత.

ఇద్దరూ ఆగిపోయారు. నాలుగడుగుల్లో

గుంపంతా వీళ్ళ దగ్గరికి వచ్చి ఆగిపోయింది. విజయమ్మ కూడా అదే గుంపులో ఉంది.

“మీరెందుకు ఆడికి పోవుడు ఇంటికి పోరా దుండి” అంది సుజాత.

“ఓసారి చూసిపోదమని” సౌమ్య.

“మీరాడికి పోవద్దు బిడ్డా” గుంపులోంచి ఇంకొకామె.

“ఎందుకు పోవద్దు” అర్థంకాని సౌమ్య అడిగింది. మాధవికి మాత్రం అర్థమయింది.

“మీకన్ని ఇవరంగ జెప్పాల్సా యిప్పుడు ? అమ్మమ్మ ముఖం జూడొద్దు. నడుపుండి ఇంటికి” మరొకరు.

“అట్లానా” అక్కడికి వెళ్ళడాన్ని విరమించు కుంటున్నట్టు అంది సౌమ్య.

“సరే సౌమ్య, నువ్వుపో నేనమ్మమ్మ దగ్గరికి పోయొస్త” సౌమ్య చేయిని వదిలి వాళ్ళమ్మమ్మ వైపు నడవసాగింది మాధవి.

“నువ్వు గూడ ఎందుకమ్మ పోవుడు” విజయమ్మ మనసులోని మాట గొంతు దాటలేదు.

కొద్ది క్షణాలు తటపటాయించి “నువ్వేం జేస్తవ్వా ఆడికిపోయి, సమత జూడు ఎండలాడు తాంది. జల్లి ఇంటికి తీస్కపోయి అన్నం తిని పియ్యరాదు. మళ్ళ జరసేవయితే ఆకలని ఏడుస్తది” కుతుర్చుద్దేశించి అన్నది విజయమ్మ.

ఒక్కక్షణమాగి తల్లికండ్లలోకి జూసి చిన్న నవ్వు నవ్వి “ఎంతసేపమ్మా. అయిదు నిముషాలల్ల వొస్త గద” అంటూ నడువసాగింది.

కూతురు చిరునవ్వు విజయమ్మ గుండెల్లో దిగబడింది. ఇంకేం మాట్లాడలేకపోయింది.

విజయమ్మ దృష్టిలో కూతురు చేసుకున్న పెళ్ళి పెళ్ళికాదు, చేసిన కాపురం కాపురమూ కాదు. అట్టే కూతురు పొందిన ‘వైధవ్యం’ ‘వైధవ్యమూ’ కాదు. భర్త చనిపోయిన స్త్రీగా కూతురైప్పుడూ పరిగణించలేదు. ఇంకా పెళ్ళి కావాల్సిన అమ్మాయిగానే చూస్తుంది. అందుకే భర్త చనిపోయిన స్త్రీలు మాత్రమే వెళ్ళాల్సిన చోటుకి కూతుర్ని వెళ్ళనీయకూడదనుకుంది. అట్లా వెళ్ళనీయడమంటే తానేకాదు తన చుట్టుపక్కల వాళ్ళు కూడా కూతుర్ని భర్తచనిపోయిన స్త్రీగా చూడడమేనని అనుకుంది. అట్లా చూడడం ఆమెకిష్టం లేదు. అయినప్పటికీ ఆమె మాధవిని ఆపలేకపోయింది.

అమ్మమ్మను సమీపిస్తాన్న కొద్దీ మాధవి అడుగులు భారంగా పడసాగాయి.

రిక్తాలో కూర్చోని ఉంది వాళ్ళమ్మమ్మ. నెమ్మదిగా రిక్తా దగ్గరికి వెళ్ళి ఆమె మొహం కేసి చూసింది.

ఆమె మొహం నిండా పసుపు. పూసి పెద్ద కుంకుంబొట్టు పెట్టారు. తలనిండా పూలు పెట్టారు. మామూలుగా ఇవన్నీ ఆడవాళ్ళ మొహాన్ని కళకళలాడేలాగా చేస్తాయంటారు కానీ కళ తప్పిన అమ్మమ్మ మొహాన్ని మరింత కళావిహీనంగా మార్చేసాయి ఆ అలంకారాలు.

మనసులోనే చీదరించుకుంది మాధవి. ఛీ ! ఛీ ! ఈ పద్ధతులు ఎప్పుడు మారతాయో అనుకుంది. పసుపు పూసిన అమ్మమ్మ మొహం దిగులు పూసుకున్నట్టుగా కనబడిందామెకు. శూన్యంలోకి చూస్తాన్న ఆమె జాలిచూపులు మాధవి గుండెను కలిచివేసినయ్.



మాధవికి ఏం మాట్లాడాలో తోచలేదు. “అమ్మమ్మ కూసోని కూసోని యాష్టకొస్తుందా?” అంది చివరికి ఆమె భుజం మీద చేయేస్తూ.

ఆమె మొహంలో మార్పు లేదు. ఎటో చూస్తూ ఉండిపోయింది.

ఇంకక్కడ నిలబడలేక “సరే నేను బోత” అంటూ కదిలిందామె.

“నేనుగూడ బోతనే ఎండకు నెత్తి నొస్తుంది” లేవబోయింది గౌరమ్మ.

“నువ్వేడికి బోతవే కాల్చేయి పడిపోయిన మనిషామె. నలుగురైదుగురు ఉంటేనే గదా. తానం చేయించగల్గుతం. నువ్వుబోతే ఎట్లనే” మల్లమ్మ.

“సరే ఉంటతీయే నెత్తి బాగా నొస్తుందని పోతనన్న” గౌరమ్మ.

భర్త చనిపోయిన స్త్రీలకు బొట్టు, గాజులు తీసే కార్యక్రమాన్ని భర్త చనిపోయిన స్త్రీలే నిర్వహిస్తారు. అయితే మాధవిని ఉండమనొచ్చని వాళ్ళెవరికీ తోచలేదు. మాధవికి ఉండాలని పించలేదు.

x x x

సాయంత్రం అయిపోయింది. ఇంట్లో కాస్త హడావుడి తగ్గింది. చుట్టాలు చాలామంది వెళ్ళిపోయారు. ఉన్న కొద్దిమంది ముచ్చట్లల్ల వడ్డారు. మరి కొంతమంది రాత్రి భోజనాల ఏర్పాట్లలో ఉన్నారు.

“కొడుకుల్లేకపోయినగని పెద్ద మనిషికి బిడ్డలు అన్ని మంచిగ జరిపించినను” దాదాపు అందరిదీ ఇదే అభిప్రాయం.

సత్తయ్య బిడ్డలు, అల్లుండ్లు అందరు కూడా భారం దిగిపోయినట్టు పోయేవాళ్ళను సాగ నంపుతూ కొందర్ని ఉండిపోమ్మంటూ ఇంట్లోకి బయటికి తిరుగసాగారు. అందరూ బాగాచేసారని మెచ్చుకునేటప్పటికే రెండు మూడు రోజులుగా వాళ్ళనుభవిస్తున్న టెన్షన్ పోయి హాయిగా ఊపిరి పీల్చుకోసాగారు.

ఉదయంనుంచి ఏదో ఓ పనిలో తీరిక లేకుండా ఉన్న మాధవికి కూడా కాస్త తీరిక దొరికింది. అమ్మమ్మ దగ్గరికి పోయి కాసేపు కూర్చోవాలనిపించిందామెకు. అమ్మమ్మ ఉన్న గదిలోకి అడుగుబెడ్డా ఒక్క క్షణం ఆగి పోయిందామె. ఉదయం వాగొడ్డన చూసిన రూపానికి పూర్తి విరుద్ధంగా ఉందామె రూపం. తెల్లటి చీర, వెండి గాజులు, బోసెమెడ, బోసెకాళ్ళు, బొట్టులేని మొహం, కుక్కిమంచంలో కూర్చోని వుంది. మొహంలో అదే దిగులు.

మాధవి మౌనంగా వెళ్ళి అమ్మమ్మ పక్కనే కూర్చుంది. వైదొలినే ఏం మాట్లాడాలో తోచక కాసేపు చూపులు నేలకేసి కూర్చుంది. వాళ్ళమ్మమ్మ బోసెకాళ్ళ మీద ఆమె చూపు పడింది. మాధవికి వెంటనే వాళ్ళమ్మమ్మ నడక గుర్తొచ్చింది. పక్షవాతం రాకముందు ఆమె నడుస్తుంటే కంచు మట్టెలు టంగు టంగుమని శబ్దం చేసేవి. ఆ శబ్దమే ఆమె ఇంట్లో ఉన్నదీ, లేనిదీ, ఎక్కడున్నదీ

పట్టించేది. పక్షవాతమొచ్చి మంచంలో పడ్డాక ఆ శబ్దం మూగబోయింది. కానీ మట్టెలు మాత్రం అలాగే వుండేవి. అవి జారిపోతే వెతికి పెట్టమనేది. జారకుండా దారం కట్టమనేది. “ఎందుకు తీసి యోచ్చుగా” అని మాధవి విసుక్కుంటే “మట్టెలు తీసేస్తరా ఎవరన్నా” అని బోసె నోటితో పడిపడి నవ్వేది.

ఆమెకు గాజులంటే కూడా ఎంతో ఇష్టం. ఎప్పుడూ గాజుల గలగలలను మోసుకు తిరిగేది. చేతులు పడిపోయినా గాజుల్ని తీయలేదామె. “అబ్బ అన్నన్ని గాజులెందుకు?” మాధవే విసుక్కునేది ఎప్పుడయినా మంచంలో పడ్డాక స్నానం చేయిస్తున్నప్పుడు.

“ఛ ఏంటో ఈ సాంప్రదాయాలు ఇష్టా యిష్టాలను పట్టించుకోని సాంప్రదాయాలు. ఇష్టం లేకున్నా అన్నీ పెట్టుకోవాలి. ఇష్టమున్నా అన్నీ మానేయాలి” మనసులో అనుకుంది మాధవి.

అమ్మమ్మ దిగుల్ను ఎట్లా పోగొట్టాలో అర్థం కాలేదామెకు. తాతయ్య లేని లోటు అమ్మమ్మకు పూడ్చలేనిదే అనుకుందామె. అలా అనుకుంటే వాళ్ళమ్మమ్మ తాతయ్యల అనుబంధం ఆమె కళ్ళముందు కదలసాగింది. వాళ్ళిద్దరి గురించి ఆలోచించసాగింది. చిన్నప్పుడు సెలవులొస్తే తనూ చిన్నమ్మ పిల్లలూ అమ్మమ్మ ఇంట్లోనే గడిపేవారు. పిల్లలందరి పట్ల, బంధువుల పట్ల, ఇరుగుపొరుగు పట్ల ప్రేమగా, అభిమానంగా ఉండే అమ్మమ్మ తాతయ్య ఒకరి పట్ల ఒకరు మాత్రం కన్ను బుస్సుమనేవారు. ఒకరు ఎడ్డమంటే మరొకరు తెడ్డమనేవారు. అట్లాంటిది అమ్మమ్మకు పక్షవాత మొచ్చి కాళ్ళు చేతులు పడిపోగానే వాళ్ళ తీరే మారిపోయింది. అమ్మమ్మను తాతయ్య కన్నతల్లిలా చూసుకునేవాడు. కూతుర్ల దగ్గరికి వెళ్ళి ఉండమని నలహా ఇచ్చినా ఎవరికీ భారం కాకూడదనే ఉద్దేశంతో ఓ పనిమనిషి సాయంతో అమ్మమ్మకు అన్నీ తానే చేసేవాడు. అమ్మమ్మ కూడా తాతయ్య ప్రస్తావన వచ్చినప్పుడు ప్రేమగా మాట్లాడేది.

ఎనభై అయిదేండ్ల వయసులో చాలా ఆరోగ్యంగా ఉండేవాడు తాతయ్య. అసలు తను చనిపోతాడని ఎవరూ అనుకోలేదు. అమ్మమ్మ చనిపోతుందని ఎదురుచూస్తుంటే నడెన్ గా తాతయ్య చనిపోయాడు.

పాపం అమ్మమ్మ ఏం ఆలోచిస్తోందో. రేపటినుండి తనిక ఎవరో ఒకరి దయాదాక్షిణ్యాల మీద బతకాలె అని ఆలోచిస్తుందా?

తాతయ్య చనిపోయినప్పటినుండి అమ్మమ్మ ఇలాగే దిగులుగా ఉంది. తాతయ్య చని పోయినప్పుడు కూడా ఏడ్వలేదు. ఒక్క కన్నీటి బొట్టు కూడా రాలలేదు. అలా దిగులుగా కూర్చుండి పోయింది.

“అమ్మమ్మ తాత నీకెన్ని సేవలు సేసిండు. మరి తాత సచ్చిబోతే నువ్వేడ్వవా” అని పక్కింటి ముత్తమ్మ అడుగుతే

“ఏమో నాకేడ్చొన్నలేదు కదా” అంది దిగులుగా అమ్మమ్మ.

అయితే ఈ రోజెందుకో మరి దిగులుగా కనిపిస్తోంది. ఎందుకనో? తనకిష్టమయిన గాజులు, మట్టెలు తీసేసినందుకా? ఆలోచనల

నుంచి బయటపడింది మాధవి.

“అమ్మమ్మా ఎందుకట్ల బాధపడ్తున్నవు? ఎవరమన్న సచ్చిపోయేటోళ్ళమే గదా. తాతయ్య ఎనభై అయిదేళ్ళు బతికిండు ఇంకెన్ని రోజులు బతుకుతాడు”

“అవ్ నిజంగనే. మీ తాతయ్య తమ్ముండ్లందరు ఎప్పుడో సచ్చిపోయిండు గదా. మీ తాతయ్య ఇన్ని రోజులు బతికిండు”

“మరి తాతయ్యకంటే నీన్న వయసోళ్ళే సచ్చిపోయిండుని తెల్సు. తెల్సికూడా నువ్విట్ల బాధపడితే ఎట్ల? ఇయ్యాల ఎక్కువ బాధపడు తున్నట్టుగున్నవ్ ఎందుకూ? నీకిష్టమయిన మట్టెలు, గాజులు తీసేసిండునా?”

“ఉహూ! నాకేం బాధనిపియ్యలేదు”

“మరెందుకు బాధపడ్తున్నవ్”

ఒక్కక్షణం ఆమె ముఖం గంభీరంగా మారి పోయింది. “నేను ఆయల్ల మీ తాతయ్యను ఏడ బొంద పెట్టిన్ సూడకపోతిని. ఇయ్యాలన్న నేనాయన బొందను జూడకపోతి”

మాధవి తెల్లబోయింది. నోట మాట రాలే దామెకు. గొంతు పెగుల్చుకుని చెప్పింది. “అయ్యో అమ్మమ్మ! మరి రిక్తా వాగుల నడవదు గదా. బొందలు పెట్టేది ఆ ఒడ్డుకాయే. రిక్తా నడిసేటట్టుంటే నిన్ను తీసుపోమా అమ్మమ్మా.”

“రిక్తా నడువదు గనీ ఎడ్లబండి నడుస్తది కదా” అమ్మమ్మ.

“అయ్యో అమ్మమ్మా నీకు సూడాలనుందని ఒక్కమాటంటే నిన్నెట్లయినా బొంద దగ్గరికి తీసుపోయేటోళ్ళం. ఆయల్ల నరే కనీసం ఇయ్యాలనేన్న పొద్దుగాల ఒక్కమాట నాతోటంటే నిన్నెట్లనయినా తీసుపోయేటోళ్ళం కదా” అవేదనగా అంది మాధవి.

“నాకు నూడాలన్నాని ఎందుకుండదు బుజ్జమ్మా? నేను జెప్పాల్సా మీకు తెల్వదా?”

చెళ్ళున చెంప కొట్టినట్టనిపించింది మాధవికి. చూడాలని ఎవరికైనా ఉండదా? తనేనా ఈ మాటన్నది? తనేనా?! తనెట్లనగలిగింది? ఏడాది క్రితం తనెంత పెద్ద పొరాటం జేసింది? దేని కోసం? ప్రకాష్ ని చివరిసారిగా చూడాలనే గదా! చివరిసారిగా చూడాలనే గదా!

x x x

మాధవి, ప్రకాష్ ఇద్దరూ ఒకే వూరివాళ్ళు. చదువుకునేటప్పటికే ఇద్దరిమధ్యా మంచి పరిచయం వుంది. చదువులయిపోయి ఒకే స్కూల్లో టీచర్లయ్యక పరిచయం మంచి స్నేహంగా మారింది. ఒకర్ని విడిచి ఒకరు ఉండలేని స్థితికి వచ్చారు. అందుకే కల్పి బతకాలనుకున్నారు. కులాలు ఒకటి కావు కనుక ఇద్దరి తల్లిదండ్రులూ ఒప్పుకోలేదు. అయినా ఇద్దరూ పెళ్ళిచేసుకోవాలనే నిర్ణయించుకున్నారు. చివరకు తల్లిదండ్రులకు దిగిరాక తప్పలేదు.

పెళ్ళయ్యేటప్పటికే ప్రకాష్ కి విప్లవోద్యమంతో సంబంధాలున్నాయి. పెళ్ళయ్యాక మరింతగా పెరిగాయి. పాప పుట్టిన తర్వాత ఇక బయటండి కార్యకలాపాలు కొనసాగించలేని పరిస్థితి వచ్చింది. పాపని మాధవి తల్లిదండ్రులకు అప్పజెప్పి ఇద్దరూ ఉద్యమంలోకి అడుగుపెట్టాలనుకున్నారు. కానీ మాధవి తల్లిదండ్రులు ఏడ్చారు, మొత్తుకున్నారు. గుండెలు బాదుకున్నారు.



“నువ్వు మాకొక్కదానివే. రేపు మేం మంచంల బడితే నువ్వేగద మాకు దిక్కు. నువ్వుబోతే మా గతేం గావాలే ?”

ఏడాది దాటని పసిగుడ్డు. తల్లిదండ్రులు మీరిద్దరూ దూరమయితే దానికి దిక్కెవరు ?

నువ్వుబోతే మేం బత్తం - ఆ పిల్లను జంపి మమ్మల్ని జంపి.... మీ యిష్టం. మీరేమన్న జేసుకోండి” అన్నారు.

వాళ్ళ మాటలూ, ఏడ్చులూ మాధవి నిర్ణయాన్ని మార్చేసినాయి.... “పాపను, అమ్మోల్లను విడ్డిపెట్టి నేను రాలేను ప్రకాష్. కానీ నువ్వెళ్ళిపో. నువ్వొక్కొక్క నాకోసం” కన్నీళ్ళతో చెప్పింది మాధవి.

“మదూ, కల్చి బత్తాలనుకున్నం. కల్చి పనిజెయ్యాలనుకున్నం. నిన్నిడిసిపెట్టి నేనెట్లపోత? నన్నిడిసి పెట్టి నువ్వెట్లుండిపోతవ్ ?”

“పెళ్ళికి ముందే జెప్పిన. నేనీదారికి అడ్డం రానని. మనం కల్చి బత్తాలంటే నేనన్న నీ దారికి రావాలే, నువ్వున్న నా దారికి రావాలే. రెండూ కుదరనప్పుడు ఎవరి దారి వాళ్ళదే... నేను మనస్ఫూర్తిగానే నిన్ను పొమ్మంటున్నా” అతని గుండెలపై వాలిపోయి భారమంది మాధవి.

“ఛ. ఊకో నిన్నిడ్డిపెట్టి నేనేడ్కిపోత” ఓదార్చాడు ప్రకాష్ ఆరోజు.

కానీ కొద్దిరోజులకు మాధవిని వదిలైనాసరే వెళ్ళిపోవాలనే నిశ్చయించుకున్నాడతను.

తన నిర్ణయాన్ని మాధవితో చెప్పినప్పుడు “అయితే నువ్వు నన్నింక కలువవా ?” అడిగిందామె దుఃఖాన్ని అణచిపెట్టుకునే ప్రయత్నం చేస్తూ.

“ఎందుకు కలువనూ ? నేను యూజీకి పోయినా గానీ మనిద్దరం భార్యాభర్తలుగనే ఉంటం” వివరించాడతను.

అట్లా ప్రకాష్ రహస్యజీవితానికి వెళ్ళిపోయాడు. ఎప్పుడో చుక్క తెగివడ్డట్టు కల్పేవాడామెను.

“తొందర తొందరగ కల్చుడు సాధ్యమయితలేదు మదూ. కల్చడానికి నేనింత టైం తీస్కుంటున్నానని నీకు కోపమొస్తలేదా ?” అన్నాడోసారి.

“ఛ! నాకే కోపం రాదు. నువ్వెంత లేట్ జేసినా నాకేం కోపం రాదు. నాకు కోపమొస్తదని నువ్వు పనులు డిస్టర్బ్ చేసుకోవద్దు. నువ్వెన్ని రోజులకు కల్చినాసరే నువ్వు నన్ను మర్చిపోకపోతే చాలు” అన్నదామె.

“అరే ! నిన్ను మర్చిపోతనా ?”

“ఏమో అనలు నీకెప్పుడయినా నేను గుర్తొస్తనా ?” దిగులు గొంతుతో అడిగిందామె.

గట్టిగా నవ్వి అన్నాడతను. “నాకిప్పుడర్థమయింది. నేను నీకు గుర్తు రానన్నమాట”

“ఏం కాదు నువ్వు నాకు గుర్తుకురాని క్షణముండదు”

“ఏమో నాకిప్పుడనుమానమొస్తుంది. భార్యాభర్తలు ఒకరికొకరు గుర్తుకురారనే విషయం నాకు ఊహకు కూడా రాలేదెప్పుడు. నీకొచ్చిందంటే బహుశా నీకు నేను గుర్తుకురాను. అందుకే అట్లా గుర్తుకు రాకపోవడం సాధ్యమనుకుంటున్నవ్” అట్లా ఉడికించేవాడామెను.

ఓరోజు అందామె “ప్రకాష్ నువ్వుద్యమంల

నేను బయట. నీకసంతృప్తిగ లేదా ? నీ భార్య నీతోపాటే పనిజెయ్యాలని నీకుండదా... నీతోపాటు పనిచేసేటామెనెవర్నన్నా నువ్వు పెళ్ళి జేసుకో. నేనేం బాదపడను”. మామూలుగా చెప్పాలని ఎంత ప్రయత్నించినా ఆమె గొంతులో ఏడుపు పలికింది.

కొన్ని క్షణాలు మౌనంగా ఉండి “నువె వర్షయినా పెళ్ళి జేసుకుందమనుకుంటున్నవ ?” అన్నాడు. గంభీరత నటించాడతను.

“ఏం మాట్లాడున్నవ్ నువ్వు, నేనెట్లన్ననా ?” ఏడుపూ, కోసం కలకల్చి ఆమె మొహం ఎర్ర బడింది.

“నువ్వు నన్నంటే ఏం లేదు. అదే మాట నిన్నంటే అంత కోపమొస్తుంది నీకు. మరి నాకు రాదా కోపం.”

“అది కాదు ప్రకాష్” సంజాయిషీ యిచ్చుకో బోతున్న ఆమె మొహంలోని దీనతాన్ని చూసి కరిగిపోయాడతను.

మృదువుగా చెప్పడం మొదలుబెట్టాడు. “నువ్వు పూర్తికాలమొస్తే నేను చాలా సంతోషపడ్తా. అట్లని నీమీద నాకే అసంతృప్తి లేదు. ఎందుకంటే నీకుద్యమం మీద వ్యతిరేకత లేదు. అయిష్టం లేదు. నువ్వు రాకపోవడాన్ని నేనర్థం చేసుకుంటున్నా. కాబట్టి నీ మీద నాకు ప్రేమ తగలేదు. తగ్గదు కూడా” అన్నాడతను.

ఏం మాట్లాడానికి నోట మాట రాలేదు మాధవికి. సంతోషంతో పొంగుతున్న కన్నీళ్ళకి అడ్డుకట్ట వేయడానికి విఫల ప్రయత్నం చేసింది. అలా ఏడేళ్ళు గడిచిపోయాయి.

ఆరోజు.... మాధవి జీవితంలో అత్యంత విషాకరమయిన రోజు.

టౌన్ నుంచి ప్రకాష్ స్నేహితుడు సుధాకర్ వచ్చాడు. అతను మాధవికి బాగానే పరిచయం. హక్కుల సంఘంలో పనిచేస్తాడు. అతనితోపాటు ఒక మహిళ కూడా వచ్చింది. అమె కూడా అతనితోపాటే పనిచేస్తోంది.

వాళ్ళు చెప్పిన మాటలకి ఇంట్లో ఏడుపులు, పెడబొబ్బలు మొదలయినాయి. ఇరుగు పొరుగు వాళ్ళంతా చేరారు. నిమిషాల్లో ఊరు ఊరంతా పాకింది వార్త. ప్రకాష్ తల్లిదండ్రీ గుండెలు బాదుకుంటూ పరిగెత్తుకొచ్చారు. ఎవరెవరో ఏడుస్తున్నారు. ఎవరెవరో మాట్లాడుతున్నారు.

“నిజంగానేనా సార్ ? మీకెట్ల తెల్సింది ?” ప్రకాష్ స్నేహితుడొకాయన.

“ఆ స్టేట్ల మాకు తెల్సినోళ్ళున్నరం. మాకనుమానమొచ్చి ఫోన్ చేసి కనుక్కున్నం”

“ఎప్పుడు జరిగిందట”

“మొన్ననట”

“బాడీని మనకిస్తరా”

“పోయ్యడుగాలే తొందరగ పోవాలే. ఇప్పుడే బయల్దేరితే ట్రైనందుకుంటం”

“అరే అట్లనా వీలగా నువ్వురికి జీబ్ తీస్కరాపో”

ఎవరేం మాట్లాడుతున్నా, మొత్తుకుంటున్నా, ఏడుస్తున్నా మాధవికి ఏమీ పనిబడ్డం లేదు. రాయిలాగా నిలబడుందామె. సుధాకర్తో వచ్చిన మమత మాధవి భుజాల చుట్టూ చేతులేసి “అక్కా ధైర్యంగుండాలే. పా జీపొచ్చింది. తొందరగ పోవాలే” అంది.

యాంత్రికంగా కదిలింది మాధవి.

ప్రకాష్ తల్లిదండ్రులను పట్టుకొని జీప్ దగ్గరకు తీసుకుపోతున్నారు కొందరు.

“పెద్దమ్మా, పెదనాయ్ గూడ పోతరా” అంటున్నారెవరో.

“అమ్మో మేం పోకుంటేట్లుంటమమ్మా. మేం పోకుంటే మా బిడ్డేమయిపోతదమ్మో” విజయమ్మ శోకం తీస్తూనే మాధవి వెనుక బయల్దేరింది.

భుజాల మీద చేతులేసి నడిపిస్తుంటే నడుస్తున్న మాధవికి తాతను పట్టుకొని ఏడుస్తున్న సమత కనబడింది. రెండడుగులు వేసి కూతుర్ని చేయందుకొని జీప్వైపు నడిపించసాగింది.

“పసిబిడ్డ అదెందుకురా మనతోటి. దాన్నీన్నే ఉంచిపోదం తీయ్ బిడ్డా. ఎవరన్న జూసుకుంటరు”

విజయమ్మ మాటలు వినబడనట్లు కూతుర్ని అట్లే ముందుకు నడిపించసాగింది.

ఇక లాభం లేదనుకొని మనవరాలి చేతిని కూతురు చేతిలోంచి వదిలిస్తూ “ఇడిసిపెట్టు బిడ్డా” అంది.

“మనతోనే తీస్కపోదం. అది కూడా వాళ్ళ నాన్నను జూస్తది” స్థిరంగా ఉంది మాధవి గొంతు.

“అయ్యో బిడ్డ ఏం జూస్తదిరా అది చూసి భయపడ్తది” విజయమ్మ గొంతులో దుఃఖం రెట్టింపయింది.

“నేనేమన్న దయ్యాన్నో భూతాన్నో చూపిద్దా మంటున్ననా ? భయపడేతందుకు ! దాని నాన్నను చూపిద్దామంటున్నాను. ఇప్పుడు చూడకపోతే అదింకెప్పుడూ చూడలేదు కదా”. మాధవి గొంతులో కోపమో, ఆవేదనో, ఆక్రోశమో అన్నీ కలగలిసినయో.

“అదికాదు బిడ్డా అది పసిదని జెప్పి అంతే” ఇంక వారించలేకపోయింది విజయమ్మ.

జీప్ బయల్దేరింది. టౌన్కు చేరింతర్వాత జీప్ దిగి బ్రయిన్ ఎక్కారు.

ప్రకాష్ తల్లిదండ్రీ సోపొచ్చినట్లు వాలి పోయారు. విజయమ్మ కొంచెం ధైర్యం తెచ్చుకున్నట్లుంది. మనవరాలి తలను వళ్ళోపెట్టుకొని కూర్చుని మాటిమాటికి కూతుర్ని చూడసాగింది. నిజానికి కూతుర్ని వళ్ళోకు తీసుకుని ధైర్యం చెప్పాలనుందామెకు. కానీ ఒక్క కన్నీటి చుక్క కూడా పెట్టకుండా కూర్చున్న కూతురు తను కదిలిస్తే కన్నీరు మున్నీరవుతుందేమో అని భయపడింది. తన కూతురు కన్నీరు పెట్టడం చూసి తట్టుకునే ధైర్యం తనకు లేదని భయపడుతుందామె.

“ఒక్క కన్నీటి సుక్క పెట్టలేదు గనీ లోలోపల ఎంత కుమిలిపోతుందో బిడ్డ. దేవుని కడుపుగాల, దేవునింట్ల మన్నువడ. మా కండ్లవపుందే నా బిడ్డకెంత కష్టం బెడ్డివిరా. ఎట్ల తట్టుకుంటదో ఈ బాదను. ఎట్ల కోలుకుంటదో ఈ దెబ్బనుంచి. భగవంతుడా నా బిడ్డకు దీన్ని తట్టుకునే ధైర్యాన్నియ్యి తండ్రీ” లోలోపల మధనపడసాగిందామె.

కిటికీ వక్కన కూర్చొనుంది మాధవి.



కిటికీలోంచి ఆమెకు కనిపిస్తోందంతా శూన్యమే. ఆమె భుజాల చుట్టూ చేయేసి కూర్చున్న మమతకు ఆమెను చూస్తుంటే గుండె తరక్కు పోతోంది.

ట్రయిన్ రాష్ట్ర సరిహద్దులను దాటుకొని వేగంగా పోతోంది. ఆ దారిలో మాధవి చాలాసార్లే వయనించింది. ప్రతిసారి ప్రకాష్ కోసమే పయనించింది. ఇప్పుడూ ప్రకాష్ కోసమే. కానీ అప్పటికీ ఇప్పటికీ ఎంత తేడా !

ట్రయిన్ దిగిన కాసేపటికి అతను కల్పేవాడు. ఆమెను చూడగానే చిరునవ్వు నవ్వేవాడు. అతని నవ్వులో వెన్నెల కురిసేదామెకు.

“బాగున్నావు కదూ” అతని పలకరింపులో సన్నజాజుల పరిమళం గుభాళించేదామెకు.

“వూ” అనేదామె. అంతకుమించి రెండో అక్షరం ఎప్పుడూ వచ్చేది కాదామె గొంతులోంచి.

“సమత తల్లెట్లుంది ?” బాగుందన్నట్లు తలూపేదామె.

అట్ల అతను వేసే కుశల ప్రశ్నలన్నింటికీ ఒక్కక్షరం సమాధానాలో, ఒక్కపదం సమాధానాలో చెప్పేది. కాసేపయ్యాక మాటల ప్రవాహం అయ్యే తనేనా ఇలా మూగబోయింది అని తన గురించి తానే ఆశ్చర్యపోయేదామె.

అతనెప్పటిలా ఈసారి తన చిరునవ్వుతో వెన్నెల కురిపించలేదు. తన పలకరింపులో సన్నజాజుల పరిమళం గుభాళించదు.

అతనెలా ఉంటాడో ? నిర్భీషంగా.... ఎక్కడెక్కడో గాయపడి.... కట్టెలా బిగుసుకు పోయి....

అతన్నట్లా ఆమె చూడగలదా ? చూసి తట్టుకో గలదా ?

ఉహు ! ఇవేమీ ఆమె ఆలోచించటం లేదు. అతన్ని చూడాలనిగానీ, వద్దనిగానీ ఆమె అనుకోవడం లేదు. అతన్ని చూడగలనని గానీ, చూడలేనని గానీ ఏదీ ఆలోచించటం లేదు. నిజానికి ప్రకాష్ లేడనే వార్త తెలిసిన మరుక్షణం ఆమెకు కాలం నిలిచిపోయింది. ఆమె ఆలోచనలూ స్తంభించిపోయాయి. ఆమె యాంత్రికంగా ప్రయాణం చేస్తోందంతే.

ప్రకాష్ కి తమ ఊరంటే ఎంతో ఇష్టం. మాధవిని కల్పిన ప్రతిసారి ఊరు గురించి మాట్లాడేవాడు. అతను ఊరొదిలి వచ్చాక ఊళ్ళ జరిగిన ప్రతి చిన్న మార్పును మరీ మరీ అడిగి తెల్పుకునేవాడు. ఓసారి అడిగింది మాధవి “మనూర్ను సూడాలనిస్తుందా ?” అని.

అతను చిన్నగా నవ్వి “అన్నిస్తే ఏం లాభం. రాలేను కదా. బహుశా నేను చచ్చిపోయినంక నా శవమే మనూరుకొస్తది” అన్నాడు.

“ఛ ! షే! మాటలు ?” అతని నోరు మూసింది.

ఆమె కండ్లలోని విలవిలను గమనించి ఆమె తల నిమురుతూ “మన చేతుల లేదుగా. ఏం జరిగినా నువ్వు ధైర్యంగుండాలే” అన్నాడు.

“వద్దు ప్లీజ్... నీకెమన్నయితే నేను గుండె పగిలి చస్తా” కన్నీళ్ళు జలజలా రాలేయామెకు.

“ఛ ! సారీ ! అనవసరం నిన్నేడిపించిన. నాకేం కాదు. ప్లీజ్ ఏడవకు” అనునయంగా చాలాసేపు మాట్లాడాడతను.

ఆ తర్వాతెప్పుడూ “ఊరు చూడాలనిస్తే లేదా ?” అని అడగలేదామె.

అతను మాత్రం ఓసారి “అబ్బ మనూర్ను సూడాలని బలంగా అనిస్తుంది. ప్లీ ! కానీ ఇప్పుడు సాధ్యం కాదుగా. విప్లవం విజయవంతం కాంగనే మనూరుకొస్తా. అప్పుడు నేనిక మనూళ్ళనే ఉంటు. మనిద్దరం మునుపటిలెక్కనే పిల్లలకు పాఠాలు చెప్పకుండాం: నరేనా ?” అతనలా కలలు గంటూ, ఆమెచేత కలలు కనిపించేవాడు.

మాధవికి ఇవేమీ గుర్తురావడం లేదు. మనసు మొద్దుబారిపోయింది. తనెక్కడికీ వెళ్తుందో, ఎందుకు వెళ్తుందో ఏదీ అర్థంకాని స్థితిలో ఉందామె. అసలు తనెక్కడికో వెళ్తున్న స్పృహ కూడా లే. యిగా ఉందామె.

రెండోరోజు ఉదయం ట్రయిన్ దిగి అందరూ నేరుగా కలెక్టర్ ఆఫీస్ కి వెళ్ళిపోయారు. సుధాకర్, సమత, మాధవి కలెక్టర్ గదిలోకి వెళ్ళారు. మమత నడిపిస్తోంటే నడుస్తున్న మాధవి ఇంకా స్పృహలో లేనట్లే ఉంది. కలెక్టర్ మాటలు విని నిర్ఘాంతపోయారు. అడవి లోతట్టు ప్రాంతంలో ఎన్కౌంటర్ జరిగిందట. శవాల్ని తీసుకురావడం కష్టమయిందంట. కాబట్టి అక్కడే పోస్ట్ మార్టమ్ చేసి అంత్యక్రియలు చేసేసారట. ఇదీ అతని మాటల సారాంశం. అతని మాటలు విని మొదటగా స్పృహలోకొచ్చింది మాధవే.

“అయిపోయిందా ? అంతా అయి పోయిందా ? అంతా వీళ్ళే చేసేసింద్రా” భోరు మందామె.

రెండు చేతులతో మాధవి భుజాన్ని చుట్టి దగ్గరకు తీసుకుంటూ “అక్కా ప్లీజ్” అంది మమత. తన్నుకొస్తున్న దుఃఖం అంతకు మించి మరో మాటను మాట్లాడనీయలేదామెను.

“నిండు ప్రాణాన్ని తీసింద్రు. నాకు లేకుంట జేసింద్రు. కనీసం చివరిచూపు.... చివరిచూపు కూడా దక్కకుంట జేస్తరా” మాధవిలో నిన్నట్లుండి గడ్డకట్టిన దుఃఖం వేగంగా కరిగి ప్రవహిస్తోంది.

“ఊర్కో అక్కా. వీళ్ళసలు మనుషులైతే గదా మన బాధ వీళ్ళకేం తెలుస్తది” చెంపల మీద జారుతున్న కన్నీళ్ళను తుడుచుకుంటూ అంది మమత.

“లేదక్కా లేదు. నేను నా భర్తను జూడాలే. చివరి సారిగనన్న చూడాలే. చూసి తీరాలే.”

“అయ్యో అక్కా....” భోరుమని ఏడ్వాలన్న కోరికను అణుచుకోవడం మమతకు శక్తికి మించిన పనవుతోంది.

సుధాకరూ కన్నీళ్ళు తుడుచుకోసాగాడు.

భోరుమని ఏడుస్తున్న మాధవి ఒక్కసారిగా ఏడుపు ఆపి మమత చేతుల్నుంచి తనను తాను విడిపించుకుంటూ కలెక్టర్ వైపు చూసి “పోనీ నా భర్తనేం జేసింద్రు బొందబెట్టినా. ఆ బొందను జూయించండి. కాలబెట్టినా ఆ కాష్టాన్ని జూయించండి” అంది. ఆమె దుఃఖం ఉగ్రంగా ఉంది.

తెలుగర్థం కాని కలెక్టర్ అయోమయంగా చూసాడు. మమత ఇంగ్లీష్ లో చెప్పింది.

కలెక్టర్ సమాధానం చెప్పాడు. ఎన్కౌంటర్లో నలుగురు చనిపోయారట. నలుగుర్ని దహనం చేసారట. కాబట్టి ఏ చితి ఎవరిదో గుర్తించడం కష్టమనేది అతని మాటల సారాంశం. నిజానికి నల్లర్ని కుప్పగా ఒకేచోట దహనం చేశారు. ఆ విషయం తెల్సి అబద్ధమాడాడు కలెక్టర్.

“అసలు దహనమెందుకు చేశారు ? చట్ట ప్రకారం పూడ్చిపెట్టాలిగా” ఆవేశంగా అడిగింది మమత.

“ఏవో ప్రత్యేక పరిస్థితులు ఉండుంటాయి” చాలా కూల్ గా చెప్పాడు కలెక్టర్.

చట్టం నుండి తప్పించుకోవడానికి మీకు ప్రత్యేక పరిస్థితులు ఎప్పుడూ తయ్యారుగా ఉంటాయి. అసలు మాకు అనుమానం వస్తుంది.... జరిగింది ఎన్కౌంటర్, పట్టుకొని కాల్చేసారో....” సుధాకర్ విరుచుకు పడ్డాడు.

“పోస్ట్ మార్టమ్ రిపోర్ట్ వస్తుంది కదా” కలెక్టర్ గొంతులో ఏ మాత్రం తొందరపాటు లేదు.

“పోస్ట్ మార్టమ్ రిపోర్టుదేముంది లెండి. పోలీసులెట్ల డిక్టేట్ చేస్తే అట్లనే రాస్తారు” మమత.

“నిండు ప్రాణాన్ని నిర్ధాకిణ్యంగా తీసేసింద్రు. మాకు మనిషిని లేకుంట జేసింద్రు. కనీసం శవాన్నయినా జూపించమంటే శవాన్ని లేకుండ జేసింద్రు. కనీసం బూడిదని జూపియ్యమంటే అది కూడా జెయ్యరా. ఎవరైక్కడ కాల్చింద్రో గుర్తుపెట్టే బాధ్యత మీకు లేదా ? వాళ్ళేమన్నా ఈగలా ? దోమలా ? నలిపి ఎక్కడ పడేసినమో చెప్ప లేమనేటందుకు. మనుషులు.... నిండు ప్రాణాలు.... వీకున్నట్లు వాళ్ళకి పిల్లల్లేరా ? మీకున్నట్లు వాళ్ళకి తల్లిదండ్రుల్లేరా ?” ఏడుస్తునే గొంతు చించుకు అరుస్తోంది మాధవి.

కన్నీళ్ళు తుడుచుకుంటూ మళ్ళీ అందామె. “పోనీ నా భర్తను జంపిన జాగను జూయించండి. నా భర్త రక్తంతో తడిసిన ఆ జాగను జూయించండి. ఆ జాగనన్న జూస్త ఆ జాగలున్న నాలుగు కాష్టాలనూ చూస్త ! ఆ కాష్టాలల్ల ఏదో ఒక కాష్టం నా భర్తదేగా అట్లనన్న జూస్త.”

కలెక్టర్ గొంతులో పచ్చివెలక్కాయ పడింది. ఎదుకంటే ప్రభుత్వమూ, పోలీసులూ కల్పి అల్లిన కథను అతను చెప్తున్నాడంతే. నిజానికి జరిగింది ఎన్కౌంటరే కాదు. పట్టుకుని చిత్రహింసలు పెట్టి అడవిలోకి తీస్సెల్లి కాల్చి చంపేశారు. శవాలు నిజాలు చెప్తాయని ఎన్కౌంటర్ ఎక్కడో లోతట్టు ప్రాంతంలో జరిగినట్టుగా ప్రచారం చేశారు. ఈ ప్రదేశానికి పత్రికల వాళ్ళని కూడా రాసీయలేదు. పోలీసులే ఫోటోలు తీసి ఎత్రికలకిచ్చారు.

ఏం చెప్పాలో అర్థం కాలేదు కలెక్టర్ కి. తను కొంచెం తెలివిగా వ్యవహరించకపోతే తీగలాగితే దొంకంతా కదులుతుందనుకున్నాడు. అట్లా కదలకుండా చూడాలనుకున్నాడు.

‘నేనోసారి ఎస్పీతో మాట్లాడిచూస్తాను’ అని అందరిముందే ఎస్పీకి ఫోన్ చేశాడు. తన శాయ శక్తులా ప్రయత్నిస్తున్నట్టు కనిపించాలనుకున్నాడు.

ఫోన్లో విషయం తెల్పుకున్న ఎస్పీ, అది కీకారణ్యమని, సంఘటనలో పాల్గొన్న పోలీస్ పార్టీకి సహితం ఇప్పుడా స్పాట్ గుర్తించడం కష్టమనీ, పైగా అకస్మాత్ గా పొంగే వాగులు వంకలు దారిలో అనేకం ఉన్నాయనీ, అంత రిస్క్,



తీస్కాలేమనీ ఇంకా ఇలాంటివెన్నయినా చెప్పి మేనేజ్ చేస్తే బావుంటుందని చెప్పాడు.

అవే మాటలు వల్లించాడు కలెక్టర్. "ఏ మాత్రం సాధ్యమైనా తప్పకుండా మీ కోరిక నెరవేర్చి ఉండేవాళ్ళమని' కూడా చేర్చాడు.

"చాలా ఈజీగ చెప్పాను. మీ వాళ్ళవరైనా చచ్చిపోయి అక్కడ వడుంటే వదిలేస్తారా. హెలికాప్టర్లన్న తెచ్చుకుంటారు. మావాళ్ళ శవాల్ని మాత్రం దిక్కులేని శవాలుగా జేస్తారా.... మీరేం జేస్తారో తెలవదు. నా భర్త కాష్టాన్నయిన చూపియ్య కుంటే నేను పోను." ఏడుస్తూనే అయినా దృఢంగా చెప్పింది మాధవి.

చెంపల మీదనుండి జారుతున్న కన్నీటిని తుడుచుకుంటూ "రా అక్కా పోదం. ఈ మృగాల కేం అర్థమవుతది మన బాధ... రా పోదాం" అంది.

"లేదక్కా నేనాను ! ప్రకాష్ కు మా వూరంటే ఎంతో ఇష్టం. వూరికి రావాలనే కోరిక తనకెంత వుండేదో. ఊరికి రాలేకపోయిండు. కనీసం నేను శవాన్నయినా తీస్క పోలేకపోయిన. కనీసం బొక్కలైన తీసుకపోత.... బొక్కలైనా తీసుకు పోవాలక్కా. మా గడ్డ మీద తన బొక్కలన్నా కల్చి పోవాలే. మా వూరోళ్ళకు అభిమాన నాయకుడు వాళ్ళంతా తన బొక్కలన్నా చూసుకోవాలక్కా...."

మాధవిని పట్టుకొని భోరుమంది మమత.

"అక్కా ఇక్కడుండేం చేయలేం. కోర్టుకు పోదం. కనీసం కాష్టమయినా చూపించమని" నచ్చజెప్పి బయటకు తీసుకొచ్చాడు సుధాకర్.

ప్రకాష్ తదితరులను పట్టుకొని కాల్చి చంపారని ఆ తర్వాత రోజు పత్రికా ప్రకటన వచ్చింది.

కీకారణ్యంలో జరిగింది కాబట్టి ఎన్కౌంటర్ మోసాని కాస్త నమ్ముతున్న మాధవి తదితరులు ఆ ప్రకటన చూసాక భగ్గున మందారు. హంతకులను శిక్షించాలని డిమాండ్ చేస్తూ పత్రికల ముందు మాట్లాడారు. కోర్టులో కేస్ వేసారు.

భర్త చితిని చూపించాలనే డిమాండ్ ను వదిలేసింది మాధవి. తను పట్టుబడితే ఎవరో ఒకరిది చూపిస్తారేమో గానీ తన భర్తది మాత్రం చూపించరని అర్థమయింది.

అలా భగ్గున మండే గుండెతో వెను తిరిగింది మాధవి.

x x x

అమ్మమ్మ మాటలతో గతం కదిలింది మాధవికి. గుండెల్లోంచి తన్నుకొస్తున్న దుఃఖాన్ని అదిమిపెట్టే ప్రయత్నం చేస్తోంది. గొంతుదాక వచ్చిన దుఃఖాన్ని మింగలేక కక్కలేక నత మతమైపోతోంది.

"వద్దు ! వద్దు ! ప్లీజ్ మధూ..... ఏడవద్దు. నీ దుఃఖాన్ని చూసి అమ్మా నాన్న తట్టుకోలేరు. కంట్రీల్ చేసుకో" తనకు తానే చెప్పుకోసాగింది మాధవి.

అతి కష్టంమీద ఎప్పటిలాగే కన్నీటిని ఇంకించుకుంది. లోలోపల అల్లకల్లోలాన్ని అదుముకుంది.

మనసుని బలవంతంగా అమ్మమ్మవైపుకి తిప్పుకుంది.

నిజమే తాతయ్య బొందను జూడాలని అమ్మమ్మకుండదా. డెబ్బయ్యేళ్ళుగా కష్టసుఖ

లను కల్చి పంచుకున్న అనుబంధం. పదేళ్ళుగా అమ్మమ్మకు అన్నీ తానే అయిన తాతయ్య. అలాంటి తాతయ్య ఎక్కడ మట్టలో కల్చి పోయాడో సూడాలని అమ్మమ్మకుండదా ?

తనెందుకు ఆలోచించలేదీ విషయం ? తనే కాదు ఇంకెవ్వరూ ఎందుకు ఆలోచించలేదు. ఎందుకు పట్టించుకోలేదు. పక్షవాతమొచ్చి కాళ్ళు చేతులూ పడిపోయిన గానీ అమ్మమ్మకు మనసు పడిపోలేదు గదా. ఆ మనసును పట్టించుకోవాలని ఎవ్వరికీ ఎందుకు తట్టలేదు ?

పిట్టెందుకు ముద్దలేదు. మునలాయన ఎవరికోసమన్నా ఎదురుచూస్తుండా ? అని ఆలోచించిన వాళ్ళకు అమ్మమ్మెందుకు గుర్తుకు రాలేదు ?

పిట్టముట్టని కారణం విస్మీమీద తాతయ్య కున్న ఇష్టమేనని తోచిన వాళ్ళకి అమ్మమ్మ మీద తాతయ్యకున్న ప్రేమ ఎందుకు గుర్తుకురాలేదు.

తాతయ్య ఆత్మశాంతి పేరుతో కర్మకాండల్ని ఎంత ఘనంగా జెయ్యాలే. ఎంతమందిని పిలవాలే. ఎన్ని మేకల్ని కొయ్యాలే. ఎన్ని రకాల వంటలు జెయ్యాలే అనే ఆలోచించిండు గనీ, అట్లా తాతయ్య మీద తనకున్న ప్రేమను చాటుకోవాలనుకున్నారే గనీ, పెద్ద మనిషికి ఏ లోటూ చెయ్యలేదని అందరిచేత అనిపించు కోవాలనుకున్నారే గనీ, ఆయన జీవితంతో పెనవేసుకున్న అమ్మమ్మ మనసులోకి తొంగి చూడాలని ఎవ్వరూ ఎందుకనుకోలేదు.

మనసుల్ని పట్టించుకోని మొరటుతనం. వద్దు... వద్దు మనమంత మొద్దుబారొద్దు ! తల విదిలించుకుంది మాధవి.

"అమ్మమ్మా రేపొద్దున్నే బండి కట్టించుకొని నిన్ను తాతయ్య బొందకాడికి తీస్కపోత" అమ్మమ్మ చేతిని పట్టుకుంటూ చెప్పిందామె.

x x x

(అంకితం : మా తాతయ్య బొంద చూడలేక పోయిన మా అమ్మమ్మకీ.... తమ ఆవులను చివరిచూపు చూస్కోలేకపోతున్న విప్లవ ప్రజానీకానికీ.....)

## స్వీకారం

1. కవ్వం  
కందుకూరి శ్రీరాములు కవిత్వం, వెల : 30/-
2. చిల్మన్  
ఆశారాజు కవిత్వం, వెల : 30/-
3. బద్దాం  
ఆశారాజు వ్యాఖ్యాన దీర్ఘకవిత. వెల : 15/-  
పై మూడు పాయిట్రీ సర్కిల్ ప్రచురణ అన్ని పుస్తకాల షాపుల్లో దొరుకుతాయి
4. మావో రచనలు  
తొమ్మిదవ సంపుటి, వెల : 80/
5. సోషలిస్టు రాజకీయ అర్థశాస్త్ర మూలాలు  
షాంఘై టెక్స్ బుక్, వెల : 50/-  
పై రెండు శ్రామికవర్గ ప్రచురణలు ప్రతులకు : దిశ పుస్తకా కేంద్రం - హైదరాబాద్  
నవోదయ బుక్ హౌస్ - హైదరాబాద్  
మైత్రి బుక్ హౌస్ - విజయవాడ

పాట :

## మా హక్కులను కాలరాస్తే అంతుచూస్తం

- ఉప్పెన

అడవులు కాపాడే పేర ఆదివాసుల గెంటి వేసి కోటి మంది గిరిజనులకు కూటికి లేకుండ చేసి అడవి నుండి గిరిజనులను వెల్లగొట్టి ప్లాను ఇది తల్లి నుండి పిల్లలను వేరుచేసే కుట్ర ఇది అడవి తల్లి బిడ్డలార ఆలకించండి ... ఈ అన్యాయాన్నెదిరించ దండు కట్టండి ...

||అడవి||

ప్రపంచ బ్యాంక్ ఏజెంట్లు షాజ్ పాయి చంద్రబాబు అమెరికోడు చెప్పినట్టు ఆడుకుంటు పాడుకుంటు

మూట ముల్లై సర్దుకోని గూడాలన్ని కాలిసేసి

అడవి నుండి వెల్లమని ఆడర్లు వేసినారు వాడి తాతా ముత్తాతలిక్కడ పుట్టి పెరిగిర ...

వీడి అమ్మ నాన్న ఉచ్చ పోసి అడవి పెంచెర .... ||అడవి||

పుట్టింది అడవిలోనే పెరిగింది అడవిలోనే బ్రతుకైన అడవిలోనే చావైనా అడవిలోనే అడవంత గవర్నమెంట్ అబ్బసాత్తేమి కాదు అడవి తల్లి బిడ్డలము ఆదివాసులం మేము . మా తల్లి అడవిని మేము ఒదిలిపెట్టము ..... ఈ అడవి నుండి మేము బయటికెల్లము .....

||అడవి||

మేలు చేసే చట్టాలను తొక్కి తొక్కి పెద్దరు కీడు చేసే చట్టాలను అమలు చేసి

తీరుతారు ఈ అడవే అల్లారికి పోరాటం నేర్పింది ఈ కొండలై కొమరం భింకు యుద్ధనీతి

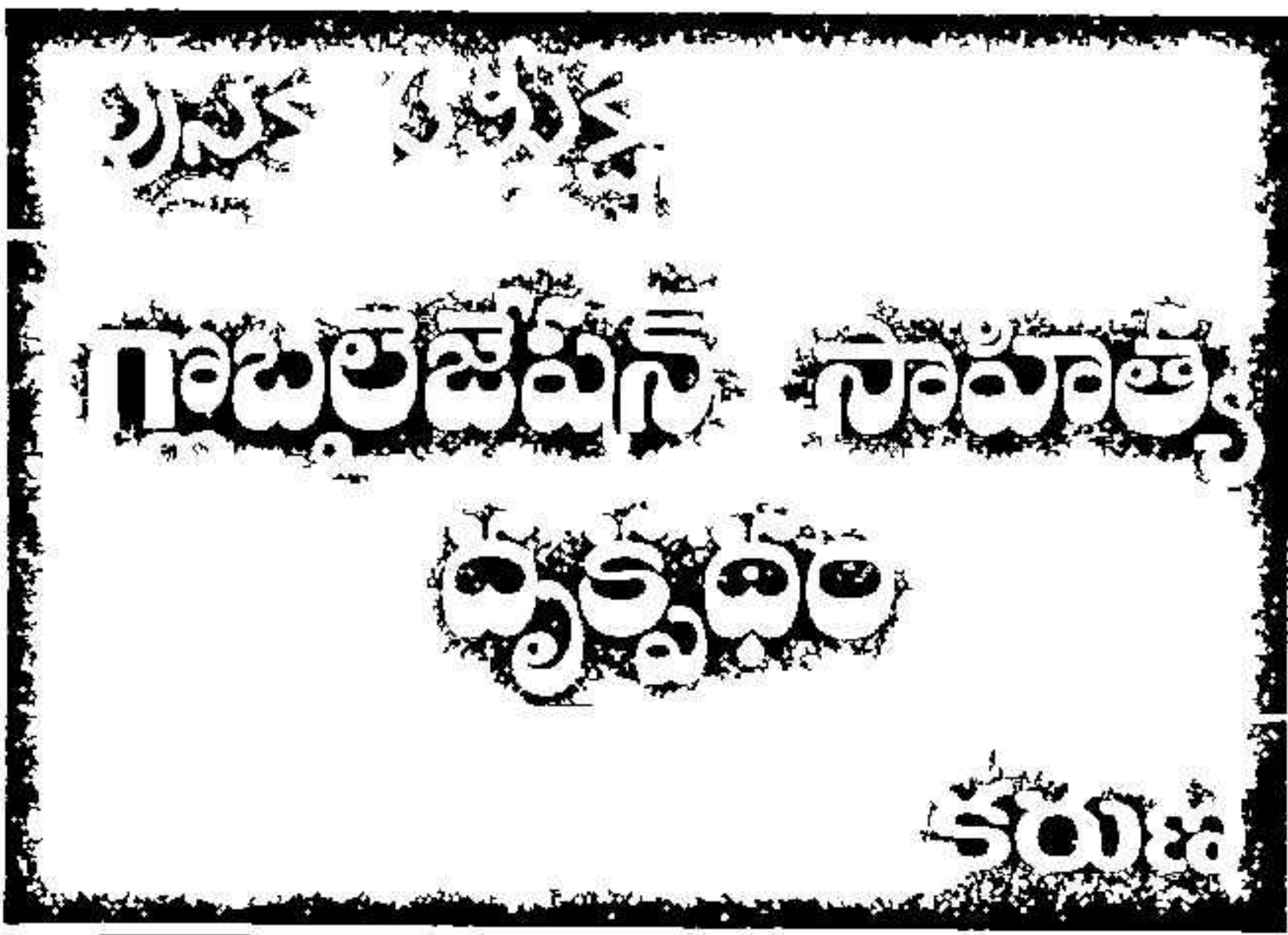
నేర్పినాయి కండ రెడ్లార బండ కత్తులు పదును పెట్టండి...

కోయదొరలార విల్లంబులు ఎక్కు పెట్టండి.... ||అడవి||

అడవుల నాశనానికి ఆదివాసులు కారణమా కొండపోడ్లు చేసుకుంటే కొండలన్ని తరుగుతాయ మా జీవించే హక్కులను కాలరాచే దొంగలార తిరుగుబాటు తప్పదిక పోరుబాట పట్టినాము కన్నీరు పొంగి ఎర్ర జెండ నెత్తినం ..... మా హక్కులను కాలరాస్తే అంతుచూస్తము.. ||కన్నీరు||

(అడవుల క్రమబద్ధీకరణ పేరుతో నూతన అడవి విధాన చట్టాన్ని తెచ్చి గిరిజనుల జన్మహక్కున పోడు వ్యవసాయాన్ని నిషేధించి, బలవంతంగా గ్రామాలను కాలి చేయించి, వేల గిరిజనుల కుటుంబాల జీవనోపాధిని దెబ్బతీసి అడవుల నుండి తరిమి వేయాలనే కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వ కుట్రలను నిరశిస్తూ.. జీవించే హక్కు, కోసం తమ మనుగడ కోసం అడవితల్లి బిడ్డలు పోరాటాలకు సిద్ధం కావాలని, త్యాగాలకు సిద్ధం కావాలని ఇప్పటికే ఈ బిల్లును వ్యతిరేకిస్తూ రాష్ట్రంలో కేంద్రంలో ఆదివాసులు నిర్యహిస్తున్న పోరాటాలు విజయవంతం కావాలని కోరుకుంటు)





**‘గ్లోబలైజేషన్’ సాహిత్య దృక్పథం** అనే పేరుతో అయిదు వ్యాసాల సంకలనాన్ని గుడిపాటి విడుదల చేశారు. ప్రపంచీకరణ మన జీవిత మూలాలను సైతం దురాక్రమిస్తున్న సందర్భంలో సామాజిక రాజకీయ ఆర్థికరంగంలో జరుగుతున్న విధ్వంసం గురించి తీవ్రమైన చర్చలూ, ఆందోళనలూ ముందుకు వస్తున్నట్టే సాహిత్యరంగంలో కూడా ప్రపంచీకరణ ప్రధాన యితివృత్తంగా రచనలు వెలువడుతున్నాయి. కవిత్వంలో, కథల్లో ప్రపంచీకరణ బలంగా ఫోకస్ అవుతోంది. ఈ సందర్భం సాహిత్యసృజననేగాక మొత్తంగా సాహిత్య దృక్పథాన్ని కూడా ప్రభావితం చేస్తోంది. దీనికి ఉదాహరణ గుడిపాటి వ్యాస సంకలనం.

మన సామాజిక, సాహిత్య దృక్పథాన్ని మరింత సమగ్రంగా, సమకాలీనంగా తీర్చిదిద్దుకోవడంలో ప్రపంచీకరణ వ్యతిరేక చైతన్యం బలమైన పాత్ర పోషిస్తుంది. సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేక దిశగా వదునెక్కువలసిన సాహిత్య దృక్పథం గురించిన చర్చకు ప్రేరణ కలిగించే అంశాలు ఈ సంకలనంలో ఉన్నాయి. “యివ్వాలి సాహిత్య వస్తువుగా గ్లోబలైజేషన్ అనే వ్యాసం ‘గ్లోబలైజేషన్ నేపథ్యంలో మూడు కథలు’ అనే విశ్లేషణ గ్లోబలైజేషన్ కు ప్రత్యామ్నాయం లేదా ?’ అనే వ్యాసాలు బాగున్నాయి.

అయితే ఈ అయిదు వ్యాసాలు చదివాక రెండు మూడు అంశాలు చర్చించాలని ఎవరికైనా అనిపిస్తుంది. తెలుగు సాహిత్యరంగంలో ‘ప్రపంచీకరణ’ సందర్భాన్ని ఈ వ్యాస రచయిత గుర్తించిన తీరు ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది. ‘తెలుగు సాహిత్యంలో వాదవివాదాలకు విరామ సమయం యిది’ అంటూ ఈ పుస్తకం మొదలవుతుంది. ఈ అభిప్రాయం గురించి యిక్కడ పెద్దగా చర్చించలేం గాని, యిక్కడినుండి రచయిత చేసిన ప్రయాణాన్ని గుర్తించవలసి వుంది.

‘వాదాల చట్రంలోనే సాహిత్యం ఉండాలనేది సంకుచిత దృష్టి. జీవితాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి ఉపకరించే సాధనాలుగానే ఈ వాదాల్ని చూడాలి. కాని వీటిని గుడ్డిగా అనుకరించి జీవితాన్ని విశ్లేషించడానికి ప్రయత్నించినా యిబ్బుండే.

ప్రపంచీకరణ గురించి సీరియస్ గా పట్టించుకోవాలని చెప్పడానికి ముందు పై అభిప్రాయాలను స్థిరపరచాలని రచయిత చేసిన ప్రయత్నాన్ని, ప్రయాణాన్ని గమనించాలి. ప్రపంచీకరణ ప్రాధాన్యతను తప్పక గుర్తించాలి. దీనికోసం వాదాల సంకుచిత దృష్టిని వదలించుకోవాలనే

సందేశం ఇవ్వడం దేనికి ? వాదాలు, సిద్ధాంతాలు జీవితాన్ని సంకుచితంగా చూస్తాయా ? యింత అర్థరహితమైన మొరటు వ్యాఖ్యలు చేయటంవల్ల ఫలితం వుండదు. మళ్ళీ దీనిపక్కనే ఒక ఉదాతమైన వాక్యం ఉంటుంది. జీవితాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి ఉపకరించే సాధనాలుగానే ఈ వాదాలను చూడాలి అని. నిజానికి ఏ సిద్ధాంత కారులదైనా యిదే అభి ప్రాయం. దీనికి ముందున్న అభిప్రాయం గుడిపాటి ఏర్పరచుకున్న దురభిప్రాయం తప్ప యింకోటికాదు.

యింత దురభిప్రాయాలతో బయల్దేరి, వాదాలు అన్నీ చల్లబడ్డాయి కాబట్టి ప్రపంచీకరణ గురించి పట్టించుకోవాలని సూత్రీకరించారు. పై వాదాలు అన్నీ ఉన్నా ప్రపంచీకరణ గురించి మాట్లాడుకోవచ్చు. ఆ అవసరం పెరుగుతోంది కూడా. దీని గురించి చెప్పడానికి వాదాలన్నీ బలహీనపడ్డాయని, వాదాల చట్రాలవల్ల సంకుచిత దృష్టి అలవడుతుందని చెప్పడం అనవసరం మాత్రమే గాదు. అన్యాయం. ఈ అయిదు వ్యాసాలు చదివితే ప్రపంచీకరణను అర్థం చేసుకోవడం గురించి, దాన్ని సాహిత్యంలో చిత్రించడం గురించి గుడిపాటి కూడా ఒక వాదాన్ని నిర్మించారు. ఆయన అభిప్రాయం ప్రకారమైతే ఇది ఒక వాదమే కావాలి. దీనికి సంకుచిత దృష్టి కావాలి.

విమర్శలారేటి గంభీరమైన సామాజిక, సాహిత్య విశ్లేషణకు పూనుకునేటప్పుడు కొంచెం సవ్యమైన ఆలోచనలతో బయల్దేరడం చాలా అవసరం. ఇక యిక్కడినుండి యింకాన్న ముందుకుపోతే ‘సామ్రాజ్యవాదరకన్నా ప్రమాదకరమైంది గ్లోబలైజేషన్’ అనే సూత్రీకరణ కనిపిస్తుంది.

24

ప్రపంచీకరణ యితివృత్తంగా వచ్చిన కథల మీదా ఆయన విశ్లేషణ సరైందే అనిపించినా, గ్లోబలైజేషన్ కు ప్రత్యామ్నాయం లేదా ? అనే వ్యాయమైన ఆందోళన కనబరచినా, యింకా యిలాంటి మంచి అంశాలు యింకొన్ని ఎదురైనా, పై వ్యాఖ్య చదువరులకు అసహనాన్ని, చిరాకును కలిగిస్తుంది. ప్రపంచీకరణ - సాహిత్య దృక్పథం అనే గంభీరమైన శీర్షికమీద వ్యాసాలు ప్రచురించిన వ్యక్తికి ప్రపంచీకరణ, సామ్రాజ్యవాదం అనే వాటి గురించి యింత అధ్యాన్నమైన అవగాహన ఉన్నందుకు తీవ్ర అసంతృప్తి కలుగుతుంది. అవి రెండు వేర్వేరు విషయాలైనట్టు, ఒకదానికంటే ఒకటి మరి ప్రమాదకరం అని గీతగీచి బోధించడం నిజంగానే ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది.

సామ్రాజ్యవాదానికి సంబంధించిన కనీస రాజకీయ ఆర్థిక అవగాహన లేకుండా ప్రపంచీకరణ గురించి మాట్లాడుతున్నాడని ఎవరికైనా అర్థమవుతుంది. తాను రాజకీయ ఆర్థిక నిపుణిడిని కానని ముందుమాటలో చెప్పుకున్నా క్షమించడం కష్టమే. ఎందుకంటే ప్రపంచీకరణ వ్యతిరేక సాహిత్య దృక్పథం గురించి చర్చించడానికి సాహిత్య విషయాలతో పాటుగా లోతైన రాజకీయ

ఆర్థిక అవగాహన అవసరం. సామ్రాజ్యవాదం గురించి, అందులోని నూతన కెరటమైన ప్రపంచీకరణ గురించి కనీసంగానైనా తెలిసి వుండాలి.

యింత అసమగ్రమైన అవగాహనతో బయల్దేరిన గుడిపాటి ప్రపంచీకరణ విపత్తును ఎట్లా సీరియస్ గా పట్టించుకోవాలి ? వేర్వేరు వాదాల ప్రభావంలో ఉన్నవాళ్ళు కూడా ఎట్లా ప్రపంచీకరణను తమ అవగాహనలో భాగం చేసుకోవాలి? అనే అంశాలను అత్యంత బోధనాత్మకంగా రాసుకుంటూ పోయారు. మొదటి వ్యాసంలోనూ, సాహిత్యకారుల కర్తవ్యాలు అనే రెండో వ్యాసంలోనూ ఈ ‘లక్షణం కనిపిస్తుంది. ఉద్యమాలు, వ్యక్తులు, సాహిత్యకారులు నేర్చుకోవాల్సిన అంశాలు చాలా ఉన్నాయి !’ అని ఏకరువు పెడుతూ ‘గ్లోబలైజేషన్ ను అర్థం చేసుకోవాలంటే ఆర్థిక చలన సూత్రాన్ని అర్థం చేసుకోవాలి ! అన్నారేగాని ఎక్కడా గ్లోబలైజేషన్ ను దాని ఆర్థిక చలన సూత్రం ప్రాతిపదికమీద విశ్లేషించడంగాని, వాటిని సాహిత్యరంగానికి అన్వయించి ఒక నిర్దిష్టమైన సాహిత్య దృక్పథాన్ని వివరించడం గాని చేయలేదు.

ప్రపంచీకరణ గురించి రాసినదానిలో కూడా దాని విధ్వంసం తాలూకు వ్యక్తీకరణలకే ఎక్కువ ప్రాధాన్యం యిచ్చినట్టు కనిపిస్తుంది. కాని, దాన్ని ఎలా వ్యతిరేకించాలో, ఎలా ఎదుర్కోవాలో, ఆ దిశగా కనీసమైనా చర్చకూడా జరగలేదు. ప్రపంచీకరణ వల్ల ఎదురయ్యే విపత్తుల గురించి కొంత ప్రస్తావించారు. కంటికి కనిపిస్తూ, జీవితంలో భాగమవుతున్న వీటివెనుక ఏ ఆర్థిక చలనాలు ఉన్నాయి ? అనే విశ్లేషణ చేసి, వాటిని సాహిత్యానికి అన్వయించవలసి వున్నది. అస్తిత్వ వాదానికి - ప్రపంచీకరణలోని ఆర్థిక చలన సూత్రాలకు నడుమ ఒక వైరుధ్యం సృష్టించుకొని అక్కడినుండి బయల్దేరారు. అందుకే వాదాల పరిసమాప్తి గురించి, కొత్త వాదాలు తమ అస్తిత్వ కోణంలోనే ప్రపంచీకరణను పట్టించుకోవలసిన అవసరం గురించి యింకొంత రాయాల్సి వచ్చింది. అస్తిత్వ వాదాలు తమ సమస్య పట్టించుకున్నట్టు ప్రపంచీకరణను పట్టించుకోవడం, కనీసం తమ అస్తిత్వ పరిధిలోనైనా అర్థం చేసుకోవడం గురించి చాలా చర్చించాల్సి వున్నది. అది అంత సులువు కాదు. చాలా సమస్యలు వున్నాయి. అస్తిత్వ చైతన్యానికి, ప్రపంచీకరణ వ్యతిరేక చైతన్యానికి ఉన్న తేడా పట్టించుకోకుండా అలవోకగా సూత్రీకరించడం వల్ల పెద్దగా ప్రయోజనం లేదు.

వీటన్నింటితో సహా ప్రపంచీకరణ గురించి సీరియస్ గా పట్టించుకోవలసిన అవసరాన్ని ఈ పుస్తకం తెలియజేస్తుందనడంలో సందేహం లేదు.

**గ్లోబలైజేషన్ : సాహిత్య దృక్పథం**

**రచన : గుడిపాటి**

**వెల : 20/-, మొలక ప్రచురణ**

**అన్ని పుస్తకాల షాపుల్లో దొరుకతాయి**





**జ**రగని విషయం జరిగిందన్నారు. జరిగిన దని చెప్పబడిన జరగని విషయం జరగలేదన్నారు. లేదు. ఉంది లేదు. అంతా మాయ చేశారు.... కానీ ఈ మాయ మధ్య ఎంతటి బాధ' అంటుంది ఆరుసారా కథల్లో ఒక పాత్ర. జరిగినదేమిటో, జరగనిదేమిటో, ఈ జరిగి, జరగకపోవడాల మధ్య ఉన్న మాయేమిటో, ఆ మాయవల్ల పుట్టే బాధేమిటో వనిగట్టుకొని విప్పి చెప్పడానికి వూను కొన్న రచయితలు అతికొద్ది మంది. వ్యవస్థకు రక్షణ కవచాలాంటి కోర్టు, పోలీసుల గుట్టు మట్లను విప్పి చెప్పడానికి చేసిన ప్రయత్నాలు కూడా అతికొద్ది మాత్రమే. ఈ కొద్దిలోనే కతకునిగా గుర్తింపు పొందిన రచయిత నందిగం కృష్ణారావు. సాక్షి కథల తర్వాత ఆయన చేసిన మరో ప్రయత్నం "చీకట్లో నల్లపిల్లి".

నవల ఒక హత్యతో మొదలవుతుంది. నేరా రోవణను పోలీసులు ఒక అమాయకుని మీద మోపుతారు. నేరం ఒప్పుకోమని ముద్దాయిని చిత్రహింసలు పెట్టి, కేసును ముందుకు నడపడం కోసం సాక్షుల్ని కూడా తయారుచేస్తారు. నిందితుని నిర్దోషిత్వాన్ని రుజువు చేయడం కోసం నలుగురు విద్యార్థులు ముందుకొస్తారు. వారికి నాయకత్వం వహించినందుకుగాను రవిని పోలీసులు 'మిసింగ్' చేస్తారు. లాయర్ రఘు పట్టుదలవల్ల సాక్ష్యం తేలిపోయి నిందితుడు విడుదలవుతాడు. రవి హత్యకు నిరసనగా ఆందోళన చేస్తున్న అతని మిత్రుల్ని పోలీసులు హత్యా నేరంలో ఇరికించి కోర్టులో హాజరు పరుస్తారు ముగ్గురు. మేం నేరస్థులం కాదంటారు. ఆ విషయం విచారణలో తేలు తుందంటాడు జడ్జి. నేరం చేసింది ఒకరైతే అభియోగం మరొకరి మీద. తప్పు చేసిందొక్కరైతే దాన్ని మోయమని ఒత్తిడి మరొకరిమీద. దీన్నే 'లా అండ్ ఆర్డర్' ను అదుపులో ఉంచడమంటాడు సి.ఐ. ఇదే పదాన్ని ఈ పాత్ర నవలలో పలు సందర్భాల్లో ఉచ్చరిస్తుంటుంది. 'లా అండ్ ఆర్డర్' బీభత్సంలో పోలీసుల హింసను చిత్రించడానికి ప్రయత్నించాడు రచయిత.

వర్గ సమాజంలో రాజ్యం నిష్పాక్షికంగా ఉండదు. పెట్టుబడిదారీ సమాజం 'తన' శ్రేయస్సు కోసమే ప్రజాస్వామ్యం, రాజ్యం నిష్పాక్షికత, స్వేచ్ఛలాంటి భావనల్ని పనిగట్టుకొని ప్రచారంలోకి తెస్తుంది. సరుకుల అమ్మకం, కొనుగోలుకు ఇవి ఎంతగానో అవసరం. రాజ్యం తన విధానాల నిర్వహణ, అమలువర్యవేక్షణ కోసం న్యాయస్థానాల్ని ఏర్పరుస్తుంది. అంటే రాజ్యంలాగే న్యాయస్థానం కూడా నిష్పాక్షికంగా ఉన్నట్టుగా కన్పించాలి. ఏ వైపుకూ మొగ్గుకుండా న్యాయ న్యాయాల నిగ్గుతేల్చి తనెంత నిష్పాక్షికంగా పనిచేస్తున్నది లోకానికి వెల్లడి చేయాలి. ఈ నాటకంలో కార్యనిర్వాహక విధుల్లో ఉన్న పోలీసుల మీద మొత్తం భారం పడుతుంది. సాధారణ జనానికి కోర్టుంటే పోలీసోడే. అందుకే సారాజ్ఞం గురించి గిరిశం గంటసేపు లెక్చరిచ్చినా అంతా విన్నాక సారాజ్ఞమొస్తే మా వూరి హెడ్

కానిస్టేబుల్ మారిపోతాడా అని అడుగు తుందొక పాత్ర. ఈ అవగాహనతో పరిశీలిస్తే కేసును కోర్టు ముందుంచిన సి.ఐ. సత్య నారా యణకు తన విధేమిటో తెలుసు. కానీ దీనికి భిన్నంగా జడ్జి కన్పిస్తాడు. చివరలో నిందితుని అమాయకత్వం మీద తీర్పునిస్తూ 'సత్యాన్ని భూస్థాపితం చేయడం కోసం సమాజంలో అంతా ఏదో రకంగా తమవంతు పాత్రని పోషించారు. ఇది దురదృష్టకరం. ఇది ఇలాగే కొనసాగితే మనమంతా నేరవ్యవస్థ కొనసాగడానికి నేరస్థులూ, రాజకీయ నాయకులూ, దానిమీద బతికే పోలీసులూ, ప్లీడర్లూ పత్రికలు చేసే రచనలో పాత్రలుగానే కొనసాగుతాం' అంటాడు. జడ్జిగారి సంస్కరణాభిలాష హర్షించదగ్గదే కానీ అనుమానితుని నిర్బంధించడం దగ్గరనుండి విచారణ పేరుతో జరిగిన తంతులో ఇప్పటిదాకా తనూ ఒక పాత్రనన్న విషయాన్ని ఇది పక్కకు నెడు తుంది. రచయిత దృష్టివల్లనే జడ్జి పాత్ర గందరగోళంగా ఈ మాటలు మాట్లాడగలిగింది.

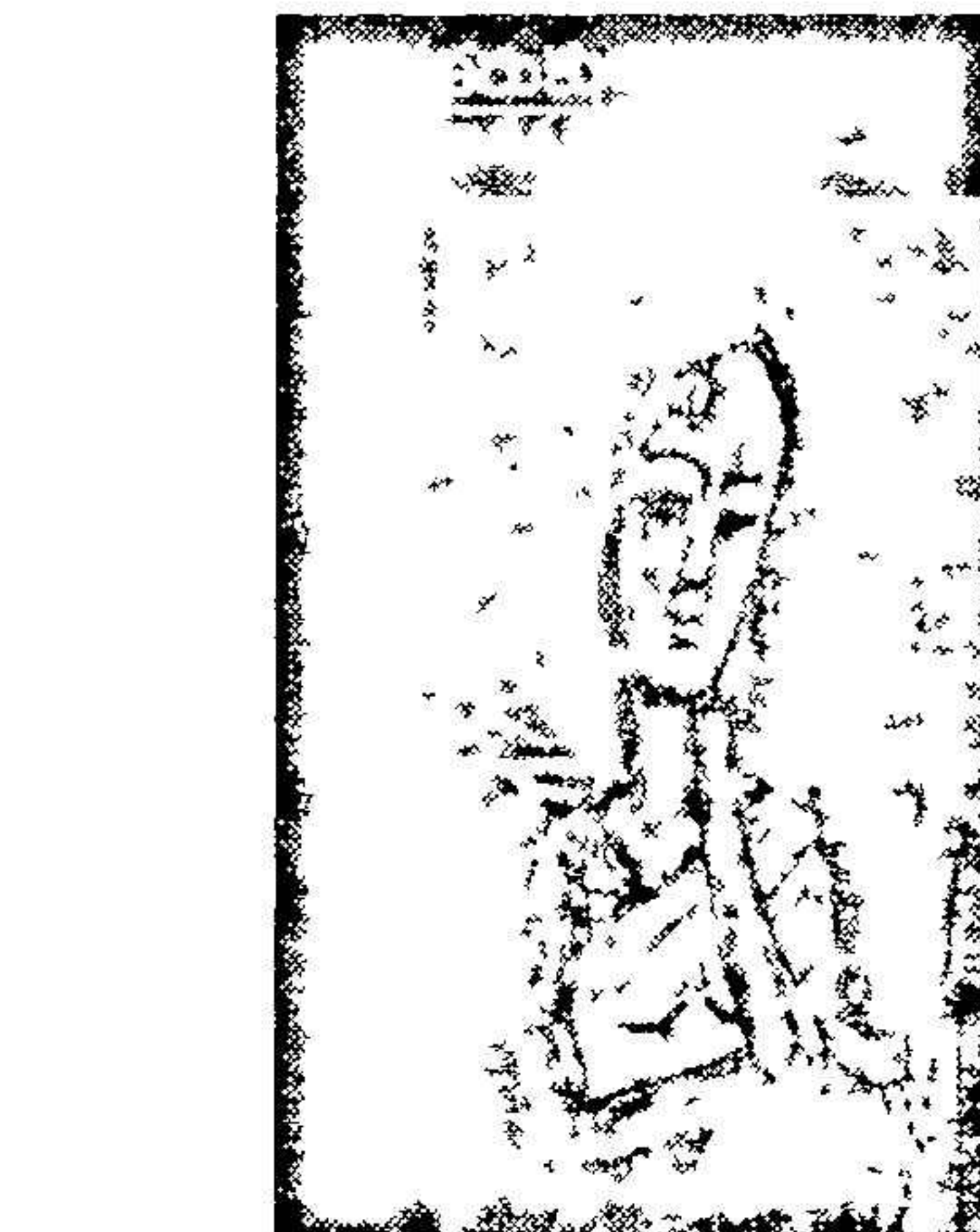
హత్యా స్థలానికి సమీపంలో ఉన్న పాపుల వాళ్ళని బెదిరించి సాక్ష్యానికి ఒప్పిస్తాడు సి.ఐ. అట్లా చేయడాన్ని 'నడిరోడ్డుమీద పట్టవగలు హత్య జరిగినా ఒక్కడు కూడా ముందుకొచ్చి తాను చూసానని చెప్పినప్పుడు పాజబులిటీస్, ప్రాబబులి టీస్ కదా చూడాల్సింద'ని తనను తాను సమర్థించుకుంటాడు. సి.ఐ. తెచ్చిన సాక్ష్యాలన్నీ తన పరిశోధన ద్వారా క్రాస్ ఎగ్జామిన్లో తేలగొడతాడు రఘు. న్యాయాన్ని నిలబెట్టడం కోసం రఘు చేసిన ఫీట్ల వల్ల పాఠకుల దృష్టిలో గొప్ప పాత్రగా కన్పిస్తాడు. మంచికోసం ప్రయత్నించడం గొప్ప గుర్తింపునే ఇస్తుంది. కానీ నేరమయ ప్రపంచం గురించి తీర్పు చెప్పే కోర్టులో జీవనపాధి వెతుక్కోనే ఒక లాయరుగా రఘుపాత్రకున్న పరిమితి గురించి ఆలోచించడం అవసరం. సి.ఐ. సృష్టించినవి దొంగ సాక్ష్యాలుగా రచయిత చిత్రీకరించినందువల్లనే రఘులాంటి లాయరు వాటిని తేల గొట్టేందుకు పూనుకోవలసి వచ్చింది. కానీ దొంగ సాక్ష్యాల తంతుని, వాటి విచారణను రాజ్యం స్థానంలో తీర్పు చెప్పే కోర్టులో భాగంగా చూస్తే డబ్బు కోసం ఎలాంటి పనైనా చేసే కావ్యలాంటి లాయర్లు కూడా అర్థమవుతారు. ఈ దృష్టితో రచయిత ఆలోచించి వుంటే రాజ్యానికి-కోర్టుకి, కోర్టుకి-నేరానికి మధ్య వుండే సంక్లిష్ట సంబంధం ప్రతిభావంతంగా చిత్రించ గలిగి ఉండే వాడు.

కోర్టు ఒక నల్లపిల్లి. వ్యవస్థవల్ల ఏర్పడ్డ చీకటిలో ఇది పొంచి వుంది. రాజ్యం చీకటి పొరల్ని చీల్చి చూడందే కోర్టు స్థానం అర్థంకాదు. కోర్టుకు రాజ్యానికి మధ్య వుండే పరస్పరత అర్థంకాదు. దీనికి తగిన భూమిక కల్పించే ప్రజాపోరాటాల టార్గెట్ అవసరం.

వస్తు సరళత, నిర్మాణం వల్ల ఇది నవల కంటే పెద్ద కథ అంటే బాగుంటుందేమో. వస్తువుకున్న పరిమితివల్ల ఇది కతకు బాగా దగ్గరగా వుంది. రచయితది చదివించే కతనం. స్వయాన కోర్టుల్లో, పోలీసులతో దగ్గరగా మెలిగే వృత్తి కూడా కావడం వల్ల ఇలాంటి మరెంతో సాహిత్యం ఆయన నుండి ఆశించవచ్చు. నవలలో ఎత్తుగడకు, ప్రధాన కథకూ మధ్య సమన్వయం ఏర్పర్చడంలో చిన్న చిన్న లోపాలవల్ల పాఠకులకు కొద్దిపాటి ఇబ్బంది ఉంది. దీన్ని సవరించుకునే సామర్థ్యం ఆయన కుంది.

**చీకట్లో నల్లపిల్లి (నవల)**  
రచయిత : నందిగం కృష్ణారావు  
సాక్షి ప్రచురణలు, హైదరాబాద్  
వెల : 70 రూ.

దొరికే చోటు : ముఖ్యమైన అన్ని పుస్తకాల పాపులు



**అ**ంటరానితనమనే నివ్వలకుంపటిని భూమ్మీద పడినప్పట్నుండి నెత్తిమీద పెట్టుకుని, అడుగుడుగునా అవమానాలనే వేడిసూదంటు రాళ్ళు అరికాళ్ళలో కసుక్కున దిగుతుండగా రక్తమోడుతూనే గమ్యం చేరాలనే తవనతో మున్నుండుకే సాగి పోతుంటే, కనుచూపు మేరలో కమ్మటినీటి చెలమ రారమ్మన్ని పిలుస్తూ ఉంటుంది. గొంతు తడారి పోతుండగా గస పోసుకుంటూ దగ్గరికెళ్ళి చూస్తే - కణకణమని మండే ఇనుక తప్ప మరేమీ కనిపించదు. సరిగ్గా ఇలాంటి అనుభవమే బామకు కూడా ఎదురైంది. సమకాలీన భారతీయ సాహిత్యంలో దళితులు తమసొంత అస్థిత్వాలను ప్రకటించుకుంటున్న ప్రస్తుత తరుణంలో ఇంత వరకు వెలుగులోనికి రాని అణగారిన బతుకుల కథలన్నీ అక్షరరూపం తీసుకుంటున్నాయి. ఆ క్రమంలో 'కరుకు' అనే ఆత్మకథాత్మక నవల తమిళ సాహిత్యంలో సంచలనం సృష్టించింది. తమిళం నుండి చంద్రిక దీన్ని తెలుగులోకి అనువదించారు. తమిళ దళిత రచయిత్రి బామ చెప్పకున్న సొంత బతుకు కథ 'కరుకు'. అది చాలా కరుకుగానే ఉండటానికి కారణం ఆ బతుకు చుట్టూ అల్లుకున్న ముళ్ళ కంపలే. రెండువైపులా కప్పున కోసుకు పోయే టట్టుండే గరుకుదనంతో కూడిన తాటికమ్మని తమిళంలో 'కరుకు' అంటారు. ఓ దళిత మహిళ బాల్యం నుండి తనకెదురైన అనుభవాలను మన ముందు కూర్చుని చెప్పి తన్నట్టుంటుంది ఈ నవలను చదువుతున్నంత సేపు.

ఇంత జొన్నంబలిని కడుపులో వేసుకొని, అగ్ర వర్గాల ఇళ్ళ నడుమనున్న బడికి వెళ్తూ దారిలో కనిపించే వ్యత్యాసాల ప్రపంచాన్ని తనదైన తీరులో



తర్కించుకుంటూ అంతర్మధనంలో భగభగమండిన బామ, యూనివర్సిటీలో చదువు కుంటున్న తన పెద్దన్నయ్య చెప్పిన ప్రకారం ఈ అంతరాల ప్రపంచంలో కష్టపడి చదివితేనే మనుగడ సాగించగలమనే బోధనాసారాన్ని మనసులో పెట్టుకుని ఆ దిశగా తన దృష్టిని కేంద్రీకరిస్తుంది. తన బాల్యాన్ని చెప్పుకుంటూ, వాళ్ళ ఊరి చెరువులో మనల్ని అమెలాగే అవమానాల మునక వేయమంటుంది. అంటే రాని 'వరయా' కులంలో పుట్టినందుకు ఇట్లాంటి కదిలింది మొదలు ఇంటికి తిరిగి వచ్చేంత వరకూ బయటి లోకంలో ఎదురయ్యే అవమానాలను దిగమింగుతూ మనల్ని కన్నీళ్ళు పెట్టిస్తుంది. మునాచ్చి (చట్టిముక్కు), ఉళముకి (చివిడిముక్కు), కొన్నవచ్చి (మిడిగుడ్డు)..... ఇలా తన బాల్యస్నేహితులందరినీ పరిచయం చేస్తుంది. ఫారెస్టు కావలా వానికి నాలు గణాలు నమర్పించు కుని రాళ్ళలో, తుప్పల్లో కట్టెపుల్లలేరుకుని, వాటిని కట్టెకట్టి నెత్తిపై పెట్టుకుని ఒళ్ళంతా కంవల రావిడికి చీరుకుపోతుంటే గుట్టలెక్కుతూ దిగుతూ తెచ్చిన ఆ కట్టెలు పొయ్యిలో కాలేనే తమ కడుపు కింత గంజి దొరుకుతుందనే కఠిన వాస్తవాన్ని కళ్ళు నులుముకుంటూ చదవ మంటుంది. బడి లేనప్పుడు పంటల కోతకు, చేపలు వట్టడానికి; పేదకుప్పల్ని ఏరడానికి వెళ్తూ తన చేతనైనంతగా ఇంట్లోవారికి తోడ్పడుతూనే చదువులో తరగతి లోని పిల్లలందరికంటే ముందుండేదాన్నని గర్వంగా చెబుతుంది. పోలీసుల అండదండలు చూసుకుని తమ వాడపై దాడికి దిగిన సాలియర్ల ఆగడాలను చూద్దప్పుగాని రారమ్మంటూ పరయా వాడలో మనల్ని ఓ మూలగా నక్కి చూడ మంటుంది. పోలీసుల దాడికి జడిసి తలొదిక్కున వెళ్ళిన వాడలోని మగాళ్ళంతా బితుకుబితుకుమని కాలం గడుపుతుంటే, అడవాళ్ళే ఇంటిపెద్దలై పిల్లల్ని, వకుపుల్ని పోషించుకున్న వైనాన్ని చూడ మని చెబుతుంది. వాడలో ఓ పదేళ్ళ పిల్లవాడు చనిపోతే, పిల్లవాడి తండ్రి చివరి చూపుకు నోచుకోవాలని పొలాల్లో దాక్కున్న ఆ తండ్రికి చీర కట్టించి పోలీసుల కళ్ళలో మన్నుకొట్టి అంత్య క్రియలు జరిపించిన దళిత మహిళల తెగువను, చాకచక్యాన్ని చూసి అబ్బురపడమంటుంది. మగవాళ్ళను పట్టుకుపోవడానికి పోలీసులు వస్తే 'మా అమ్మాయికి మసూచికం సోకిందయ్యా, బూట్లెసుకుని లోపలికి రాకండిబాబు' 'అయ్యా ఇప్పుడే అమ్మాయికి నొప్పలు మొదలయ్యాయి. ఇంట్లో మగాళ్ళవరూ లేరయ్యా' అంటూ ఇంట్లో మగాళ్ళను దాచిపెట్టి అబద్ధాలాడాల్సిన దైన్యస్థితి దళిత మహిళకు ఎందుకొచ్చిందో బామ స్పష్టంగా చెబుతుంది.

తన అన్న ఉపదేశం ప్రకారం పెద్ద చదువుకై పక్కనున్న ఊరి హాస్టల్లో చేరిన బామకు అక్కడకూడా వేపకాయల్ని నమిలిన అనుభవాలే ఎదురౌతాయి. అందరితో పాటు సమానంగా ఫీజులు కడుతున్నా, కేవలం పరయాగా పుట్టిన దోషానికి వార్షికోదానం, ఆయాలచేత, తోటి అగ్రవర్ణ విద్యార్థులచేత చిన్నచూపుకు గురవుతుంది. అటు పొట్లను తట్టుకుని చదువే తన ధ్యేయంగా నిర్ణయించుకున్న బామ, తరగతిలో అందరికంటే ఎక్కువ మార్కులు

తెచ్చుకుంటుంది. సెలవుల కని ఇంటికిరావడానికి బస్సెక్కితే తన పక్కన కూర్చున్న అడవాళ్ళు మీదే కులమని అడిగి, వాళ్ళే లేచిపోవడమో లేదా తననే లే లేమ్మంటూ అజ్ఞా పించడమో చూస్తే కడుపులో చివ్వన బాకు దింపినట్లనిపిస్తుందని చెబుతుంది. కాలేజీ చదువులకని పట్నానికి వెళ్తే, కట్టుబట్టలతోనే వారం రోజులు గడపాల్సిరావడం వెనక గల కారణాల్ని తోటి సంపన్న విద్యార్థులకెట్లా చెప్పాల్సి అవగతం కాలేదంటుంది. వారం రోజుల తర్వాత తన బట్టలతో పెట్టెలో హాస్టలుకొచ్చిన తల్లిని బావురుమని కొగిలించుకుంటుంది. కాలేజీ ఫంక్షన్లో సిల్క్ చీరల్లో సీతాకోకచిలుకల్లా కలకలమనే తిరిగే తోటి విద్యార్థి నుల నరసన తనకు స్థానంలేదని తెలుసుకుని, బాత్రూంలోనే కన్నీటి ఫౌంటెన్ చిమ్ముతుండగా తానొక్కటే ఏడుపు వేడుకను జరుపుకున్న వైనాన్ని తెలుపు తుంది. కాలేజీ చదువు ముగిసింది. బియ్యాడి అయిపోయింది. టీచరుగా కొత్త జీవితంలో ఎదో తెలిని అనంతపు పేదపిల్లలను చూస్తే వారికేదో తన చేతనైనంత సాయం చేయాలన్న తపనతో బయల్దేరు తుంది. సొంతలాభం పూర్తిగా మాను కుని క్రైస్తవ సన్యాసినిగా కాన్వెంటులో (మతం) ప్రవేశిస్తుంది. పీడిత జనోద్ధరణ అనే ఆశయంతో వెళ్ళిన బామకు అక్కడ తన జీవితం పెనం మీద నుండి పొయ్యిలోకి వడినట్లనిపిస్తుంది. ఎటువంటి జంజాలూ లేకుండా సన్యాసినిగా అధోజగత్తుహోదరులకు సేవచేయడమే లక్ష్యంగా నిరాడంబర జీవితం, ప్రేమ, దయ, ఓదార్పు, కారుణ్యం..... వగైరా భావన లన్నింటిని మూర్తీభవించిన రూపంలా ఉండాల్సిన కాన్వెంట్ సన్యాసినుల జీవితం, నిత్యం కాంతులు చిమ్మే పాలరాతి గదుల్లో, ఖరీదైన ఫర్నిచర్లపై, ఖరీదైన దుస్తుల్లో, రకరకాల విందు భోజనాల్లో గడిచి పోతుండడం ప్రత్యక్షంగా చూసిన బామ చివరకు కాన్వెంట్ ను విడిచిపెట్టక ఏం చేస్తుంది ! ఈ 'పుణ్యభూమి'లో కులవ్యవస్థ కబ్బాచేయని చోటంటూ లేదుకదా, ఎక్కడైనా ఇంత స్వచ్ఛమైన కార్యరంగం దొరుకుతుందని ఆశించడానికి ! బైబిల్ సువార్తల సారాన్ని తమ స్వార్థ ప్రయోజనాలకు అనుగుణంగా జర్జించుకున్న అగ్రవర్ణ క్రైస్తవుల గుప్పిట్లో బందీలుగా వున్న చర్చీలు, వారి స్వాభావిక లక్షణాలకు విరుద్ధంగా ప్రవర్తిస్తాయని ఆశించిన బామకు క్రీస్తు కూడా నిస్సహాయునిగా కనిపించడంలో ఆశ్చర్య మేముంది!

కాన్వెంట్ నుండి బయట పడిన తర్వాత ఎక్కడా ఉద్యోగం దొరకలేదు. ఎట్లా బతకాల్సి తెలియడం లేదు. మనసులో చెలరేగుతున్న భావ సంఘర్షణను ఇక ఎంత మాత్రమూ అదుపులో పెట్టుకోలేకపోతూ, కేవలం సాహిత్య సృజనకోసమే కాక తన వేదనామయ దళిత జీవితంలోని లోలోపలి పొరల వత్తిడిని తగ్గించు కోవడానికి 'కరుకు' వాస్తవాల అంతర్మధన కథనాన్ని కాగితాలకెక్కించక తప్పలేదు.

అట్టడుగు జీవితాన్ని అక్షరీకరిస్తూనే కుల, ఆర్థిక అసమానతల పట్ల తనకున్న అవగాహనను క్యాథలిక్ క్రైస్తవమతస్థురాలిగా వ్యక్తం చేస్తూ, తనను తాను ఒక దళిత మహిళగా గుర్తించు కుంటున్న రచయిత్రి, తన చైతన్యం దళిత చైతన్యమేనని ప్రకటిస్తోంది. నవలా పరిచయంలో రచయిత్రి చెప్పినట్లు "జీవితంలోని వివిధ దశల్లో ..... గరికకమ్మలా లోతుగా, నెత్తురొచ్చేలా కోసుకు పోయిన ఎన్నో సంఘటనలు; నన్ను తెలియని తనలోకి నెట్టివేసి, బందీగా లోపలే అట్టుడికి పోయేలా చేసిన ఎన్నో అన్యాయమైన సామాజిక నిర్మాణాలు;

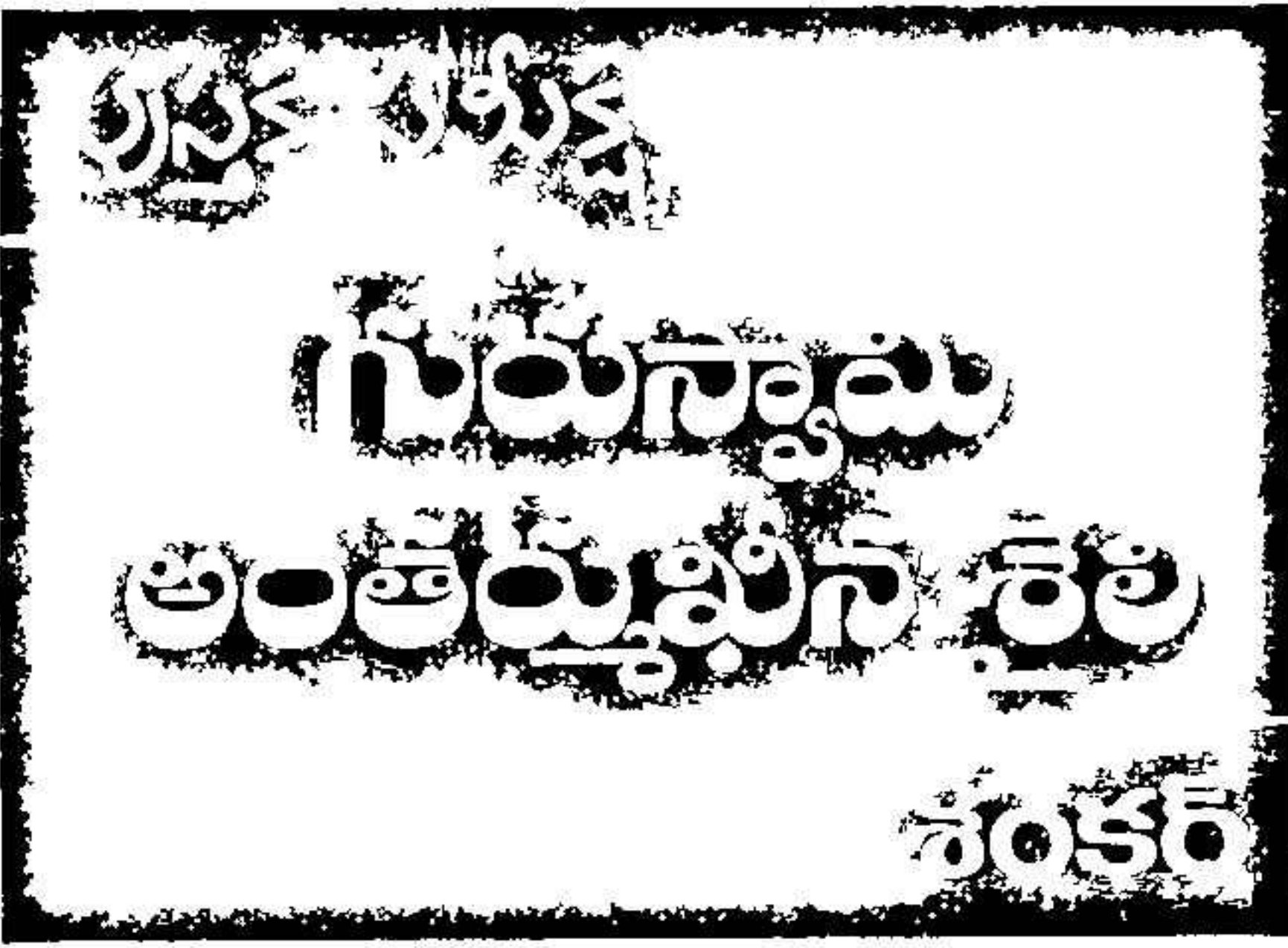
ఆ బంధనాలను బద్దలుకొట్టి, దూరంగా విసిరేసి, నాశనం చేయాలన్న నాలోని ఆరాటం పళ్ళ బిగువున గొలుసుల్ని ముక్కులు చేసిన తర్వాత అక్కడ బుస్సున ఎగజిమ్మిన రక్తం.....ఇవన్నీ కలిసే ఈ 'కరుకు' పుస్తకం'

ఒక క్రమంలేకుండా పెల్లుబికిన అనుభవాల పరంపరలో ఒకపక్క అణగారిన దళిత జీవితం లోని దైనందిన విషాద సంఘటనల్ని చెబుతూనే. మరొకక్క సమాంతరంగా కనిపించే అగ్రవర్ణాల ఆధిపత్యంలోని క్రైస్తవ మత జీవితాన్ని కూడా రచయిత్రి విమర్శనాత్మక వైఖరితో చూస్తూన్నట్లు కనిపిస్తుంది. కాన్వెంట్ జీవితంలో కూడా కుల విభజన, అస్థుల అంతరాలు వగైరా అసమానత లన్నీ చోటు చేసుకున్న వాస్తవాల్ని జర్జించుకోలేక ఆ సన్యాసిని జీవితానికి స్వస్తి చెప్పడం లోనే రచయిత్రికి గల ఆత్మగౌరవం కనిపిస్తుంది. హిందూ సంప్రదాయాలు క్రైస్తవ మతంలోకి ఎట్లా చొరబడ్డాయో ఈ 'కరుకు' లో వర్ణించిన మత వేడుకల్ని చూస్తే తెలుస్తుంది. ఏసుప్రభువు జీవితంలో కూడా అవి చోటు చేసుకున్నాయి. తన కాన్వెంట్ జీవితంలో ఎదురైన అనుభవాల్ని వర్ణనకృద్ధంతో చూసున్నట్లే కనిపించినప్పటికీ రచయిత్రికి దేవుడి మీద ఆపారమైన భక్తిశ్రద్ధ లున్నాయి. దేవుడు ఎల్లప్పుడూ అణగారిన ప్రజల పక్షాన నిలుస్తాడని. ప్రేమాత్మత స్వరూపుడైన అతని అవ్యాజమైన కరుణతో మానవుల్ని సన్మార్గంలో నడిపించాడని మత గ్రంథాల ద్వారా తెలుసు కున్న రచయిత్రి దేవునిపై గల విశ్వాసాన్ని మదిలో నిలుపుకుంటూనే చర్చి సాగించే కార్య కలాపాల్లోని అవకతవకల్ని తీవ్రంగా విమర్శిస్తుంది. నవలలో చాలా సందర్భాల్లో వర్ణ దృశ్యధంతో మాట్లాడుతోందా ? అన్నట్లనిపించే వాక్యాలకు వాక్యాలు, రచయిత్రికి కమ్యూనిజం పట్ల అవగాహన ఉందనిపిస్తాయి. కాని వాస్తవంలో మాత్రం ఆమెకు తమిళనాడులోని కమ్యూనిస్టులతో పేచీ వుందని తెలుస్తుంది. కులపరమైన తారతమ్యం గురించి కమ్యూనిస్టులు ఎక్కడా పెదవి విప్పక పోవడం రచయిత్రికి ఇబ్బందిని కలిగిస్తోంది. (నవల చివర రచయిత్రితో ఇంటర్వ్యూలో) ఓట్ల కమ్యూనిస్టులతో స్వాభిమానంగల దళితులందరికీ ఎదురయ్యే సమస్యే ఇది.

ఒక దళిత మహిళగా ఆత్మగౌరవాన్ని నిలుపు కుంటూ, తన చుట్టూఉన్న సమాజంలో వ్యక్తిగత సంబంధాల్ని కులనేపధ్యంగా విశ్లేషిస్తూ సాగిన 'కరుకు' నవల దళిత సాహిత్యంలో ఒక కొత్త ఒరవడికి నాంది, వేసింది. హిందూమత వ్యవస్థ లోనే చీకటి కోణాలున్నాయని తలపోస్తున్న ప్రస్తుత దళిత సాహిత్యంలో క్రైస్తవ మతంలో కూడా అంతరాలదంతరాలున్నాయనే కఠిన వాస్తవాల్ని విప్పిచెప్పిన రచయిత్రి, ఆ క్రైస్తవ సమాజం నుండి విమర్శలను ఎదుర్కొంటున్నదని తెలిసినప్పుడు ఆశ్చర్యం కలగదుకాని బాధ వేస్తుంది. ఏదేమైనా "నిద్రపోతున్న మనం కళ్ళు తెరవాలి. మనల్ని బానిసలుగా మార్చి వేస్తున్న ఈ అన్యాయాన్ని చూసి ఇదేదో మన 'విధి' అని సర్దుకుపోవడానికి వీల్లేదు. మార్పుకోసం ధైర్యంగా నిలబడాలి. అంతా సమానులుగా ఉండే నూతన, న్యాయ బద్ధమైన సమాజాన్ని తీసుకురావాలి" అంటూ సందే శాన్నిస్తున్న బామ అంతరంగ జీవితాన్ని చిత్రించిన 'కరుకు' నవల దళిత సాహిత్యంలో మహిళల నుండి వచ్చిన బలమైన వ్యక్తీకరణగా ఆహ్వానించాలి.

(కరుకు (తాటికమ్మ) రచయిత్రి : బామ ప్రతులకు : హైదరాబాద్ బుక్ ట్రస్ట్, ప్లాట్ నెం. 85, బాలాజీ నగర్, గుడిమల్కాపూర్, హైదరాబాద్ - 28)





**రా** సుకున్నదంతా

నాకూ లోపలివానికి జరిగిన సంభాషణ  
కొట్లాటలో వాటికిన కమిలిన దుఃఖం

పులిపాటి గురుస్వామి కవిత్వానికి కేంద్రబిందువు  
యిదే. దీనివల్లనే కవిత్వం చదువుతున్నంతసేపు కవి  
తనలో తాను దుఃఖిస్తున్నట్టు, లోలోపల మాట్లాడు  
కుంటున్నట్టు సవ్వడి వినిపిస్తుంది. తనలోకి తాను  
తొంగిచూచుకోవడం, తనకుతాను దూర మాయ్యనని  
వాపోవడం కనిపిస్తుంది. కవి తన వొంటరితనాన్ని,  
దుఃఖాన్ని తలపోసుకుని అందులోనే సేదతీరుతూ  
ఉంటాడు.

గురుస్వామి కవిత్వంలో అంతర్ముఖత్వ ధోరణి  
ఉందనుకుంటే, మళ్ళీ అందులో కూడా దుఃఖం  
ఆయన కవిత్వ చలనానికి ప్రేరణ.

రహస్యంగా మాట్లాడుతుంది.

దుఃఖమే

అగ్నిలా దహించుకుపోతున్నా

ఆత్మాంగాల ఊరటకోసం

దాంతో

రమించడం హాయిగా ఉంటుంది అంటాడు.

కవి అంతర్ముఖుడు కావడం గురించి, వొంటరి  
దుఃఖంలో మునిగి కవిత్వాన్ని పలవరించడం గురించి  
యిప్పటికే తెలుగులో చాలా విశ్లేషణలు వచ్చాయి.  
అవన్నీ యధాతథంగా గురుస్వామికి అన్వయ  
మవుతాయని చెప్పలేం. అంతర్ముఖత్వం గురించి ఈ  
కవి సందర్భంలో యింకొంచెం ఆలోచించా లేమో  
మరి.

తనతో రహస్యంగా మాట్లాడే దుఃఖాన్ని, ఆత్మాం  
గాల ఊరటకోసం దుఃఖంతో రమించాలను కోవడానికి  
యింకో కోణం కూడా యిక్కడే కనిపిస్తుంది.

ఓ మిఠాయిలా తెనాలి

దుఃఖాన్ని

ఎవరైనా అడిగితే

హృదయపూర్వకంగా

పంచాలి

అంతర్ముఖత్వంలో లోలోపలి దుఃఖమే కాదు.  
యితరులతో తన సంబంధానికి కూడా దుఃఖమే  
అనుసంధానం. గురుస్వామి యిటీవల ప్రచురించిన  
కవితా సంకలనం 'చెమ్మ'ను సమగ్రంగా పరిశీలిస్తే  
లోలోపలి వానితో జరిగే సంభాషణకు ఒక భాష్య  
పార్శ్వం కూడా ఉన్నదనిపిస్తుంది. వ్యక్తి సమూహంలో  
ఒక్కడిగా వుంటూ వంటరిగా జీవిస్తాడని ఎంత సిద్ధాంత  
కరించినా సమూహం తన చుట్టూ ఉండటమే చాలు,  
అతను ఎన్నటికీ వంటరిగా వుండడని చెప్పడానికి.

కవి తన ఆత్మతో తాను మాట్లాడుకున్నట్టు,  
ఆత్మవేదన పరిహారంగా దుఃఖాన్ని ఆశ్రయించినట్టు  
ఈ సంకలనంలో కనిపిస్తుంది. కవిత్వం మొత్తంలో  
యిదే ప్రధాన ధోరణి. నిజానికి దుఃఖం ఎన్నటికీ  
వైయుక్తికం కాదు. గొప్ప మానవీయ లక్షణాలు, వ్యక్తి

కరణలు అయిన దుఃఖం, ప్రేమలాంటివి వైయుక్తి  
కంగా కనిపించే సామూహికాంశాలు. కనీసం  
సామాజిక, సామూహిక స్పర్శ బలంగా వుండే మానవ  
వ్యక్తికరణలు. దుఃఖం కేంద్రం కావడంవల్ల కవి  
ఎంతగా అంతర్ముఖుడైనా ఎక్కడో ఒకచోట తనూ,  
తనలోని తను మాత్రమేగాక యితరుల ప్రస్తావన,  
వాళ్ళతో నెరిపిన మానవ సంబంధాల తడి బైటికి  
వస్తుంది.

గురుస్వామి రాసిన యితర కవిత్వం మాటేమో  
గాని, ఈ సంకలనం వరకు చూస్తే అంతర్ముఖత్వం  
ఆయన భావజాల లక్షణం కాదని అనుమానం కలుగు  
తుంది. కవిత్వ ప్రక్రియ గురించి మాట్లాడుకొనే  
టప్పుడు వైయుక్తికత, స్వీయాత్మకతల చర్చ సాధా  
రణంగా జరుగుతూ వుంటుంది. వైయుక్తిక అను  
భూతుల తీవ్రత కవిత్వంమీద ఎక్కువగా పని  
చేస్తుందనే అభిప్రాయం వుంది. యితర సాహిత్య  
ప్రక్రియలతో పోల్చుకుంటే కవిత్వ విషయంలో యిది  
ఎంతోకొంత నిజమే కావచ్చు. అది ప్రక్రియా  
సంబంధమైన లక్షణం.

ఈ వైయుక్తికానుభూతికి సామాజిక పార్శ్వం  
ఉండటమేగాక, సామూహికత్వ ప్రమేయం లేకుండా  
దానంతటదే వైయుక్తికానుభూతి కావడం, దాన్ని  
కవిత్వం చేయడం అసహజమైన విషయం. అసలు  
మనిషి భౌతిక, మానసిక ఆవరణలో ఎల్లవేళలా  
ఒంటరిగా వుండి మనిషిగా కొనసాగడం, దుఃఖాన్ని  
పొందడం సాధ్యమేనా ?

కవి వైయుక్తికతకు బలంగా లోనయ్యాడని ఈ  
కవిత్వం ప్రకటిస్తుంది. దానితోపాటే సమాజ చిత్రాలు  
కూడా అందులో కలసిపోయాయి. ఈ రెంటిమధ్య  
ఉండే సంబంధం గురించే కవిత్వ విమర్శలో ఎక్కువ  
వాదవివాదాలు జరిగాయి. ఇవి రెండూ రెండు వేర్వేరు  
ప్రవాహాలుగా, వేర్వేరు అస్తిత్వ పునాదులమీద  
నిర్మాణమై ఉంటాయా ? మానవ జీవితంలో వీటి  
మధ్య ఏదైనా అన్యోన్య సంబంధం ఉంటుందా ?  
అని.

సామాజికత నుండి వైయుక్తికతను ఊహాత్మ  
కంగానైనా వేరు చేసుకొని లోలోపలి తనతోనూ, తన  
ఆత్మతోనూ సంభాషిస్తూ, పలవరిస్తూ, వంటరి  
దుఃఖంలో ఆత్మాంగాలను సేదతీర్చాలనుకున్నా సరే  
దానిలోనూ సామాజిక కోణాలు తెరుచుకుంటాయి.

గురుస్వామి కవిత్వంలో దీన్ని స్పష్టంగా  
చూడవచ్చు. దీనికి 'వాత్సుకుండ వంశం' అనే దీర్ఘకవిత  
సరిపోతుంది.

నేను

నువ్వు

మనిద్దరి ఒకే ప్రతిబింబం

ప్రపంచం

యిలా మొత్తంమీద కవిత. చాలా ఆత్మాశ్రయంగా  
తనతో తాను మాట్లాడుకోవడంగా ఆరంభమై, ఈ  
ప్రపంచం తమిద్దరికీ ఒకే ప్రతిబింబం అనే భావన  
కవిత మొత్తం ఆవరించుకుంటుంది. నువ్వు, నేను  
అంటే తనూ, తనలోపలి తనూ. కవి తనను తాను  
ప్రశ్నించుకున్నవీ, మాట్లాడిన మాటలూ ప్రపంచంలోని  
వేరేవరికైనా వర్తించేవే. తనూ, ప్రపంచం బింబ  
ప్రతిబింబాలైనప్పుడు అనివార్యంగా ప్రస్తావనకు వచ్చే  
యితర అంశాలన్నీ ఈ కవితలో చూడవచ్చు.

దుఃఖాన్ని హత్తుకొని

ఏడ్వాలనిపించిందా ఎప్పుడైనా

అన్న కవి, మనిషి మనిషిగా బతకడానికి ఆటంకంగా  
ఉన్న అనేక సామాజికాంశాలను పరోక్షంగా గుర్తించి  
వైయుక్తికంగా తీర్చిదిద్దాడు. వొంటరి దుఃఖంలో

ఎన్నెన్ని వ్యక్తిగత, సామూహిక విషాదాల ప్రతిఫలనం  
ఉండేదీ ఈ కింది కవిత్వ పాదాల్లో కనిపిస్తుంది.  
కాకపోతే ఒక్కచోట అది వైయుక్తిక ప్రతిఫలనంగా  
కూడా కనిపించవచ్చు.

మనుషులుగా బతకనివ్వని కుళ్ళునంతా

యాసిడ్ వర్షమేదైనా

శుభ్రం చేస్తే బావుండు

అన్న తర్వాత వెంటనే

ఈ భూమినంతా

సస్యశ్యామలం చెయ్యాలనే

కోతి కోరిక కలిగిందా ఎప్పుడైనా అని కూడా  
అంటాడు. దీన్నిబట్టి వైయుక్తికత, సామూహికతల  
మధ్య ఉండే సంబంధాన్ని, సారాన్ని అర్థం చేసు  
కోవడంలో, కవిత్వీకరించడంలో వైరుధ్యాలున్నాయను  
కోవాల్సి. తనలో తాను మాట్లాడుకొనే క్రమంలో  
సుదూరంగా, అమూర్తంగా, ఊహాత్మకంగా ప్రయా  
ణించడంవల్ల కలిగిన యిబ్బంది యిది. తనలోకి,  
సమూహంలోకి అనేక వక్ర, సక్రమగతుల్లో నిరంతరం  
చలిస్తున్న ఫలితమే ఈ కవిత్వం. తనకు తాను దూరం  
కావడం అనే స్థితినుండి బయల్దేరి, దాన్ని అధిగ  
మించేందుకు ఒక నిరంతర ఆత్మాశ్రయ సంభా  
షణను, కొట్లాటను కొనసాగిస్తూ 'వంటరితనానికి  
దూరమై' (వాస్తవానికి దగ్గరై) 'దుఃఖంగా' పరవశించే  
నన్నివేశంలో పైన చెప్పిన వక్ర ప్రతిఫలాలు  
కనిపిస్తాయి. ఆ స్థితి మారినప్పుడు, సమూహ స్పర్శ  
కలిగినప్పుడు వెంటనే

ఒక్కసారైనా

ఈ నేలను దున్ని చదునుచేసి

చెమట చల్లి

ఒక్క విత్తనాన్నైనా మొలకెత్తించలేని

అవిటితనానికి సిగ్గుపడుతున్నా

మరి నీవు ?

అని ప్రశ్నించుకుంటాడు. కవి సామాజికుడైనప్పుడు  
కవిత్వం పలచనవుతుందనే అభిప్రాయం ఉన్నది.  
అంతర్ముఖత ప్రధాన ధోరణిగా ఉన్న గురుస్వామి  
కవిత్వంలో కూడా అది నిరూపణ కాజాలదు.  
అలలుగా వైయుక్తిక, సామూహిక స్థితులను  
కవిత్వీకరించే లక్షణం ఉన్న గురుస్వామి ఆ  
రెండింటిలోనూ కవిత్వపరంగా ప్రతిభావంతంగానే  
కనిపిస్తాడు. యిది కవిగా ఆయన సామర్థ్యాన్ని  
నూచించే విషయం మాత్రమే కాదు; అందుకే  
గురుస్వామి కవిత్వంలో అంతర్ముఖత్వం భావజాల  
లక్షణం కాదేమోనని అనుమానించింది.

అంతర్ముఖత్వం ఒక వ్యక్తికరణ పద్ధతిగా ఉండ  
టం, భావజాల సంబంధమైన విశ్వాసంగా ఉండటం  
- రెండింటినీ తేడాగా చూస్తే ఎలా వుంటుంది ? అనే  
ఆలోచనకు గురుస్వామి కవిత్వం ప్రేరణ నిస్తుంది.

అంతర్ముఖత్వం వల్ల కవికి తలెత్తిన సందేహాలు,  
ప్రశ్నలు ఒకసారి అసంబద్ధంగా ఉంటే, యింకోసారి  
పరమ వాస్తవికంగా బైటికి వచ్చాయి. బహుశా ఈ  
రెంటిలోనూ కవి నిమిత్తం, చైతన్యం ఒకేలా పని  
చేయడమే గురుస్వామి ప్రత్యేకత. దీన్ని విశిష్టత అని  
చెప్పలేం.

భయానికి గల కొత్తపేరు

ఎయిడ్స్

ఎవరైనా చెప్పగా విన్నావా ? అని కాసేపయ్యాక



కులం ఆయుధమై

గుచ్చుకుందా ఏనాడైనా అని అంటాడు

ఈ రెంటికీ మధ్య వున్న తేడాను గురుస్వామి గుర్తించగలడని నమ్మలేం. యివి రెండూ రెండు వేర్వేరు స్థితులనుండి వచ్చి ఉండవచ్చుగాని, వాటి ప్రేరణల మీద కవికి పెద్ద పట్టులేదు, పట్టింపు కూడా లేదు. ఈ విచిత్రతకు కవి గురికాలేదని కవిత్వ శైలినిబట్టి కూడా చెప్పవచ్చు. యిలాంటివి ఎన్నింటినో తన లోపలినుండి తెగిపోని దారంగా అల్లుకుంటూ పోయాడేగాని, కాకపోతే ఆ దారంమీద అక్కడక్కడా సమాజంలోని, సామూహికత్వంలోని వాస్తవికతా వర్గాలు అద్దుకున్నాయి. యిది రూపంలోనేగాక సారంలో కూడా ఉండటమే ప్రత్యేకత. ఆ మేరకే ఆయనలో వైయుక్తిక-సామాజికతల మధ్య సమన్వయం, అంతస్సూత్రం ఉన్నట్టు లెక్క.

x x x

అంతర్ముఖత్వం, దుఃఖంలాంటి విషయాల్లో ఈ కవిమీద తనకన్నా ముందున్న కవుల ప్రభావాన్ని పరిశీలించడం, పోల్చడం, అంచనా వేయడం కూడా అవసరం. శిల్పంలో గురుస్వామి ప్రకటించిన సొంతదనం అస్పష్టతలో, సంక్లిష్టతలో కూడా ఒక ప్రత్యేకతను సాధించింది. 'అయ్యా మల్లెప్పడస్తవే' లాంటి కవితలు రాసినవాడే 'ద్రవ పురుషుడు' లాంటి కవితలు రాశాడు. కవిత్వ నిర్మాణంలో Disorder ఉన్నందువల్ల కొన్నిచోట్ల పదాల మధ్య పొంతన లోపించింది. ఫలితంగా రచనకు - పాఠకులకు మధ్య అసంబద్ధత తలెత్తి కవి ఉద్దేశ్యాన్ని, దాని పరిధిని అర్థం చేసుకోవడానికి కష్టపడాల్సి వస్తుంది. మొట్టమొదటే అన్నట్టు దుఃఖం, అంతస్సంభాషణలాంటి అంశాలే ప్రధానం కావడంతో చెప్పకోదగిన వస్తు విస్తృతి కనిపించదు. ఒకే భావనను అనేకసార్లు కవిత్వీకరించి నట్టు ఈ సంకలనంలోని చాలా కవితలు చెప్తాయి. ఈ పరిమితి వల్ల కవిత్వంలోకి వేర్వేరు అంశాలు ప్రవహించి సంక్లిష్టం చేయడం అనే సమస్య తలెత్తకూడదు. కానీ భావ అన్వయం కోసం పాఠకులు ప్రయత్నించక తప్పడంలేదు.

కవిత్వ భాషకు, వచన భాషకు ఉన్న తేడాను గురుస్వామి చాలావరకు తగ్గించాడు. మామూలు వచన పదాలను నేర్పుగా పేర్చి గొప్ప కవిత్వ భావనకు మధ్యమంగా తీర్చిదిద్దాడు. భావ విస్తృతికన్నా లోతుకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యత యిచ్చి దానికి అవసరమైన భాషను సమకూర్చుకోవడం ఒక ప్రత్యేకత. గంభీరమైన భాష మచ్చుకైనా లేకపోవడం అటుంచి - భావ తీవ్రత, ఉద్వేగం వీలైనంత తక్కువ వుండటం మరో ప్రత్యేకత. ఎత్తుగడ దగ్గరినుండి చివరిలో సాదాగా, అలవోకగా సాగే నడక శిల్పంలో కొత్తదనంతోపాటు ప్రభావంలో కొత్తదనం కనిపిస్తుంది. దీనితోపాటు సంక్లిష్టత సమస్యలేని యితర కవితల నిర్మాణంలో ప్రత్యేకమైన వ్యూహం ఉన్నట్టు కూడా అనిపించనంత అల వోకతనం ఉన్నది.

కవి తనలోని భావోద్వేగాల వాత్సిడిని భాషలోకి, వ్యక్తీకరణలోకి తీసుకురావడం గొప్ప కవిత్వ నిర్మాణ పద్ధతి అనే దగ్గరినుండి ఆ వాత్సిడిని వీలైనంత సరళంగా, నిరలంకారంగా విడుదల చేసేదాకా తెలుగు కవిత్వం ప్రయాణించింది. దానికి గురుస్వామి కవిత్వం ఉదాహరణ. కొత్త పదబంధాలు, ప్రతీకలు, అలంకారాలు ఎంతవరకు ఉన్నాయని ప్రత్యేకంగా వెతుక్కో

వల్సిందే. ఒక నిస్సహాయ, నిర్వేద స్థితిని ఎట్లా కవిత్వీకరించాడో, ఒక ఉద్వేగ స్థితిని కూడా అదే పడితే కవిత్వం చేశాడు.

x x x

చివరగా గురుస్వామి కవిత్వ నేపథ్యం గురించి కూడా చెప్పకోవాలి. గత ఐదారేళ్ళలో తెలుగు కవిత్వంలో వినిపిస్తున్న కొత్త గొంతుల్లో గురుస్వామి ఒకరు. ఈ కవులందరి కవిత్వ పద్ధతి ఒకటి కాక పోయినా సామ్యాలు చాలానే ఉన్నాయి. ఒక ప్రత్యేకమైన సామాజిక నేపథ్యంలో ఈ కవిత్వ ధారణలను గుర్తించాలి. దాదాపు అందరిలోనూ వైయుక్తికత సాధారణ లక్షణం. దీనికి ప్రేరణ రాజకీయ, భావజాలరంగాల్లో ప్రపంచీకరణ సృష్టించిన కొత్త వాతావరణం.

ప్రేమకు, మృత్యువుకు, ఆంతరంగిక వేదనకు తెలుగు కవిత్వంలో గతం నుండి ఒకదారి కనిపిస్తుంది. అనుభూతివాద, వ్యక్తివాద ప్రభావంలో కవిత్వాన్ని 'కేవల కవిత్వం'గా వలవరించిన కవులు కొందరున్నారు. ఆ భావల కొనసాగింపు ఈ కొత్తకవుల్లో చూడవచ్చు. కాకపోతే సందర్భం మార్చిపోయింది. యిప్పుడు ఏ భావజాలంతో కవిత్వం రాస్తున్నారనినైనా ప్రపంచీకరణ ఏదో ఒక రూపంలో ప్రభావితం చేస్తోంది. ప్రపంచీకరణ ఫలితమైన యుద్ధం, మానవ సంబంధాల విచ్ఛిన్నం మొదలైనవాటితో మనిషిని ఎడతెగని భయానికి, పలాయనానికి, లోలోపల కుంచించుకు పోయి సేదతీరే తత్వానికి గురైన వ్యక్తిమాత్రునిగా గుర్తించడం ఒక ప్రధాన ధోరణి. ఈ కవులందరిలో ఎంతో కొంత ఈ అవగాహన, దానికి సంబంధించిన విశ్వాసం, నిర్వేదం, ఏకాకితనం ఉన్నాయి.

ప్రపంచీకరణ మనిషిని సమూహం నుండి వేరుచేసే ఆర్థిక భావజాల సాంస్కృతిక పరిణామాలను వేగవంతం చేస్తుంటే, ఈ కవులు యింకోవైపు నుండి మనిషిని సమూహానికి దూరంగా, వైయుక్తిక కుహరంలో తనతో తాను మాత్రమే మాట్లాడుకునే స్థితిలో ఉహించి అనుభూతి చెంది, దానికి కవిత్వ రూపం యిస్తున్నారు. యిందులోనూ ప్రపంచీకరణ దుష్పరిణామాల అంశం కనిపించవచ్చుగాని, అది మాత్రమే చాలదు. అది సరైంది కూడా కాదు. యింకా బాగా చెప్పాలంటే ప్రపంచీకరణ సృష్టించిన సంక్లిష్టత, సందిగ్ధత, స్వీయాత్మకతల నుండి జన్మించిన కవిత్వం యిది. అవగాహనలో, ప్రేరణలో, వ్యక్తీకరణలో తరతమ భేదాలుండవచ్చు. అనుభూతివాద, వ్యక్తివాద వారసత్వం ప్రపంచీకరణతో అంటుతొక్కిన ఫలితంగా వస్తున్న కవిత్వమని దీన్ని అర్థం చేసుకోవచ్చు. చుట్టూ జరుగుతున్న విధ్వంసం, విశ్వాస రాహిత్యం నుండి దూరం కావడమంటే, యింకో అర్థంలో పరాయి తనానికి గురై ఒంటరి దుఃఖంలో మునిగిపోవడం కాదు. ఈ బలహీనత యిటీవల వైవిధ్యాన్ని, ప్రయోగశీలతను కవిత్వంలోకి తీసుకురావాలని చూస్తున్న గొంతుల్లో స్పష్టంగా చూడవచ్చు.

భావజాల సంబంధమైన ఈ లక్షణం శిల్పంలో కూడా ప్రతిఫలిస్తున్నది. యిలాంటి కవిత్వంలో మరో సాధారణ లక్షణం విశ్లేషణకు అందకపోవడం. నిజానికి ఏ కాలానిక రూపమైనా ఎక్కడో ఒకచోట తన వ్యాఖ్యానాన్ని వెతుక్కుంటుంది. కానీ ఈ కవులు వ్యక్తివాద ప్రభావంతో అమూర్తత, సంక్లిష్టత, అస్పష్టత అనే వలయాల్లోకి తమ ఊహాశక్తిని విడుదల చేశారనిపిస్తుంది. అంతకుమించి యింకో కారణాన్ని

అన్వేషించడానికి కూడా వాళ్ళ కవిత్వమే ప్రేరణ అవుతున్నది.

దాన్ని క్లుప్తంగా చెప్పకోవాలంటే, జీవితం అర్థంకావడం, అర్థం చేసుకోనే దిశగా ప్రయాణించడం అనేవి ఆధునికత లక్షణాలు. ఆధునికానంతరవాదం వీటిని త్రోసిబుచ్చుతుంది. దేన్నయినా సరే అర్థం చేసుకోవడం అనే పేరుతో ఆధునికతా వాదాలు మహా కథనాల్లోకి వెళ్ళిపోతాయని ఆక్షేపిస్తుంది. ప్రపంచీకరణ ఈ తాత్విక వాతావరణాన్ని తీసుకువచ్చింది. దీని ప్రత్యక్ష పరోక్ష ప్రభావాలు, వివిధ స్థాయిలో ఈ కవుల్లో వున్నాయి. దీని ఫలితంగా భాషాసంపద, విషయ పరిజ్ఞానం, అల్లిక నైపుణ్యంలాంటివి కనిపించినంతగా పాఠకులకు అనుభూతి అందకుండాపోయింది. కవి ఉద్దేశ్యాన్ని అర్థం చేసుకోవడం కోసం శ్రమపడాల్సి వస్తుంది.

లోకమంతా అబద్ధంలో, అపసవ్య క్రమంలో, హిపోక్రసీలో ఉందనుకోవడం ఒక ధోరణిగా ఉన్న ఈ కవులు దాన్ని అవహేళన చేసే క్రమంలో యింకో అపసవ్య క్రమంలోకి వెళ్ళిపోతున్నారు. దీనివల్ల వాళ్ళ ఆగ్రహం, నిరసన, ప్రేమ, దుఃఖంలాంటివి కవిత్వంలో అపసవ్యంగానో, భిన్న అర్థభావాల నడుమ అగమ్య గోచరంగానో వ్యక్తమవుతోంది. 'ఒక వెళ్ళిపోతాం', 'కొన్ని నేనులు', 'నలుగురు పాండవులు' వగైరా పుస్తకాల పేర్లలోనే దీన్ని చూడొచ్చు. శైలి, నేపథ్యం మొదలైన వాటిని ఎంత క్లుణ్ణంగా, సానుభూతిగా చూచినా దుఃఖం, పరాయికరణ, మృత్యుప్రేమ మొదలైనవి కూడా అపక్రమంలో కనిపిస్తాయి. మానవోద్రేకంమీద కూడా ఎలాంటి ప్రభావం చూపలేనంత క్లిష్టదశకు కవిత్వం వెళ్ళిపోయింది. బహుశా సంక్లిష్టత అనే దశను కూడా దాటి కవిత్వం యింకా పైకిపోయిందని ఈ కవులు నిరూపిస్తున్నారు. సంక్లిష్టత వల్ల కలిగే యిబ్బందికన్నా యింకా ఏదో అదనపు యిబ్బందిని ఈ కొత్త కవిత్వంలో ఎదుర్కోవలసి వస్తుంది. దీనివల్ల హ్యూమన్ సెన్సిబిలిటీస్ను ప్రేరేపించవలసిన కవిత్వం చాలాచోట్ల చిరాకు కలిగిస్తుంది. అన్వయం కోసం, భావంకోసం తర్కంలోకి మేధో చర్చలోకి వెళ్ళక తప్పడం లేదు. ప్రయోగాలవల్ల ఎంతగా వైవిధ్యం, కొత్తదనం సాధించినా పాఠకులను చిరాకు పెట్టకపోవడమే మంచి కవిత్వానికి గీటురాయి.

x x x

ఈ వాతావరణంలోనే గురుస్వామి కవిగా రూపొందాడు. కాబట్టి ఈ వాసనలకు దూరమని చెప్పడం కష్టం. ఆయన కవిత్వ శిల్పాన్ని, భాషను కూడా ఈ వాతావరణంలో భాగంగా చూడాలి. భాషలో సరళత ఎంతగా సాధించినా, కొన్నిచోట్ల కవిత్వ సారాంశం పాఠకులకు అందకపోవడమో, శకలాలుగా అందడమో తప్పలేదు. వాటిమధ్య ఒక పేర్చుకోసం, క్రమబద్ధత కోసం, అంతస్సూత్రం కోసం కష్టపడాలి. మరీ ముఖ్యంగా వేర్వేరు స్థాయిల్లో కవిత్వం వ్యక్తీకరింపబడటం వల్ల ఎక్కడికక్కడ తెగిపోయినట్టు కూడా కొన్ని కవితల్లో కనిపిస్తుంది.

ఒక సామాజిక నేపథ్యంలో తనను తాను సవ్యంగా లోకాట్ చేసుకొని, వైయుక్తిక - సామూహికతల మధ్య ఉండే సంబంధ సారాన్ని గ్రహించడంవల్ల అంతర్ముఖీన ధోరణిలోనైనా యింకా మంచి కవిత్వం రాయగలడని మాత్రమే యిప్పటికి చెప్పగలం. ○



# ఉత్తరాలు

## కరువుతో అల్లాడే కూలన్నకు 'పోటా' సంకెళ్ళా !

శతాబ్దాలుగా కరువుకాటకాలు కాపురం పెట్టిన రాయలసీమ కన్నీటికథ కొత్తది కాదు. ఈ ప్రాంత ప్రజల కడగండ్లు, కన్నీటి బతుకులు చెప్పనలవి కావు. గుక్కెడు నీళ్ళులేక, తినడానికి తిండి లేక, పశువులకు మేతలేక దుర్భర జీవితాన్ని గడుపుతున్నారు.

రాయలసీమ జిల్లాల్లో కడప జిల్లా అన్ని రంగాల్లోనూ వెనుకబడినది. జిల్లాలోని రాయచోటి, లక్ష్మిరెడ్డిపల్లె నియోజకవర్గాలు అత్యంత వెనుకబడిన మెట్ట ప్రాంతాలు. అంతా గుట్టల ప్రాంతం. ఇక్కడ కరువు ఎప్పుడు విలయతాండవం చేస్తుంటుంది. ఇక్కడ ఎలాంటి నీటి పారుదల సౌకర్యాలుగాని, ప్రాజెక్టుగాని లేవు. ఇక్కడి ప్రజలు వర్షం మీద ఆధారపడి వ్యవసాయం చేస్తారు. కొద్దో గొప్పో బావుల కింద సాగుచేస్తారు. వర్షాలు లేనప్పుడు ఇక్కడ భూమి లేని సామాన్య ప్రజలకు కూలీ పని కూడా దొరకదు.

ప్రాజెక్టులు కట్టక, నీరు లేక వ్యవసాయం సాధ్యంకాక రైతులు భూములను భూస్వాములకు తాకట్టుపెట్టి, లేదా అప్పులు చేసి గల్ఫ్ దేశాలకు ఉపాధి కోసం వలసలు వెలుతున్నారు. గల్ఫ్ దాకా వెళ్ళలేనివారు నగర ప్రాంతాల్లో కూలీ పనులు చేసుకుంటూ జీవిస్తున్నారు. ముఖ్యంగా స్త్రీలు పూనా, బొంబాయి లాంటి నగరాలలో వేశ్యాగృహాలలో తమ శరీరాలతో వ్యాపారం చేసుకొని ఆ డబ్బులను తమ ఇండ్లకు పంపిస్తూ తమ తల్లితండ్రులను పిల్లలను పోషిస్తున్నారు. ఎయిడ్స్ లాంటి ప్రమాదకరమైన రోగాల బారినపబడి వృత్తిలో వెలివేస్తే ఇంటికి వచ్చి నరకయానత అనుభవించి ప్రాణాలు కోల్పోతున్నారు.

ఇంతటి దుర్భరమైన ఈ ప్రాంతంలో కొద్దోగొప్పో బావుల కింద భూములను సాగుచేసు కొని బ్రతుకుతన్న రైతులూ ఉన్నారు. వీరికి ప్రభుత్వం నుండి ఎలాంటి రుణసౌకర్యాలు లేక అక్కడి పెత్తందారుల దగ్గర వ్యవసాయం కోసం, రోగాల కోసం తిండిగింజల కోసం అధిక వడ్డీలకు అప్పులు తీసుకుంటారు. ఆ అధిక వడ్డీలు కట్టలేక అప్పులు తీర్చలేక వారి భూములను పెత్తందారులు తమ సొంతం చేసుకుంటారు. ఇలాంటి పెత్తందారు లకు రాజకీయనాయకులు, అధికారుల అండ ఎల్లవేళలా వుంటుంది.

నిరక్షరాస్యత, దారిద్ర్యం, కరువు వీటి కారణంగా పెత్తందారులు అక్కడి ప్రజల భూములను రకరకాల పద్ధతులలో తమ స్వాధీనం చేసుకుని ప్రజలను తమ బానిసలుగా పాలిస్తుంటారు. ఇక్కడి గ్రామాల్లో అంటరానితనం కూడా పాటిస్తుంటారు.

ఏ రాజకీయ నాయకులుగాని, ఏ ఉన్నతాధికారులుగాని నియోజక వర్గాల్లోని ప్రజల దుర్భర దారిద్ర్యాన్ని, కరువు పరిస్థితులను పట్టించుకున్న పాపాన పోలేదు. ఓట్ల కోసం చేసే సందడి మటుకు ఎన్నికల సీజనులో జరుగుతుంది. ఆ తరువాత ఏ నాయకుడి, అధికారి జాడ ఉండదు.

కరువు పరిస్థితుల్లో గోడనల్లో నిల్వలుగా ఉన్న బియ్యాన్ని కరువు దాడులు చేసి పేద ప్రజలకు లారీల బియ్యాన్ని పంపిణీ చేయడం మనం పత్రికల్లో వార్తలు చూస్తున్నాం.

ఈ రాష్ట్రంలో నక్కలైట్ల ఉద్యమానికి సామాజిక ఆర్థిక పునాది ఉన్నదని, కేవలం శాంతి భద్రతల సమస్యగా చూడలేమని ప్రభుత్వం ఒకవైపు అంగీకరిస్తూనే మరోవైపు ఆ ఉద్యమాన్ని పాశవికంగా అణచివేయ చూస్తున్నది. నక్కలైట్లు ప్రభుత్వంతో చర్చలకు సిద్ధపడ్డా ప్రభుత్వం చర్చల ప్రక్రియకు ఎన్కోంటర్ల ద్వారా విఘాతం కలిగించింది. అంతేగాక ఆ పార్టీని దేశవ్యాపితంగా నిషేధించి 'పోటా' (ఉగ్రవాద నిరోధక చట్టం) పరిధిలోకి తెచ్చింది.

ప్రజల సమస్యలు తీర్చలేని ప్రభుత్వం ప్రజలపైన, ప్రజా ఉద్యమాలపైన క్యూరమైన చట్టాలను అమలు చేయడానికి ముందుంటుంది. దీనికి నిదర్శనం కడప జిల్లాలో మొట్టమొదట 'పోటా' చట్టం క్రింద రైతు కూలీ కుంభపు రాజాను అరెస్ట్ చేయడం.

రాయచోటి మండలం గుండిమడుగు గ్రామం వద్దెక్కడో చెందిన కుంభపు రాజా కూలీ పనిచేసి బ్రతికేవాడు. ముగ్గురు ఆడపిల్లలున్న రాజా పూరి గుడిసెలో కాపురముంటున్నాడు. కరువు పరిస్థితుల్లో చేయడానికి కూలీ పనులు కూడా దొరకకపోతే అప్పుచేసి భార్యను కువైటుకు పంపాడు. తన మావకు చెందిన రెండు ఎకరాల భూమిని గ్రామ పెత్తందారైన నాగిరెడ్డి అప్పకొండ బలవంతంగా రాయించుకున్నాడని ఆరోపణ ఉంది. అంతేగాక ఆ గ్రామంలోని తమ్మిశెట్టి వెంకటరమణకు చెందిన రెండేకరాల చేను, ఆవులకుంట నాగన్న 20 శేర్ల బాయి కింద మడి, బొరింగుల ఈశ్వర్ 10 శేర్ల బాయి కింద మడి, అవులకుంట వెంకటేశ్ 15 శేర్ల బాయి కింద మడి, కుంచల చిన్న సుబ్బన్న 20 శేర్ల బాయి కింద మడిని అప్పుల కింద తాకట్టు పెట్టుకొని అధిక వడ్డీలు తీర్చలేక అప్పులు కట్టలేక పోయినందుకు వాటిని నాగిరెడ్డి స్వాధీనం చేసుకున్నాడు.

తన మామ తమ్మిశెట్టి వెంకటేశుడు సహాయంగా రాజా స్థానిక పెద్దలతో పంచాయితీలు పెట్టించాడు. అవి ఫలించకపోవడంతో చేసేది లేక వెంకటేశు, రాజాలు నక్కలైట్లను ఆశ్రయించారు. నక్కల్స్ నాగిరెడ్డిని మందలించి భూమిని వెంకటేశునే సాగు చేసుకోమన్నారు. దీంతో నాగిరెడ్డి అధికార పార్టీకి చెందిన బడా నాయకుడి అండదండలతో పోలీసులను ఆశ్రయించారు. వెంకటేశు అల్లుడైన కుంభపు రాజా మరియు అంజనేయులును పోలీసులు పబ్లిక్ సెక్యూరిటీ యాక్టు కింద కేసు నమోదు చేసి అరెస్ట్ చేశారు. ఇందుకు బాధ్యుడు అన్న కారణంతో నాగిరెడ్డిని నక్కల్స్ చితకబాదారు. నాగిరెడ్డిని కొట్టిన కేసులో వెంకటేశు అతని బంధువులపై హత్యాయత్నం 307 కేసు నమోదయింది. ఈ క్రమంలోనే కుంభపు రాజాను ఎస్.ఐ. బాలస్వామిరెడ్డి ఆధ్వర్యంలో ఇంటిలో ఉండగా 'పోటా' కింద అరెస్ట్ చేశారు.

రాజాను అత్యంత దారుణంగా ఊరంతా ఊరేగించి కొట్టుకుంటూ నాగిరెడ్డి ఇంటి ముందు పడుకోబెట్టి అతని శరీరంపై పదుల సంఖ్యలో పోలీసులు ఎక్కి, త్రొక్కి హింసించి ఆ గ్రామ ప్రజలందరిని భయాందోళనకు గురి చేశారు. నక్కలైట్లకు సహకరిస్తున్నాడని క్యూరమైన పోటా చట్టం క్రింద అరెస్ట్ చేశారు.

తాగగొనికి గుక్కెడు మంచినీర్లు కూడా దొరకని గుంటమడుగు వద్దెక్కడో గ్రామస్తులు రాయచోటిలో ఖాళీ బిందెలతో నిరసన ప్రదర్శన చేశారు. ఈ రోజుకి ఆ పల్లెకు మంచినీళ్ళ సమస్యను తీర్చ లేదు ప్రభుత్వం. అంతేగాక ఆ పల్లెలో పెత్తందారి నాగిరెడ్డి రైతులపై చేస్తున్న దౌర్జన్యాలను అక్రమాలను ఎన్నోసార్లు అధికారులకు విన్నవించుకున్న ప్రభుత్వం వాటిని పట్టించుకున్న పాపాన పోలేదు.

తమ సమస్యలను పరిష్కరించడానికి ఏ దిక్కు లేకనే నక్కలైట్లను ఆశ్రయించారు. నక్కలైట్లు వాళ్ళ సమస్యలకు పరిష్కారాలు చూపుతూ వాళ్ళకు దగ్గరౌతుంటే, పెత్తందారి ఆధిపత్యం కూలిపోతుంటే ఆ ఆధిపత్యాన్ని నిలబెట్టడానికి సాయుధ కవాతుతో డజన్లకొద్దీ పోలీసులు ఊరిపైబడి పల్లెంతా చుట్టిముట్టి ప్రజలందరిని నానారకాల హింసలకు గురిచేసి, ఆడవాళ్ళను చెప్పడానికి, వినడానికి రాయడానికి వీల్లేని బూతులు తిట్టి రాజాను అరెస్టుచేసి తీసుకెళ్ళారు.

గ్రామాల్లో సమస్యలు ఎలా తలెత్తుతున్నాయి. ఎందుకు ఉత్పన్నమౌతున్నాయి. వాటిని ఏ విధంగా పరిష్కరించాలన్న విషయాన్ని పక్కకుబెట్టి, అన్యాయాన్ని ప్రశ్నించేవారిపై పోలీసులు దాడులకు దిగుతూ, బైండోవర్ కేసులతో పాటు 'పోటా' అస్త్రాన్ని ప్రయోగిస్తున్నారు. రాజాలాంటివాళ్ళు గాని అక్కడి గ్రామాల్లో వున్న ప్రజలు నక్కలైట్లకు ఎందుకు సహకరిస్తున్నారో అర్థం చేసుకోకుండా నక్కలైట్లకు సహకరిస్తే 'పాముకు పాలుపాసి పెంచితే' ఎంత ప్రమాదమో అని ప్రజలను పరోక్షంగా బెదిరిస్తూ రాజా అరెస్టు కరపత్రం వేసి పంచుతున్నారు.

అన్నలతో చేయికలిపి అరెస్టు అయ్యాడు. అనాధల్ని చేశాడు అని పోలీసులు కరపత్రం వేసి తాము చేసింది ఘనకార్యమని చాటుకోవడం చాలా బాధాకరం. ఆ కరపత్రంలో రాజా తన స్వార్థం కోసం అన్నలతో చేతులు కలిపి అరెస్ట్ అయ్యాడని పాపం పుణ్యం ఎరుగని తన పిల్లల్ని తన తండ్రి అనాధల్ని చేశాడని రాశారు. మానవతా దృక్పథం కలిగిన పోలీసులు విద్యాబుద్ధులు చెప్పి ఆదుకుంటా మంటే, కొన్ని సంఘాలు వాళ్ళ స్వార్థంకోసం పసికూనల్ని పావుల్లా ఉపయోగించు కుంటున్నారని రాశారు. విషపు కోరల కాటుకు గురైతే ఇంతేమరి ఆలోచించడని కరపత్రం వేసి ప్రజలకు పరోక్షంగా బెదిరిస్తూ ప్రచారం చేస్తున్నారు.

రాజా స్వార్థం కోసం అన్నలతో కలిసి ఎన్ని కోట్లు ప్రజల ధనం దోచుకుంటే (సంపాదించుంటే) అరెస్ట్ చేశారు ? కరువుతో అల్లాడుతున్న 'ప్రజలకు పనికి ఆహార పదకం' కింద బియ్యం విడుదలైతే ఆ బియ్యాన్ని ఎంతమంది 'మంతులు, అధికారులు పచ్చచొక్కాలు, ఖద్దరు చొక్కాలు దిగమింగాయో పత్రికల్లో పోటోలతో సహా సాక్షాలు నిరూపిస్తుంటే వాళ్ళను 'పోటా' కింద అరెస్ట్ చేయాలే ! ప్రజల సామ్మను తేరగా దోచుకుంటున్న అవినీతి అధికారులు, రాజకీయ నాయకులు, మంతులు దేశం నిండా వున్నారు. వాళ్ళ పిల్లలను విదేశీ చదువుల్లో, పెద్ద పెద్ద వ్యాపారాల్లో సెటిల్ చేస్తున్నారు. మరి వాళ్ళందరిని పోలీసులు 'పోటా'కింద అరెస్ట్ చేయారే ! రాజా పిల్లలను అనాధలుగా చేసిందెవరు ? నలుగురి న్యాయం కోసం నిలబడి పోరాడి అరెస్ట్ కాబడ్డ రాజానా ! అక్రమంగా 'పోటా' లాంటి క్రూరమైన చట్టంక్రింద అరెస్ట్ చేసిన పోలీసులా ! రాజా నక్కలైట్లకు ఆశ్రయం కల్పించారని అరెస్ట్ చేశామంటున్నారు. అదే గ్రామాల్లో అధికార పార్టీ నాయకుల దగ్గరినుంచి ప్రతిపక్ష నాయకుల వరకు నక్కలైట్లకు చందాలిచ్చి ఆశ్రయం కల్పిస్తున్నారు. మరి వాళ్ళందరిని 'పోటా'కింద అరెస్ట్ చేయాలేదే ! నక్కలైట్ల ఆయుధాలకు, వాళ్ళ జీవగానికి అవసరమైన డబ్బులుకూలిపి చేసుకొనే పేదవాళ్ళు ఇస్తారా ! బడా బడా కాంట్రాక్టర్లు, రాజకీయ నాయకులు, అధికారులు ఇస్తారా !

మరి ఇలాంటివారందరిని అరెస్ట్ చేయక రాజాలాంటి బక్కచిక్కిన రైతుకూలీకే అరెస్టాతామందుకు ?

అన్నలతో చేయి కలపటం - పాములతో చెలగాటం అని రాశారు. మరి



ప్రజలు ఓట్లెసి గెలిపిచ్చి అందలమెక్కిచ్చి అధికారమిస్తే బక్కచిక్కిన రైతులనే రాజ్యవిద్రోహులను చేసే క్రూరమైన చట్టాలు తెచ్చే రాజకీయ పార్టీలు, నాయకులు ఉన్నప్పుడు, నెలజీతాలు ఇచ్చి తుపాకులు ఇచ్చి మమ్మల్ని రక్షించడని ప్రజలు పోలీసులను పోషిస్తుంటే ఆ పోలీసులే మానవత్వం మరిచిపోయి క్రూరంగా హింసించి వెంటాడి నేటాడి ప్రజల్ను కాల్చి చంపుతున్నప్పుడు ప్రజలు ఇంక ఎవ్వరితో చెయ్యి కలుపుతారో ఆలోచించండి.

- కుమార్

సంపాదకులకు,

జూలై - ఆగష్టు చలసాని ప్రసాదరావు ముఖచిత్రంతో వెలువడిన సంచికలో 2001 తెలుగు కథలపై పాణి చేసిన సమీక్ష చాలా బాధ్యతా రాహిత్యంతో వ్రాసినట్టుంది. సమీక్షలో కొన్ని తాను మంచి కథలుగా గుర్తించి ప్రపంచీకరణను బలంగా చిత్రించిన కథలుగా పేర్కొనటం జరిగింది. అయితే ఈ పేర్కొన్న కథలను ఈ సమీక్షలో సమీక్ష చేయటం పేరు మాత్రం కూడా కనబడదు. దీని అర్థం - పరమార్థం సమీక్షకులవారే చెప్పాలి. ప్రపంచీకరణ ఒక సాహిత్య సాదర్భంగా నిలిచిన కథా సంకలనం యొక్క ముఖ్య ఉద్దేశ్యాన్ని గుర్తించి - వదిలిపెట్టడంలో బాధ్యతా రాహిత్యానికే పెద్ద పీట. అలాగే తను అసలు కథలుగా గుర్తించ నిరాకరించిన వాటిని వివరించిన పద్ధతి కూడా "ముడి" విధానంతో కూడి ఉండే తప్ప మరొకటి కాదు. అలాగే వాటిలోని లోపాలను ఎత్తి చూపడానికి పేజీలు వరుగెత్తాయే. తప్ప సమీక్ష పరిధిని దాటి కూడా మాట్లాడుతున్నామని పాణి గుర్తించినట్టివే కాదు. కథలు నచ్చకపోతే అది చెప్పాల్సిన విధానంలో ఉండే రచయిత నేర్చుకునే అవకాశం ఏర్పడుతుంది. అలా కాకుండా ఈ ఎన్నికలోకి వచ్చారు కనుక మా ఘటన విమర్శలు భరించాల్సిందే అనే ధోరణి పాణిలో కనిపిస్తుంది. ఇది ఆరోగ్యకరం కాదు. ఈ కథలన్నీ ఎక్కడో దగ్గర మొదలు వచ్చాయి. అది మర్చిపోతేనే ఇబ్బందులు. సమీక్ష లోటుపాట్లు చెప్పడంలో కూడా ఒక విధానం ఉండాలి.

- భార్గవి

## విరసం స్వీయ విమర్శ - కొన్ని ఆలోచనలు

విరసం చాలా ఏళ్ళ తర్వాత మళ్ళీ ఒకసారి స్వీయ విమర్శ చేసుకోవటం మంచిదే. దీనివలన విరసం ఏర్పరచుకొన్న లక్ష్యాల్ని పునరాలోచన చేయటానికి, ఆ లక్ష్యాల్ని చేరటానికి అవలంబించిన పనిపద్ధతుల్లో ఉన్న లోపాల్ని గుర్తించి, సరిచేసుకోవటానికి ఇది ఎంతో ఉపకరిస్తుంది. ఇవన్నీ చేయటానికి ఎంతో నిజాయితీ కావాలని వేరే చెప్పనక్కరలేదు. ఈ విమర్శ తప్పలేన్నటానికి కాదని, తప్పల్ని గుర్తించటానికి గ్రహించవచ్చు.

ఈ సందర్భంగా కొన్ని ఆలోచనల్ని పంచుకోవటం అవసరం అనుకుంటున్నాను. విరసం ప్రధాన లక్ష్యం విప్లవ అవశ్యకతని, విప్లవ అనివార్యతని గుర్తించే తాత్విక భూమికని ఏర్పరచటం, దానిని విస్తృతపరచటంగా ఉండాలని నా ఉద్దేశం. ఈ సందర్భంలో విభిన్న విప్లవ రాజకీయ పంథాలు అభిమానించేవాళ్ళు, అనుసరించే వాళ్ళు, ఈ మౌలిక లక్ష్యానికి అనుగుణంగా కలిసి పనిచేయటం సాధ్యమౌతుంది. ఒక విషయాన్ని గమనించటం చాలా అవసరం. విప్లవ రాజకీయాల్లో ఐక్య సంఘటనకి ఎంత ప్రాముఖ్యత ఉందో (దానిని గుర్తించకపోవటం వేరే సంగతి), విప్లవ సాంస్కృతిక సంస్థలకి కూడా దాని అవసరం ఎంతో వుంది.

ఐక్య సంఘటన గురించి మాట్లాడేటప్పుడు రెండు కోణాల్ని పరిశీలించాలి. ఒకటి, సంస్థలో చీలికలు రాకుండా చూసుకోవటం (సంస్థ మౌలిక లక్ష్యాలకి

వ్యతిరేకంగా పనిచేసేవాళ్ళు. దీనికి మినహాయింపు. రెండోది, ముఖ్యమైన విషయాల్లో (చారిత్రక, రాజకీయ నేపథ్యంలో) మనలాంటి అభిప్రాయాన్ని కలిగివుండి, ఉమ్మడి శత్రువుని ఎదుర్కోవటానికి తయారుగా వుండే అన్ని ఇతర సంస్థలతో కలిసి పనిచేయడం. ఈ సందర్భంగా ఒక విషయం గుర్తుచేసుకోవాలి. సమాజంలో స్త్రీలు, దళితులు తీవ్రంగా అణచివేతకి గురైనవాళ్ళనే విషయంలో భేదాభిప్రాయాలు ఉండవు. విరసం కార్యకలాపాల్లో సహజంగా ఈ సెక్షన్ల సమస్యలు చోటుచేసికొని ఉండవలసింది. అది ఉండవలసిన స్థాయిలో లేకపోవడంతో, ఈ సెక్షన్ల రచయితలు వేరుగా సంఘాలు పెట్టుకొనో, వ్యక్తులుగానో పనిచేస్తున్నారు. వాళ్ళతో కొన్ని అభిప్రాయ భేదాలున్నా అవి మిత్రవైరుధ్యాలు అవుతాయి కాని శత్రువైరుధ్యాలు కావు. ఇవాళ పెరిగిపోతున్న కుల, మత ద్వేషాల నేపథ్యంలో అభిప్రాయ సామ్యం ఉన్న వాళ్ళందరినీ కూడగట్టే ప్రయత్నం అత్యవసరం.

ఇక విరసం రచనల్లో సృజనాత్మకత పెరగవలసిన అవసరం వుంది. జీవితాన్ని విస్తృతంగా లోతుగా పరిశీలించటం, సైద్ధాంతిక స్థాయి అధ్యయనం ద్వారా పెంచుకోవటం, భాషమీద మంచి పట్టు కలిగివుండటం, చిత్తశుద్ధితో సత్యాన్ని బహుముఖంగా ఆవిష్కరించేయటం - ఇవన్నీ సృజనాత్మకతని పెంచుతాయి. రచనలు, పాఠకుల్ని ఆకట్టుకోవాలి. దీనికి రచయితలకి ఆవేశం కూడా వుండాలి. విరసం ఏర్పడిన తర్వాత రెండు దశాబ్దాలపాటు, విరసం బయటి రచయితలమీద కూడా విరసం ప్రభావం బలంగా ఉండింది. తర్వాతి కాలంలో అది తగ్గిపోవడానికి కారణాలు అన్వేషించవలసింది.

చివరగా ఒక ముఖ్యమైన అంశం చెప్పవలసి వుంది. రచయితల అంతిమ లక్ష్యం పాఠకుల్ని చేరుకోవటం, పుస్తకాలు ప్రచురించటంలో ఇందులో ఒక భాగం మాత్రమే. ఆ పుస్తకాలు పాఠకుల్ని చేరటం అంతకంటే ఎక్కువ ముఖ్యం. ఇవాళ అమల్లో ఉన్న పంపిణీ వ్యవస్థ కిరాతకంగా వుంది. పుస్తకాల ఖరీదులో సగభాగం పంపిణీదార్లు కమీషన్ల రూపంలో తీసికొంటూంటే పుస్తకాల ఖరీదులో పాఠకుల అందుబాటులో లేకుండా పోతున్నాయి. దీనికి ప్రత్యామ్నాయ పంపిణీ వ్యవస్థని ఏర్పాటు చేసుకోవటం ఎంతో అవసరం. ఎంత చేసినా పాఠకులు లక్షల్లో వుంటే, ఒక వెయ్యి, రెండు వేల కాపీలతో పాఠకుల్ని చేరటం అసాధ్యం. పుస్తకాల్ని అమ్మటమే కాకుండా, పుస్తక పఠన కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేయటం చాలా అవసరం. ఒకచోట కొ.కు. దీన్ని సూచించాడు. రష్యాలో మయకోవ్స్కీ వీధి మొగల్లో కవితా పఠనం చేసేవాడు. హైదరాబాద్లో ఒక పుస్తకాల పాపువాళ్ళు పుస్తక పఠన కార్యక్రమాలు ఏర్పాటు చేస్తుంటారు. అలాంటి కార్యక్రమాల్ని విరసం రాష్ట్రమంతటా (వీలైన అన్నిచోట్లా) ఏర్పాటు చేయగలిగితే బాగుంటుంది.

- నాగభూషణం

## అజాద్ ఉత్తరానికి సమాధానం

2002 ఏప్రిల్ అరుణతారలో చెలసానిప్రసాద్ రాసిన కె.ఎస్. సంస్కరణ వ్యాసం, ఎన్. వేణుగోపాల్ రాసిన 'విప్లవ సాహిత్య సాంస్కృతికోద్యమంలో కె.ఎస్. పాత్ర' వ్యాసం, విరసం యిచ్చిన సంతాప ప్రకటనలమీద అజాద్ రాసిన ఉత్తరానికి సంపాదకవర్గం వివరణ యివ్వాలి వున్నది.

పై మూడింటిలోని స్పిరిట్ ఒకటే కనుక వివరాలలోకి వెళ్ళకుండా అజాద్ లేవనెత్తిన అంశాలమీద అరుణతార వైఖరి తెలియజేస్తున్నాం.

కె.ఎస్. భారత విప్లవోద్యమానికి సంబంధించిన కీలకదశలో నిర్వహించిన పాత్రనూ, మరీ ముఖ్యంగా తెలంగాణా సాయుధ పోరాటకాలంలోనైనా, నక్కల్పరీ శ్రీకాకుళాల తర్వాతయిన సాహిత్య సాంస్కృతికరంగంలో ఆయన చేసిన నిర్మాణాత్మక కృషిని, పాత్రను గుర్తుచేసుకుంటూ విరసం సంతాపం తెలియజేసింది. చలసానిప్రసాద్, వేణుగోపాల్ కూడా ఈ అవగాహనతోనే వ్యాసాలు రాశారు.

విప్లవ, విప్లవ సాంస్కృతికోద్యమాల్లో కె.ఎస్. పాత్రను గుర్తించడం వరకు అజాద్కు కూడా అభ్యంతరం కాదని ఆయన ఉత్తరాన్నిబట్టి తెలుస్తోంది. యిక చర్చ ఎక్కడంటే చివరి రోజుల్లో కె.ఎస్. పాత్ర గురించే. పీపుల్స్ వార్ పార్టీలో కె.ఎస్.

(మిగతా 32వ పేజీలో)



# విరసం విశేషాలు

## ప్రజాకవి కాళోజీకి విరసం నివాళి

ప్రజాకవి కాళోజీ నారాయణరావు ఈ రోజు (13, నవంబర్) హైదరాబాద్ లో కన్ను మూశారు. స్వాతంత్ర్య సమరయోధునిగా, తెలంగాణ పోరాటకారునిగా, పౌరహక్కుల ఉద్యమకారునిగా చివరివరకు ప్రజలపక్షాన నిలబడిన కాళోజీ మృతికి విప్లవ రచయితల సంఘం ప్రగాఢ సంతాపం ప్రకటిస్తోంది. అనాడు తెల్లదొరల నిరంకుశ పాలనకు వ్యతిరేకంగా గొడవపడిన కాళోజీ నల్లదొరలు ప్రజాస్వామ్యం పేరుతో చేస్తున్న దుర్మార్గాలను ఎప్పటికప్పుడు ఎండగడుతూ ప్రజా ఉద్యమాలకు పెద్ద దిక్కుగా నిలబడ్డారు. 'అన్యాయాన్నిదిరిచినోడు నాకు అంధ్యుడు' అని ఎక్కడ ఏ రూపంలో ప్రజలు అన్యాయాన్నిదిరిచినా వాళ్ళకు తోడుగా తన గళాన్ని వినిపించాడు. గత ముప్పై ఏళ్ళుగా తెలంగాణలో నడుస్తున్న విప్లవోద్యమానికి సంఘీభావం ప్రకటిస్తూ రాజ్యహింసకు వ్యతిరేకంగా ఉద్యమించారు.

గాంధేయవాదిగా బయల్పడిన కాళోజీ ప్రజాస్వామ్యమంటే ఎన్నికలు, అధికార కుమ్మలాటలు కాదని, అదొక గొప్ప జీవన విధానంగా ఉండాలని కలలు గన్నారు. అన్యాయం, ఆధిపత్యం లేని సమాజం కోసం చేసే పోరాటాలే నిజమైన ప్రజాస్వామ్యాన్ని తీసుకొని వస్తాయని ఆయన విశ్వాసం. హింస పేరేగిపోయినప్పుడు పిరికితనంతో జీవించేకంటే ప్రతి హింసకు సిద్ధం కావడమే మంచిదని ఆయన నమ్మకం.

కవి అయినవాడు రాజ్యాన్ని ప్రశ్నించాలని, వ్యవస్థకు వ్యతిరేకంగా జరుగుతున్న పోరాటాల్లో పాలుపంచుకోవాలని తన రచనద్వారా, జీవితం ద్వారా నిరూపించారు. బ్రిటిష్ పాలకుల దుర్మార్గాలకు, నైజాం సర్కార్ అగడాలకు వ్యతిరేకంగా 'నా గొడవ' పేరుతో కవిత్వం రాసిన కాళోజీ నల్లదొరల దుర్మార్గాలకు వ్యతిరేకంగా అంతకంటే పదునుగా కవిత్వం రాశారు.

యిటీవల అనారోగ్యంతో ఉన్నప్పటికీ రాష్ట్రప్రజల ఆకాంక్షల మేరకు ప్రభుత్వానికి - పీపుల్స్ వార్కు మధ్య చర్చలు జరగాలని బలంగా ప్రతిపాదించారు. కోస్తా ఆధిపత్య వర్గాలు తెలంగాణకు చేస్తున్న అన్యాయానికి వ్యతిరేకంగా నడుస్తున్న 'ప్రత్యేక తెలంగాణ' ఉద్యమానికి కాళోజీ నిత్య స్ఫూర్తి నందించారు. తెలంగాణా సంస్కృతి, భాష, సాహిత్యాలు కోసం ఆయన చివరివరకూ పరితపించారు. తెలుగు సాహిత్యరంగంలో అరుదైన వ్యక్తిగా, ప్రజాకవిగా సుదీర్ఘకాలం పాటు ప్రజా జీవితంలో నిలబడిన కాళోజీ మృతి తీరనిలోటు.

- విప్లవ రచయితల సంఘం

## విప్లవ రచయితల సంఘం - శ్రీకాకుళం యూనిట్

విరసం శ్రీకాకుళం జిల్లా యూనిట్ డి 13-10-02న అక్కుపల్లిలో కా॥ మోహన్ వర్ధంతి సందర్భంగా సంస్మరణ సభని మోహన్ నివసించిన ఇంటి ఆవరణలో నిర్వహించింది.

మొదట సంతాప సూచకంగా సభ రెండు నిమిషాలు మౌనం పాటించింది.

యూనిట్ సభ్యుడు పదాల జోగారావు అధ్యక్షత వహించి, భయమెరుగనితనం మోహన్ లోని గొప్ప లక్షణం. రాజ్యం ఎన్ని చిత్రహింసలు పెట్టినా చెక్కుచెదరని గుండె దిటవు ఆయన స్వంతం. రాజ్యం క్రౌర్యాన్ని తలుచుకుంటే నా వెన్నులో చలిపుడుతుంది. అటువంటి నాకు 'భయం చీకటి గుండె తలుపుల్ని తెరవకండి !' అన్న మోహన్ సంస్మరణ సభకు అధ్యక్షత వహించే యోగ్యత నాకు లేదేమో అనిపిస్తుంది. రాజ్యం కరకు కోరల్లో చిక్కుకొని కూడా దాన్ని 'మనం కళ్ళెర్రజేస్తే కాలిపోయే కాగితంపులే' అనగలిగిన యోధుడాయన. అభివృద్ధి పేరుతో ప్రజల పంటపొలాలు, ఇళ్ళు, జీవితాలమీదుగా సామ్రాజ్యవాద ప్రయోజనాల విస్తరణకు భారీ రోడ్లు పరుచుకుంటూ పోతున్న విధ్వంసకాండలో కోట్లాదిమంది ప్రజలు నలిగిపోతుంటే వాళ్ళ గురించి ఆలోచించకుండా, ఈ విధ్వంసకర శక్తుల్ని అంతమొందించే దిశగా జరుగుతున్న ఉద్యమాల గురించిన స్పృహ లేకుండా, నా ఉద్యోగం పోతే నా భార్యబిడ్డలేమవుతారో, మమ్మల్ని ఏ దేవుడన్నా ఆదుకుంటే బాగుణ్ణి అనుకునే వారు ఉద్యమాలమీద అచంచల విశ్వాసంతో "ఆచరణ జననమూహంలో లేనివాళ్ళు పోరుపవనాల జాడ పసిగట్టలేరు. ఆచరణలేని అనుభూతి కెప్పుడూ కాళ్ళుండవు నడవడానికి, చేతులుండవు స్పృశించడానికి, చెవులుండవు వినడానికి, హృదయముండదు స్పందించడానికి" అనగలిగిన మోహన్ గురించి మాట్లాడగలరా ? అనుకోవడం లేదు. చుట్టూ ఇంతటి ఘోర విపత్కర పరిణామాలు జరిగిపోతూ వుంటే ఒక కవితో, ఒక వ్యాసమో కనీసం పత్రికాకొక ఉత్తరమో రాయని వాళ్ళకి జైలులో ఉండి కూడా కవిత్వం రాయకలిగిన మోహన్ ని

స్మరించే యోగ్యతలేదు. జైలులో ఖైదీలందరికీ తిండిచాలక అర్ధకాలితో ఉంటున్నారని మోహన్ అన్నందుకు జైలు అధికారి 'జాగ్రత్త, ఇక్కడ హిరో వేషాలేమీ పనికిరావు' అన్నాడట. నేను జైలుకెళ్ళి కలిస్తే ఈ విషయం చెప్పిన మోహన్ చదువుకోడానికి సుప్రభాతంలాంటి పత్రిక ఏదైనా తెచ్చివ్వగలరా అని అడిగాడు కానీ మరేమీ కావాలని కోరలేదు. తన స్వసుఖం, కుటుంబ ప్రయోజనాలకోసం ఆలోచించకుండా ప్రజల పక్షం వహించి చివరివరకూ సాంస్కృతిక యోధునిగా నిలిచాడు. విరసంలో ఉంటూ తను ఏం చేస్తున్నాడో, ఏం రాస్తున్నాడో వాటి ప్రయోజనం ఎంతో పరిశీలించి చూసుకునేవాడు తప్పించి, విరసంలో తన స్థానమెక్కడ ? అని వెతుకులాడే సంకుచితత్వానికి గురికాలేదు. యూనిట్ సభ్యునిగా ఆయనతో ఏర్పడిన సన్నిహిత సాహచర్యం ఒక్కటే మోహన్ గురించి మాట్లాడే యోగ్యతగా భావిస్తున్నాను అని అన్నారు.

AIPRF బాధ్యులు దాసరి శ్రీరాములు మాట్లాడుతూ మోహన్ విపరీత శత్రు నిర్బంధంలో చెక్కుచెదరని ధైర్యంతో తను నమ్మిన ఆశయంకోసం నిలబడ్డాడు అన్నారు. ఆయన చేసిన తప్పేమిటంటే విరసం సభ్యుడై ఇప్పుడున్న ఈ వ్యవస్థకు వ్యతిరేకంగా రచనలు చేయడం. ఏ ఆశయాల కోసమైతే రచనలు చేశాడో ఆ ఆశయాలు మిగిలే వున్నాయి అన్నారు.

కా॥ గోరుమాధవరావు మాట్లాడుతూ మోహన్ తనకు 1982 నుండే పరిచయాలున్నాయి అన్నారు. జననాట్యమండలి కార్యక్రమాల్లో గాయకునిగా పాల్గొనేవాడు. ఇక్కడ ఏ కూలీసంఘం మీటింగ్ జరిగినా విరసం సభ జరిగినా మరే ప్రజాసంఘం సమావేశమైనా అక్కడ మోహన్ పాట ఉండాలి. ప్రపంచ పురోగతి సాంతం శ్రమజీవి నెత్తుటిబొట్టులోనే వుంది' అన్న అవగాహనతో ఒక సాంస్కృతిక సైనికునిగా పనిచేసినందుకు రాజ్యం అతనిమీద 15 కేసులు బనాయించింది. ఒక విప్లవ రచయిత సుబ్బారావు పాణిగ్రాహి అమరుడైతే ఆ స్ఫూర్తితో విరసం పుట్టింది. ఆ పాణిగ్రాహి వారసత్వంతో మోహన్ గన్ను పట్టకపోయినా పెన్ను పట్టుకొని ప్రజలపక్షం నిలిచాడు అని అన్నారు.

అనంతరం విరసం రాష్ట్ర కార్యవర్గ సభ్యులు చలసాని ప్రసాద్ మోహన్ జ్ఞాపకాలను నెమరువేస్తూ - కా॥ మోహన్ ప్రజాజీవితంలో, ఉద్యమాల్లో దాదాపు 15 ఏళ్ళుగా పనిచేసిన క్రమంలో విరసానికి పరిచయమైనాడు. తన పుట్టుకలో కానీ, రచనల్లో కానీ, పాటల్లో కానీ చివరకు తన మరణంలో కానీ ఒంటరివాడు కాదు. ఏం చేసినా పదిమందికోసం పదిమందిలో బతికిన మనీషి నిర్బంధం విషయంలో చెప్పకోవాలంటే మాలో అందరికంటే ఎక్కువగా శత్రు నిర్బంధానికి గురైన కా॥ చెరబండరాజు, వరవరరావుల కోవకు చెందినవాడు. నిత్యనిర్బంధంలో ఉంటూ తన రచననీ, ప్రజలమధ్య ఆచరణనీ చివరివరకూ కొనసాగించాడు. పాలకవర్గాలు ప్రజలు తాగే నీళ్ళు కొనుక్కునే పరిస్థితి కల్పించారు. గాలి కూడా కొనుక్కునే పరిస్థితి మన చంద్రబాబు కల్పిస్తాడు. నగరాల్లో పేదల గుడిసెల్లోకి వెన్నెల కూడ రానివ్వకుండా హైటెక్ సిటీలు నిర్మించే దశలో ఉన్నాం. పేదల బతుకుల్లోకి వెన్నెల కురవాలని రాశాడు కా॥ మోహన్ తను ఎలా చనిపోయినా తనమీద ఎర్రజెండా కప్పమన్నాడు. ఎర్రజెండాను అమితంగా ప్రేమించి తన బతుకులోనూ, చావు లోనూ కోరుకున్నాడు. తను ఎవరికోసం రాసేడు - భూషణం కోసం రాసేడు, కోప్పరడంగ్ ఎన్ కౌంటర్ లో అమరులైన రాజన్న, కమలక్కలకోసం రాసేడు. కమలక్క ఉద్ధానం వుప్పు అన్నాడు, కోప్పరడంగ్ కొండసిగలో ఎర్రమందారమై మెరిసింది అన్నాడు. బాలన్న వల్లెసారధిలో పుట్టి పెరిగినా కర్నాటకలో అమరుడయ్యాడు. ఉన్నత విలువల కోసం అనువులు బాసిన అటువంటివాళ్ళకోసం రాసేడు. పాట ప్రాణహతలా పారుతోంది అని కవితాత్మకంగా రాశాడు. ఇంత తక్కువ వయస్సులో ఈ అక్కుపల్లిలో ఉండి కూడా కాశ్మీరం గురించి 'నిజాన్ని మింగేసిన అబద్ధంలా నీ చుట్టూ అసత్య ప్రచారాల మసకచీకట్లు' అని రాయగలిగేడు. అతని చూపు ఎంత విశాలంగా పరుచుకుందో దీనివల్ల తెలుస్తుంది. ఏం రాసినా పదిమందికీ అర్థమయ్యేటట్లు రాశాడు. విరసం ఆశయమే అది - అంటూ మోహన్ తనకు గత సం॥ మే నెలలో AIPRF మహాసభల్లో కలిసి, సభలు పూర్తి అయినవరకూ తన ఆరోగ్యం గురించి ఏమీ చెప్పకుండా పూర్తయి ఎటువారటూ వెళ్ళి పోతున్నప్పుడు చెప్పాడని, సభలు జరుగు తున్నప్పుడు చెప్పి వుంటే ఇక్కడకొచ్చిన బాగా పరిచయమున్న డాక్టర్లతో చెప్పివుండును కదా అని కోప్పడ్డననీ, ఒక్క డాక్టరు మిత్రుడు వైద్యం చేస్తే, ఆ డాక్టరు మంచితనం గురించి మోహన్ తనతో మాట్లాడేదనీ, మనుషుల్లో ఉన్నత మానవ సంబంధాల కోసం తపనపడేవాడనీ అన్నారు. మోహన్ జ్ఞాపకాలతో సంస్మరణ సభ వాతావరణం నిండిపోయింది.

మోహన్ మిత్రులు, మోహన్ కుమార్తె వెన్నెల ఉద్యమ గీతాలు పాడి వినిపించారు.



## విప్లవ రచయితల సంఘం, శ్రీకాకుళం యూనిట్ రిపోర్టు

శ్రీకాకుళంలోని కథా నిలయంలో అక్టోబరు 28వ తేదీన సా. 6 గంటలకు జిజ్ఞాస వేదిక, వరంగల్లు, విరసం శ్రీకాకుళం యూనిట్ సంయుక్తంగా నిర్వహించిన సభలో జిజ్ఞాస ప్రచురణలుగా వచ్చిన కేతవరపు రామకోటి శాస్త్రి రచన “భాషా సాహిత్యాలు - సామాజిక భావనలు”, కొడవంటిగంటి కుటుంబరావు ‘వ్యాస ప్రపంచం’లో భాగంగా వచ్చిన విరసం ప్రచురణ “తాత్విక వ్యాసాలు” పుస్తకాలను కాళీపట్నం రామారావు ఆవిష్కరించారు.

సంప్రదాయ దృక్పథం నుంచి మార్క్సిస్టు దృక్పథానికి పయనించిన కేతవరపు రామకోటిశాస్త్రి, మార్క్సిస్టు దృక్పథానికి భిన్నమైన కొన్ని వ్యాసాలు రాసినా చివరివరకూ మార్క్సిస్టు దృక్పథానికి కట్టుబడి వున్న కొడవంటిగంటి కుటుంబరావు ఇద్దరూ “ఓపెన్ మైండెడ్నెస్” కలవాళ్ళని కాళీపట్నం రామారావు వ్యాఖ్యానించారు.

జిజ్ఞాస ప్రచురణ నిర్వాహకుల్లో ఒకరై ప్రా. కాత్యాయనీ విద్యుహ మాట్లాడుతూ - రామకోటి శాస్త్రిగారి రచనల ఆవిష్కరణ ఇంతవరకూ వరంగల్లో జరిగినా ఈసారి శ్రీకాకుళంలో జరపాలనుకున్నామనీ, ఉత్తర తెలంగాణకూ, ఉత్తరాంధ్రాకూ ప్రజాపోరాట సంప్రదాయ కేంద్రాలుగా ఉన్న సంబంధం ఈ సాహిత్య సంబంధానికి కారణమనీ అన్నారు. బహుశా శ్రీకాకుళ ఉద్యమ కాలంనుంచీ లోపలి ప్రపంచాన్నీ బయట ప్రపంచాన్నీ చూసుకుంటూ వచ్చి తనను ఎక్కడ లోకేట్ చేసుకోవాలో రామకోటిశాస్త్రిగారు ఆలోచించారనీ, విశ్వనాథమీద విపరీత అభిమానం నుంచి క్రిస్టిఫర్ కాడ్వెల్ని అధ్యయనం చేసేదాకా ఆయన ప్రయాణం సాగిందనీ, విప్లవం యొక్క వేడిని మధ్యతరగతి ప్రజలకు పరిచయం చేయడం, సామాజిక విప్లవ అవసరాన్ని సమర్థిస్తూ సాహిత్యరంగాన్ని అభివృద్ధిపరచటం ఆయన ధ్యేయంగా కనిపిస్తుంది అని విశ్లేషించారు.

అనంతరం కొ.కు. తాత్విక వ్యాసాలు గురించి ప్రస్తావిస్తూ - నాన్నగారు (రామకోటిశాస్త్రి) కొ.కు. రచనలమీద యూనివర్సిటీల వరవరరావుతో కలిసి ఒక ప్రాజెక్టు చేపట్టమని తనను ప్రోత్సహించారనీ, తన రీసెర్చ్లో భాగంగా ‘80 నుంచీ కొ.కు. రచనలు సేకరించారనీ, వరవరరావు వరంగల్లో ఉండే పరిస్థితి లేకపోవడంతో అది వాయిదాపడిందనీ, ఇప్పుడు విరసం ఆ పని నిర్వహించడం సంతోషంగా ఉందనీ రామకోటిశాస్త్రి పుస్తకమూ, కొ.కు. పుస్తకమూ ఒకేసారి ఆవిష్కరణ జరగటం కాకతాళియమైనా గొప్ప సాహిత్య సందర్భం అన్నారు.

కా. చలసాని ప్రసాద్ కేతవరపు రామకోటిశాస్త్రితో తనకున్న గాఢమైన పరిచయాన్ని వివరించారు. ఆయన అధ్యాపకునిగా చాలా ప్రజాస్వామికంగా వ్యవహరించేవారనీ, సంప్రదాయ దృక్పథం నుంచి ఎంతమారే రంటే పార్టీ రాజకీయ సిద్ధాంతానికి సాహిత్యం దర్పణంగా ఉండాలన్నంతవరకూ మారేరనీ, వట్టికోట ఆశ్వాసుస్వామి ఇంట్లో మార్క్సిస్టు సాహిత్యాన్ని అధ్యయనం చేసిన తరువాత ఆయనలో స్పష్టమైన మార్పు కనిపించిందనీ, తెలుగు నేలలో మేధావులు ఎక్కువమంది ఎప్పుడు మారారో నేను అప్పుడే మారానని శ్రీశ్రీ సన్మాన సందర్భాన్ని గుర్తు చేసేపాఠస్, సైద్ధాంతిక తృప్తిని ఆయనకు బహుశా మార్క్సిస్టు సాహిత్యం కలిగించిందనీ, ఆత్మీయుల్ని కోల్పోయిన గాయం కాలమే మాన్పుతుంది అంటారు గానీ పని మాత్రమే గాయాన్ని మాన్పుతుంది అని రావిశాస్త్రి అన్నారని అటువంటి పని కాత్యాయనీ విద్యుహ వాళ్లు చేశారనీ అన్నారు.

అనంతరం కొ.కు. తాత్విక వ్యాసాలు గురించి మాట్లాడుతూ - కొ.కు. వ్యాసప్రపంచం ప్రచురణకు ప్రేరణ రామకోటి శాస్త్రిగారే అన్నారు. విరసం ఈ పని చెయ్యాలని బలవంతపెట్టి వొప్పించింది. ఆయనే అనీ, నూరు నల్లల్పరీలు కావాలన్న కుటుంబరావు వ్యాసాలు విశాలాంధ్రవాళ్ళు వెయ్యరు కనుక మీరే వేయండి అని ప్రోత్సహించారనీ, బుద్ధికొలత వ్యాసాలు విరసంకు సంబంధించినవి కావని కొ.కు. స్పష్టంగానే చెప్పారనీ అన్నారు.

శ్రీకాకుళ సాహితీ అధ్యక్షులు బి.వి.వి. రామారావు నాయుడు రెండు పుస్తకాలనూ వైజ్ఞానిక తార్కిక కోణాల్లో విశ్లేషించారు. శాస్త్రాలకైనా, కళలకైనా స్థలకాల సంబంధాలు ఉంటాయనీ, యుషాణాం మకరశ్చాస్మి, నక్షత్రాణా మహాశశి, స్థావరాణాం హిమాలయః అని రాసేనాటికి మొసలి చేపజాతికి చెందదనీ, చంద్రుడు నక్షత్రం కాదనీ, హిమాలయాలు కూడా కదులుతున్నాయనీ తెలిదనీ, అంచేత సర్వమూ నాచేత సృష్టించబడిందని చెప్పిన భగవంతుడిచేత అలా అనిపించిన ఆ సాహిత్యకారుని జ్ఞానపరిమితులు ఆ కాలానివే అనీ, అయితే మనిషి అక్కడ ఆగిపోలేదనీ ప్రకృతిని సమాజాన్నీ తెలుసుకుంటూ వస్తున్నాయనీ, ప్రకృతి సంపదసమాజ సంపద ఇది ఫలానావారిది అని గుర్తింపబడుతూ ఉండడంవల్ల మిగిలినవారికి అది చెందకుండా పోతున్నదనీ, అది అందరికీ చెందేదిగా మనిషి పురోగమించవలసి వుందనీ - ఈ రెండు పుస్తకాలలో అటువంటి పురోగమన

శీలత ఉందనీ, కొ.కు. వ్యాసాల్లో కొన్ని విజ్ఞాన శాస్త్రం ముందు నిలవలేవనీ అన్నారు.

కా. పడాల జోగారావు అధ్యక్షత వహించగా, మైథిలీ ధీమహి కృతజ్ఞతలతో ముగిసిన ఈ సభ కేతవరపు రామకోటిశాస్త్రిగారి వర్ధంతి సభ, కొ.కు. జయంతి సభ కావడం ఒక విశేషం.

x x x

అక్టోబర్ 27వ తేదీన ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ సైకాలజీ విభాగం సెమినార్ హాల్లో “కొ.కు. తాత్విక వ్యాసాలు” ఆవిష్కరణ జరిగింది. ప్రా. కృష్ణారావుగారు పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరించారు. కొ.కు.తో బుద్ధికొలత సిద్ధాంతంపై చర్చ గురించి కొ.కు. ప్రయత్నాన్ని గురించి వివరించారు. పుస్తకాన్ని సమీక్షిస్తూ ఆంగ్లశాఖ అసిస్టెంట్ ప్రొఫెసర్ పెదరాజుగారు అతీంద్రియ శక్తులు గురించి అనుభవాల గురించి చేసిన స్పెక్యులేషన్ మాత్రమే కాని తాత్విక వ్యాసాలకీ, శాస్త్ర విషయ చర్చకీ వుండాలన్న విగర్ లేదని అన్నారు. ప్రధానంగా మెథడాలోజీ విషయంలో Para Psychological phenomena కి తగిన basis లేదని అన్నారు. తరువాత జరిగిన చర్చలో ప్రా. వింధ్య, వేణుగోపాలరావు, వర్మ తదితరులు పాల్గొన్నారు. సభకు కా. చలసాని ప్రసాద్ అధ్యక్షత వహించారు. - విశాఖ యూనిట్ రిపోర్టు

## సవరణ

అరుణతార మార్చి 2002 సంచికలో ప్రచురితమయిన “సాహితీ కళారంగాలలో స్వేచ్ఛాయుత పోటీ వుండాలి” వ్యాసంలో కొన్ని అచ్చు తప్పులు దొర్తాయి. అవి :

23వ పేజీ మూడవ కాలం 54 లైనులో సాయుధ ఘర్షణగా అనే మాటల తరువాత

మాత్రమే వర్ణపోరాటాన్ని పరిగడించరాదు. ఇప్పుడు వర్ణపోరాటం ఇతర రంగాలకు విస్తరించింది. అనే మాటలను చేర్చాలి.

24 పేజీ మొదటి కాలం 29 లైనులో నిర్వహించబడేవి అనే పదం తరువాత

“ప్రజా క్షీణలు - మూడవ నేషనల్ గేమ్స్” వ్యాసంలో రచయిత ఇలా పేర్కొన్నారు. అనే మాటలు చేర్చాలి

24వ పేజీ రెండవ కాలం 4వ పేరా ఆరంభంలో క్రింది వాక్యాన్ని చేర్చి చదువుకోవాలి.

వేణుగోపాల్ అస్పష్టతకంటేకీ కారణం పోటీని పరిమిత అర్థంలో అవగాహన చేసుకోవటంలోనే వుంది.

(30వ పేజీ తరువాయి)

ఆంతరంగిక సంక్షోభానికి కారణమయ్యాడని, పార్టీకి నాయకత్వం వహించే స్థాయికి ఎదగలేక చివరికి ద్రోహానికి పాల్పడ్డాడని, అలాంటి విషయాలేమీ ప్రస్తావించకుండా అనారోగ్య కారణంతో ఉద్యమానికి దూరమయ్యాడని రాయడం మార్క్సిస్ట్ అవగాహనకు వ్యతిరేకమని అజాద్ అభిప్రాయం.

భారత విప్లవోద్యమంలో ఏర్పడిన వేర్వేరు నిర్మాణాల ఆంతరంగిక చర్చల గురించి, అందులో వ్యక్తుల పాత్రల గురించి విరసం ఎన్నడూ వ్యాఖ్యానించలేదు, విమర్శించలేదు. మార్క్సిజం-లెనినిజం-మావ్ ఆలోచనా విధానాన్ని స్వీకరించి నప్పటికీ అలాంటి విషయాలు సాహిత్య సాంస్కృతిక పరిధిలోకి రావు కాబట్టి విరసం వాటిమీద ఎన్నడూ ఏ రకమైన వ్యాఖ్యలు చేయలేదు. కె.ఎస్. పీపుల్స్ వార్ వ్యవస్థాపకుడిగా, నాయకుడిగా బలమైన విప్లవోద్యమ నిర్మాణానికి కృషిచేసి, ఆ తర్వాత ఆ పార్టీనుండి వేరుపడి వేరే నిర్మాణంలోకి వెళ్ళిపోయాడు. యిలాంటి పరిణామాలు మన చరిత్రలో చాలా జరిగాయి. అవి విప్లవ పార్టీలకు సంబంధించిన అంశం. వేర్వేరు విప్లవ నిర్మాణాల నాయకత్వంలో కొనసాగుతున్న విప్లవోద్యమానికి, తోడ్పాటుగా విరసం సాంస్కృతికరంగంలో కృషిచేస్తుంది. విప్లవోద్యమంతో విరసంకు భావజాల సంబంధమే గాని ఆయా నిర్మాణాల్లోని ఆంతరంగిక విషయాలపై తానుగా ఒక రాజకీయ వైఖరి తీసుకోదు. అలాంటి అవసరం కూడా లేదు.

కె.ఎస్. చివరి రోజుల్లో కొత్తగా ఒక విప్లవ పార్టీని ఏర్పరచి అందులో కొంతకాలం పనిచేసి, ఆ తర్వాత అరెస్టై, అనారోగ్య కారణాలతో, వయోభారంతో ఉద్యమానికి దూరమయ్యాడు. దీనిమీద విరసం ప్రత్యేకంగా మాట్లాడేదేమీ ఉండదు.

అజాద్ యింకోమాట కూడా అన్నాడు. కె.ఎస్. కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేకంగా మారిపోయాడని దీనికి పై వివరణే సమాధానం. చివరిదాకా ఆయన ఏదో ఒక ఎమ్.ఎల్. నిర్మాణంలో ఉన్నాడు. విప్లవ పార్టీల మంచిచెడ్డల్లోకి వెళ్ళి ఏ కారణం వల్ల ఎవరు కమ్యూనిస్టు, ఎవరు కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేక అని తేల్చడం విరసం పనికాదు.

విప్లవ, ప్రజా ఉద్యమాల్లో సాహిత్య సాంస్కృతికోద్యమాల్లో ఆయా వ్యక్తుల పాజిటివ్ కృషిని గుర్తించి సంతాపం తెలియజేయడం విరసం సాంప్రదాయం. ఒక క్రమంలో వారు ఉద్యమ విలువలకు వ్యతిరేకంగా ప్రజావ్యతిరేక వక్రానికో, పాలకవర్గ వక్రానికో చేరుకున్నప్పుడు ఆ మేరకు విమర్శనాత్మకంగా అంచనావేసి వారి కృషిలోని ప్రజా సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని గుర్తిస్తుంది. గత ముప్పై ఏళ్ళుగా విరసం యిలాంటి వైఖరినే ప్రదర్శిస్తోంది. కె.ఎస్. మీది అంచనా కూడా అందులో భాగమే. అనారోగ్యంతో యింటికి వచ్చేదాకా ఆయన విప్లవోద్యమంలో ఉన్నాడనే మా అవగాహన.

చివరిగా యింకో విషయం. కె.ఎస్.ను గొప్ప మేధావిగా అతీత మానవుడిగా కీర్తించారని అజాద్ ఆరోపణ. అలాంటిదేమీ లేదు. జ్ఞానం సాపేక్షకమని, సమిష్టి కార్యాచరణ నుండి రూపొందుతుందని మార్క్సిస్ట్ అవగాహన. అయితే ఉద్యమాల్లోనైనా, బైటైనా జ్ఞానం సంపాదించడంలో వ్యక్తుల పాత్ర కూడా ఉంటుంది. సమిష్టి కృషిలో, ఫలితాల్లో, జ్ఞానంలో వ్యక్తి పాత్రను మైనస్ చేయడం కూడా గతి తర్కానికి విరుద్ధం. - సంపాదక వర్గం



## మార్చ్ ఆన్

తిరుగుబాటు మనిషి బ్రతుకు  
బ్రతకనదగు బ్రతుకు  
బ్రతకదలచినట్టి మనిషి బ్రతుకు  
తిరుగుబాటు  
మతము యిజము ఏదైనను  
ఏకీభవించనోగి పీక నొక్కు సిద్ధాంతము  
పూని మిడిసిపడినప్పుడు  
ఎదిరి నిలుచు మనిషి బ్రతుకు  
తిరుగుబాటు  
పార్టీ వ్రత్యము బోనుల పగల చీల్చి  
మతముల గోతుల మూతులదాక పూడ్చి  
భావదాస్య పరంపరల కుళ్ళంతయు  
పుల్లకుల వలె ఎగురగ  
'ఝంఝా'¹ రూపాన వీచి  
ఎప్పటికప్పుడు  
క్రొత్త చీకట్లను పారదోల  
ఉదయించెడి సూర్యునివలె  
వెలుగుతున్న దీపము వలె  
తల ఎత్తుక  
'మార్చ్ ఆన్'² అను మనిషి బ్రతుకు -  
తిరుగుబాటు  
'తల వూడినను నేను  
తలను తాకట్టు బెట్ట'  
అని అనగల మనిషి బ్రతుకు -  
తిరుగుబాటు.  
'మెడ కురిబడినను నేను  
గళమును తాకట్టు పెట్ట'  
అని అనగల మనిషి బ్రతుకు -  
తిరుగుబాటు  
'నా చేతులు నరికినను  
నా కలమును తాకట్టు బెట్ట'  
అని అనగల మనిషి బ్రతుకు -  
తిరుగుబాటు.  
దోపిడి దౌర్జన్యానికి కారకులగు  
దుష్టుల దొంగల ముఠాల  
రక్షించెడి అధినేతల  
అసహ్యించి, కసిబూని  
రూపుమాపు భీమాతో  
బ్రతుకదలచినట్టి మనిషి బ్రతుకు -  
తిరుగుబాటు

## తిరుగబడమంటే తప్పా ?

ఓ సీ ప్రభుత్వమా !


దోపిడి వర్గాల నువ్వు అదుపులో పెట్టజాలనప్పుడు  
పీడిత వర్గాల నేను తిరుగబడమంటే తప్పా ?  
బ్లాకు మార్కెటుదార్ల నల్లబజారు కుబేరుల  
నువు ఉరిదీయలేనప్పుడు  
ప్రజానీకాన్నే కసిదీర్చుకొమ్మనడం తప్పా ?  
కలితీ గత్తర పిశాచాల నువ్వు చిత్తపలేనప్పుడు  
కూలీ లేని సుత్తెల నా పని కాస్తా చెయ్యమంటే తప్పా ?  
రాడీ నాయకుల నువ్వు పట్టి బంధించలేనప్పుడు  
ప్రజల్నే సాయుధులు కమ్మనడం తప్పా ?  
దోపిడిదార్లకే నువు సాయపడుతున్నప్పుడు  
సాయుధులై నిన్ను మూలంట పెరకమని  
నీ అస్తిత్వం లేకుండా చెయ్యమని  
జనాన్ని ప్రేరేపిస్తే తప్పా ?  
చెప్ప.  
ప్రతి హింస తప్పెట్లానో చెప్ప  
హిరణ్యకశ్యపుని పొట్ట చీల్చి  
నరసింహుడు చేసిందే ప్రతిహింస  
నువ్వు చేస్తున్నది  
హిరణ్యకశ్యపుని అధిక్యత హింస  
నాది అక్షరాధికారం



శాంతిని అందరూ కోరుకుంటున్నట్టు మాట్లాడతారు. “శాంతిగ  
మెలగుట మంచిది. కాని, శాంతి పరిస్థితి కలదా సఖుడా?” అన్నది  
నా ప్రశ్న. “శాంతి శాంతట శాంతి గుండె మండిపోతుంటే, కండ  
కరిగిపోతుంటే, బతుకు చితికిపోతుంటే, ఎముక విరిగిపోతుంటే  
శాంతి శాంతట శాంతి”. హింస, హింస అని ఊరికే అంటుంటారు.  
నా దృష్టిలోనూ హింస తప్ప. రాజ్యహింస మరీ తప్ప - ప్రతిహింస  
తప్పకాదు. “ఏకీభవించనోని వీకనొక్కు సిద్ధాంతం” అంటే  
మరేమిటో కాదు అచ్చమైన ఫాసిజం అన్నాను నా గొడవలో.  
హిరణ్యకశిపుడు అచ్చమైన ఫాసిస్టు. ప్రహ్లాదుడు సత్యాగ్రహి.  
సత్యాగ్రహంవల్ల ఫాసిస్టుల్లో పరివర్తన జరగనప్పుడు నరసింహులు  
అవతరించి ప్రతిహింస చేయక తప్పదు. అభీకృత హింస  
చెలరేగినప్పుడల్లా సత్యాగ్రహం విఫలమైనప్పుడల్లా నరసింహులూ  
ప్రతిహింస తప్పదు. “చెల్లినోనికి నేరం చెల్లుబాటు అవుతుంటే,  
చెల్లినోనికి నేరం చేయక తప్పక వుంటే, చట్టవిరుద్ధం చర్యల  
పుట్టేపోదా దేశం”. మానవుని మానవుడు మానవుని మాదిరిగ  
మన్నించలేనంత మలినమైనది జగతి మలినమైనది.

- కాళోజి





ಮಹಾನುಭಾವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಂಘಟನಾ ಮಂಡಳಿ

ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಂಖ್ಯೆ	KRSA101M104
ಪ್ರಶ್ನೆ ವಿವರ	ಅಂಗವೈಕಲ್ಯ
ತಾರೀಖು	23 February 2025
ಮುಂದುವರಿದಿದೆ	Yes
ನಿರಾಕರಿಸಿದೆ	Yes
ಮುಕ್ತಾಯವಿದೆ	37
ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿತವಿದೆ	No
ಖಾಸಗಿವಿದೆ	No
ಲಿಂಗವಿದೆ	No
ತಯಾರು ವೇದವಿದೆ	Veda Vach
ವೇದವು ವೇದವಾಗಿದೆ	Veda Vach
ವಿವರಣೆ	Sharmila
ವಿವರಣೆ	HEMA
ವಿವರಣೆ	
ವಿವರಣೆ	
ವಿವರಣೆ	
ವಿವರಣೆ	90011